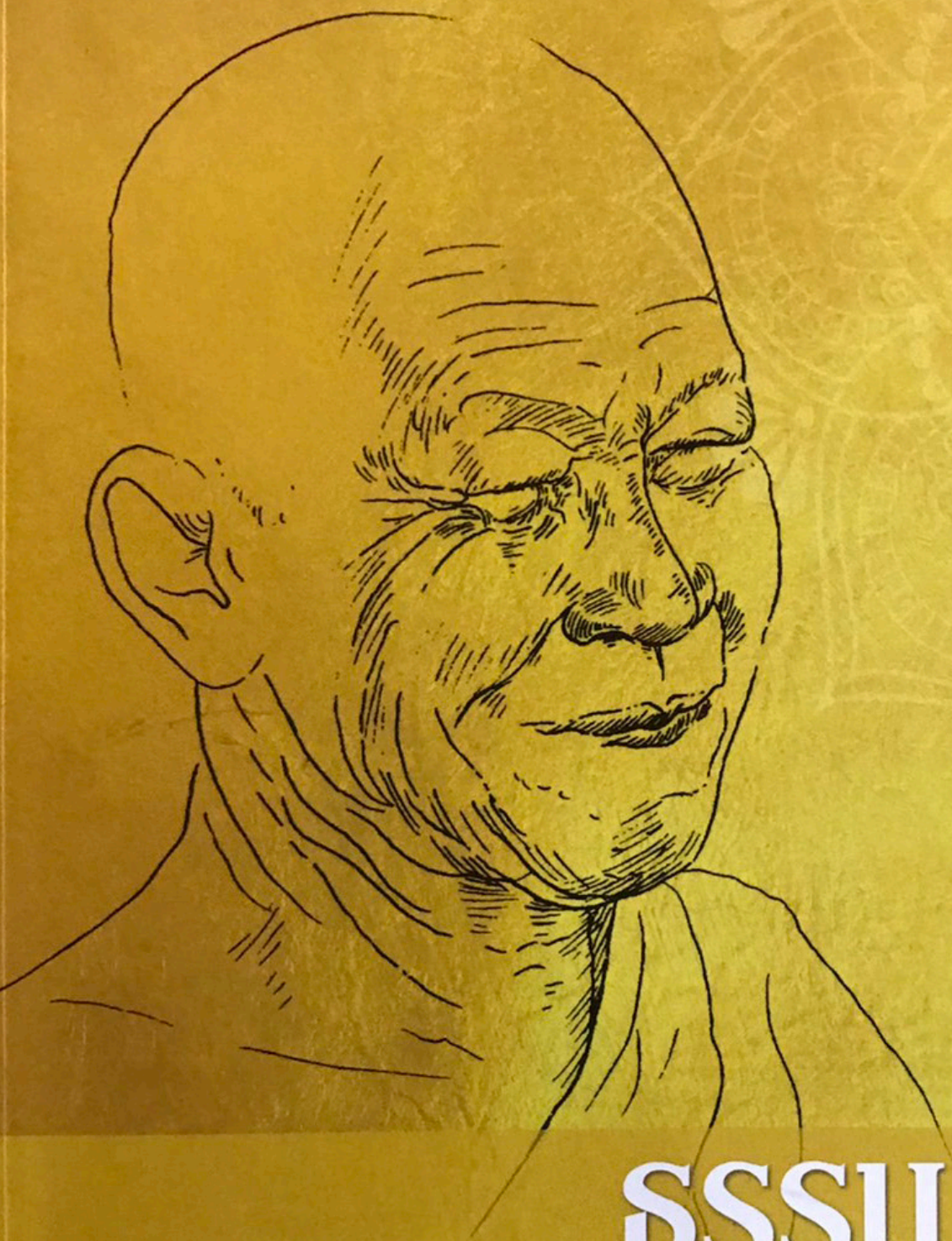




ธรรม

ชุดเตรียมพร้อม

โดยท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน



เรา กับ กิเลส



ห้ามเข้า
Do not enter



คำอโนมทนา

หนังสือธรรมะแต่ละเล่มจะสำเร็จขึ้นมาเพื่อแจกทานให้ท่านผู้ใคร่ธรรมได้อ่าน ย่อมสำเร็จด้วยอำนาจแห่งศรัทธาของท่านผู้ใจบุญทั้งหลายช่วยกันบริจาคและจัดทำ แม้เล่มนี้ก็สำเร็จขึ้นมาเพราะแรงศรัทธาของท่านผู้ใจบุญหนุนโลกเช่นเดียวกัน ลำพังผู้แสดงก็มีเพียงลมปากอย่างเดียวเท่านั้น พอแสดงจบลงลมปากก็หายสูญไปในขณะนั้น ไม่อาจเหนี่ยวรั้งธรรมที่แสดงออกนั้นๆ ให้จีรังยั่งยืนสืบไปได้เลย เพราะไม่มีปัญญาสร้างธรรมให้จีรังยั่งยืนได้ด้วยวิธีการใดๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม จำต้องอาศัยบุญบารมีของท่านคณะศรัทธาผู้ใจบุญทั้งหลาย ช่วยเสริมสร้างความจีรังถาวรแห่งธรรม ด้วยการร่วมกันบริจาคและจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้นมา เพื่อท่านผู้อ่านได้อาศัยพึ่งร่มเงาแห่งบุญหนุนโลกอันไม่มีประมาณนั้น ผู้แสดงจึงขออโนมทนากับท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งมาพร้อมนี้ บุญกุศลทั้งมวลที่เกิดขึ้นเพราะการบำเพ็ญนี้ จงสำเร็จผลอันพึงหวังตั้งใจหมายโดยทั่วกันเทอญ

คำอโนมทนาในการพิมพ์เมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๕๒๗

คำนำ

ก่อนอื่นต้องขอภัยต่อท่านผู้อ่านโดยทั่วกัน ที่ไม่อาจดัดแปลงแก้ไขเนื้อธรรมและสำนวนต่างๆ ให้เหมาะสมกับหนังสือเล่มนี้ ที่จะออกสู่สายตาสาธารณชนซึ่งมีความรู้สึกในแง่แห่งธรรมหนักเบาต่างกัน เนื่องจากการแสดงธรรมแต่ละกัณฑ์แก่ท่านผู้ฟัง ซึ่งล้วนเป็นนักปฏิบัติธรรมด้วยกัน ประสงค์อยากฟังธรรมป่า ที่เกี่ยวกับภาคปฏิบัติจิตภาวนามากกว่าภาคอื่นๆ ผู้แสดงซึ่งเป็นพระป่าๆ อยู่แล้วจึงเริ่มแสดงธรรมป่าโดยลำดับตามนิสัยป่า แต่กัณฑ์เริ่มแรกจนถึงกัณฑ์สุดท้าย ซึ่งรวมการเทศน์ติดต่อกันมาโดยลำดับ ในช่วงนั้นคงไม่ต่ำกว่า ๔๐ กัณฑ์ ซึ่งส่วนมากมักเป็นธรรมเผ็ดร้อนมากกว่าจะสมน้ำสมเนื้อเท่าที่ควร

หลังจากการแสดงธรรมผ่านไปแล้วเป็นปีๆ จึงมีท่านผู้ศรัทธา คือ ม.ร.ว.เสริมศรี เกษมศรี มาแสดงความประสงค์ขออนุญาตพิมพ์กัณฑ์เทศน์เหล่านี้ขึ้นเป็นเล่มเพื่อแจกทาน และประสงค์ให้กัณฑ์เทศน์เหล่านี้ที่พิมพ์เป็นเล่มแล้วจรัสยังยืนไปนาน จึงได้อนุญาตตามอภัยด้วย โดยไม่มีหนทางแก้ไขกัณฑ์เทศน์เหล่านี้ให้เหมาะสมแก่ท่านผู้อ่านทั่วๆ ไปได้แต่อย่างใด ถ้าเรื่องใดประโยคใดไม่เหมาะสมกับจริตินิสัยก็กรุณาผ่านไป ยึดไว้เฉพาะที่เห็นว่าควรแก่นิสัยของตนๆ เพื่อประโยชน์ในกาลต่อไป

หนังสือที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้น หวังให้ทุกท่านที่มีจิตศรัทธาได้เป็นเจ้าของพิมพ์แจกเป็นธรรมทานด้วยกันได้ทุกโอกาส โดยไม่ต้องขออนุญาตแต่อย่างใด ส่วนการพิมพ์เพื่อจำหน่าย จึงขอสงวนสิทธิ์ทุกๆ เล่มไป ดังที่เคยปฏิบัติมา



คำนำในการพิมพ์เมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๕๒๗





ปฐมเหตุ ธรรมชุดเตรียมพร้อม

ผู้จัดทำ ขอนำบทความที่หลวงตาพระมหาบัวได้กล่าวถึงคุณเพาพงา วรรณะกุล ซึ่งคัดลอกบทความบางตอนจาก “ญาณสัมปັນธัมมานุสรณ์” หน้า ๔๕๗-๔๕๘ จากหนังสืออนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิง ถวายแด่พระสรีระสังขารพระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปโน)

ผู้แต่ง : วัดป่าบ้านตาด

ISBN : 978-974-350-988-9; Year/Edition : สิงหาคม ๒๕๕๔/๙๒๔

บทความบางตอนจากหน้า ๔๕๗ ‘เริ่มเทศน์เพื่อคนป่วย’

ในปี พ.ศ.๒๕๐๘ สตรีซึ่งเป็นศิษย์องค์หลวงตาท่านหนึ่งชื่อคุณเพาพงา วรรณะกุล ได้ป่วยไข้ไม่สบายจึงไม่คิดทำงานทางโลกอีกต่อไป คุณเพาพงาได้เขียนจดหมายขอมาปฏิบัติจิตตภาวนาเตรียมรับกับมรณภัยที่วัดป่าบ้านตาด ซึ่งองค์หลวงตาท่านก็ได้ให้ความอนุเคราะห์ตามที่ขอและตั้งใจไปแสดงธรรมเป็นกรณีพิเศษ ดังนี้

“...คุณเพาเราเสีย(ชีวิต)ไปก็ปีแล้ว ปี ๒๕๐๙-๒๕๒๐ ไม่รู้จะ เหตุที่ว่อย่างนั้นก็คือว่า คุณเพานี้เป็นโรคมะเร็งกระดูกข้างๆ นี้ หมอเขาบอกว่าอยู่อย่างนานได้ ๖ เดือน แก่ก็หมดหวังละ เลยเขียนจดหมาย ‘อยากมาภาวนาก่อนตาย’

เราก็พูดเป็นสองพักเอาไว้ (ตอบจดหมาย) ‘ถ้าไปภาวนาธรรมดๆ นี่ อยากอยู่ที่ไหน ไปที่ใดไปก็ไม่ได้ ไม่ไปก็ไม่ว่า’ เราว่าจั้นนะ ข้อสอง ‘ถ้าตั้งใจจะภาวนาจริงๆ เพื่อเห็นโทษแห่งความตายของตัวเองแล้ว ก็ เอา! ไปได้’

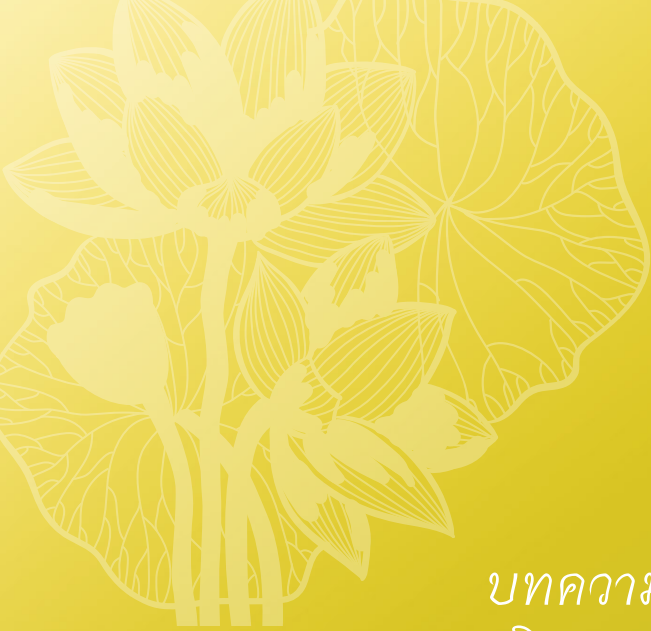
เราว่าสองพัก พอแก่ได้รับจดหมายเย็นวันนี้แกก็ออกเดินทางเลย ตอนเข้าไปถึงแล้ว ไปรถยนต์ ‘อ้าว จดหมายได้รับหรือยัง’

‘ได้รับเมื่อเย็นวานนี้ พอได้รับแล้วก็มาเลย’

‘เอ้า ถ้าอย่างนั้นให้เลือกเอา ภาวนาที่อะไร ห้วยธาร อยู่ กับภาวนาคุนหมึงก้อย สองหลังนี้ให้เลือกเอาเป็นที่สงัด จะพักหลังไหนก็ได้’

ก็ตอบว่า ‘พักหลังคุนหมึงก้อย’ แต่ก่อนมันเตี้ยๆ ฟังยกขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้...

ตั้งแต่วันนั้นมาเราเข้าไปเทศน์ให้ฟังทุกวันนะ ดูเหมือนเป็นปี ๒๕๐๘-๒๕๐๙ เทศน์ให้ฟังทุกวัน พอตกเย็นมาจวนมืดแล้วไปกับท่านปัญญา ท่านปัญญาเป็นผู้อัดเทป เราไปเทศน์ให้ฟังทุกๆ เย็นเลย เว้นแต่วันไหนประชุมพระ หรือเรามีธุระจำเป็นเราก็บอกล่วงหน้าเอาไว้ว่าวันพรุ่งนี้จะไม่เข้ามานอกจากนั้นเทศน์ทุกวันๆ ดูเหมือน ๙๐ กว่ากัณฑ์ ไปอยู่นั้นตั้ง ๓ เดือนนั้นจะได้หนังสือเล่มที่ว่า “ศาสนายูที่ไหน” หนึ่ง “ธรรมชุดเตรียมพร้อม” หนึ่ง สองเล่มนี้ที่เทศน์ติดกันไปเรื่อยๆ เป็นหนังสือสองเล่มนี้ ก็อยู่ย่นปี ๒๕๐๙ มั้ง แก่เสียปีนั้น เราลืมๆ เสีย...”



บทความบางตอนจากหน้า ๔๕๘ 'โยมแม่ได้หลักใจพึ่งเทศน์ลูก'

ในช่วงที่ท่านเมตตาสงเคราะห์คนป่วยในคราวนี้เองทำให้โยมแม่ขององค์หลวงตาท่านมีโอกาสดัง
ธรรมอย่างต่อเนื่อง เกิดผลด้านจิตใจดังนี้

“...โยมแม่ก็ได้มาฟังเทศน์ ไม่มากละเทศน์ก็ดูเหมือนประมาณสัก ๓๐ นาทีละมัง แต่ละกันทีละ
ละ ๓๐ หรืออย่างมากที่สุด ๔๐ นาที หากเทศน์ทุกวันเลย... นี่ละก็เทศน์สอนคุณพ่อกุณา เทศน์ติดเทศน์
ต่อ เทศน์ไม่หยุดไม่ถอย ตั้งแต่นั้นมาแล้วก็ไม่เคยเทศน์อย่างนั้นอีกนะ มีหนเดียวเท่านั้นในชีวิตของเราที่
เทศน์ติดกันไปเลยใน ๓ เดือนเทศน์ทุกๆ คืน เว้นวันประชุมพระ ถ้าวันไหนประชุมอบรมพระไม่เข้าหรือ
มีธุระจำเป็นที่จะไปไหนก็ไป”

โยมแม่จึงได้กำลังใจที่ไปเทศน์สอนคุณพ่อกุณา โยมแม่ได้กำลังใจตอนนั้น ถึงขนาดที่ว่าพอคุณพ่อกุณา
กลับไปแล้วก็พูดเปิดอกกับเรา นิมนต์เราให้ไปเทศน์ “วันไหนไม่มีแขกคนมา ถ้าอาจารย์ว่างก็ขอนิมนต์มา
เทศน์สอนอบรมแม่บ้างนะ เวลาฟังเทศน์นี้ไม่ได้บังคับจิตใจ พอเริ่มเทศน์จิตจ่อปั๊บเท่านั้น เทศน์นี้จะกล่อม
ลง แล้วแนวเลยไม่ต้องบังคับ จิตสงบทุกครั้งเลยไม่มีพลาด ฟังกันที่ไหนได้เหตุผลเลย ไม่ต้องบังคับ พอ
เสียงธรรมเริ่ม สติก็เริ่มจับจิตเกี่ยวโยงกันโดยลำดับ ความรู้กล่อมลงๆ ธรรมเทศนาถ่อมใจแนวลง สงบ
แนวๆๆ ถ้าแม่ทำโดยลำพังตนเอง นั่งจนหลังจะหักมันก็ไม่ลง อยากนิมนต์อาจารย์มาเทศน์เป็นการช่วย
ทางด้านจิตตภาวนาได้ดี”



องค์หลวงพ่อได้ปรารภถึงโยมมารดาของท่านว่า

“...พูดถึงโยมแม่เราพอใจในการปฏิบัติธรรม โยมแม่ได้หลักไม่สงสัยเลย ดีไม่
ดีจะไม่กลับมาเกิดอีกก็ได้... หยุดพักนี้แล้วออกจากนี้ก้าวพึงเลย ถึงไม่ถึงที่สุดในขณะ
นั้นก็ก้าวเตรียมพร้อมแล้วที่จะพุ่ง...

โยมแม่เราไม่กลับมาเกิดแล้วละ ไปนิพพานข้างหน้าเลย...”

จดหมายลายมือหลวงตา

จดหมายของท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มีถึงนางเพาพงา วรธนะกุล
เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

[illegible][illegible]

จดหมายของท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มีถึง นางเพาพงา วรธนะกุล เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙

ที่มา: หนังสือ ญาณสัมปन्नธัมมานุสรณ์ หน้า 458



การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ที่ประธานไว้ด้วยพระเมตตาสุดส่วนไม่มีใคร
เสมอในโลก นั่นคือการบูชาพระองค์ท่านแท้ การเห็นความจริงที่มีอยู่กับตัวตลอด
เวลาด้วยปัญญาโดยลำดับ นั่นก็คือการเห็นพระตถาคตโดยลำดับ

การเห็นความจริงอย่างเต็มใจด้วยปัญญานั้นแล คือการเห็นพระพุทธเจ้าเต็ม
พระองค์ พระพุทธเจ้าแท้ ธรรมแท้อยู่ที่ใจ การอุปัฏฐากใจตัวเอง คือการอุปัฏฐาก
พระพุทธเจ้า การเฝ้าดูใจตัวเองด้วยสติปัญญา คือการเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระธรรม
พระสงฆ์ อย่างแท้จริง

พญามัจจุราชเตือน และบุกธาตุชั้นรั้งของสัตว์โลกตามหลักความจริงของเขา
เราต้องต้อนรับการเตือน และการบุกของเขาด้วยสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร
ไม่ถอยหลัง และชนสมบัติ คือ มรรค ผล นิพพาน ออกมาอวดเขาซึ่งๆ หน้า ด้วย
ความกล้าตาย โดยทางความเพียร เขากับเราที่ถือว่าเป็นอริศัตรูกันมานาน จะเป็น
มิตรกันโดยความจริงด้วยกัน ไม่มีใครได้ใครเสียเปรียบกันอีกต่อไปตลอดอนันตกาล

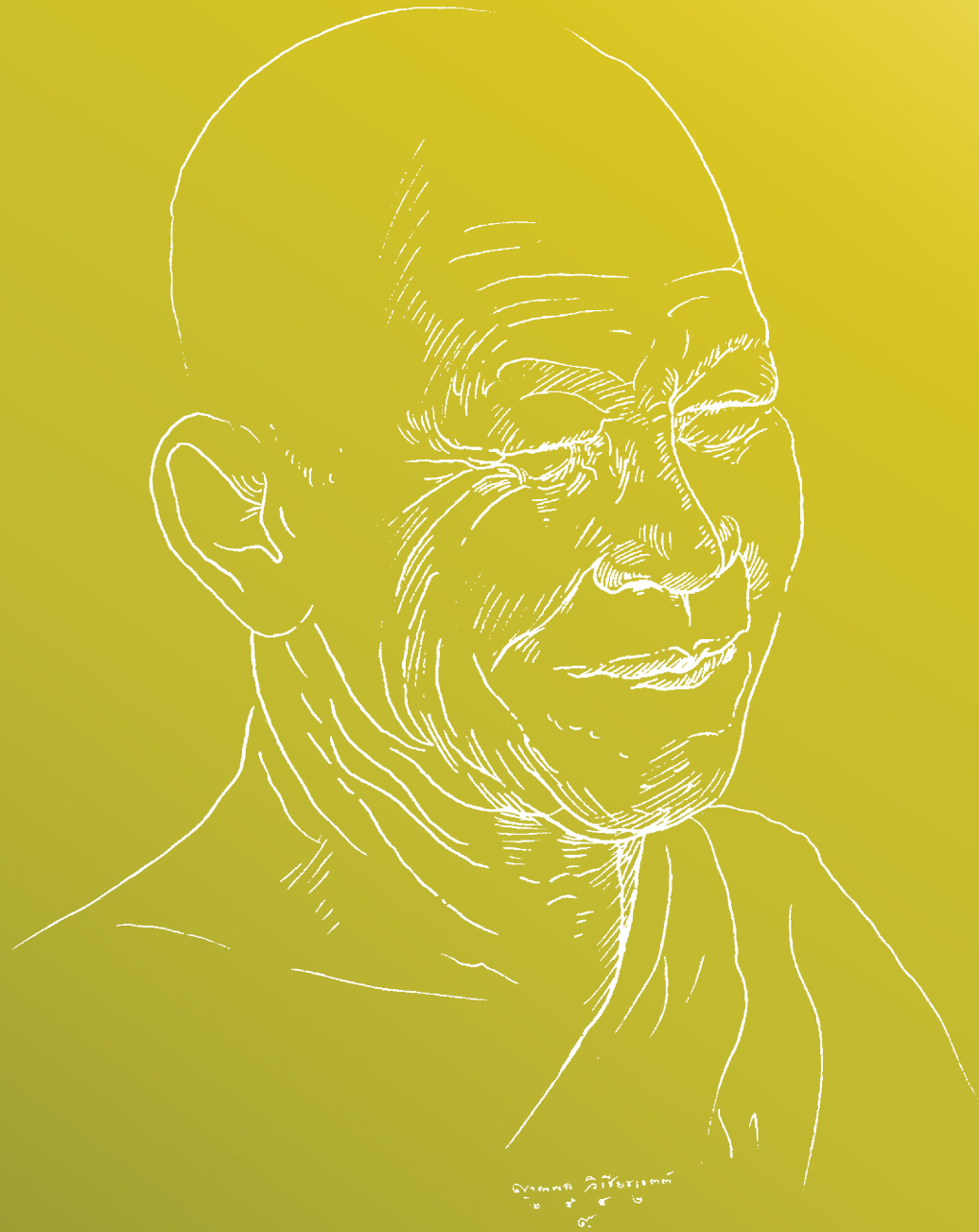
ธาตุชั้นรั้งเป็นสิ่งที่โลกจะพึงสละทิ้งที่เสียตาย เราพึงสละด้วยสติปัญญาก่อน
หน้าที่จะสละชั้นรั้งแบบโลกสละกัน นั่นคือความสละอย่างเอก ไม่มีสองกับอันใด
กรุณาฟังให้ถึงใจ เพราะเขียนด้วยความถึงใจ เออว่า

ที่มา รูปแสดงจดหมายจาก ญาณสัมปันนธัมมานุสรณ์ 458, ข้อความอักษรจากเว็บไซต์ www.luangta.com

สารบัญ



โลกในเรือนจำกับโลกนอก	๑
วัฏจักร	๑๒
อธิบายวิธีดับกิเลสและเรื่องกรรม	๒๕
เล่ห์เหลี่ยมของกิเลส	๓๖
มายากิเลส	๔๘
กิเลสฝังในจิต	๖๑
ปลุกใจสู้กิเลส	๗๓
ปราบ-ชู	๘๓
กิเลส กดถ่วงจิต	๙๒
กำจัดกิเลส พ้นทุกข์	๑๐๔
สัจญ์กับ ภัทรกับ	๑๑๖
ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ	๑๒๖





ภาค ๑

“เรา กับ กิเลส”

โลกในเรือนจำกับโลกนอก

เทศน์โปรดคุณเพาพงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

จิตถ้าเราจะเทียบทางโลกแล้ว ก็เป็นผู้ต้องขังมาตลอดเวลา เหมือนคนที่เกิดอยู่ในเรือนจำ โดยอยู่ในเรือนจำ ในห้องขัง ไม่มีวันออกมาดูโลกภายนอก อยู่แต่ในห้องขังตั้งแต่เล็กจนโต จึงไม่ทราบว่าภายนอกเขามีอะไรกันบ้าง ความสุขความทุกข์ก็เห็นกันอยู่แต่ภายในเรือนจำ ไม่ได้ออกมาดูโลกภายนอกเขา ว่ามีความสุข ความสบาย และมีอิสระกันอย่างไรบ้าง ความรื่นเริงบันเทิง การไปมาหาสู่ เขาไปแบบไหน มาอย่างไร อยู่อย่างไรกัน โลกภายนอกเขามีความเป็นอยู่กันอย่างไร ไม่มีทางทราบได้ เพราะเราถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมาตั้งแต่วันเกิดจนถึงวันตาย นี่เป็นข้อเปรียบเทียบ เทียบเคียง

ความสุข ความทุกข์ ก็เท่าที่มีอยู่ในนั้น ๆ ไม่มีอะไรเป็นพิเศษ ไม่มีอะไรที่ได้ไปจากโลกภายนอก เมื่อกลับเข้าไปสู่ภายในเรือนจำพอได้เห็นว่าเป็นสิ่งที่แปลกจากโลกในเรือนจำ สิ่งนี้มาจากโลกนอก คือนอกเรือนจำ เอามาเทียบเคียงกันพอให้ทราบว่า อันนี้เป็นอย่างนี้ อันนั้นเป็นอย่างนั้น อันนี้ดีกว่าอันนั้น อันนั้นดีกว่าอันนี้ อย่างนี้ไม่มี เพราะไม่มีสิ่งใดเข้าไปเกี่ยวข้อง มีแต่เรื่องของเรือนจำ สุขหรือทุกข์มากน้อยเพียงใด ขาดแคลนลำบาก ลำบาก ถูกกดขี่บังคับขนาดไหน ก็เคยเป็นมาอย่างนั้นตั้งแต่ดั้งเดิม เลยไม่ทราบจะหาทางออกไปไหน จะปลดปล่อยตนไปได้อย่างไร ด้วยวิธีใด แม้จะออกไปโลกนอก โลกนอกก็ไม่ทราบอยู่ที่ไหน เพราะเห็นแต่โลกในคือเรือนจำ ที่ถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา และถูกกดขี่บังคับ ฆาตกรรม ทรมาณกันอยู่อย่างนั้น อด ๆ อยาก ๆ ขาด ๆ แคลน ๆ ตลอดถึงที่นอน หมอนมุ้ง อาหารปัจจัย ที่อยู่อาศัยทุกสิ่งทุกอย่าง อยู่ในลักษณะของนักโทษในเรือนจำทั้งหมด เขาก็อยู่กันไปได้ เพราะไม่เคยเห็นโลกนอกว่าเป็นอย่างไร พอที่จะเอาไปเทียบเคียงว่า อันใดดีกว่า อันใดมีสุขกว่ากันอย่างไรบ้าง พอที่จะมีแก้ไขอยากเสาะแสวงหาทางออกไปสู่โลกภายนอก

จิตที่ถูกควบคุมจากอำนาจแห่งกิเลสอาสวะทั้งหลายก็เป็นเช่นนั้น คือถูกคุมขังอยู่ด้วยกิเลสประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่กับไพโรจน์กาลป์ไพโรจน์ เช่นเกิดมาในปัจจุบันนี้ กิเลสที่เป็นเจ้าอำนาจบนหัวใจสัตว์นั้นมีมาตั้งแต่วันเกิด ถูกคุมมาเรื่อย ๆ ไม่เคยได้เป็นอิสระภายในตัวบ้างเลย จึงยากที่เราจะคาดได้ว่า ความสุขที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่เป็นอยู่ในเวลานี้นั้น คือความสุขอย่างไรกัน เช่นเดียวกับคนที่เกิดในเรือนจำ และอยู่มาตลอดเวลา

โลกนอกเป็นโลกยังงัย ? นำไปและนำอยู่ไหม ? ธรรมท่านประกาศสอนอยู่ปั้งๆก็ ไม่ค่อยสนใจกัน แต่ยังมีผู้สนใจยังมีอยู่บ้างบางแห่งบางสถานที่ ที่ไหนไม่มีใครประกาศ ไม่มีใครพูดถึงเลยว่าโลกนอก คือจิตที่มีธรรมครองใจนั้นเป็นอย่างไร ไม่มีใครพูดให้ฟัง จึง ไม่ทราบว่าศาสนธรรมเป็นอย่างไร ความสุขที่เกิดขึ้นจากอรรถจากธรรมเป็นอย่างไร มีด แดทศ ดิตแบบจมดิ่งไม่มีวันฟู พอมองเห็นอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งบ้างเลย เพราะไม่มี ศาสนาช่วยจุดลาก เหมือนว่า “โลกนอก” ไม่ปรากฏเลย มีแต่เรือนจำคือกิเลสควบคุมใจ เท่านั้น เกิดมาในโลกนี้มีแต่เรือนจำเป็นที่อยู่อาศัย ที่เป็นที่ตาย อยู่ที่นี่ตลอดไป

จิตใจไม่เคยทราบว่อะไรที่พอจะให้ความสุขความสบาย ความเป็นอิสระยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้ ถ้าจะเทียบเข้าไปอีกแห่งหนึ่งก็เหมือน “เปิด” เล่นน้ำอยู่ใต้ถุนบ้านใต้ถุน เรือน แซะๆๆๆ อยู่อย่างนั้น สกปรกโสมนขนาดไหนมันก็พอใจเล่น เพราะมันไม่เคย เห็นน้ำมหาสมุทรทะเล ไม่เคยเห็นน้ำบึงน้ำบ่อที่กว้างขวางพอที่จะแหวกว่าย หัวทางกลาง ตัวได้อย่างสะดวกสบาย มันเห็นแต่น้ำใต้ถุนบ้านใต้ถุนเรือน ที่เขาล้างสิ่งของลงไปชั่งอยู่เท่า นั้น มันก็ไปเที่ยวเล่นและถือว่าสนุกสนาน แหวกว่ายของมันอย่างสะดวกสบายรื่นเริง เพราะเหตุไร ? เพราะมันไม่เคยเห็นน้ำที่กว้างขวางหรือลึกยิ่งกว่านั้น พอที่จะให้เกิดความ รื่นเริงบันเทิง เกิดความสุขความสบายแก่การไปมา หรือการแหวกว่าย หัวทางกลางตัว สะดวกสบายกว่าน้ำใต้ถุนบ้านใต้ถุนเรือน

ส่วนเปิดที่อยู่ตามลำคลองอันกว้างลึกนั้น ผิดกันกับเปิดใต้ถุนบ้าน มันสนุกสนาน รื่นเริง เทียวไปตามห้วยหนองคลองบึง เจ้าของไล่ไปเที่ยวที่ไหนมันก็ไป ตามถนนหนทาง ข้ามไปมา โอ้โฮ ! แผ่กระจายกันเป็นฝูง ๆ เป็นร้อย ๆ เป็นพัน ๆ เปิดพวกนี้ยังพอมี ความสุขบ้าง นี่ได้แก่อะไร ?

ถ้าเทียบเข้ามาก็ได้แก่ “จิต” ที่ไม่เคยเห็นความสุขความสบาย ความรื่นเริงบันเทิง ที่เกิดขึ้นจากอรรถจากธรรม ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับเปิดที่เล่นน้ำใต้ถุนบ้านใต้ถุนเรือน และ จำพวกที่เพลินเล่นน้ำในลำคลอง หรือในบึงบางต่าง ๆ นั้นแล

พวกเรามีความสุขความรื่นเริง ด้วยอำนาจของกิเลสบังคับบัญชาอยู่เวลานี้ ซึ่ง เหมือนกับความสุขของนักโทษในเรือนจำนั้นแล เมื่อ “จิต” ได้รับการอบรมจากโลกนอก หมายถึงธรรม ซึ่งออกมาจากโลกุตระธรรม มาจากดินแดนนิพพาน ลงมาโดยลำดับ ๆ จน กระทั่งถึงมนุษยโลก ท่านชี้แจงไว้หมดชั้นหมดภูมิทีเดียว

และเห็นโทษด้วยปัญญาเป็นขั้น ๆ และพยายามแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ไม่ลดละความพากเพียร

นี่แหละตอนที่สติปัญญา ศรัทธา ความเพียร เริ่มหมุนตัวออกแนวนรอบ ก็ตอนที่เห็นทั้งโลกนอก คือความปลดปล่อยกิเลสออกจากใจได้มากน้อย และเห็นทั้งโลกในที่กิเลสกดขี่บังคับมาเรื่อย ๆ แต่ก่อนไม่ทราบจะเอาอะไรมาเทียบ เพราะไม่รู้ไม่เห็น เกิดขึ้นมาก็จมอยู่ในความทุกข์ทรมานอย่างนี้ ขึ้นชื่อว่าความสุขนั้น ไม่ปรากฏจากโลกนอกเลย คือ ไม่ปรากฏจากอรรถจากธรรม

การปรากฏที่ปรากฏแต่ความสุขแบบที่ความทุกข์อยู่หลังจาก ซึ่งคอยจะมาเหยียบย่ำทำลาย เพื่อลบล้างความสุขนั้นให้หายไปโดยไม่มีเวลานาฬิกาเตือนบอกเลย ที่นี้รู้ได้เห็นบ้าง ความสุขภายนอก คือจากโลกนอกของผู้ที่ธรรมครองใจนั้น ก็เห็นความสุขภายในเรือนจำ คือความสุขที่อยู่ใต้อำนาจของกิเลสก็เห็น ความทุกข์ที่อยู่ใต้อำนาจของกิเลสก็เห็น คือรู้ได้ด้วยสติปัญญาของตัวเองประจักษ์ใจ

ความสุขที่เกิดขึ้นจากโลกนอก ได้แก่กระแสแห่งธรรมที่ซาบซึ่งเข้าไปในจิตใจ ก็เห็นพอเป็นเครื่องเทียบเคียงกันไปโดยลำดับ ๆ เห็นโลกภายนอก โลกภายใน ทั้งคุณและโทษนำมาประกอบเทียบเคียงกัน ก็ยังทำให้เกิดความเข้าใจ และความพากเพียรความอดทนมากขึ้น กระทั่งอะไรผ่านเข้ามาขึ้นชื่อว่าเรื่องของกิเลส ซึ่งเคยกดขี่บังคับจิตใจแล้ว ต้องต่อสู้กันทันที และแก้ไขปลดปล่อย หรือรื้อถอนกันโดยลำดับ ๆ ด้วยอำนาจแห่งสติปัญญา มีความเพียรเป็นเครื่องหนุนหลัง

จิตใจจะหมุนไปเอง เมื่อความเห็นโทษมีมาก ความเห็นคุณก็มีมาก เมื่อความอยากรู้อยากเห็นธรรมมีมาก และความอยากหลุดพ้นมีมากเพียงไร ความพากเพียรก็ต้องมากขึ้นไปตาม ๆ กัน แม้ความอดความทนก็ตาม ๆ กันมา เพราะมีอยู่ในใจดวงเดียวกัน เห็นโทษก็เห็นที่ใจทั้งดวงนั้นแล ใจทั้งดวงเป็นผู้เห็นโทษ แม้เห็นคุณก็ใจทั้งดวงนั้นเป็นผู้เห็น

การที่พยายามแหวกว่ายด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความสามารถของตน ก็เป็นเรื่องของใจ ทั้งดวงจะเป็นผู้ทำความพยายามปลดปล่อยตนเอง เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้มีความเพียรเป็นต้น ที่เป็นเครื่องมือของจิต เป็นเครื่องสนับสนุนจิต จึงมาพร้อม ๆ กัน เช่น ศรัทธา ความเชื่อต่อมรรคต่อผล ความเชื่อต่อแดนพ้นทุกข์ วิริยะ ความพากเพียรที่จะทำตัวให้หลุดพ้นไปโดยลำดับ ขันติ ความอดความทน เพื่อบีกบินให้ผ่านพ้นไปได้ ก็มาพร้อม ๆ กัน สติปัญญา ที่จะใคร่ครวญไปตามแนวทาง อันใดถูกอันใดผิดก็มาตาม ๆ กัน

ถ้าจะพูดตามหลักธรรมที่ท่านกล่าวไว้ ก็เรียกว่า “มรรคสมังคี” ค่อยรวมตัวกันเข้ามาอยู่ในใจดวงเดียวนี้ อะไรก็รวมเข้ามา สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต ตลอดถึงสัมมาสมาธิ ก็รวมเข้ามาอยู่ในจิตดวงเดียวนี้ทั้งหมด ไม่ไปที่อื่น

สัมมากัมมันตะ ก็มีแต่เดินจงกรม นั่งสมาธิ ซึ่งเป็นงานชอบ สัมมากัมมันตะ คืองานชอบ เพราะเข้าถึงงานอันละเอียดที่ใจรวมเข้ามา จิตเป็น มรรคสมังคี คือมรรครวมตัวเข้ามาสู่ใจดวงเดียว สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो ได้แก่เรื่องของปัญญา ค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เกี่ยวกับเรื่องธาตุเรื่องขันธ เรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏหรือสัมผัส เกิดขึ้นแล้วดับไปทั้งดีทั้งชั่วทั้งอดีตและอนาคต ที่ขึ้นมาปรากฏภายในใจ สติปัญญาเป็นผู้พาตฟนหันแหลกไปโดยลำดับ ไม่รอให้เสียเวลาลำเวลา สัมมากัมมันตะ การงานชอบที่เกี่ยวกับกาย ก็คือการนั่งภาวนาหรือเดินจงกรม อันเป็นความเพียรละกิเลสในท่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทางใจก็คือวิริยะความพากเพียรทางใจ

สัมมาวาจา พูดกันแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรม การสนทนากันก็มีแต่เรื่อง “สัลเลขธรรม” ธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา หรือชำระล้างกิเลสอาสวะออกจากจิตใจ ว่าเราจะทำด้วยวิธีใดกิเลสจึงจะหมดไปโดยสิ้นเชิง นี่คือนสัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ อารมณ์อันใดที่เป็นข้าศึกต่อจิต เมื่อนำเข้ามาเป็นอารมณ์ของใจเรียกว่า “เลียงชีพผิต” เพราะเป็นข้าศึกต่อจิต จิตต้องมีความมัวหมองไม่ใช่ของดี ต้องเป็นทุกข์ขึ้นมาภายในใจมากน้อยตามส่วนแห่งจิตที่มีความหยาบละเอียดขึ้นไปโดยลำดับ นี่ก็ชื่อว่า “เป็นยาพิษ” เลียงชีพไม่ชอบ ต้องแก้ไขทันที ๆ

อารมณ์ของจิตที่เป็นธรรม อันเป็นไปเพื่อความรื่นเริง เป็นไปเพื่อความ สุขความสบายนั้นแล คืออารมณ์ที่เหมาะสมกับจิต และเป็นอาหารที่เหมาะสมกับใจ ทำให้ใจเกิดความสงบสุข การเลียงชีพชอบจึงเลียงอย่างนี้ โดยทางธรรมชั้นปฏิบัติต่อจิตเป็นขั้น ๆ ขึ้นไป ส่วนการเลียงชีพชอบทางร่างกายด้วยอาหารหรือบิณฑบาตนั้น เป็นสาธารณะสำหรับชาวพุทธทั่ว ๆ ไปจะพึงปฏิบัติให้เหมาะสมกับหน้าที่ของตน ๆ

สัมมาวายามะ เพียรชอบ เพียรอะไร ? นี่เราก็อทราบ ท่านบอกเพียรใน ๔ สถาน คือพยายามระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นในตนหนึ่ง พยายามละบาปที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป การระวังบาปต้องระวังด้วยความมีสติ พยายามสำรวมระวังอย่าให้บาปเกิดขึ้นด้วยสติ คือระวังจิตที่จะคิด เทียบกว้านเอาความทุกข์ความทรมานเข้ามาสู่จิตใจนั่นเอง เพราะความคิดความปรุงในทางไม่ดีนั้นเป็นเรื่องของ “สมุทัย” จึงพยายามระวังรักษาด้วยดี อย่าประมาท

หนึ่ง พยายามเจริญสิ่งที่เบญจกถ เป็นความเฉลียวฉลาด ให้มีมากขึ้นโดยลำดับ ๆ หนึ่ง และเพียรระวังรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เจริญยิ่งขึ้น อย่าให้เสื่อมไปหนึ่ง

“สัมมปปธาน สี่” ที่ท่านว่าที่อยู่ที่ตัวเราแล้ว “สัมมาสติ” ก็ดูอยู่ในใจของเรา การเคลื่อนไหวไปมา ความระลึกรู้ตัวนี้ รู้อยู่ตลอดเวลา อะไรมาสัมผัสทางตาทางหู ทางจมูก ทางลิ้นทางกาย ไม่เข้าไปสู่ใจจะไปที่ไหน ใจเป็นสถานที่ใหญ่โตคอยรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งดีทั้งชั่วอยู่ตลอดเวลา ปัญญาเป็นผู้วินิจฉัยใคร่ครวญ สติเป็นผู้คอยดูตรวจตราพาชีอยู่เสมอ ในเมื่ออะไรเข้ามาเกี่ยวข้องกับใจ เป็นดีหรือเป็นชั่ว อารมณ์ชนิดใด สติ ปัญญาใคร่ครวญเลือกเฟ้นในอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับใจ อันใดที่เห็นว่าไม่ชอบธรรม จิตจะสลัดปิดทิ้งทันที ๆ คือปัญญานั้นแหละเป็นผู้ทำการสลัดปิดทิ้ง แน่ะ

“สัมมาสมาธิ” การงานเพื่อสงบกิเลสโดยสมาธิก็มันคงอยู่ตลอดเวลา จนปรากฏผลเป็นความสงบเย็นแก่ใจที่พักผ่อนอย่างแท้จริง ไม่มีความฟุ้งซ่านเข้ามาทวนใจในขณะนั้น ประการหนึ่ง

ในขณะที่จะเข้าสมาธิเป็นการพักผ่อนจิต เพื่อเป็นกำลังของปัญญาในการค้นคว้าต่อไปก็พักเสีย พักในสมาธิ คือเข้าสู่ความสงบ ได้แก่หยุดการปรุงการแต่งการคิดค้นคว้าทางด้านปัญญาโดยประการทั้งปวง ให้จิตสงบตัวเข้ามาอยู่อย่างสบาย ไม่ต้องคิดต้องปรุงอะไร ซึ่งเป็นเรื่องของงาน พักจิตให้สบายโดยความมีอารมณ์เดียว หากว่าจิตมีความเพติดเพลินต่อการพิจารณาไปมากจะยับยั้งไว้ไม่ได้ เราก็เอา “พุทโธ” เป็นเครื่องจุดลากเข้ามา ให้จิตอยู่กับ “พุทโธ ๆ ๆ”

คำบริกรรมกับ “พุทโธ” นี้ แม้จะเป็นความคิดปรุงก็ตาม แต่เป็นความคิดปรุงอยู่ในธรรมจุดเดียว ความปรุงอยู่ในธรรมจุดเดียวนั้นเป็นเหตุให้จิตมีความสงบตัวได้ เช่น คำว่า “พุทโธ ๆ ๆ” หากจิตจะแยบออกไปทำงานเพราะความเพติดเพลินในงาน งานยังไม่เสร็จ เราก็กำหนดคำบริกรรมนั้นให้ถึบเข้าไป ไม่ยอมให้จิตนี้ออกไปทำงาน คือจิตชั้นที่เพลินกับงานนั้นมีอยู่ ถ้าพูดแบบโลกก็ว่า “เพลอไม่ได้” แต่จะว่าจิตเพลอก็พูดยาก การพูดที่พอใกล้เคียงก็ควรว่า “รามือไม่ได้” พูดง่าย ๆ ว่ายังงั้น เรารามือไม่ได้ จิตจะต้องโอดออกไปหางาน ตอนนี้อย่าหนักแน่นในการบริกรรม บังคับจิตให้อยู่กับอารมณ์อันเดียว คือ พุทโธ เป็นเครื่องยับยั้งจิต กำหนด พุทโธ ๆ ๆ ๆ ให้ถึบอยู่นั้น แล้ว พุทโธ กับจิตก็เป็นอันเดียวกัน ใจก็แน่ว สงบลง สงบลงไป ก็สบาย ปล่อยางงานอะไรทั้งหมด ใจก็เยือกเย็นขึ้นมา นี่คือสมาธิที่ชอบ

ในขณะที่จะพักต้องพักอย่างนี้ ท่านเรียกว่า “สมาธิ” เป็นสมาธิชอบ พอสมควรเห็นว่าใจได้กำลังแล้ว เพียงปล่อยเท่านั้นแหละจิตจะติดตัวออกทำงานทันทีเลย ติดออกจากความเป็นหนึ่ง ความเป็นอารมณ์อันเดียวนั้น แล้วก็เป็นสองกับงานละทีนี้ ใจทำงานต่อไปอีก ไม่ห่วงกับเรื่องของสมาธิในขณะที่ทำงาน ในขณะที่ทำสมาธิเพื่อความสงบ ก็ไม่ต้องห่วงกับงานเลยเช่นเดียวกัน

ขณะที่พักต้องพัก เช่นในขณะที่รับประทานต้องรับประทาน ไม่ต้องทำงานอะไรทั้งนั้น นอกจากทำงานในการรับประทาน จะพักนอนหลับก็นอนหลับให้สบาย ๆ ในขณะที่นอนไม่ต้องไปยุ่งกับงานอะไรทั้งสิ้น แต่เวลาที่เริ่มทำงานแล้วไม่ต้องไปยุ่งในเรื่องการกิน การนอน ตั้งหน้าทำงานจริง ๆ นี่ได้ชื่อว่าทำงานเป็นขึ้นเป็นอัน ทำงานเป็นวรรคเป็นตอน ทำงานถูกต้องโดยกาลโดยเวลาเหมาะสมกับเหตุการณ์ เรียกว่า สัมมากัมมันตะ “สัมมากัมมันตะ” คือการงานชอบ ไม่ก้าวก่ายกัน เป็นงานที่เหมาะสม

เรื่องสมาธิปล่อยไม่ได้ การปฏิบัติเพื่อความรื่นเริงของใจ การเห็นว่า “สมาธิ” อยู่เฉย ๆ ไม่เกิดประโยชน์นั้นไม่ถูก ถ้าผู้ติดสมาธิไม่ยอมออกทำงานเลยอย่างนั้น เห็นว่าไม่ถูกต้องควรตำหนิ เพื่อให้ผู้นั้นได้ถอนตัวออกมาทำงาน แต่ถ้าจิตมีความเพลิดเพลिनในงานแล้ว เรื่องของสมาธิก็มีความจำเป็นในด้านหนึ่ง ในเวลาหนึ่งจนได้ คนเราทำงานไม่พักผ่อนนอนหลับบ้างเลยนี้ทำงานต่อไปไม่ได้ แม้จะรับประทานอาหาร สมบัติเสียไปด้วยการรับประทานก็ให้มันเสียไป ผลที่ได้คือธาตุขันธ์มีกำลังจากการรับประทาน ประกอบการทำงานตามหน้าที่ต่อไปได้อีก เงินจะเสียไป ข้าวของอะไรที่นำมารับประทานจะเสียไป ก็เสียไปเพื่อเกิดประโยชน์ เพื่อเป็นพลังในร่างกายเราจะเป็นอะไรไป ให้มันเสียไปเสียอย่างนี้ ไม่เสียผลเสียประโยชน์อะไร ถ้าไม่รับประทานจะเอากำลังมาจากไหน ต้องรับประทาน เสียไปก็เสียไปเพื่อกำลัง เพื่อให้เกิดกำลังขึ้นมา

นี่การพักในสมาธิ ในขณะที่พักให้มีความสงบ ความสงบนั้นแหละเป็นพลังของจิต ที่จะหนุนทางด้านปัญญาได้อย่างคล่องแคล่ว เราต้องพักให้มีความสงบ ถ้าไม่สงบเลยมีแต่ปัญญาเดินทำเดี๋ยว ก็เหมือนกับมิดไม่ได้ลับหิน ฟันตึบ ๆ ตึบ ๆ ไม่ทราบว่าเขาสั้นลงเอาคมลง มีแต่ความอยากรู้อยากเห็น อยากเข้าใจ อยากถอนกิเลสโดยถ่ายเดียว โดยที่ปัญญาไม่ได้ลับจากการพักสงบ อันเป็นสิ่งที่หนุนหลังให้เป็นความสงบเย็นใจ ให้เป็นกำลังของใจ แล้วมันก็เหมือนกับมิดที่ไม่ได้ลับหินนะซี ฟันอะไรก็ไม่ค่อยขาดง่าย ๆ เสียกำลังวังชาไปเปล่า ๆ

เพราะฉะนั้นเพื่อความเหมาะสม ในขณะที่พักสงบจิตในเรือนสมาธิต้องให้พัก การพักผ่อนจึงเหมือนเอาหินลับปัญญานั้นเอง การพักธาตุขันธ์ คือสกลกายก็มีกำลัง การพักจิต จิตก็มีกำลังด้วย

พอมีกำลังแล้ว จิตออกคราวนี้ก็เหมือน “มีดได้ลับหินแล้ว” อารมณ์อันเก่านั้นแล ปัญญาอันเก่านั้นแล ผู้พิจารณาคนเก่านั้นแล แต่พอกำหนดพิจารณาลงไป มันขาดทะเลไปเลย คราวนี้เหมือนกับคนที่พักผ่อนนอนหลับ รับอาหารให้สบาย ลับมีดพรวดให้เรียบร้อยแล้ว ไปฟันไม้ท่อนนั้นแล คน ๆ นั้น มีดก็เล่มนั้น แต่มันขาดได้อย่างง่ายดาย เพราะมีดก็คม คนก็มีกำลัง

นี่อารมณ์ก็อารมณ์อันนั้นแล ปัญญา ก็ปัญญาอันนั้นแล ผู้ปฏิบัติคนนั้นแล แต่ได้ “ลับหิน” แล้ว กำลังของจิตก็มีแล้วเป็นเครื่องหนุนปัญญา จึงแทงทะลุไปได้อย่างรวดเร็ว ผิดกับตอนไม่ได้พักในสมาธิเป็นไหน ๆ

เพราะฉะนั้นเรื่องของสมาธิกับเรื่องของปัญญา จึงเป็นธรรมเกี่ยวเนื่องกัน เป็นแต่เพียงทำงานในวาระต่าง ๆ กันเท่านั้น วาระที่จะทำสมาธิก็ทำเสีย วาระนี้จะพิจารณาทางด้านปัญญาให้เต็มอรรถเต็มธรรม เต็มเม็ดเต็มหน่วย เต็มสติกำลัง พิจารณาลงไปให้เต็มเหตุเต็มผล เวลาจะพักก็พักให้เต็มที่เต็มฐานเหมือนกัน ให้เป็นคนละเวลาไม่ให้ก้าวก่ายกัน แบบทั้งจะพิจารณาทางด้านปัญญา ทั้งเป็นห่วงสมาธิ เวลาเข้าสมาธิแล้วก็ไปอารมณ์กับเรื่องปัญญา อย่างนี้ไม่ถูก จะปล่อยทางไหน จะทำงานอะไรให้ทำงานนั้นจริง ๆ ให้เป็นชิ้นเป็นอัน นี่ถูกต้องเหมาะสม สัมมาสมาธิ ก็เป็นอย่างนี้จริง ๆ

เรื่องของกิเลสเป็นเรื่องกตถ่วงจิตใจ จิตเรานี้เหมือนเป็นนักโทษ ถูกกิเลสอาสวะทั้งหลายครอบงำอยู่ตลอดเวลา และบังคับทรมานจิตใจมาตลอดนับแต่เกิดมา

เมื่อปัญญาได้ถอดถอนกิเลสออกโดยลำดับ ๆ แล้ว ใจก็มีความสว่างไสวขึ้นมา ความเบาบางของจิตก็เป็นคุณอันหนึ่ง ที่เกิดขึ้นจากการที่ถอดถอนสิ่งที่เป็นภัย สิ่งสกปรกออกได้ เราก็เห็นคุณค่าอันนี้ แล้วพิจารณาไปเรื่อย ๆ

รวมแล้ว กิเลสอยู่ที่ไหน ภพชาติอยู่ที่ไหน ก็มีอยู่ที่จิตดวงเดียวนี้แหละ นอกนั้นเป็นกิ่งก้านสาขา เช่น ออกไปทางตา ทางจมูก ทางหู ทางลิ้น ทางกาย แต่ต้นของมันจริง ๆ อยู่ที่ใจ เวลาพิจารณาสิ่งเหล่านั้นรวมเข้ามา รวมเข้ามาแล้ว จะเข้ามาสู่จิตดวงเดียวนี้ “วิภูวน” ไม่ได้แก่อะไร ได้แก่จิตดวงเดียวนี้เป็นผู้หมุนผู้เวียน เป็นผู้พาให้เกิดให้ตายอยู่เท่านั้น เพราะอะไร ? เพราะเชื้อของมันมีอยู่ภายในใจ

เมื่อใช้สติปัญญาพิจารณาค้นคว้าเห็นชัดและตัดเข้ามา ๆ เป็นลำดับ ๆ จนเข้าถึงจิต ซึ่งเป็นตัวการ มี “อวิชชา” ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่เป็นเชื้อ “วิภว” อยู่ภายในใจ แยกลง ไปพิจารณาลงไป ๆ ไม่ให้มีอะไรเหลืออยู่ ว่านี่คือนั้น นั่นคือนั้น กำหนดพิจารณาลงไปที่ จิตเช่นเดียวกับสภาวะธรรมทั่ว ๆ ไป

แม้ใจจะมีความสว่างไสวขนาดไหนก็ตาม ก็พึงทราบว่าเป็นเรือนใจที่พอพักอาศัย ไปชั่วกาลชั่วเวลาเท่านั้น หากยังไม่สามารถพิจารณาให้แตกกระจายลงไปได้ แต่เราย่ำลึ้ม ว่า จิตที่มีความเด่นดวงนี้แลคืออวิชชาแท้ ให้พิจารณาเอาอันนั้นแหละเป็นเป้าหมายแห่ง การพิจารณา

เอ้า ! อันนี้จะสลายลงไปจนหมดความรู้ไม่มีอะไรเหลือ กระทั่ง “ผู้รู้” จะฉิบหาย จมไปด้วยกันก็ให้รู้เสียที เราพิจารณาเพื่อหาความจริง เพื่อรู้ความจริง ต้องให้ลงถึงเหตุถึง ผลถึงความจริงทุกสิ่งทุกอย่าง อะไรจะฉิบหายลงไปก็ให้ฉิบหาย แม้ที่สุด “ผู้รู้” ที่กำลัง พิจารณาอยู่นี้จะฉิบหายไปตามเขา ก็ให้รู้ด้วยสติปัญญา ไม่ต้องเหลือไว้ว่าอะไรเป็นเกาะ เป็นดอนหลอกเรา อะไรเป็นเรา อะไรเป็นของเรา ไม่มีเหลือไว้เลย พิจารณาลงไปให้ถึง ความจริงไปด้วยกันหมด

สิ่งที่เหลือหลังจากกิเลส “อวิชชา” ที่ถูกทำลายลงโดยสิ้นเชิงแล้วนั้นแล คือสิ่งที่ หมดวิสัยของสมมุติที่จะเอื้อมเข้าถึงและไปทำลายได้ นั้นแลท่านเรียกว่า “จิตบริสุทธิ์” หรือ “ความบริสุทธิ์” ธรรมชาติแห่งความบริสุทธิ์นี้ไม่มีอะไรทำลายได้

กิเลสเป็นสิ่งที่สมมุติที่เกิดขึ้นได้ดับได้ เพราะฉะนั้นจึงชำระได้ มีมากขึ้นได้ ทำให้ลด ลงได้ ทำให้หมดสิ้นไปก็ได้ เพราะเป็นเรื่องของสมมุติ

แต่จิตล้วน ๆ ซึ่งเป็นธรรมชาติที่เรียกว่า “จิตตวิมุตติ” แล้ว ย่อมพ้นวิสัยแห่งกิเลส ทั้งมวลอันเป็นสมมุติจะเอื้อมเข้าถึงและทำลายได้ ถ้ายังไม่บริสุทธิ์มันก็เป็นสมมุติเช่นเดียวกับ สิ่งทั้งหลาย เพราะสิ่งสมมุตินั้นแทรกตัวอยู่ในจิต เมื่อแก่นนี้ออกจนหมดแล้ว ธรรมชาติที่เป็นวิมุตตินี้แล เป็นธรรมชาติที่กิเลสใด ๆ จะทำอะไรต่อไปไม่ได้อีก เพราะพ้นวิสัยแล้ว แล้วอะไรฉิบหาย ?

ทุกซกั้ดับไปเพราะสมุทัยดับ นิโรธความดับทุกซกั้ดับไป มรรคเครื่องประหารสมุทัย กั้ดับไป สัจธรรมทั้งสี่ดับไปด้วยกันทั้งนั้น คือ ทุกซกั้ดับ สมุทัยกั้ดับ มรรคกั้ดับ นิโรธกั้ดับ แน่ะ ! ฟังซิ

อะไรที่รู้ว่า “สิ่งนั้น ๆ ดับไป” นั่นแหละคือผู้ไม่ใช่สังขาร ผู้นี้ผู้เหนือสังขาร การพิจารณาสังขาร คือการพิจารณาเพื่อผู้นี้เท่านั้น เมื่อถึงตัวจริงนี้แล้ว สังขารทั้งสี่ก็หมดหน้าที่ไปเอง โดยไม่ต้องไปชำระ ไม่ต้องไปแก้ไข ไม่ต้องไปปลดปล่อย เช่น ปัญญาเราทำงานเต็มที่แล้วปัญญาเราปล่อยได้ ไม่ต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์ สติก็ดี ปัญญาที่ดี ที่เป็นเครื่องรบ พอสงครามเลิก ข้าศึกหมดไปแล้ว ธรรมเหล่านี้ก็หมดปัญหาไปเอง นั่น

อะไรเหลืออยู่ ? ก็คือความบริสุทธิ์นั้นแหละ พระพุทธเจ้าที่ทรงประกาศธรรมสอนโลก ก็เอาจากธรรมชาติที่บริสุทธิ์นี้แหละไปสอน ศาสนธรรมออกจากธรรมชาติอันนี้ และอุบายแห่งการสอน ต้องสอนทั้งเรื่องของทุกข์ เรื่องของสมุทัย ของนิโรธ ของมรรค เพราะอาการเหล่านั้นเป็นอาการเกี่ยวข้องกับจิตดวงนี้ ให้รู้วิธีแก้ไข รู้วิธีดับ รู้วิธีบำเพ็ญทุกสิ่งทุกอย่าง จนถึงจุดหมายปลายทาง อันไม่ต้องพูดอะไรต่อไปอีกแล้ว ได้แก่ความบริสุทธิ์ จิตออกสู่โลกนอกแล้วที่นี้ ออกจากเรือนจำแล้วไปสู่โลกนอกคือความอิสระ ที่ไม่ต้องถูกคุมขังอีกแล้ว

แต่โลกนี้ไม่มีใครอยากไปกันเพราะไม่เคยเห็น โลกนี้เป็นโลกสำคัญ “โลกุตระ” เป็นแดนสูงกว่าโลกทั่วไป แต่เราเพียงว่า “โลกนอก” นอกจากสมมุติทั้งหมด เรียก “โลก” ไปยังจันหละ เพราะโลกมีสมมุติก็ว่ากันไปอย่างนั้น ให้พิจารณาออกจากที่คุมขังนี้ ชี เกิดก็เกิดในที่คุมขัง อยู่ก็อยู่ในที่คุมขัง ตายก็ตายในที่คุมขัง ไม่ได้ตายนอกเรือนจำสักที เอาให้ใจได้ออกนอกเรือนจำสักทีเถิด จะได้แสนสบาย ๆ ดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่าน ท่านก็เกิดในเรือนจำเหมือนกัน แต่ท่านออกไปตายนอกเรือนจำ ออกไปตายนอกโลก ไม่ได้ตายอยู่ในโลกอันคับแคบนี้

ขอยุติการแสดง





วัฏจักร

เทศน์โปรดคุณพោงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ปัญหาของโลกในปัจจุบันนี้มีมากก็คือปัญหาที่ “ตายแล้วเกิด” ดูจะมีน้อย “ตายแล้วสูญ” รู้สึกว่าจะมีมากขึ้นทุกที ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ต่อจิตใจของนักเกิดนั้นแหละ

การเข้าใจว่าตายแล้วสูญนั้นก็คือเรื่องของกิเลสพาให้เข้าใจ ไม่ใช่ความจริงพาให้เข้าใจ ผู้เชื่อความสำคัญของกิเลสจึงทำผิดเรื่อย ๆ แล้วก็ “เกิด” ไม่หยุด ทุกข์ไม่ถอย ไม่มีเวลาลดน้อย เพราะความคิดเช่นนั้นเป็นการส่งเสริมกิเลสและกองทุกข์ทั้งสิ้น

คนที่เข้าใจว่าตายแล้วสูญนั้น ย่อมไม่คิดเตรียมเนื้อเตรียมตัวเพื่ออนาคต เพราะหมดหวังแล้ว ทั้ง ๆ ที่สิ่งที่เป็นไปได้ประสบพบเห็นต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่เราไม่หวังก็ตามมืออยู่ และสิ่งสำคัญที่มีอยู่ขณะนี้คือมีอยู่ทุกขณะก็คือใจ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหา “เพชฌฆาต” เกิดขึ้นมาเพื่อทำลายตัวเองโดยแท้ การทำลายตัวเองไปในตัวไม่มีชิ้นดีแฝงอยู่บ้างเลยนั้น จัดว่าเป็นคนหมดหวัง ราวกับโลกที่หมดหวัง ไม่มีใครช่วยได้นั่นเอง

ผู้ที่มีความเข้าใจว่าตายแล้วเกิด ย่อมมีการระมัดระวังตัวและกลัวบาป โดยคิดว่าถ้าเกิดแล้วจะเป็นอย่างไร หากว่าเราทำไม่ดีเสียอย่างนี้ เวลาไปโดนความทุกข์เข้าในเวลาไปเกิดใหม่ ก็จะได้รับสิ่งที่ไม่พึงใจทั้งหลายเป็นเครื่องตอบแทน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ปรารถนาอย่างยิ่ง แล้วก็ไม่กล้ากระทำ เพราะอย่างไรเสียจิตก็ต้องไปเกิดอีกด้วยผลแห่งกรรมนั้น ๆ ผู้นี้จึงมักมีความระมัดระวังและขะเขว่งต่อสิ่งที่ไม่ดีไม่พึงปรารถนา และก็ไม่กล้าทำลงไป

แต่พวกที่เชื่อว่าตายแล้วสูญนั้น รู้สึกจะเห็นว่าสูญไปโดยประการทั้งปวง ในเรื่องบาปเรื่องบุญคุณโทษอะไรทั้งหมด พอยังมีลมหายใจอยู่เท่านั้น เมื่อสิ้นลมหายใจแล้วก็หมดหวัง ไม่มีความดี ความสุขสนองตอบ นอกจากความทุกข์ความไม่ดีที่ตนเข้าใจว่าไม่มีเท่านั้น จะให้ผลแก่ผู้นั้น การทำบุญทำบาปจึงไม่มีความหมายอะไรทั้งสิ้นกับเขา นอกจากเป็นความต้องการในปัจจุบัน จะทำอะไรก็ทำตามใจชอบ ผิดหรือถูกไม่คำนึง ผู้มีความคิดเช่นนี้ได้ชื่อว่าทำลายตนเองไปในตัวทุกกระยะที่คิดและทำลงไป

ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้าก็มีไว้ คือเจ้าทิฐิต่าง ๆ ซึ่งมาสนทนารวมกับพระพุทธเจ้า สัตว์ตายแล้วสูญบ้าง ตายแล้วเกิดบ้าง ทุกสิ่งทุกอย่างเที่ยงบ้าง สัตว์ที่เคยเกิดเป็นชนิดใดก็ต้องเกิดเป็นชนิดนั้นบ้าง เช่นใครเคยเกิดเป็นคนก็ต้องเป็นคนเรื่อยไป เที่ยงต่อ

กำเนิดของตนที่เคยเกิดเป็นอะไร กลายเป็นความเที่ยงไปหมด นี่ก็เป็นเรื่องของความสำคัญ ไม่ใช่ความจริงซึ่งมีอยู่ในสันดานของสัตว์เต็มโลก

เรื่องของกิเลสเป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก เมื่อพิจารณาและเรียนเรื่องของกิเลสซึ่งมีอยู่ในใจของเรา ด้วยหลักธรรมเป็นเครื่องพิสูจน์โดยลำดับแล้ว เราจะยังเห็นกิเลสเป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก เพราะแทบทุกสิ่งซึ่งเป็นเครื่องหลอกลวงจากกิเลส อันทำให้สัตว์เป็นภัยเสมอไป แทบจะพูดได้ว่าทุกกระยะที่เป็นความกระชิบกระชาบ เป็นความบังคับบัญชา อำนาจมาก อำนาจน้อย มักมีอยู่กับกิเลสทั้งสิ้น จิตใจเราก็คล้อยตามมัน คล้อยตามมันจนลืมนั่น ว่าคิดเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องไปหมด แม้ที่ไม่น่าเชื่อก็เชื่อไปเลย ที่เรียกว่า “ลืมนั่นอย่างมิดมิด” ไม่ทราบได้ว่าสิ่งที่คิดนั้นเป็นทางถูกหรือทางผิด เพราะเคยเชื่อธรรมชาติที่พาให้มกายนี้นานแล้ว

กิเลสเป็นธรรมชาติที่ไม่มีค่าสำหรับผู้ที่มีค่า และความเป็นผู้มีคุณค่าคือตัวเรา จึงต้องระวังเสมอ

การที่จะพิสูจน์เรื่องเกิดเรื่องตายนี้ เราจะพิสูจน์อย่างไร ? ไปเรียนที่ไหนไม่สิ้นไม่สุด และก็ไม่สามารถที่จะระดับดับความสำคัญอันต้นเดาเหล่านั้นได้ นอกจากการปฏิบัติต่อจิตใจโดยเฉพาะ คือ “จิตตภาวนา” งานนี้เป็นทางตรงแนวต่อความจริงที่จิตจะพึงทราบ จิตจะต้องทราบด้วยวิธีนี้แน่นอน เพราะปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ทรงทราบจากวิธีนี้เป็นหลักใหญ่

การคิดตรองต้องมี “จิตตภาวนา” เป็นหลักยืนตัว จึงจะสามารถเข้าถึงความจริง อย่างอื่นไม่มีทางทราบได้ จะเรียนมากเรียนน้อยก็ตาม แต่ไม่ได้ประมาทเพราะการเรียนไม่ใช่การชำระกิเลส เป็นการจดจำเอาตามการเรียนมาเฉย ๆ แต่กิเลสก็เป็นกิเลสอยู่โดยดี ถ้าเราไม่แก้กิเลส กิเลสก็มีอยู่เต็มหัวใจตามเดิม ราวกับคนไม่เรียนไม่ละกิเลสนั้นแล เหมือนอย่างเขาสราง “แปลนบ้านแปลนเมือง” จะทำแปลนได้ก็มากน้อยมันก็เป็นแปลนอยู่เปล่าดี ๆ นั้นแหละ ถ้าเราไม่ลงมือทำมันก็ไม่เป็นตัวบ้านตัวเรือนขึ้นมาได้

การเรียนธรรม การจดจำชื่อเสียงของกิเลส จะเรียนกันไปขนาดไหนก็เรียนไปจำกันไปแต่ชื่อ ความจริงมันก็เป็น “กิเลส” ของมันอยู่อย่างนั้น ไม่บกพร่องลงบ้างเลยจนนิดเดียวด้วยการท่องจำ จึงไม่มีประโยชน์อะไรที่จะจดจำเปล่า ๆ ไม่สามารถจะแก้กิเลสต่าง ๆ ภายในจิตใจได้ นอกจากจะปฏิบัติเพื่อละเพื่อถอนมันไปโดยลำดับ ดังที่ปราชญ์ทั้งหลายพาดำเนินมาจนถึง “ความบริสุทธิ์พุทธโธ” เต็มดวงใจเท่านั้น

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ทั้งสามนี้เป็นธรรมสามัคคีกันขาดไปไม่ได้ ถ้าอยากเห็นกิเลสหลุดลอยออกจากใจ ถ้าอยากเป็นผู้รับเหมากิเลสทั้งมวลกองเต็มหัวใจ ก็เพียงเรียนเอา จดจำเอาแต่ชื่อของมันก็พอแล้ว แทบเดินไม่ไหว เพราะหนักคัมภีร์ไบเบิลที่เรียนจดจำมาเปล่า ๆ โดยเข้าใจว่าตนเป็นปราชญ์ฉลาดพอตัว ทั้งที่กิเลสเต็มหัวใจ

การปฏิบัติ เช่น จิตตภาวนา คือการปฏิบัติต่อจิตใจตัวเอง เป็นการเรียนเรื่องจิตใจของตนโดยตรง วิถีใจชอบคิดไปในทางใดบ้าง มีมากน้อยหนักเบาไปในทางใด ? ทางดีหรือชั่ว มีธรรมคือสติปัญญาเป็นต้น เป็นเครื่องพิสูจน์อารมณ์อยู่เสมอ ธรรมท่านสอนไว้อย่างไร อะไรที่ควรเอาชนะ ที่ควรระวัง ที่ควรจับ ที่ควรส่งเสริม ท่านบอกไว้หมด

เช่น จิตมีความฟุ้งซ่านซึ่งเป็นการก่อกวนตัวเอง เวลาฟุ้งซ่านมากก็ก่อกวนมาก ทำลายตนมาก ให้พยายามระงับดับความคิดเหล่านั้นด้วยอุบายต่าง ๆ มีสติปัญญาเป็นสำคัญ ตามแต่จะเห็นควร เช่น การกำหนดภาวนา มีธรรมบทใดเป็นหลักยึดแทนอารมณ์ที่เคยทำให้ฟุ้งซ่านนั้นเสีย จิตก็ย่อมมีทางสงบลงได้ พอจิตสงบลงได้ก็ทราบที่จิตพักงานที่แสนวุ่นวายลงได้เป็นพัก ๆ เพียงเท่านั้นก็พอทราบเบื้องต้นแห่งการภาวนาว่า มีผลเป็นความสงบสุขทางใจ ถ้าเป็นโรคก็ถูกกับยา หรือระงับลงแล้วด้วยยา พอมีทางพยาบาลรักษาให้หายได้โดยลำดับ จนหายขาดได้ด้วยยารักษาต่าง ๆ จิตใจต้องสงบเย็น เห็นผลโดยลำดับด้วยธรรมแขนงต่าง ๆ จนถึงขั้นบริสุทธิ์ได้ด้วยธรรม

เมื่อจิตมีพลังทั้งหมดมันคงเข้าไปเป็นลำดับ ๆ ก็ย่อมทราบชัด และทราบเรื่องของธาตุของขันธไปโดยลำดับ โดยทางปัญญาเป็นอย่างนั้น ๆ จนทราบว่า ธาตุขันธเหล่านี้มันไม่ใช่อย่างเดียวกัน แม้จะอาศัยกันอยู่รวมกับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ตาม เปรียบเทียบเหมือนกับเรามาอาศัยอยู่ในบ้าน บ้านนั้นเป็นบ้าน เราเป็นเรา จะอยู่ในบ้านเราก็เป็นเราคนหนึ่ง ต่างคนต่างอยู่ เป็นแต่อาศัยกันอยู่ชั่วคราว ฉะนั้นบ้านจึงไม่ใช่เรา เราจึงไม่ใช่บ้าน บ้านเป็นสมบัติของเรา ธาตุขันธเป็นสมบัติของเราคือใจ แต่เราไม่ใช่บ้านและเราไม่ใช่ธาตุขันธ ธาตุขันธไม่ใช่เรา แต่เพียงอาศัยและเป็นความรับผิดชอบกันอยู่ ฉะนั้นเราจะเรียกว่าธาตุขันธเป็นของเราตามสมมุติก็ไม่ผิด แต่อย่างไร ๆ มันก็เป็นคนละอย่างอยู่ดี

การเรียนจิตตภาวนาย่อมทราบความจริงไปโดยลำดับ ๆ ดังที่อธิบายมา และการเรียนเช่นนี้เป็นภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสโดยตรง

ครั้งพุทธกาลท่านเรียนเพื่อปฏิบัติกำจัดกิเลสต่าง ๆ ออกจากใจจริง ๆ ไม่ได้เรียนเพื่อเอาชื่อเอานามของกิเลสบาปธรรม และชั้นภูมิ ตรี โท เอก มหาเปรียญ อย่างเดียว โดยมีใบประกาศนียบัตรรับรอง อันเป็นรางวัลแห่งรักษาความปลอดภัยให้กิเลสผาสุกสนุก

แพร่พันธุ์ออกลูกออกหลาน สร้างบ้านสร้างเรือนที่ซบถ่ายบำรุงบำเรอบนหัวใจสัตว์โลก ตั้ง
ที่เป็นอยู่เห็นอยู่นี้เลย

ชั้นภูมิของท่านที่ได้รับส่วนผลจากการปฏิบัติ ก็เป็นกัลยาณชน อริยชน เป็นชั้น ๆ
โดยสนธิภูริโก เป็นเครื่องรับรองตัวเองตามหลักความจริงของภูมิธรรมนั้น ๆ สมกับธรรม
เป็นสวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบ ได้ผลเป็นที่พึงใจตามพระประสงค์ที่ทรงสั่งสอนสัตว์โลก
ด้วยธรรมของจริง อันประกอบด้วยพระเมตตาเต็มพระทัยไม่เคยบกพร่องแต่ต้น จนถึง
เวลาจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน องค์พยานวาระสุดท้าย คือพระสุภัททะปัจฉิมสาวก ผู้บวช
ในราตรีจะปรินิพพาน ซึ่งตั้งหน้าทำความเพียร ยังกิเลสทั้งมวลให้สิ้นซากในคืนวันนั้น จาก
พระโอวาทที่ประทานโดยเฉพาะ หลังจากนั้นก็ประทานปัจฉิมโอวาทแก่พระสงฆ์ที่ประชุม
พร้อม เพื่อการเสด็จปรินิพพานของพระองค์ โดยใจความสำคัญว่า

ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราเตือนท่านทั้งหลายให้ทราบว่า (สังขารที่มีติดแน่นอยู่กับ
ตัว) คือ สังขารทั้งหลายที่เกิดขึ้น เฉพาะอย่างยิ่ง คือ (สังขารภายในได้แก่ ความคิดปรุง
แต่งต่าง ๆ ทุกขณะ ทั้งดี ชั่ว กลาง) ล้วนดับไปโดยสติปัญญา ด้วยความไม่ประมาทเกิด

เหล่านี้คือพระเมตตาล้นฝั่งแห่งโลกธาตุ ที่ประกาศแก่มวลสัตว์เรื่อยมาจนวาระสุดท้าย
สรุปความแล้วก็ลงปรวมที่ใจ

ใจจึงควรได้รับการอบรม อย่างน้อยก็พอรู้วิถีทางเดินของตน และวิถีของจิตไป
โดยลำดับด้วยวิธีจิตตกาวนาว่า ปกติจิตของสามัญชนชอบคิดไปในทางใด หนักไปในทางใด
จิตจะมีความบึกบึนหรือมีความเสาะแสวงในทางนั้นเสมอ ถ้ามีสติมีปัญญาคอยสอดส่อง
คอยสังเกตอยู่แล้ว เราจะพบเห็นว่าจิตนี้ชอบไปในทางนั้นมาก เมื่อจิตคิดในทางนั้นมาก ก็
ทำให้เกิดความสนใจว่าทางนั้นมันเป็นอะไร? เป็นทางดีหรือทางชั่ว เป็นทางผูกมัดหรือทาง
แก้ทางถอดถอน? ถ้าเป็นทางผูกมัด เป็นทางสั่งสมความชั่วหรือความทุกข์เกิดขึ้นมาแก่เรา
เราก็พยายามแก้ไข พยายามหัก พยายามหักห้าม นี่มันมีทางแก้กันได้อย่างไร

การพยายามอยู่โดยสม่ำเสมอไม่มีการลดละ ย่อมจะมีทางหักห้ามสิ่งไม่ควรนั้นได้
จนกระทั่งหักห้ามไว้ได้ และตัดขาดจากกันไปได้ เหมือนคนตัดไม้ ตัดฟันครั้งหนึ่งไม่ขาด
ฟันสองครั้งเข้าไป สามครั้ง สี่ครั้งเข้าไป จนกระทั่งไม้นั้นขาดจริง ๆ เพราะความพยายาม
ตัดอยู่เสมอ

การตัดกระแสนของจิตที่ชอบคิดในเรื่องไม่ดี ด้วยความพยายามในทางดีอยู่เสมอ
อย่างนี้ ย่อมเป็นไปได้ทำนองเดียวกัน เมื่อตัดสิ่งใดขาดไปจากจิตแล้ว ก็ทราบว่าสิ่งนั้นได้

ขาดไปแล้วจากใจ เงื่อนที่จะต่อให้จิตเกิดความทุกข์ความลำบาก เพราะความคิดเช่นนั้นไม่มีอีกต่อไป

กิเลสประเภทใดที่จิตชอบคิด ชอบยึดเหนี่ยว ชอบยึดมั่นถือมั่น ก็คิดแก้ไขในแง่ นั้นมาก ๆ พึงกำหนดพิจารณาแก้ไขกันโดยทางสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ ต่อไปกิเลสประเภท นั้นหรือความคิดประเภทนั้นก็ค่อยอ่อนกำลังลงไป สติปัญญาค่อยแก่กล้าขึ้นมาจนกระทั่ง สามารถตัดขาดได้ไม่มีเหลือ

การพยายามด้วยความเพียรตัดขาดไปที่ละกิ่งสองกิ่งของกิเลส ก็นับว่าเป็นมงคลแก่ ตัวเราโดยลำดับ ถ้าเป็นต้นไม้ก็ต้องตัดขาดที่ละกิ่งสองกิ่ง ถ้าเป็นรากไม้ต้นหนึ่ง ๆ มันมี รากมากน้อยเพียงไรก็พยายามตัดมัน จนกระทั่งโคนล้มลงไปจนกระทั่งรากแก้วไม่ให้เหลือ หลอ ด้วยความพยายาม คือพยายามตัดที่ละรากสองรากเข้าไป จนกระทั่งมันทนไม่ไหว เพราะการตัดโดยสม่ำเสมอ ตัดโดยไม่หยุดหย่อน ไม่ลดละ มันก็ขาดล้มลงโดยไม่สงสัย

เรื่องกระแสมของกิเลสที่ออกมาจากจิตมันมีมากมายเช่นเดียวกับรากไม้ รากฝอยนั้น แหละสำคัญ รากแก้วมันมีรากเดียว ไม้ตัวกิเลสก็มีตัว “อวิชชา” อันเดียวเท่านั้นแหละเป็น หลักใหญ่ นั่นแหละเรียกว่ารากแก้วของกิเลส ให้พยายามตัด มันแตกแขนงออกไปมาก ภายกายกอง คือมันแตกออกมาทางตาไปสู่รูป แล้วมีรูปอะไรบ้าง นั่นแหละมันแตกแขนง ไป เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น ยั่วจิตให้คิดไปทางกิเลส

ที่นี้ในทางเสียง เสียงอะไรบ้าง มันก็แตกแขนงออกไปเป็นรากฝอยไปเรื่อย ๆ แต่ อย่างไรก็ตามเราก็คือทราบว่า รากฝอยก็คือรากฝอยของกิเลสตัวนี้เอง จะรากฝอยอะไรกัน เสียงเป็นลักษณะใด ถ้าเป็นเสียงที่จะทำให้เกิดกิเลสขึ้นมา ก็ทราบว่า เป็นเรื่องของกิเลส ด้วยกัน เราก็คือพยายามตัด พยายามแก้ คลี่คลายเสียงนั้น

รูปมันเป็นอะไร ถึงรักถึงชอบ ถึงเกลียดถึงโกรธ แยกออกไป ใครเป็นผู้โกรธ โกรธ เพราะเรื่องอะไร จิตเป็นผู้โกรธ โกรธเรื่องอะไร โกรธแล้วมันได้ประโยชน์อะไร ความโกรธ เป็นความรุ่มร้อน เป็นความทุกข์ ทำไมขยันโกรธ? โกรธแล้วมันได้ประโยชน์อะไร โกรธให้ ตัวเองค่อยยังชั่ว ไม้โกรธให้คนอื่นซึ่งตัวเองก็เป็นทุกข์ แล้วเขาก็เป็นทุกข์ ยิ่งเพิ่มความทุกข์ ทรมาณใจทั้งสองคน คือทั้งตนและเขาขึ้นอีกมากมาย

การโกรธให้ตัวเองยังมีทางที่จะแก้ไขได้ดีกว่าโกรธให้คนอื่น แม้จะเป็นกิเลสก็ยังพอ จะถอดถอนความโกรธนี้ได้ แต่ส่วนมากไม่ยอมโกรธตัวเอง ที่จะให้บังเกิดอุปายปัญญาพอ แก่ความโกรธตัวเองได้

การไปโกรธคนอื่นเหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ จงแยกแยะดู พิจารณาด้วยดี รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส มันมีเป็นแขนง ๆ ไป ออกไปทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น และทางกายนี้แหละ แล้วจึงมาสู่ใจ คือ “ธรรมารมณ์” โดยอาศัย รูป เสียง ฯลฯ ที่เคยสัมผัสมาแล้วนั้นมาเป็นอารมณ์ของใจ ให้นำมาครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลา นี่เป็นการสั่งสมกิเลสประเภทหนึ่ง ๆ ขึ้นมาเรื่อย ๆ มันแตกแขนงออกมา คือแตกออกมาจากใจ สติปัญญายังทราบอยู่ภายในใจและแก้ไขกันไปเรื่อย ๆ ไม่ลดละทอดย หนีไม่พ้นถ้าลงสติปัญญาจงดองตรงนั้น ไม่ทราบในวาระนี้ต้องทราบในวาระต่อไปจนได้ ไม่ทราบมากก็ต้องทราบน้อยทราบไปโดยลำดับ ๆ ก็ค่อยทราบมากไปเอง ค่อยตัดขาดไปเอง ทราบตรงไหนแล้วก็ค่อยละไป ละกันไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งจะได้ขาดจากกันไปจริง ๆ นี่การตัดกิเลสทำนองตัดอย่างนี้ เช่นเดียวกับที่เราตัดรากฝอยของต้นไม้ ตัดไปตัดมากก็ไม่มียากอะไรเหลืออยู่ สุดท้ายก็เหลือแต่รากแก้ว ก็ถอนขึ้นมาหมดไม่มีเหลือ

เราตัดและถอนต้นไม้ให้ตายด้วยวิธีนี้ เราจึงถอดถอนกิเลสด้วยวิธีเดียวกัน ด้วยสติปัญญา ศรัทธา ความเพียร จนกิเลสตายเกลี้ยง เราก็แสนสบายบรมสุข

เรื่องของจิต ภพชาติมันอยู่ที่จิต ความสูญไม่ทราบมันอยู่ที่ไหน เราไม่เห็น ในคัมภีร์ก็ไม่มีว่าสัตว์ตายแล้วสูญ มีแต่ตายแล้วเกิดถ้ากิเลสยังมีอยู่ในใจ ทำไมจึงไปเหมามันได้ว่าตายแล้วสูญนั้นนะ จึงเอามาพูด แต่ภพชาติมันไม่สูญนี่นะ มันอยู่ที่จิต ทำไมเราจึงไม่ดูที่ตรงนี้ ? ไปหาดันเดาเกาที่ไม่ค้นให้มันถลอกปอกเปิกเป็นทุกซ์ไปทำไม เราเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นชาติที่ฉลาด ทำไมจึงมาโง่ต่อเรื่องของตัว หากมีผู้มาว่าพวกเราบัดขบจะไม่อายุเขาหรือ? หรือว่าไม่อายุ ต้องโกรธเขาสิ ดังนั้นก็ยิ่งไปใหญ่ ชายตัวสองต่อสามต่อจนไม่มีสิ้นสุดเพราะความโง่ตัวเดียวพาให้เป็นเหตุใหญ่

ใครแสดงภพชาติขึ้นมาให้เราเห็นในระยะนี้ เรานั่งอยู่ในเวลานี้ ?

ถ้าไม่มีเกิดมันจะมีรูปมีกายมาอย่างไร? ตอนเกิดนั้น มันเอาอะไรมาเกิด ถ้าไม่เอาของมีอยู่มาเกิดจะเอาอะไรมาเกิด? ธาตุชั้นธัมมนี้มาจากอะไร? ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่เป็นร่างกาย ก็เอาสิ่งที่มีอยู่มาประสมกัน ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ มาผสมกันเรียกว่า “ส่วนผสม” อาศัยจิต จิตก็มีอยู่จึงเข้ามาอยู่ด้วยกันได้ ของไม่มีอยู่จะเอามาได้อย่างไร นี่มันล้วนแล้วแต่อาศัยสิ่งที่มีอยู่มาประกอบกันเข้าเป็นรูปเป็นกาย เป็นหญิงเป็นชาย เป็นต้นไม้ภูเขาอย่างนี้เป็นต้น มันมีอยู่ทั้งนั้น ถ้าไม่มีจะประกอบกันขึ้นมาไม่ได้ ปรากฏตัวขึ้นมาไม่ได้ แล้วเราว่า “สูญ” ขณะนี้มันสูญหรือไม่สูญ? เรามาจากไหนถึงได้มาเกิดอยู่เดี๋ยวนี้ ถ้าสูญจริงแล้วมันมาเกิดได้อย่างไร นั้น

ถ้าอะไร ๆ ก็สูญแล้วจะมาปรากฏตัวได้อย่างไร ก็เพราะมันไม่สูญนั่นเองจึงมาปรากฏตัวเป็นเราเป็นท่าน เป็นสัตว์เป็นบุคคล เรื่อยมาดังที่รู้ ๆ เห็น ๆ อยู่ที่นี่ที่เรารู้ว่า “สูญ” นั้น ไม่คิดตายสิ่งที่มีอยู่เต็มโลกบ้างหรือ? หลวงตาบัวนี้อายจึงไม่กล้าคิดว่าตายแล้วสูญ

นี่คือปัญญาแก่ตัวเอง พิจารณาแยกแยะมันลงไป ร่างกายมันเอามาจากสิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่มีอยู่จึงปรากฏตัวขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีก็ปรากฏขึ้นมาไม่ได้ นี่แหละภพชาติคือกิเลสอวิชชา ตัณหา อุปาทาน กรรม เป็นเชื้อความสืบทอดของภพของชาติ เป็นกำเนิดเกิดมีที่โน่นที่นี่ มันมีเชื้อของมัน มีสืบทอดกันอยู่ที่ในจิตใจดวงนี้ ตัวนี้จึงเป็น “ตัวภพ” ตัวนี้จึงเป็น “ตัวชาติ” ตัวนี้เป็นตัวไม่สูญ เป็นตัวเกิด ตัวแก่ ตัวเจ็บ ตัวตาย มันอยู่ที่ตรงนี้และรวมอยู่ที่นี้ทั้งหมด

ความสูญนั้นมองไม่เห็น มันสูญได้อย่างไร ? ตัวสูญอยู่ที่ไหน? เห็นแต่ความมีอยู่ภายในจิตใจ ความสูญภายในจิตใจนั้นมันไม่มี ไม่เห็นไม่ปรากฏ แล้วใจนั้นจะสูญได้อย่างไรเมื่อมันไม่มีสิ่งที่จะให้สูญ มันเป็นสิ่งที่มีอยู่ทั้งนั้น แล้วเราจะเอาอะไรมาให้มันสูญ ข้อสำคัญคือความสำคัญมันหลอกคนต่างหาก ความจริงแล้วเป็นอย่างนี้ มันมีอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างภายในจิตใจ คือพร้อมที่จะเกิด เพราะสิ่งที่จะทำให้เกิดมีอยู่มากภายในจิต รากเหง้าเค้ามูลของความเกิดก็คือ “อวิชชา” นี่คือตัวให้เกิด ไม่เป็นอย่างอื่นเลย ถ้าตัวนี้ยังไม่หมดไปจากจิตใจเมื่อใด ต้องเกิดวันยังค่ำตลอดกับตลอดกาลป์ ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ ไม่มีต้นมีปลายเลย ต้องเกิดแล้วตาย ๆ อยู่อย่างนี้ เพราะเชื้อความเกิดมันมีอยู่ภายในใจ นี่เป็นของจริงที่ประจักษ์อยู่ภายในใจเราเอง

จงปฏิบัติจิตตรงจิตนี้ ดูตรงนี้ด้วยสติปัญญา แล้วตัดเชื้อความเกิดกันที่ตรงนี้ จะสิ้นสงสัยเรื่องตายเกิดหรือตายสูญทั้งมวล เพราะสุดท้ายก็ผู้ที่สำคัญว่าตายแล้วสูญนั้นแลไปเกิดอีก ได้รับความทุกข์ความลำบากจากที่ตนเข้าใจว่า เมื่อตายแล้วมันก็หมดเรื่อง ไม่มีอะไรที่จะสืบทอดข้างหน้าแล้ว คิดอยากทำอะไรก็ทำ อยากทำบาปอยากทำอะไรก็แล้วแต่ตามใจทุกอย่างในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ที่นี่ เมื่อตายแล้วหมดความหมาย

ทีนี้เมื่อมันไม่หมดความหมายตามความสำคัญตนเล่า ใครจะเป็นคนรับความชั่วช้าลามกทั้งหลายเหล่านั้น? ก็คือเราเองเป็นผู้รับ เมื่อเป็นเช่นนั้นเรากล้าเสี่ยงแล้วหรือ? ทั้ง ๆ ที่เป็นมนุษย์ที่กำลังมีคุณค่าอยู่ทั้งคน และเป็นคนรับผิดชอบเราอยู่ตลอดมา เหตุไรเราจะต้องยอมเสียทำเสียที่ไปล่มจมขนาดนั้นด้วยอำนาจของกิเลสมันครอบงำ ด้วยความสำคัญที่ผิดอย่างมหันต์ ให้อนุญไม่ยอมรับ มาหลอกลวงตนเองถึงขนาดนั้น จงรีบคิดเพื่อหาความจริงจากธรรมของจริงเครื่องพิสูจน์ และปราบปรามกิเลสตัวนั้นให้สิ้นไป ไม่ควรนอน

ใจนอนจมอยู่กับมัน แบบไม่รู้สีกตัวตึงที่เคยเป็นมาก็กับนับไม่ถ้วนอยู่แล้ว ไม่งั้นจะสายเกินกาลนานเกินจะแก้ได้ เวลาตายจะไม่มีกุสลาติดตัว (กุสลาคือความฉลาด)

ความจริงมีอยู่ทำไมเราจึงไม่ดู? ความจริงก็คือใจและสัจธรรม ใจนี้มันไม่สูญนะ เชื่อกิเลสเชื่อแห่งภพแห่งชาติก็อยู่กับใจนี้เอง ตัวประกันตัวดีตราที่จะให้เกิดขึ้นอยู่กับจิตใจนี้ แล้วจะสูญไปไหน? จะสูญได้อย่างไร นี่คือความจริง ความจริงลบไม่สูญมันสูญไม่ได้ แต่ความสำคัญนั้นมันสูญได้ สูญได้ตามความสำคัญซึ่งเป็นเรื่องของกิเลส แต่ความจริงมันไม่สูญ แล้วบาปบุญคุณโทษที่ทำลงไปก็เข้าไปอยู่ในจิต ไม่ได้ไปอยู่ที่อื่น เพราะจิตเป็นโรงงานผลิออกมาจากที่นั่นเอง ผลดีชั่วก็เข้าไปรวมตัวอยู่ที่จิตนั้น

น่านะความจริงจะไปไหน มันเกิดกันที่นั่น ผสมกันที่นั่น ดีชั่วมันอยู่ที่จิต จิตจะไปเกิดในสถานที่ใดภพใดแดนใดก็ตาม มันไปด้วยกำลังแห่งกรรม กรรมและวิบากแห่งกรรม มันผลักไสให้ไป แนะ มันจะสูญไปไหน ตายแล้วมันพร้อมเสมอที่จะเกิด จะเกิดสูงต่ำขนาดไหนนั้น มันแล้วแต่อำนาจแห่งกรรมที่มีอยู่ภายในจิตใจซึ่งตนสั่งสมไว้นั้นแหละ นี่เป็นหลักความจริง

การเรียนรู้เรื่องความจริงเหล่านี้ จึงต้องเรียนลงที่ใจ พิจารณาลงที่ใจนี้ ดังที่กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ว่า ให้ตัดตรงนั้นลงมาหาตรงนี้ ลงมาด้วยจิตตภาวนา คือเราทราบได้ด้วยปัญญา ใจมีความสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใด มีความสุขสมใจกับสิ่งใด สิ่งนั้นเป็นทางดีหรือชั่ว เป็นสิ่งที่ดีหรือสิ่งชั่ว เราตามรู้เสมอด้วยจิตตภาวนา เราต้องทราบ เมื่อทราบแล้วพยายามแก้ไข พยายามตัดฟันด้วยอุบายของสติปัญญา จนกระทั่งตัดขาด ตัดขาดไป ๆ โดยลำดับ ๆ

ท่านพิจารณาทาง “จิตตภาวนา” หรือท่านว่า “นั่งกรรมฐาน” ท่านนั่งอย่างนี้แหละ จะไปนั่งอยู่ในป่าในเขา จะนั่งอยู่ “รุกขมูล” รมไม้ที่ไหนก็เถอะ ก็ฝึกนั่งเรียนความเป็นไปของจิต เรียนเรื่องความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย เรียนเรื่องกิเลส การสั่งสมกิเลส และวิถีทางเดินของกิเลส ความดี ความโลภความหลงมันอยู่ที่จิต มันเกิดที่จิต มันหลั่งไหลจากจิตนี้ไปเป็นภพต่าง ๆ ให้เรารู้หลุม หลุม บันเทิง โศกเศร้าเสียใจ มีแต่เรื่องนี้ออกไปจากจิตนี้ทั้งนั้น การเรียนจึงต้องเรียนลงที่นี้ จะต้องรู้สิ่งเหล่านี้ประจักษ์ใจด้วยสติปัญญาแน่นอน คือต้องทราบทั้งดีทั้งชั่วโดยลำดับ ๆ แล้วตัดขาดออกจากกันเรื่อย ๆ แล้วจิตก็หดตัวเข้ามา ๆ เพราะขาดสิ่งที่เคยสืบทอด หดตัวเข้ามา ย่นเข้ามา ๆ สว่างแคบ และตัดภาระเข้ามาโดยลำดับ นี่แหละคือการตัดภพตัดชาติ ตัดส่วนหยาบเข้ามาเรื่อย ๆ ตัดเข้ามาสู่ความละเอียด ตัดเข้ามา

ในที่สุดร่างกายของเรานี้ก็เห็นชัดตามเป็นจริงว่า “มันเป็นแต่เพียงธาตุขันธ์เท่านั้น” นั่นคือธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ มาผสมกันเข้า มีตัวคือจิตเป็นเจ้าของมายึดครอง แล้วก็ว่าเป็นรูปเป็นกายเป็นหญิงเป็นชาย เป็นสัตว์เป็นบุคคล เมื่อทราบชัดแล้วก็สลัดภายในจิตอีกรูปก็สักแต่ว่ารูป เวทนาก็สักแต่ว่าเวทนา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละอย่าง ๆ ก็สักแต่ว่าเท่านั้น ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเราโดยประจักษ์ใจ นี่ปัญญาพิจารณาทราบลงไปอย่างนี้ เมื่อทราบชัดแจ้งแล้ว ใครจะไปกล้ำถือว่าเป็นเรา ใครจะไปกล้ำแบกหามสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นเราเป็นของเรา ไม่กล้ำยึดไม่กล้ำแบกหาม เพราะหนักเหลือนอยู่แล้ว เพราะปัญญาหยั่งทราบหมดแล้วจะไปกล้ำอย่างไร

ที่กล้ำไม่เข้าเรื่องก็คือ พวกเราที่เป็นนักค้นเดาเกาหาที่ไม่ค้นให้เกิดทุกข์เปล่า ๆ เท่านั้น ส่วนท่านที่รู้จักเห็นจริง ท่านสลัดทิ้งด้วยสติปัญญา ไม่มีอุปาทานเหลือเลย

สติปัญญาเป็นธรรมสำคัญมากตามหลักความจริง คือที่รู้จักเห็นจริง คือปัญญาเป็นผู้ผู้ฉลาด ตามรู้ตามเห็นความจริงเป็นอย่างนั้นแล้ว เราจะไปกล้ำฝืนความจริงได้อย่างไรว่าไม่ใช่เรา โดยทางปัญญาแล้ว เราจะยังไปถือ ถือก็ถือแต่ก็ไม่ใช่ปัญญา มันเป็นเรื่องของกิเลสอยู่โดยดี การแก้ก็ต้องแก้ด้วยปัญญา รู้ด้วยปัญญา ละด้วยปัญญา ทุกประเภทของกิเลสไม่นอกเหนือสติปัญญาไปได้แต่ไหนแต่ไรมา

นี่แหละการเรียนรู้เรื่องการตัดภพตัดชาติ การเรียนรู้เรื่องวิถีของกิเลส การตัดกิเลส ท่านทำกันอย่างนี้ จนกระทั่งรู้ธาตุขันธ์ ก็สักแต่ว่าธาตุขันธ์ คือรู้ตามเป็นจริงแล้วก็ปล่อยวางลงไปเอง

การบอกให้ปล่อยเฉย ๆ ไม่เกิดผล ต้องปัญญาเป็นผู้พาให้ปล่อย เมื่อเข้าใจแล้วก็ปล่อย ปล่อย ๆ สิ่งไหนยังไม่เข้าใจก็พิจารณาค้นคว้าเข้าไปจนกระทั่งถึงความจริง เข้าใจเต็มภูมิแล้วก็ปล่อย สุดท้ายมันมีอะไรอยู่อีก การตัดรากฝอยไปเป็นลำดับมันก็ถึงรากแก้วเท่านั้นเอง เมื่อตัดรากแก้วจนไม่มีอะไรสืบทอดกันแล้ว ภพชาติก็ขาด อย่างอื่นมันก็ขาดไปด้วยตามลำดับ ที่ยังเหลือขึ้นสุดท้ายนั้นคืออะไร? ย้อนสติปัญญาเข้ามาจนถึงตัว นั่นคือ “อวิชชา” ที่เรียกว่า “รากแก้ว” นี่แหละคือตัวกิเลสแท้ กิ่งก้านสาขาของกิเลสได้ถูกตัดขาดหมดแล้ว ยังเหลือแต่ตัวกิเลสแท้ ๆ ได้แก่ตัว “อวิชชา”

ที่นี้ “อวิชชา” อยู่ที่ไหน? มันอยู่ที่จิตเท่านั้น อวิชชาไม่อยู่ที่อื่น มันครอบอยู่กับจิต จนกระทั่งจิตเองก็เข้าใจว่าอวิชชานั้นเป็นตน ตนเป็นธรรมชาติอันนั้น นี่แหละเมื่อปัญญายังไม่ทราบชัด แต่ก็ทนไม่ได้ เพราะฟังคำว่า “ปัญญา ๆ” เกิด มีความฉลาดแหลมคมมาก

เมื่อนำมาใช้ในสิ่งใดก็ต้องเห็นความจริงในสิ่งนั้น ดังนั้นเมื่อนำมาใช้ในจิตที่มีกิเลส คือ อวิชชาอยู่ที่นั่น ทำไมจะไม่ทราบ ทำไมจะทำลายกันไม่ได้ จะตัดขาดจากกันไม่ได้ เมื่อกิเลส ชนิดอื่น ๆ ปัญญาสามารถตัดขาดได้ แล้วสิ่งนี้ทำไมปัญญาจะไม่สามารถตัดขาดได้แล้ว ปัญญาต้องสามารถตัดขาดได้

เมื่อตัดขาดกิเลสตัวสำคัญนี้แล้วต้องทราบชัดประจักษ์ใจ ถ้าจะพูดก็พูดได้เต็มปาก ไม่กระดากอายหรือสะทกสะท้านกับสิ่งใดหรือผู้ใด ถ้าจะพูดแบบโลก ๆ ก็ต้องเรียกว่ารู้ชัด ๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์ หมดยุติกันเสียที่เรื่องความเกิดความตาย เรื่องความทุกข์ทรมานใน วัฏสงสาร ภพน้อยภพใหญ่ที่เคยเป็นมาก็กับที่กัลปจันนบไม่ถ้วน เพราะตัวนี้พาให้เป็นไป ตัวนี้พาให้เกิดตัวนี้พาให้ตาย ตายแล้วเกิดซ้ำเกิดซากไม่หยุดไม่ถอย ทุกข์ซ้ำ ๆ ซาก ๆ มา ยุติกันเสียแล้วคราวนี้

ยุติด้วยอะไร? อะไรถึงต้องยุติ? นาน ยุติลงที่ฆ่าเชื้ออันใหญ่ขาดกระเด็นออกจาก ใจแล้ว เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ ที่เรียกว่า “ความบริสุทธิ์” นั้นเป็นจิตแท้ เป็นธรรมแท้ ไม่มีสิ่งใดเข้าไปเคลือบแฝงเลยแม้นิดเดียว ผู้นี้แลเป็นผู้ไม่เกิด ที่นี้สิ้นสุดแล้ว แต่ไม่ใช่สูญ แบบที่มองไม่เห็น ค้นคว้าไม่เจอก็หาว่าไม่มี แล้วก็เดกันอย่างนั้นตามวิสัยของโลกดินเดา

เรื่องกิเลสที่พาให้ดันเดาเอาด้วยความสำคัญ เหมะเอาด้วยความสำคัญ จึงได้รับความทุกข์เพราะกิเลส แต่ก็ยังไม่เห็นโทษของกิเลสที่พาให้ดันเดา พาให้สำคัญมั่นหมายทั้ง ที่ไม่จริงตลอดมา จึงมีแต่ของปลอมเต็มตัวเต็มหัวใจ ทุกข์จึงเต็มหัวใจด้วย

เมื่อเรียนรู้ถึงความจริงทุกสิ่งทุกอย่างด้วยวิธีการปฏิบัติแล้ว ความปลอมมันก็สลาย ตัวไป จึงได้เห็นโทษชัดเจนว่า เหล่านี้มีแต่ความจอมปลอมทั้งหมด ที่เราได้รับความทุกข์ ความทรมานมาจนถึงปัจจุบันชาติที่เราจำได้เพียงเท่านี้ มันก็เป็นความทุกข์เพราะกิเลสตัวนี้ เท่านั้น ถ้าเป็นธรรมก็ไม่ทำให้เราเกิดทุกข์ เมื่อมีธรรมล้วน ๆ ภายในจิตแล้ว อะไรจะมาทำ ใจให้มีทุกข์อีกต่อไปเล่า ต้องไม่มี นั่นแน่ อย่างนี้แหละเรียนธรรมปฏิบัติธรรมภายในจิตใจ คือเรียนธรรมภาคปฏิบัติภาควิชา เห็นจริงอย่างนี้ ชัดเจนอย่างนี้ กิเลสแตกกระจายชนิด ไม่เป็นขบวน

ในเรื่องวิธีปฏิบัตินี้ไม่ใช่วิธีจำ แต่เป็นวิธีแก้กิเลส ทำงานกับกิเลสทำอย่างนี้ เมื่อ กิเลสสิ้นสุดไปแล้วภายในใจ ใจที่เป็นเจ้าของปัญหามาแต่ก่อนเพราะกิเลสพาให้เป็น ก็สิ้น สุดกันไปเองไม่มีสิ่งใดเหลือเลย นี่แหละความสิ้นสุดของวิญญู แต่ไม่ใช่ความสูญซึ่งเป็น ความแสดงต่อความจริง คือความมีอยู่อย่างยิ่ง

ถ้า “ความสูญของวิญญู” นั้นถูกต้อง เพราะวิญญูภายในใจไม่มีต่อไปอีกแล้ว
สูญสิ้นแห่งความสืบทอดของภพชาติ เกิด แก่ เจ็บ ตายแท้ ภพชาติต่อจากนั้นไม่มีอีก นี่เป็น
ความสูญสิ้นโดยธรรมโดยความจริง ถ้า “ความสูญ” อย่างนี้ถูกต้อง แต่คนและสัตว์ตาย
แล้วสูญสิ้นโดยประการทั้งปวง อะไรไม่มีเลยอย่างนี้ ชัดต่อความจริง

ใจเมื่อถึงความจริงเต็มที่แล้วก็ถึงความบริสุทธิ์ ความบริสุทธิ์แสดงขึ้นชัดในจิตใจ
จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต จึงไม่ใช่ความสูญ

อย่างพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วกิเลสสูญไปหมด ไม่มีอะไรเหลืออยู่ภายในพระทัยแล้ว
ต้องอาศัยความบริสุทธิ์นั้นแลประกาศธรรมสอนโลกมาเป็นเวลา ๔๕ พระพรรษา ถึงได้
เสด็จปรินิพพาน ถ้าความบริสุทธิ์นี้ได้สูญสิ้นไปแล้ว พระพุทธเจ้าจะเอาอะไรมาประกาศ
ศาสนาเล่า? ขณะที่สิ้นกิเลสแล้วถ้าจิตก็ได้สูญไปด้วย แล้วทรงเอาอะไรมาสอนโลกเล่า?
๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนั้น ไม่ออกมาจากจิตที่บริสุทธิ์ซึ่งไม่ได้สูญสิ้นแล้ว จะออกมาจาก
ไหน?

นี่แหละเรียนธรรมให้ถึงนี้แล้วหายสงสัย ปัญหาทั้งปวงก็หมดสิ้นไปไม่มีเหลือเมื่อ
เรียนจบ ทราบปัญหาภายในใจโดยตลอดทั่วถึงแล้ว อยู่ไหนก็อยู่เถอะ เพราะความสมบูรณ์
พูนผลอยู่ที่ใจนี้ ความสุขอันสมบูรณ์มีอยู่ที่ใจนี้ ถ้าปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักธรรมของพระ
พุทธเจ้าแล้ว คนเราจะไม่ได้บ่นเรื่องความทุกข์ความลำบาก จะยอมดำเนินตนไปตามเหตุ
ผลคือหลักธรรม ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ จนก็ยอมรับว่าจน มิได้มาเสียไปเป็นธรรมดา

เรียนธรรมรู้ตามความจริงของธรรมแล้วไม่บ่น ทุกข์ก็ยอมรับตามเหตุตามผล มี
ก็รับตามเหตุตามผลไม่ปิ่นเกลียวกับธรรม ใจก็สบาย แม้จะมีกิเลสที่ยังละไม่ได้ ก็ไม่ถึงกับ
ต้องเดือดร้อนแบบไม่มีขอบเขตเหตุผล ยังพอปลงพอวางได้

แต่ถ้าไม่สนใจเกี่ยวข้องกับธรรมเลย ไม่นำธรรมมาวินิจฉัยใคร่ครวญ ก็มักไม่มีเหตุ
ผลเครื่องทดสอบ มีแต่ความต้องการของใจที่กิเลสบงการอย่างเดียว ความต้องการนั้นแล
จะพาคนลุ่มจมฉิบหาย ความต้องการนั้นแลจะทำลายจิตใจคนให้เสียอย่างไม่มีประมาณ
ให้ได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ๆ ตลอดกาลสถานที่ไม่มีอะไรอื่น คือความต้องการชนิด
นั้นไม่มีเหตุผล มีแต่อยากตะพึดตะพือ อยากจนไม่สนใจทราบบ้างอะไรเป็นพิษอะไรเป็นภัย
อยากได้อะไรคว่ำไปกิน มันไม่หยุดหย่อนผ่อนคลาย ยิ่งอยากยิ่งต้องการก็ยิ่งเพิ่มความคิด
ความปรุงแต่งไม่ถอย ยุ่งไม่หยุด ความทุกข์ทรมานภายในใจก็ยิ่งมากขึ้น ๆ ได้รับการส่งเสริม
เท่าใดก็ยิ่งคิดมากขึ้นแบบไฟได้เชื้อ ดีไม่ดีสติดอย เลยเป็นบ้าไปเลย นาน พอเห็น

โทษของความอยากความทะเยอทะยานชนิดไม่มีธรรมเป็น “เบรก” ไหมล่ะ? ถ้าพอเห็นโทษของมันบ้างก็ควรพยายามแก้ไข อย่าอยู่เปล่าแบบคนสิ้นท่า

วันนี้พูดเรื่อง “วัฏจักร” พูดเรื่องความสูญเสียความไม่สูญเสีย ตามหลักความจริงเป็นอย่างนี้ ศาสนาจึงเป็นธรรมที่เหมาะสมที่สุดที่จะพิสูจน์ความจริงสมควรแก่เวลาเพียงเท่านี้





อุปายวิธีดับกิเลสและเรื่องกรรม

เทศน์โปรดคุณเพาพางา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

โลกนี้แม้จะร้อนรุ่มเพียงไรก็ตาม ยังมีศาสนาเป็นเครื่องเยียวยา อย่างน้อยมีศาสนาเป็นเครื่องเยียวยา ก็ยังมีทางบรรเทาทุกข์ไปได้พอสมควร เช่นเดียวกับโรคแม้จะมีความรุนแรงเพียงไร แต่ถ้ามียาเครื่องเฝ้าระวังรักษาอยู่บ้างแล้วก็ยังพอทำเนาได้ ไม่เหมือนปล่อยให้ไปไปตามอัตราของโรคที่มีมากน้อยโดยไม่มียาไปเกี่ยวข้องเลย

จิตใจของโลก ถ้ามีแต่เรื่องของกิเลสกองทุกข์ล้วน ๆ เป็นเจ้าอำนาจบงการอยู่ภายในใจนั้น โลกไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใด จะหาความสุขสบายไม่ได้เลย เพราะไม่มีเครื่องบรรเทา คือศาสนา

คำว่า “ศาสนา” ก็คือคำสั่งสอนที่กลมกลืนด้วยเหตุผลนั่นเอง รวมแล้วเรียกว่า “ศาสนธรรม” เมื่อแยกออกพูดเฉพาะคำว่า “ศาสนา” ก็เหมือนกับว่าเป็นอีกอันหนึ่ง และเป็นอีกอันหนึ่งแตกแขนงออกไป ความจริงคำว่า “ศาสนา” ถ้าพูดตามหลักความจริงแล้ว ก็คือเหตุกับผลบวกกันเข้านั้นแลเรียกว่า “ศาสนา” การเชื่อต่อเหตุต่อผลนั้นคือไม่ฝืน ไม่ปิ่นเกลียวต่อเหตุต่อผลที่ถูกต้องแล้ว และปฏิบัติดำเนินไปตามนั้น โลกจะพอมีทางเบาบางจากความทุกข์ความลำบากทั้งภายนอกภายใน

จำพวกไม่มีศาสนาเข้าเคลือบแฝงเลยนั้น ใครจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม ไม่ว่าจะมีความรู้สูงต่ำฐานะเพียงไร จะหาความสุขความสบาย พอปลงจิตปลงใจลงชั่วระยะกาลไม่ได้เลย เพราะไม่มีที่ปลง เราจะปลงลงที่ไหน? ที่ไหนก็มีแต่เรื่องของกิเลสอันเป็นไฟทั้งกอง คือมีแต่เรื่องความอยาก มีแต่เรื่องความต้องการไม่มีประมาณ อยากให้เป็นไปตามใจหวัง ความอยากนั้น ๆ ก็ผลิตทุกข์ขึ้นมาเผาตัวเอง สิ่งที่ต้องการกลับไม่เจอ แต่กลับไปเจอแต่สิ่งที่ไม่ต้องการโดยมาก เพราะอำนาจของกิเลสพาสัตว์โลกให้เป็นเช่นนั้น

ถ้าอำนาจของเหตุผลหรือธรรมพาให้เป็นไป แม้จะทุกข์จะลำบากบ้างในการฝืนกิเลส โดยทำลงไปตามเหตุตามผล แต่เวลาปรากฏผลขึ้นมาก็เป็นความสุขความสบาย พอมีทางผ่อนคลายความทุกข์ลงได้บ้าง เพราะฉะนั้นศาสนาจึงเป็นธรรมจำเป็นอย่างยิ่งต่อจิตใจของโลก เฉพาะอย่างยิ่งคือมนุษย์เรา ซึ่งเป็นผู้มีความฉลาดเหนือสัตว์ทั้งหลาย ควรจะมี

“ศาสนธรรม” เป็นสมบัติประดับและคุ้มครองใจกายวาจา และความประพฤตินั้นต่าง ๆ จะเป็นที่ยามตาเย็นใจทั้งส่วนย่อยส่วนใหญ่ไม่มีประมาณ

คำว่า “ศาสนา” นั้น เป็นแขนงหนึ่งที่ออกมาจากธรรมล้วน ๆ คือออกจากธรรม “ที่ประเสริฐ” เป็นของอัครรรย แยกออกมาเป็นคำสอนโดยทาง “สมมุติ” เป็นแขนง ๆ ว่า “ให้ทำอย่างนั้น อย่าทำอย่างนี้” เป็นต้น ให้เราดำเนินตาม ไม่ฝ่าฝืนปิ่นเกลียวกับธรรม อันเป็นแนวทางถูกต้องตั้งมาอยู่แล้ว แม้จะยากลำบากในการดำเนินตามเพียงไร เมื่อเชื่อต่อเหตุต่อผลแล้ว อุตส่าห์พยายามฝืนทำลงไป การฝืนทำลงไปในนั้นคือการฝืนกิเลสที่เป็น “ข้าศึก” ต่อธรรม อันเป็นการฝืนทำในสิ่งที่ตนต้องการ อันเป็นเรื่องของ “ธรรม” มีใจเป็นผู้บงการ ผลที่พึงได้รับก็ย่อมเป็นความร่มเย็นเป็นสุข

ยกตัวอย่างเช่น เราคิดอะไรวันนี้จนเกิดความว้าวุ่นขุ่นมัวไปหมด ใจทั้งดวงกลายเป็นไฟทั้งกอง เฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ไม่ชอบใจ สิ่งที่ขัดใจมาก จิตจะไปยุ่งอยู่กับสิ่งที่ขัดใจมากไม่พอใจมากนั้นแหละ ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอนไม่ยอมปล่อยวาง ถือเป็นอารมณ์แทนคำบริกรรมภาวนา แล้วผลจะมีความสุขขึ้นมาได้อย่างไร มันก็ต้องเป็นไฟขึ้นมาเป็นลำดับ ๆ เพราะเรื่องนั้นพาให้เป็น “ไฟ” และความคิดในเรื่องนั้นพาให้เป็นไฟ ผลจะปรากฏขึ้นมาเป็น “น้ำ” ได้อย่างไร มันก็ต้องเป็นไฟอยู่โดยดี ขึ้นคิดมากเพียงไรก็ยิ่งจะทำลายจิตใจของเราเพียงนั้น สุดท้ายจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ แทบไม่มีสติหรือไม่มีสติยับยั้ง จนเป็นบ้าไปเลยก็มีไม่น้อย เพราะเรื่องและความคิดทำลาย

สิ่งที่ทำลายเหล่านี้คืออะไร? ก็คือเรื่องของกิเลส ไม่ใช่เรื่องของธรรม ฉะนั้นการฝืนไม่คิดในอารมณ์ไม่ดีนั้น ๆ ด้วยการหักห้ามความคิดปรุงของใจด้วยสติ สกัดกั้นด้วยปัญญา แม้จะลำบาก ผลที่ปรากฏก็คือความสงบยอมเป็นที่หวังได้ หรือพอมีสติขึ้นมาพิจารณาใคร่ครวญถึงทางที่ถูกที่ควร สิ่งดีชั่วในสิ่งที่คิดนั้น ในเรื่องที่เราคิดว่า ทำไมจึงต้องคิด ก็ทราบแล้วว่าไม่ดีคิดไปทำไม แล้วหาทางแก้ไขเพื่อความดีไม่ได้หรือ? นั่นเรื่องของเหตุผลเป็นอย่างนั้น การคิดมาทั้งหมดนี้ก็พอเห็นโทษของมันแล้ว เพราะทุกข์เป็นประจักษ์พยานอยู่ภายในใจ มีความรู้ร้อนเป็นกำลัง นี่คือผลของความคิดในสิ่งนั้น ๆ ที่เป็นของไม่ดี ถ้าจะฝืนคิดมากยิ่งขึ้นแล้วจะเป็นอย่างไร ขนาดที่คิดนี้ความทุกข์ก็แสดงให้เห็นชัดเจนอย่างนี้แล้ว ถ้าจะคิดเพิ่มยิ่งกว่านี้ ความทุกข์จะไม่มากกว่านี้จนท่วมหัวใจไปละหรือ แล้วจะทนแบกหาม “มหันตทุกข์” ได้อย่างไร?

ถ้าฝืนคิดมาก ทุกข์ต้องเพิ่มมากกว่านี้เป็นลำดับ เมื่อมากกว่านี้แล้วเราจะมีกำลังวังชามาจากไหน พอต้านทานแบกหามความทุกข์ที่ผลิตขึ้นทุกระยะ จากความคิดในสิ่งที่ไม่พอใจนั้น ๆ เราจะฝืนคิด ยังจะฝืนกอบโกยทุกข์เหล่านั้นเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ยิ่งขึ้นกว่านี้ออยู่หรือ? เพียงเท่านี้จิตก็ได้สติ พอได้สติจิตก็เริ่มสงบและยังยืนตัวได้ และพยายามปล่อยวางความคิดเช่นนั้นโดยทางเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะให้จิตผละออกจากสิ่งนั้นและระงับความคิดนั้น ๆ ได้ ผลที่จะปรากฏดังที่เคยเป็นมาแล้วก็ระงับ เพราะความคิดอันร้อนอันเป็นสาเหตุนั้นมันระงับตัวลง การระงับตัวลงได้แห่งความคิดนั้น เพราะความมีสติยับยั้ง นี่ก็พอเป็นสักขีพยานอันหนึ่งแล้วว่า เท่าที่เราฝืนคิดในสิ่งนั้นมาด้วยสติ และใคร่ครวญด้วยปัญญา มีผลปรากฏขึ้นมาอย่างนี้ คือปรากฏเป็นความสงบร่มเย็นขึ้นมา ที่นี้ทุกข์ก็ระงับดับไป

แม้จะลำบากในการฝืน ในการบังคับจิตใจ ก็จงคิดหาอุบายปลดปล่อยตนเช่นนั้น อันความลำบากนั้นเราก็คือยอมรับว่าลำบาก แต่ลำบากในทางที่ถูก ที่นี้ผลที่ปรากฏขึ้นมาก็เป็นความสุขและเป็นความดี เรื่องก็ไม่ยุ่งเหยิงวุ่นวายต่อไป ทุกข์ก็ไม่เพิ่มขึ้นมาอีก เราก็คือพอผ่อนคลายตัวได้ หรือมีเวลาปลงวาง “ถ่านเพลิง” คือความทุกข์ร้อนบนหัวใจลงได้ นี่เป็นหลักเกณฑ์หนึ่งที่เราจะนำมาพิจารณา เกี่ยวกับเรื่องที่ไม่ถูกต้องดังงามทั้งหลาย

เช่น เขาตื้อเขาด่า เขาตื๊อนินทาว่าอย่างนั้น ๆ คำตื๊อนินทาเขาก็ผ่านปากเขาไปแล้ว ผ่านความรู้สึกของเขาไปแล้ว ตั้งแต่วันไหนเดือนไหนไม่ทราบ เราเพิ่งทราบในขณะนั้นเวลานั้นก็เป็นความไม่พอใจขึ้นมา ไอลมปากเขาก็หายไปแล้วตั้งกี่ปีก็เดือนไม่ทราบ เพียงแต่ลมปากใหม่ขึ้นมาว่า “เขาวาให้คุณอย่างนั้น ๆ” เช่น “นาย ก นาง ข.ว่าให้คุณอย่างนั้น ๆ ไม่ดีอย่างนั้น ๆ” นี่เป็นลมปากครั้งที่ ๒ เราก็คือเอาอันนั้นมาเป็น “ไฟ” เผาตัวขึ้นมาอย่างลม ๆ แล้ง ๆ โดยไม่มีเหตุผลอะไรเลย นี่เป็นความสำคัญผิดของเรา ถ้าเขาไม่เล่าให้ฟัง เราก็คือธรรมด้าธรรมดา ทั้ง ๆ ที่เรื่องนั้นเขาได้พูดไปแล้ว ถ้าเขาได้เคยตำหนิตื๊อนินทาเรา เขาก็ตำหนิไปแล้ว ผ่านไปแล้ว เราก็คือไม่เห็นมีความรู้สึกอย่างไร เพราะจิตใจไม่กระเพื่อมออกมารับสิ่งเหล่านั้น จิตเป็นปกติ ผลก็ไม่แสดงขึ้นมาในทางความทุกข์ความร้อนใด ๆ ทั้งสิ้น

เมื่อเป็นผู้มีสติอยู่ภายในตัว พอเขาพูดขึ้นมาเช่นนั้น ก็ทราบทันทีว่าสิ่งนั้นไม่ดี เราจะไปคว่ำเอามายึดถือให้สกปรกและหนักหน่วงถ่วงใจเราทำไม ของสกปรกเราก็คือทราบแล้ว แม้แต่เดินไปตามถนนหนทางไปเจอสิ่งสกปรก เรายังหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ไม่กล้าสัมผัสถูกต้อง แม้แต่ฝ่าเท้าก็ไม่แตะต้องเลยเพราะทราบแล้วว่าของไม่ดี ถ้าขึ้นแตะต้องก็จะต้องเปื้อน

เประไปหมด เราทราบแล้วว่าสิ่งเหล่านี้สกปรก แล้วทำไมเราชอบไปคลุกคลี ชอบไปยุ่ง ชอบไปนำมาคิดมาวุ่นวายตัวเอง จนให้เกิดผลขึ้นมาเป็นความสกปรกไปทั้งจิต กลายเป็น ไฟทั้งดวง ไม่สมควรเลย

เราคิดอย่างนี้ เราระงับความคิดและอารมณ์นั้นได้ พอจะคิดขึ้นในขณะที่สติเราก็ค้นและรู้ทันที แล้วปล่อยไปได้ ไม่ยึดมาเป็นอารมณ์เฝ้าใจอยู่นาน ที่กล่าวมาแล้วนี้ทั้งหมด เป็นหลักธรรมวิธีป้องกันตัวในวิธีรักษาตัว

เมื่อเราใช้วิธีนี้เป็น “ยาประจำบ้าน” ประจำตัวทุกอิริยาบถ ใจก็ปกติไม่ค่อยจะเป็นภัยแก่ตัวเองจากสิ่งที่มาสัมผัสทั้งหลาย จะมาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย แม้ในทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับใจโดยเฉพาะ ที่ไปคิดในเรื่องอดีตที่ไม่ดีไม่งามต่าง ๆ มารบกวนเจ้าของก็ตาม หรืออะไร ๆ มาสัมผัสก็สลัดได้ทันที เพราะสติปัญญามีอยู่กับใจ นำมาใช้เมื่อไรก็เกิดประโยชน์เมื่อนั้น นอกจากจะปล่อยให้สิ่งเหล่านั้นเข้ามาเหยียบย่ำทำลายเสียโดยไม่คำนึงถึงเครื่องป้องกันคือสติปัญญาเลย เราถึงยอมรับทุกข์

แต่ถ้ายอมรับทุกข์ตามหลักความจริงที่ตนโง่ ตนประมาทแล้ว ก็ไม่ต้องบ่นกัน แต่ที่บ่นกันทั่วโลกดินแดน เพราะอะไรเล่าถึงบ่น? เพราะไม่อยากทุกข์ เมื่อไม่อยากทุกข์ก็คิดทำไมเล่า ในสิ่งที่จะเป็นทุกข์ฝันคิดทำไม ก็เพราะความไม่รู้ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเอาอะไรมาให้อำนาจรู้เท่าถึงการณ์? ก็ต้องเอาสติปัญญามาใช้ก็ทันกับเหตุการณ์ ไม่เสียไปหมดทั้งตัว ยังพอยืดหยุ่นไว้ได้บ้างในขั้นเริ่มแรกแห่งการฝึกหัด ต่อไปก็ทันเหตุการณ์ทุกกรณี ดีขึ้นได้ทุกวิถีทาง

วิธีปฏิบัติต่อตัวเองด้วยหลักศาสนาต้องปฏิบัติอย่างนี้ โลกถ้าต่างคนต่างมีเหตุผล เป็นเครื่องดำเนิน ไม่ว่ากิจการภายนอก ไม่ว่ากิจการภายใน อันใดที่จะเป็นภัยต่อตนและส่วนรวม ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างเข้าใจ ต่างคนต่างละเว้นไม่ฝ่าฝืนต่อต้านหาญทำกัน ซึ่งเป็นการช่วยกันทำลายตนและส่วนรวมให้เสียไป

อันใดที่เป็นคุณประโยชน์แก่ตนและส่วนรวมแล้ว พยายามคิดทำในสิ่งนั้น ๆ โลกก็มีความเจริญรุ่งเรือง อยู่ด้วยกันมากน้อยก็มีความสุขเย็นใจไปทั่วหน้ากัน เพราะมีหลักศาสนาเป็นเครื่องพาดำเนิน ย่อมยังบุคคลให้เป็นไปเพื่อความสงบสุข ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามหลักเหตุผล อันเป็นหลักสากลที่พาโลกให้เจริญ

ดังนั้นเรื่องศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการอยู่ด้วยกัน นี่หมายถึงปัจจุบันที่อยู่ด้วยกัน แม้ปัจจุบันจิตและตัวเราเองก็มีความสุขเย็นเป็นสุข ไม่เดือดร้อนวุ่นวายแผ่กระจายออกไปสู่ส่วนรวม ต่างคนต่างก็มีความสุขเช่นนั้น โลกก็มีความสุข เมื่อหมาย

ถึงอนาคตข้างหน้าของจิต จิตที่มีเหตุมีผลเป็นหลักยึด มีธรรมอยู่ภายในใจแล้ว จะหาความเดือดร้อนจากที่ไหน มาจากโลกใด เพราะจิตเป็นผู้ผลิตขึ้นเอง เมื่อจิตไม่ผลิต จิตมีอรรถมีธรรมเป็นเครื่องป้องกันรักษาตนเองอยู่แล้ว ไปโลกไหนก็ไปเถอะ ไม่มีความทุกข์ร้อนที่จะไปทำลายจิตใจของผู้มันได้เลย

พูดตามหลักธรรมแล้ว จิตที่มีคุณงามความดีประจำใจ ย่อมจะไม่ไปเกิดในสถานที่ จะได้รับความทุกข์ความทรมาน เพราะ “กรรมประเภทนั้น” ไม่มีจะผลักไล่ไปได้ มีแต่ความดีคือกุศลกรรม เป็นเครื่องพยุลงไปสู่สถานที่ดี คดีที่งามโดยลำดับ ๆ เท่านั้น อนาคตก็เป็นอย่างนี้แล

ผู้ปฏิบัติธรรม ผู้มีธรรมในใจ ผิดกับบุคคลที่ไม่มีธรรมเป็นไหน ๆ แม้แต่อยู่ในโลกเดียวกัน เป็นรูปร่างเหมือนกันก็ตาม แต่ความรู้ความเห็น ความคิด การกระทำต่าง ๆ นั้น มีความผิดกันอยู่โดยลำดับ ผลที่จะพึงได้รับจะได้เหมือนกันย่อมเป็นไปไม่ได้ ต้องมีความแตกต่างกันอยู่เช่นนี้เป็นธรรมดาตั้งแต่ไหนแต่ไรมา

ฉะนั้น พระพุทธเจ้า จึงทรงสอนว่า “กัมมํ สตุเต วิชชติ ยทิตฺตํ หีนปฺปณฺณิตํ กรรม เป็นเครื่องจำแนกสัตว์ทั้งหลาย ให้มีความประณีตเลวทรามต่างกัน” ไม่นอกเหนือไปจากกรรม กรรมจึงเป็นเรื่องใหญ่โตที่สุดของสัตว์โลก ทำไมจึงใหญ่โต? เพราะเราต่างคนต่าง เป็นผู้ผลิตกรรมขึ้นมาโดยลำดับด้วยกัน แม้จะไม่คิดว่าตนสร้างกรรมก็ตาม ผลดีชั่วก็เกิดจากกรรมคือการกระทำทุกอย่าง จะหักห้ามไม่ได้เมื่อยังทำกรรมอยู่

คำว่า “กรรม” คืออะไร? แปลว่าการกระทำ เป็นกลาง ๆ คิดด้วยใจเรียกว่า “มโนกรรม” พูดด้วยวาจา เรียกว่า “วจีกรรม” ทำด้วยกาย เรียกว่า “กายกรรม” ในกรรม ๓ ประเภทนี้ เราเป็นผู้ผลิตผู้สร้างอยู่ตลอดเวลา แล้วจะปิดกั้นผลไม่ให้ปรากฏดีชั่วขึ้นมาได้อย่างไร เมื่อการผลิติดีมีชั่วประจำตนอยู่ ธรรมชาติที่เราผลิตขึ้นมาแล้ว เป็นเจ้าอำนาจสำหรับปกครองจิตใจ สนับสนุนหรือจะบังคับจิตใจให้ไปเกิดและอยู่ในสถานที่ใด คดีใดก็ได้ จะนอกเหนือไปจากผลแห่งกรรมที่เรียกว่า “วิบาก” ซึ่งตนกระทำแล้วนี้ไปไม่ได้ ไม่มีสิ่งใดมีอำนาจยิ่งไปกว่าผลแห่งกรรมที่ตนทำนี้ จะเป็นเครื่องประดับประดา หรือเป็นเครื่องกดขี่บังคับตนในวาระต่อไป

หลักศาสนาท่านสอนอย่างนี้ ท่านไม่ให้เชื่อที่อื่นยิ่งไปกว่าความเคลื่อนไหวดีชั่วทางกายวาจาใจที่เรียกว่า “กรรม” นี้เป็นหลักประกันตัวอยู่ที่นี่ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ทำลายตัวและส่งเสริมตัวก็คืออันนี้เท่านั้น ไม่มีอะไรมาทำลายและส่งเสริมได้

การคิด การพูด การกระทำ ในทางที่ไม่ดี คือการทำลายตัวเอง การคิด การพูด การกระทำในทางที่ดี คือการส่งเสริม บำรุงตนเอง การประกันตนเอง ไม่ให้ตกไปในทางไม่พึงปรารถนาก็มีอยู่ใน “หลักกรรม” นี้เท่านั้น ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่านี้ เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ควรกลัวสิ่งโน้นกลัวสิ่งนี้โดยหาเหตุผลไม่ได้ จะกลายเป็นกระต่ายตื่นตูมทั้งที่ถือพุทธ อันเป็นองค์พยานแห่งความฉลาดแหลมคม

สิ่งที่น่ากลัวที่สุดก็คือ ความคิด การพูด การกระทำ ที่เป็นภัยแก่ตนเอง ไม่ว่าจะในแง่ใดพึงทราบว่ “นี่แลคือตัวพิษตัวภัยซึ่งกำลังแสดงออกกับกาย วาจา ใจของเรา ของท่านอยู่เวลานี้” ถ้าไม่ยอมรู้สึกตัวแก้ไขใหม่เสีย อันนี้แหละจะเป็นตัวพิษภัยที่ร้ายกาจที่สุดให้โทษแก่เราไม่เพียงแต่ปัจจุบันนี้ ยังจะเป็นไปในอนาคต จนหมดฤทธิ์หมดอำนาจของ “กรรม” ที่ทำไว้นี้แล้ว ทุกข์ภัยต่าง ๆ จึงจะหมดไปได้

ผู้เชื่อศาสนาจึงต้องเชื่อ “หลักกรรมกับวิบากแห่งกรรม” คือผลพึงติดตามมาโดยลำดับ เราทุกคนมีใครนอกเหนือไปจากการทำกรรมได้? ไม่มี ต้องทำด้วยกันทุกคน คนมีศาสนาหรือไม่มีศาสนาก็ทำ “กรรม” กันทั้งสิ้น เพราะเป็นหลักธรรมชาติแห่งการกระทำ ซึ่งมีประจำตนอยู่แล้ว และถูกต้องตามหลักของศาสนาที่ท่านสอนไว้แล้ว กรรมมีอยู่กับทุกคน นอกจากจะเชื่อหรือไม่เชื่อเท่านั้น ซึ่งก็ไม่มีผลลบล้างกรรมนั้นได้ ทั้งกรรมทั้งผลแห่งกรรมไม่มีทางลบล้างได้ ต้องเป็นกรรมและเป็นผลสืบต่อไปทุกภพทุกชาติ ไม่มีอันใดนอกเหนือไปจาก “กรรม” และ “วิบากแห่งกรรม” ซึ่งเกิดจากการทำดีทำชั่วของตัวเอง จึงไม่ควรกลัวเรื่องสุมสัสมุหอันหาเหตุผลไม่ได้ ถ้ากลัวนรกก็กลัวบ่อนรกที่กำลังสร้างอยู่เวลานี้ ซึ่งอยู่ภายในจิตใจเป็นต้นเหตุสำคัญ นี้แหละ “บ่อนรก”

สาเหตุที่จะทำให้ไฟนรกเผาก็อยู่ที่ใจนี้ ให้รู้สึกตัวและมีสติจดจ่อ มีปัญญาพิจารณาแก้ไขเครื่องมือของตนที่กำลังคิดผิด และผลิตยาพิษหรือผลิตคุณธรรมขึ้นมาภายในใจ ให้เลือกเฟ้นตรงนี้ และทำตามความเลือกเฟ้นด้วยดีแล้ว จะไม่มีอะไรเป็นพิษเป็นภัยแก่สัตว์โลกมีเราเป็นต้นเลย

นี่แหละศาสนาจำเป็นหรือไม่จำเป็น? ให้คิดที่ตรงนี้ ผู้ที่สอนก็คือผู้ที่รู้เรื่องของกรรม รู้เรื่องผลของกรรมด้วยดีแล้วไม่มีที่แย้ง คือพระพุทธเจ้า ทรงทราบทุกสิ่งทุกอย่างทั้งกรรมของพระองค์และกรรมของสัตว์โลก ทั้งผลแห่งกรรมของพระองค์และผลแห่งกรรมของสัตว์โลกทั่วไตรโลกธาตุ ไม่มีใครสามารถอาจเอื้อมที่จะรู้ได้เห็นได้อย่างพระพุทธ

เจ้า จึงทรงประกาศความจริงนี้ออกมาเป็น “ศาสนธรรม” ให้เราทั้งหลายได้ยินได้ฟัง ได้ประพฤติปฏิบัติตามโดยไม่มีอะไรผิด

ถ้าไม่ฝืนศาสนธรรมที่ท่านสอนไว้เสียอย่างเดียว โดยการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ผลจึงปั่นเกลียวกันกับความต้องการ กลายเป็นความไม่สมหวังหรือเป็นความทุกข์ขึ้นมา หลักใหญ่อยู่ที่ตรงนี้

โลกมีเราเป็นต้น ถ้ามีศาสนาอยู่ภายในใจ แม้จะมีทุกข์มากน้อยก็พอมิที่ปลงที่วางได้ เหมือนกับโรคที่มียารักษา ไม่ปล่อยให้เป็นไปตามกำลังหรืออำนาจของโรคโดยถ่ายเดียว ย่อมพอมิทางหายได้

การสร้างความดีไม่เป็นที่น่าเบื่อ ไม่เป็นที่น่าเอือมระอา ไม่เป็นที่น่าเกลียด ไม่เป็นที่น่าอึดหนาระอาใจ เพราะสิ่งทั้งหลายที่เป็นความสุขความสมหวังทั้งมวล เกิดขึ้นจากการสร้างความดีเท่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากอะไร สร้างเท่าไรมีเท่าไรขึ้นชื่อว่าความดีแล้วไม่เพ้อ ไม่เหมือนสิ่งภายนอกซึ่งมีทางเพ้อได้ ถ้ามีมากเข้าจริง ๆ แต่คนดีมีมากเท่าไรไม่เพ้อ ความดีมีมากเท่าไรไม่มีเพ้อ ดีเท่าไรยังมีความอบอุ่นแน่นหนามั่นคงภายในใจ ยิ่งมีความดีงามต่อกันจำนวนมากเท่าไรยิ่งอบอุ่นไปหมด ไม่มีคำว่า “เพ้อ”

ผิดกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีการเพ้อได้ เช่น “เงินเพ้อ” “คนเพ้อ” เราเคยได้เห็นไหม? เราเคยได้ยินแต่ “เงินเพ้อ” สิ่งของมีมากจนล้นตลาดก็เพ้อ ขายไม่ได้ราคา ต้องขายลดราคาลงไปตามลำดับ ๆ ที่นี้ “มนุษย์เพ้อ” เราเคยได้ยินไหม?

เวลานี้มนุษย์กำลังเพ้อจะหาราค่าราคาไม่ได้แล้วเพราะมีมากต่อมาก ใครก็จะเอาแต่ตัวรอดว่าเป็นยอดดี แล้วสร้างความทุกข์ให้ผู้อื่นมากมายเพื่อความสุขของตัวเอง มีเท่าไรเวลานี้ มีมากมายทีเดียวที่มีความเห็นแก่ตัวมาก เห็นแก่ได้มาก โลภมาก เพราะกิเลสตัณhamันเจริญขึ้นโดยลำดับ สิ่งที่ทำให้มันเจริญขึ้นโดยลำดับก็เพราะได้รับการส่งเสริมเลี้ยงดูอย่างเหลือเฟือจน “เพ้อ” ซึ่งเวลานี้กำลังมีมาก นิยมกันมาก มีเต็มอยู่ทุกแห่งทุกหน ซึ่งแต่ก่อนเราก็ไม่เคยเห็น ไอ้สิ่งส่งเสริมให้กิเลสตัณหาราคะมันแสดงตัวขึ้นเป็นเปลวเหมือนฟืนเหมือนไฟ ทุกวันนี้ได้เห็นกันแล้ว

แต่โลกก็ยินดีจะวายังไง ? ทุกข์เท่าไรก็ไม่เห็นโทษของมัน ยังถือว่าสิ่งนั้นดีสิ่งนี้ดี ถือว่าดีอยู่เรื่อย ๆ จนกระทั่งจะไม่มีสติตั้งเลยแทบจะเป็นบ้า ก็ยังว่าดีอยู่เรื่อยไป แล้วจะมีทางแก้กันที่ตรงไหน? เมื่อยังมีความยินดีในความเป็นบ้าอยู่เช่นนั้นแล้ว มันจะมีสติตั้งเป็นคนดีได้อย่างไร? นี่แหละ “มนุษย์เพ้อ” ดูเอา เพ้อจนจะเป็นบ้ากันทั่วดินแดนทั้งเขา

ทั้งเรา เมื่อจิตใจที่เพ้ออย่างนี้แล้วมันก็ทำให้มนุษย์เพ้อด้วย ก่อนที่มนุษย์จะเพ้อ จิตใจต้องเพ้อเสียก่อน คือจิตใจไม่มีคุณค่า จิตใจไม่มีราคา ถูกสิ่งสกปรกโสภณซึ่งรกรุงรังเข้าไปทับถมคลุกเคล้าเสียหมด หุ้มห่อหมด จนมองหา “ตัวจริง” คือจิตไม่เจอ แล้วคุณค่าของจิตดวงนี้จะมีมาจากที่ไหน

เมื่อมีแต่ของเพ้อ ๆ เต็มหัวใจอย่างนี้ เวลาแสดงออกทางกายวาจาภิรียมารยาทก็เป็น “มนุษย์เพ้อ” เพ้อไปตาม ๆ กันหมด แล้วคุณค่าของมนุษย์นั้นจะมีได้ที่ไหน? เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว โลกนี้มันน่าดูน่าชมและน่าอยู่ตรงไหน ? ถ้าไม่อยู่กับมนุษย์ที่ทำให้ตัวให้ตีคุณค่าสำหรับตัว มันก็มีเท่านั้น ถ้ามนุษย์เราทำให้เพ้อแล้วจะไม่มีโลกอยู่แน่นอน แล้วจะไปตำหนิใคร ก็มนุษย์เป็นผู้ทำให้เพ้อเสียเอง ใครไม่เห็นก็ดูเอา พุดย่อ ๆ แต่เพียงเท่านี้ก็พอจะทราบได้ว่ามนุษย์เพ้อเป็นอย่างไร

เราไม่ไปตำหนิคนอื่น เราก็อเพ้อ ถ้าที่ไหนไม่ดีสำหรับเรา เราก็อเพ้อเหมือนกัน นี่เราเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาทดสอบ ทดสอบพวกเรากำลังเพ้อ ๆ อยู่เวลานี้แหละ ให้พยายามแกสิ่งทีเพ้อออก สิ่งทีเพื่อนั้นแหละคือสิ่งที่ทำลายคุณสมบัติของเรา คุณค่าของมนุษย์เรา พยายามแก้ตรงนี้ทีกำลังเพื่อนี้ ให้กลับเป็นความดีขึ้นมา

อ้าว ร่นเข้ามาหานักปฏิบัติเรา ความขี้เกียจนั่นแหละคือความเพ้อ แก้มันออก ความขี้เกียจ ความอ่อนแอ มันพาให้เราเพ้อ จงชะล้างมันออกไป ให้มีความเข้มแข็ง มีความอดสำหรับพยายามเข้ามาแทนที่ ด้วยความเชื่อบุญเชื่อกรรม เชื่อพระพุทธเจ้า

อ้าว เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องความเกิดกับความตายนั่นมันเป็นของคู่กันอยู่เสมอ จะแยกมันออกจากกันไปไหน เพราะเราเกิดมากับความตาย เราไม่ได้ตายมากับความเกิด เมื่อเกิดแล้วมันต้องมีตาย ถ้าแก้ไขได้แล้ว ตายแล้วไม่ต้องเกิดอีก เพราะฉะนั้นจึงว่าเกิดมากับความตาย ไม่ใช่ตายมากับความเกิดนะ

ดังพระพุทธเจ้าทั้งหลายและสาวกทั้งหลายท่านตายแล้วท่านไม่เกิดอีก ผู้บริสุทธิ์แล้วตายแล้วไม่ต้องกลับมาเกิดอีก แต่เกิดแล้วกับความตายจะต้องตายเป็นคู่กัน พระพุทธเจ้าก็ต้องตายที่เรียกว่า “ปรินิพพาน” ความจริงคือธาตุขันธ์สลายเช่นเดียวกับโลกทั่ว ๆ ไปนั่นเอง เพราะต้นเหตุมันมีอยู่แล้ว จะไปลบผลมันไม่ได้ ผลคือเกิดขึ้นมาแล้ว ความตายจะต้องมีเป็นธรรมดา นี่ต้นเหตุคือความเกิดขึ้นมา ผลคือความตาย จะแยกกันไม่ได้ มันต้องมีเป็นคู่กันเสมอ นี่แหละคู่แห่งความเกิดตายของโลกที่มีกิเลสฝังเชื้ออยู่ภายในใจ เป็นอย่างนี้

เราสู้เพื่อชัยชนะ จิตไม่ตาย แต่จิตถูกจองจำทำเชืง ยุ่งกันไปวนกันมาจนเป็น “นักโทษ” ทั้งดวง หาหลักฐานเกณฑ์ไม่ได้ เพียงแต่ฝึกซ้อมดัดแปลงตัวเองออกจากสิ่งที่สกปรกรกรุงรัง ก็ยังแยกไม่ได้ เพราะความอ่อนแอ แม้สติปัญญาจะมีอยู่ก็ไม่ผลิตขึ้นมาเพื่อแก้ต้น การแก้ต้นแก้ด้วยสติ แก้ด้วยปัญญา แก้ด้วยศรัทธาความเพียร พระพุทธเจ้าเคยแก้อย่างนี้ มาแล้วก่อนจะได้ผลและนำธรรมมาสั่งสอนโลก พอได้ล้มตามองเห็นบุญเห็นบาบบ้างตามกำลัง

ส่วนเราเอาอะไรมาแก้ เอาความขี้เกียจมาแก้ก็เพิ่มเข้าไปอีก เพิ่มโทษเข้าไปเรื่อย ๆ ติดโทษประมาณเท่านั้นปีเท่านั้นปี แทนที่จะได้ออก กลับเพิ่มโทษขึ้นมาเรื่อย ๆ มันก็ไม่ได้ ออกจากคุกจากตารางสักที เลยตายอยู่ในเรือนจำ นี่ดีแล้วหรือ?

“เรือนจำ” ในที่นี้หมายถึง “วัฏจักร” คือความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของโลก เกิดตาย อันฉาบทาไปด้วยความทุกข์ทรมาน ซึ่งได้แก่พวกเราเอง แล้วเราจะเอาอะไรมาแก้? เอาความอ่อนแอมาแก้มันก็จม เพิ่มโทษเข้าอีก ต้องเอาความเข้มแข็งความขยันหมั่นเพียร ความอุตสาหะพยายาม สติปัญญา ศรัทธา ความเพียร เร่งลงไป เอา ตายก็ตาย โลกนี้ มีความเกิดความตายเท่านั้นไม่มีใครจะนอกเหนือกว่ากัน สิ่งที่จะนอกเหนือ คือสติปัญญา ศรัทธา ความเพียรของเรา ที่จะนำตัวเราให้หลุดพ้นไปได้ในระยะใดก็ตาม ได้ชื่อว่าเราได้ชัยชนะเป็นพัก ๆ ไป นี่แหละที่จะทำให้เรามีคุณค่า เอาตรงนี้ ชะนะกันตรงนี้ ซึ่งเป็นความชนะเลิศเหนือกิเลสสมมุติทั้งปวง

ชนะอะไรก็เคยชนะมาแล้ว แต่ชนะตัวเองคือชนะกิเลสของตัวเอง ยังไม่เคยเลย เอ้า เอาให้ชนะให้ได้เป็นพัก ๆ ไป จนกระทั่งชนะไปโดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลือมันแหละ การชนะอะไรหรือผู้อื่นใดคุณด้วยล้าน ยังไม่จัดว่าชนะเลิศประเสริฐเหมือนชนะกิเลสของตนคนเดียว การชนะกิเลสภายในใจของตนเพียงคนเดียวเท่านั้น ผู้นั้นแลเป็นผู้ประเสริฐสุดในโลก

นั่นฟังซิ ชนะสิ่งอื่นไม่มีอะไรประเสริฐเลย นอกจากจะเพิ่มโทษเพิ่มกรรมเพิ่มเวรให้ยุ่งเหยิงติดต่อก่อแขนง เกี้ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ไปไม่มีทางสิ้นสุดลงได้เท่านั้น แต่การชนะกิเลสของตนด้วยสติปัญญาศรัทธาความเพียรนี้ เป็นผู้ประเสริฐ ไม่ต้องกลับมาแพ้อีกแล้ว มีหนทางเดียวเท่านั้น ตาย ตายเฉพาะหนเดียว เฉพาะอัฐภาพที่มีอยู่นี้ อันเป็นต้นเหตุที่จะให้ตายอยู่เท่านั้น นอกนั้นไม่ต้องมาก่อกำเนิดเกิดเทียวหาจับจองป่าช้าที่ไหนอีก เราเคยจับจองป่าช้ามานานแล้ว เรื่องป่าช้านี้มันควรจะเบื่อกันเสียที เกิดที่ไหนก็จองที่นั่นแหละ

สัตว์โลกทุกตัวสัตว์มีแต่ “นักจองป่าช้า” กันทั้งนั้น เกิดแล้วต้องตาย ตายแล้วเอาป่าช้าที่ไหน? ก็เอาตัวของเราเองเป็นป่าช้า มันมีด้วยกันทุกคน เราทำไมจะขยันจองนักจองป่าช้ามันดีหรือ? คนและสัตว์หนทุกซจนถึงตายไป ไม่เข็ดไม่หลาบที่ตรงนี้จะไปเข็ดหลาบที่ตรงไหน? อะไรมาให้ทุกซให้ภัยแก่เรา ถ้าไม่ใช่เรื่องของการเกิดและการตายเท่านั้นเป็นทุกซเป็นภัย ในระหว่างทางก็เป็นทุกซในธาตุในขันธ ความหิวโหยโรยแรง ความทุกข์ร้อนต่าง ๆ มันเป็นอยู่ในธาตุในขันธนี้ ไม่ใช่เป็นอยู่ที่ภูเขานี้นา ไม่ได้อยู่ในอากาศ ไม่ได้อยู่ที่ต้นไม้ มันอยู่ในบุคคลคนหนึ่ง ๆ สัตว์ตัวหนึ่ง ๆ นี่เท่านั้น กองทุกซรวมแล้วมันอยู่ที่เรา เราจะไปคิดว่า “อยู่ที่นั่นจะดี อยู่ที่นี้จะดี” ถ้าธาตุขันธมันเป็นภัยอยู่แล้วหาอะไรดีไม่ได้ ถ้าจิตยังเป็นภัยอยู่แล้วหาอะไรสุขเจริญไม่ได้ ต้องแก้ไขที่นี้(จิต) ดับกันที่นี้ เอน้ำดับ ดับกันที่นี้ น้ำคือน้ำธรรม ดับลงที่นี้แล้วก็เย็น เย็นแล้วก็สบาย หายโศกเศร้า เลิกกันเสียที่การจับจองป่าช้า

นี่แหละพระพุทธเจ้าท่านสอนศาสนา สอนจนถึงที่นี้ การดำเนินที่จะให้มีความสุขความสบาย ก็ให้ดำเนินไปตาม “สัมมาอาชีวะ” โดยสม่ำเสมอ ภายนอกภายใน

สัมมาอาชีวะภายใน ก็บำรุงเลี้ยงจิตของตนด้วยศีลด้วยธรรม อย่าเอายาพิษเข้ามาแผดเผาจิตใจ มีอารมณ์ที่ไม่พอใจเป็นต้น เข้ามารบกวนจิตใจ เผลอนจิตใจให้เดือดร้อนขุ่นมัว ก็เป็นความชอบ ชอบ ชอบไปตามลำดับ จนกระทั่งจิตไปถึงความชอบธรรมโดยสมบูรณ์แล้วก็ผ่านไปได้นี้

การแสดง “สัมมาอาชีวะภายนอก” ไม่ค่อยมีเวลาเพียงพอ

เอาละ การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควรแก่เวลา ขอยุติเพียงเท่านี้





เล่าให้เกลี่ยมของกิเลส

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติผู้รักษาดั้งแต่ศีลอุโบสถขึ้นไปจนถึงฌณถึงพระ ไม่ให้นั่งให้นอนบนที่นอนอันสูงและใหญ่ภายในขัดด้วยนุ่นและสำลี นั้นท่านทรงกล่าวว่าคุณปฏิบัติธรรมจะมีความประมาท เพลินในการหลับนอนจนเกินไปยิ่งกว่าทำความพากเพียร พระองค์ทรงมีอุปายห้ามทุกแห่งทุกมุม ซึ่งจะเป็นทางเพิ่มพูนกิเลสทั้งหลาย ทรงพยายามช่วยเหลือตัดหนทางที่จะเพิ่มพูนกิเลสของผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ในบรรดาที่รักษาศีลตั้งแต่ศีล ๕ ศีล ๘ ขึ้นไปถึงศีล ๒๒๗ ตามขั้นตอนของผู้รักษาศีลนั้น ๆ

แม้ธรรมก็ไม่มีธรรมข้อใดที่จะสอนให้ผู้ปฏิบัติมีความประมาทนอนใจ มีแต่สอนให้มีสติให้มีปัญญา ความระมัดระวัง ให้มีความพากเพียรความอุตสาหพยายาม ให้เป็นนักต่อสู้อยู่ตลอดเวลา ไม่เคยปรากฏในบทใดบาทใดว่าพระองค์ทรงสอนให้ลดละความพากเพียรและอ่อนแอในการทำงานที่ชอบทั้งหลาย

สอนฝ่ายฆราวาสก็สอนให้มีแต่ความขยันหมั่นเพียรทั้งนั้น เราจะเห็นได้ในบทธรรมว่า **อุฏฐานสัมปทา** ให้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในกิจการงานที่ชอบ **อารักขสัมปทา** เมื่อแสวงหาทรัพย์สมบัติมาได้ด้วยความชอบธรรมแล้ว ให้พยายามเก็บหอมรอมริบ อย่าใช้สุรุ่ยสุร่าย กัลยาณมิตตตา ให้ระมัดระวังอย่าคบคนพาล สันดานชั่ว ให้คบเพื่อนที่ดีงาม ระวังพวกปาปมิตรจะเป็นเหตุให้เสียได้ เพราะคนเราเมื่อคบกันไปนาน ๆ ย่อมมีนิสัยกลมกลืนไปในรอยเดียวกันได้ ทั้งคนดีหรือคนชั่ว มีทางเป็นไปได้ทั้งสอง คบคนชั่วก็เป็นคนชั่วไปได้ คบคนดีก็เป็นคนดีไปได้ สมชีวิตา ให้เลี้ยงชีพพอประมาณ อย่าสุรุ่ยสุร่ายหรือฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมลืมนื้อลืมตัว

การเก็บทรัพย์เป็นสิ่งสำคัญ ให้อะไรที่ควรเก็บ เหตุผลที่ควรจ่าย นั้นน่าฟังไหม ท่านสอนพวกเราที่เป็นนักสุรุ่ยสุร่ายนะ มีจุดไหนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนมีความลืมนิด ไม่มี เพราะฉะนั้นคำว่าประหยัด มัธยัสถ์ จึงเป็นหลักประกันการครองชีพของบุคคลทั่วไปตลอดถึงผู้ปฏิบัติ ความไม่ลืมนิดคือความมีสติปัญญาเป็นเครื่องรักษาตัวนั่นเอง สมบัติมีมากมีน้อยให้มีความประหยัดความมัธยัสถ์ ให้อะไรที่ควรใช้สอยให้เกิดความสุข บรรดาสมบัติเงินทองมีมากน้อยอย่าให้เป็นข้าศึกแก่ตน เพราะความลืมนิดนั้นเลย

นี่เทศน์สอนฆราวาสท่านสอนอย่างนี้ และเข้ากันได้ทั้งฝ่ายพระด้วย เพราะธรรม
เป็นกลาง ๆ ใช้ได้ทั่วไป แล้วแต่จะยึดมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนในธรรมชั้นใด หรือ
จะให้เป็นไปตามจิตใจของผู้ปฏิบัติชั้นใดได้ทั้งนั้น

เวลาสอนพระยังมีความเข้มแข็งมากขึ้น ไม่ให้มีความประมาทอุบายวิธีที่จะกัน
ความชั่วไหลเข้ามาแห่งกิเลสทั้งหลาย เพราะเท่าที่มีอยู่นี้ก็มากต่อมากจนล้นหัวใจ ใน
บางเวลาต้องระบายออกทางกิริยา จนเป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก และพยายามจุดลากมันออก
ยากยิ่งกว่าสิ่งใดอยู่แล้ว ไม่มีอันใดที่จะเหนียวแน่นยิ่งกว่ากิเลสภายในจิตใจของสัตว์ วิธี
ถอดถอนกิเลสนี้ก็ต้องลำบากยิ่งกว่าถอดถอนสิ่งใด ท่านจึงสอนพยายามระมัดระวัง
ไม่ให้กิเลสที่ยังไม่มีหลังไหลเข้ามา ที่มีอยู่แล้วก็ให้พยายามรื้อถอนมันออกด้วยความ
พากเพียรความอุตสาหะพยายาม ด้วยความขยัน ความเฉลียวฉลาด ไม่ให้นอนใจกับ
กิเลสชนิดใดทั้งสิ้น ใน **อปัณณกปฏิบัติ** ที่ท่านสอนไว้สำหรับผู้ปฏิบัติ เฉพาะอย่างยิ่ง
คือสอนพระ อปัณณกปฏิบัติคือการปฏิบัติไม่ผิด ปฏิบัติโดยความสม่ำเสมอ คือ

ตั้งแต่ปฐมยามไปให้ประกอบความเพียร จะเดินจงกรมก็ได้จะนั่งสมาธิภาวนาก็
ได้ พอถึงมัชฌิมยามก็พักผ่อนนอนหลับ พอปัจฉิมยาม ก็ตื่นขึ้นเดินจงกรมนั่งสมาธิ
ภาวนาเรื่อย ๆ ไป ตอนกลางวันก็ทำนองเดียวกัน หากจะมีการพักผ่อนบ้างในตอน
กลางวันก็พักได้ แต่ต้องระมัดระวังให้ปัดประตุ รักษาการยาตราในการพักผ่อน ท่านสอน
ไว้โดยละเอียด แต่อธิบายเพียงย่อ ๆ เท่านั้น การปฏิบัติโดยสม่ำเสมอเช่นนี้ชื่อว่า
อปัณณกปฏิบัติ

ผู้ที่แข็งแรงยิ่งกว่านี้ในบางกาลก็ยังเป็นความชอบยิ่งขึ้นไป แต่หย่อนกว่านั้น
ท่านไม่ได้สอน ว่าให้หย่อนกว่านี้ได้ กินแล้วอยากหลับอยากนอนเมื่อใดก็นอนเอาตาม
ใจชอบเถอะ อยากกินอยากขบอยากจันอะไรก็จันไปเถอะเลี้ยงไปเถอะ ตาขาดได้ตรัสรู้
ด้วยวิธีนี้แหละ เรื่องของธาตุขันธ์นี้เลี้ยงให้มันมีความอึดหนาสำราญให้มีความบริบูรณ์
แล้วเอาไปแข่งหมูตัวกำลังจะขึ้นเขียง นี่ท่านไม่ได้ว่า

สำคัญที่หล่อเลี้ยงจิตใจ นำธรรมเข้ามาหล่อเลี้ยงจิตใจให้มีความชุ่มเย็น การ
หล่อเลี้ยงจิตใจด้วยอรรถด้วยธรรมนี้มีความชุ่มเย็น จนกระทั่งร่างกายก็พลอยมีความ
ผาสุกไปด้วยใจที่เป็นหลักใหญ่ของกาย แต่การหล่อเลี้ยงร่างกายโดยไม่เกี่ยวข้องกับ
ธรรมเลยนั้น ไม่ผิดกับที่เขาเลี้ยงหมูไว้สำหรับขึ้นเขียง เพื่อหอมกระเทียมจะได้เป็น
ญาติกันสนิท ถ้าใครต้องการผูกญาติมิตรอันสนิทกับหอมกระเทียมละก็ให้เร่งการกิน
การนอนความซี้เกียจเข้าให้มาก มีหวังได้ขึ้นเวทีคลุกเคล้ากับหอมกระเทียมโดยไม่
สงสัย

ศาสนธรรมที่ประทานไว้นั้นจึงหาที่แทรกหาที่คัดค้านไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชั้นใด อุบายวิธีทรงสั่งสอนไว้เพื่อปิดกั้นกิเลส เพื่อขับไล่กิเลส ไม่มีอุบายของผู้ใดที่จะมีความฉลาดแหลมคมยิ่งกว่าอุบายของพระพุทธเจ้าที่ทรงนำมาสั่งสอนสัตว์โลก เพราะการขับไล่กิเลส การหักห้ามใจที่กำลังมีกิเลสครอบงำ พระพุทธเจ้าได้ทรงดำเนินมาแล้วจนได้ผลเป็นที่พอพระทัยถึงขั้นศาสดา เมื่อได้ทรงประสบพบเห็นมาด้วยข้อปฏิบัติหรืออุบายใด พระองค์ก็ทรงนำข้อปฏิบัติหรืออุบายนั้น ๆ มาสั่งสอนโลก ด้วยความถูกต้องแม่นยำไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน ถ้าปฏิบัติตามแนวทางที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วเรียกว่าดำเนินตามหลักมัชฌิมา คือเหมาะสมอย่างยิ่งกับการแก้กิเลสทุกประเภท ด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ ตามชั้นของกิเลสที่หยาบละเอียด

เพราะคำว่ามัชฌิมานั้นเหมาะสมกับการแก้กิเลส โดยทางสติปัญญาศรัทธาความเพียร ซึ่งอยู่ในองค์มรรคของมัชฌิมาที่ประทานไว้แล้ว กิเลสประเภทหนาแน่นหรือเหนียวแน่นแค้นแค้นแห่งวิญญูจะต้องทำให้หนักมือ เช่นเดียวกับเขาถากไม้ ไม้ที่ตรงไหนคดงอมากก็ต้องถากให้หนักมือเพื่อให้ตรง ถ้าที่ไหนตรงอยู่แล้วก็ไม่ต้องถากมากมายนัก ที่ไหนตรงอยู่แล้วจะถากมากก็เสียไม้ ถากพอได้สัดได้ส่วนก็พอแล้ว

เรื่องกิเลสนี้ก็เช่นเดียวกัน บางชั้นบางตอนหรือบางประเภทของกิเลส หรือบางเวลาที่กิเลสแสดงออกมาอย่างผาดโผนรุนแรงมาก ต้องใช้ความเพียรอย่างแข็งแกร่งและแก้กันอย่างหนัก จะอ่อนแอทอดลอยไม่ได้ ถึงจะพอกันหรือเหนือกว่ากิเลสประเภทนั้น ๆ ถึงจะยอม ถึงคราวจะทำอย่างนี้ก็ต้องทำ จะผัดผ่อนเลื่อนเวลาว่าเข้าสายบ้ายเย็นอยู่ไม่ได้ ความเพียรชนิดเอาเป็นเอาตายเข้าว่ากันเช่นนี้ท่านก็เรียกว่ามัชฌิมาสำหรับกิเลสประเภทที่แสดงขึ้นเฉพาะกาลนี้เวลานี้เกิดขึ้นลักษณะนี้ เราต้องใช้วิธีการแบบนี้ถึงจะทันกัน หรือสามารถปราบปรามกันได้ด้วยวิธีการนี้ วิธีนี้เรียกว่ามัชฌิมาของกิเลสประเภทนี้เช่นเดียวกัน

คำว่ามัชฌิมาจึงมีหลายชั้น เป็นคู่ปรับกันกับกิเลสประเภทต่าง ๆ เช่นเดียวกับเครื่องมือทำงานของนายช่างต้องมีหลายชนิดด้วยกัน เพื่อสะดวกแก่งานและควรแก่การปลูกสร้างนั้น ๆ กิเลสประเภทหยาบก็ต้องใช้มัชฌิมาแบบแผลงฤทธิ์ให้ทันกันกับกิเลสประเภทหยาบนั้นจึงเรียกว่ามัชฌิมา ส่วนหยาบ ส่วนกลางก็ใช้สติปัญญาศรัทธาความเพียรแห่งมัชฌิมาให้เป็นไปตามนั้น เพื่อให้กิเลสหลุดลอยไปด้วยข้อปฏิบัตินั้น ๆ นี่ก็เรียกว่ามัชฌิมาสำหรับกิเลสชั้นนั้น ถึงขั้นละเอียดสติปัญญาก็ต้องละเอียด ความเพียรก็ต้องละเอียดลออ นิ่งอยู่ที่ใด ยืนเดินอยู่ที่ใดอยู่ในอิริยาบถใด ก็เป็นความเพียรอยู่ในทำนั้น ๆ

ไม่ใช่ว่าเงินจกรมจึงจะเรียกว่าเป็นความเพียร นั่งสมาธิจึงจะเรียกว่าเป็นความเพียร นั่งอยู่ก็ตาม ยืนอยู่ก็ตาม เดินอยู่ก็ตาม ไม่ว่าอิริยาบถใด ๆ เว้นแต่หลับเท่านั้น ต้องเป็นความเพียรโดยตลอด ไม่มีระยะใดที่จะไม่มีความเพียร ด้วยสติปัญญาซึ่งเป็นอัตโนมัตติเกิดขึ้นกับตนเพื่อแก้กิเลสซึ่งมีอยู่ภายใน นี่เรียกว่ามัชฌิมาชั้นละเอียด คือสติปัญญาไหลรินอยู่ด้วยความคิดตลอดเวลา เช่นเดียวกับน้ำซบน้ำซึมที่ไหลรินอยู่ทั้งหน้าแล้งหน้าฝนไม่มีเวลาเหือดแห้ง ไหลซึมอยู่ตลอดเวลาเวลานั้น การแก้กิเลสประเภทนี้ก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน สติปัญญาก็ละเอียด พินิจพิจารณากันอย่างละเอียดอยู่ภายในนี้เรียกว่ามัชฌิมา

การปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องเหมาะสมตามวิธีการของการแก้กิเลสประเภทนั้น ๆ ก็ไม่ได้ผล ขณะกิเลสกำลังหนา ๆ ความขี้เกียจมันต้องมีมากขึ้น ความอ่อนแอ มันก็ต้องมาก ความมาก ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นกองทัพของกิเลสด้วยกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ความเพียรก็ต้องด้อยถอยกำลังแล้วมันจะเข้ากันได้อย่างไร กิเลสหนานั้นเองมันถึงทำให้คนขี้เกียจและมีทุกข์มาก ถ้ากิเลสเบาบางบ้างความทุกข์ก็น้อยลง ความพากเพียรก็ไหวตัวและตั้งหน้าทำงานเต็มเม็ดเต็มหน่วยไปโดยลำดับ ไม่อยู่ด้วยความอับจนแบบคนขี้คุก

ตอนที่จะทำกิเลสที่กำลังหนา ๆ ให้เบาบางลงไปจะทำด้วยวิธีใด ความเพียรเพียงจะนั่งแค่ ๑๐ นาทีก็เอาละ เท่านั้นพอแล้ว ถ้าขึ้นทำมากกว่านี้จะผิดหลักมัชฌิมา ทำ ๑๐ นาทีนี้ถูกต้องกับมัชฌิมาแล้ว ซึ่งเป็นอุบายของกิเลสมันหลอกเราต่างหากว่าพอแล้ว ๆ นี่คือมัชฌิมาของกิเลสไม่ใช่มัชฌิมาของธรรม นักปฏิบัติจึงควรทราบไว้และตื่นตัวว่าถูกหลอกแล้ว เพราะอุบายแก้กิเลสไม่ทราบว่าเป็นอย่างไรบ้างไม่ปรากฏ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มิได้เรื่องกิเลสให้อุบายโดยถ่ายเดียว เขาจะเอาอุบายแห่งธรรมยื่นให้เรานั้นอย่าหวัง ถ้าเป็นมิดพร้าเขาก็ยื่นทางปลายมาให้เรา เขาจะจับทางด้ามไว้แล้วฟันเราโดยถ่ายเดียว

ทำความเพียรก็กิเลสเป็นคนสั่งให้ทำ ไม่ใช่ธรรมเป็นผู้สั่งให้ทำ นั่งทำสมาธิภาวนาก็ให้กิเลสเป็นผู้สั่งให้ทำ นั่งสมาธิ เอ้า นั่งเสียประมาณ ๑๐ นาทีเอาละนะ เตียววันพรุ่งนี้จะเหนื่อยลำบากลำบาก นั่งมากกว่านี้สุขภาพจะไม่ดีเดี๋ยวเกิดโรค จะอดนอน ผ่อนอาหารบ้างก็เดี๋ยวสุขภาพทรุดโทรมนะจะว่าไม่บอก นั่นรู้ไหมเห็นไหมอุบายของกิเลสมันหลอกนะ อะไร ๆ ก็ต้องทำตามกิเลสหลอก ที่นี้กิเลสมันจะหลุดลอยไปได้ อย่างไม่รู้ ก็อุบายของมันเพื่อส่งเสริมมันเอง ไม่ใช่อุบายของธรรมเพื่อกำราบปราบปรามมันให้หายซากลงไปนี่

เพราะฉะนั้นเพื่อผลกำไรชัยชนะ จึงต้องใช้อุบายของธรรมตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ไม่เอาอุบายของกิเลสดังที่กล่าวมานี้มาใช้มาทำความพากเพียร จะเป็น การเพิ่มกิเลสโดยไม่รู้สึกตัว เพราะเหตุใด ก็เพราะเวลานั่งทำความเพียรเราก็คอยนับ เอาเวลาว่า เรา นั่งได้เท่านั้นนาที่เท่านั้นนาที่ นี่เป็นความเพียรของเรา แล้วกิเลสมัน หายไปสักก็ตัวละ พอเคลื่อนที่ซยับ ๆ บ้างสักตัวไหม ไม่ปรากฏเลย เราก็คิดแต่เวลาว่า นั่งได้เท่านั้นนาที่ เวลานั้นนาที่เท่านั้นชั่วโง่ง ส่วนกิเลสเพียงหนึ่งถลอกปอก เปิกบ้างเพราะความถูไปโง่งมาไม่มีเลย

หลังจากนั้นนับเวลานานทีแล้วก็เอะอะขึ้นมากว่า เอ้ นั่งเวลานานขนาดนี้ไม่เห็นได้ เรื่องได้ราวอะไรนี่ จิตใจไม่เห็นสงบ จะนั่งไปทำไม นี่ก็เป็นอุบายของกิเลสหลอกย้าเข้าไปอีก ส่วนอุบายของธรรมที่จะทำลายกิเลสเลยไม่มี นี่แหละที่เราเสียเปรียบกิเลสนะ เสียเปรียบอย่างนี้เอง อุบายที่คิดในแง่ใดก็ตามถ้าสติปัญญาไม่ทันกลมายาของกิเลส ต้องถูกต้มถูกตุ๋นอยู่รำไป

การพูดทั้งนี้ไม่ได้พูดด้วยเจตนาจะตำหนิตายท่านผู้หนึ่งผู้ใด มิได้ตำหนิ ศาสนาหรือตำหนิบรรพชาปฏิบัติแต่อย่างใด แต่เรื่องของกิเลสต้องตำหนิบรรพชาปฏิบัติ เพราะกิเลสกับธรรมเป็นข้าศึกกัน สำหรับบุคคลนั้นไม่มีความรู้สึกตัวว่ากิเลสพา ตำหนิธรรม เช่นว่า นั่งเท่านั้นชั่วโง่งเท่านั้นนาที่ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไรเลย ทำไปเสีย เวลาเวลาเปล่า ๆ ทำไปทำไม หยุดเสียดีกว่า นั้นล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมด ที่นี้ตัวเองก็อยู่ในกรอบของกิเลสหาทาทางออกไม่ได้ เพราะอุบายไม่ทันมัน เนื่องจากกิเลส มีเล่ห์เหลี่ยมร้อยพันพันคมไม่ยอมลุ่มจมเพราะเราง่าย ๆ ถ้าไม่เอาจริง ๆ จัง ๆ กับมัน ให้เราทราบไว้ว่าล้วนแล้วแต่เป็นอุบายของกิเลสที่จะพอกพูนใจเราและทำลายเรา โดยการเพิ่มกำลังของตนตามลำดับ ด้วยอุบายหลอกเราให้หลงเชื่ออย่างสนิทติดจม

ผู้ปฏิบัติพึงคำนึงศาสนธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เฉพาะอย่างยิ่งพึง คำนึงถึงพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นบรมศาสดา ท่านเป็นบรมศาสดาได้เพราะเหตุใด ได้ เพราะความนับเวลาได้ เพราะความท้อถอยอ่อนแอ ได้ เพราะความโง่งเงลาเบา ปัญญา หรือได้ เพราะความขยันหมั่นเพียร ได้ เพราะความอดความทน ได้ เพราะความ จลตาดแหลมคม พระพุทธเจ้าได้เป็นศาสดาด้วยการฆ่ากิเลสตายไปโดยลำดับ ๆ จนไม่มี เหลือในพระทัย ท่านฆ่าได้โดยวิธีใด ท่านปราบกิเลสด้วยวิธีใด ด้วยความเพียรนั่นเอง

พึงแต่ว่าความเพียรเกิด เพียรอย่างไม่ถอย ติดตามเรื่อย ๆ กิเลสออกช่องไหน ตามรู้ตามเห็นไปเรื่อย ๆ ความโลภเกิดขึ้น ติดตามความโลภให้รู้ว่ามันเกิดขึ้นเพราะ เหตุไร ที่มันไปโลภไปโลภอยากได้อะไร อยากได้ไปทำไม เท่าที่มีอยู่เพราะความโลภไป เทียวกว้านเอามาก็หนักเหลือกำลังอยู่แล้ว ยังหาที่ปลงวางไม่ได้นี่ ในใจเต็มไปด้วย

ความโลภคือความหิวโหยไม่มีเวลาอิ่มพอ เมื่อคิดค้นย้อนกลับไปกลับมา ก็จะมาถึงตัว คือใจซึ่งเป็นผู้ตื่นรนหิวโหย

ความโกรธเกิดขึ้นก็เหมือนกัน ไม่พึงเลี้ยงผู้ที่ถูกเราโกรธ ต้องย้อนเข้ามาดูตัว โกรธซึ่งแสดงอยู่ที่ใจและออกจากใจ ว่าไม่มีอันใดที่จะรุนแรง ไม่มีอันใดที่จะให้เกิด ความเดือดร้อนเสียหายยิ่งกว่าความโกรธที่เกิดขึ้นภายในใจเรา ทำลายเราก่อนแล้วถึง ไปทำลายคนอื่น เพราะไฟเกิดที่นี้และร้อนที่นี้แล้วจึงไปทำผู้อื่นให้ร้อนไปตาม ๆ กัน เมื่อพิจารณาอย่างนี้ไม่ลดละต้นเหตุของผู้ก่อเหตุ ความโลภก็ดี ความโกรธก็ดี ความ หลงก็ดี ย่อมระงับดับลง เพราะการย้อนเข้ามาพิจารณาที่ต้นตอของมัน ซึ่งเป็นจุดที่ ถูกต้องและเป็นจุดที่สำคัญที่ควรทำลายกิเลสประเภทต่าง ๆ ได้

พระพุทธเจ้าท่านเคยทรงชำระอย่างนี้มาแล้ว เรื่องเป็นเรื่องตาย เรื่องกลัวอย่าง โน้นกลัวอย่างนี้ท่านไม่เคยคิดและส่งเสริมให้คิด เพราะนั่นเป็นเรื่องของกิเลส ท่านเคย มีท่านเคยรู้และเห็นพิษของมันมาเป็นเวลานาน ท่านจึงทรงพยายามละเต็มความ สามารถทุกวิถีทาง กระทั่งละได้และได้เป็นศาสดาขึ้นมาด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วย ความอดทน ด้วยความเป็นนักรบ โดยอุบายสติปัญญาอันแหลมคมทันกับการแก้กิเลส หรือปราบปรามกิเลสทั้งหลายให้หลุดลอยไปจากพระทัย กลายเป็นความบริสุทธิ์ขึ้นมา ล้วน ๆ

พวกเราเป็นศากยบุตรพุทธชินโรสคือเป็นพุทธบริษัท เรียกว่าเป็นลูกเต้าเหล่า กอของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ดำเนินตามรอยของพระพุทธเจ้าจะดำเนินอย่างไร ถึงจะสม ชื่อสมนามว่าเป็นศากยบุตรเป็นพุทธชินโรสที่ปรากฏตัวว่าเป็นพุทธบริษัท จำต้อง ดำเนินแบบลูกศิษย์มีครูสอนและเดินตามครูรู้ตามครูหลุดพ้นตามครู เพราะกิเลสก็เป็น ประเภทเดียวกันซึ่งจะต้องดำเนินแบบเดียวกัน เป็นแต่ว่ามีมากมีน้อยต่างกัน ความ เพียรเพื่อละกิเลสก็ต้องดำเนินไปตามกำลังหรือสติปัญญาของตน เท่าที่กิเลส ประเภทนั้น ๆ จะสงบตัวลงไปและขาดกระเด็นออกไปจากใจ ด้วยความพากเพียรของ ศิษย์ที่มีครูฝึกสอนวิชาการบ ใครจะนำไปปฏิบัติก็นำไปปฏิบัติเถิด

ตามที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นสวากขาตธรรม แน่นนอนต่อความพันทุกข์ไม่มีทาง สงสัย การดำเนินตามธรรมนี้จะไม่หนีจากร่องรอยของพระพุทธเจ้า จะไม่หนีจากร่อง รอยของพระสาวก ที่ท่านแก้กิเลสได้ด้วยอุบายใด เราก็ตกได้ด้วยอุบายนั้น ท่านถึง ไหนเราก็ตกถึงนั้น ต่างกันเพียงช้าหรือเร็วเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น และสมนามว่าสวาก ขาตธรรมแท้ ผู้ปฏิบัติตามสวากขาตธรรม ไม่ปลีกจากร่องรอยแห่งธรรม กิเลสต้อง หลุดลอยจากใจโดยลำดับด้วยอำนาจแห่งธรรมนี้โดยไม่ต้องสงสัย เพราะนี่เป็นธรรม ตายตัว การปฏิบัติจะแยกแยะธรรมเป็นอย่างอื่นตามชอบใจของตนไม่ได้

เพราะความชอบใจคนเรา ร้อยทั้งร้อยมักเป็นความชอบใจของกิเลสผลักดันให้ เป็นไป โดยที่เราไม่รู้ว่าเราเป็นกิเลสและความคิดของเราเป็นกิเลส ความอยากของเรา เป็นกิเลส ความต้องการของเราเป็นกิเลส ความจริงมันเป็นกิเลสด้วยกันทั้งนั้น นอก จากจะเลือกเฟ้นด้วยวิจารณ์ปัญญาค้นหาเหตุผล แม้จะไม่ชอบและฝืนใจอยู่ก็ตาม เมื่อ เห็นว่านั่นเป็นธรรมแล้ว นั่นเป็นเครื่องแก้กิเลสได้โดยตรงแล้ว จะต้องยึดมั่นเป็นหลัก แล้วฟาดฟันเปลือกกระพี้ที่หุ้มห่อธรรมลงไป ให้เห็นเหตุเห็นผลกันจริง ๆ แบบนี้กิเลส กลัวมาก

ผู้ดำเนินอย่างนี้กิเลสกลัว ผู้มีเครื่องมืออย่างนี้กิเลสกลัว เพราะเครื่องมือนี้เป็น ธรรมเพชรฆาต ธรรมนี้เคยปราบปรามกิเลสมาแล้วนับแต่พระพุทธเจ้าองค์ไหน ๆ มา เพราะอย่างนั้นกิเลสจึงกลัวและยอมทั้งสิ้น เหตุที่ยอมก็เพราะกิเลสเห็นอำนาจของ ธรรมแล้วว่าไม่สามารถจะต้านทานหรือต่อสู้ได้ ต้องถูกทำลายลงไปด้วยอำนาจของธรรม นั้น ๆ ไม่สงสัย ผู้ปฏิบัติที่ต้องการเรื่องอำนาจเหนือกิเลสต้องทำแบบนี้ คือเป็นก็ เป็น ตายก็ตายในท่าต่อสู้ ไม่ยอมถอยทัพกลับแพ้

นอกจากนี้มักเป็นเรื่องของกิเลสเรื่องอำนาจ ทั้งที่ผู้ปฏิบัติ นั้น ๆ เข้าใจว่าตนมี ความเพียรดี ผู้มีความเพียรที่กิเลสกลัวบ้างไม่กลัวบ้างนั้น คือขณะที่กิเลสกลัวนิ่งหรือ หมอบ ใจก็สงบเย็นเป็นสมาธิ ขณะนั้นรู้เราไม่ได้มันก็วิ่งหนีหาที่หลบซ่อน ขณะเรารู้มัน ไม่ได้เราก็วิ่งหนีเช่นกันจะว้ายังไง เราวิ่งหนีคืออย่างไร วิ่งหนีจากทางจงกรมบ้าง วิ่งหนี จากการนั่งสมาธิภาวนาบ้าง วิ่งหนีจากความความเพียรทำต่าง ๆ บ้าง คือ ความเพียรลดน้อยถอยกำลังลงเป็นลำดับ ๆ นี่แหละที่เรียกว่าวิ่งหนี ความไม่รู้ ความอ่อน แอหัดกำลังเป็นการวิ่งหนีทั้งนั้นแหละ

สู้มันไม่ได้ก็ถอย ๆ ถอยเท่าไรมันยังตามเหยียบย่ำทำลายลงไปเป็นลำดับ ๆ เรา อย่าเข้าใจว่าถอยแล้วจะพ้น การถอยกิเลสไม่มีทางพ้น นอกจากจะสู้เท่านั้นจึงจะพ้น จากอำนาจของกิเลส กลัวอย่างอื่นวิ่งหนียังพอเอาตัวรอดได้ แต่การวิ่งหนีกิเลส นั้นนั่น แลคือการเอาคอเข้าไปสวมให้กิเลสพันเอา ๆ พันเอาแหลกไปหมด เราจะหาอุบายใด เป็นทางออก

วิฆวนนี้เคยเกิดมาก็ภพที่ชาติแล้วแม้จะจำไม่ได้ก็ตาม เราถือหลักปัจจุบันอัต ภาพปัจจุบันนี้ก็พอจะทราบได้แล้วว่า เบื้องหลังที่เคยผ่านมาแล้วเคยมี อดีตเคยมีมา แล้วจึงต้องมียังนี้ได้ ฉะนั้นกาลข้างหน้ามันจะต้องมียังนี้ได้ เช่นเดียวกับเมื่อวานนี้ มีแล้ววันนี้ทำไมจะมีไม่ได้ แล้ววันพรุ่งนี้เดือนนี้ปีหน้าทำไมจะมีไม่ได้ เพราะมันสืบ เนื่องไปจากอันเดียวกันนี้

เฉพาะในชาติปัจจุบันยังได้อยู่เราเป็นมนุษย์ มีสิทธิมีอำนาจยิ่งกว่าบรรดาสัตว์ จึงพอมีความสุขความสบายบ้าง นี่เราก็คงทราบว่าอยู่ในโลกอนิจจัง เป็นของแน่นอนเมื่อไร แต่ก่อนเราอาจเป็นภพเป็นชาติอะไรก็ได้ มาปัจจุบันนี้เรามาเป็นมนุษย์ แม้ในอัตภาพนี้มันยังมีความเปลี่ยนแปลงให้เราเห็นอยู่ ตั้งแต่วันแรกเกิดขึ้นมาจนถึงทุกวันนี้ มันคงเส้นคงวาเมื่อไร สังขารร่างกายกำลังวังชาสติปัญญาอะไรมันก็ทรุดโทรมเปลี่ยนแปลงของมันไปเรื่อย ๆ ต่อจากนั้นก็เปลี่ยนไปจนถึงที่สุดของมัน สุดท้ายก็ลงธาตุเดิม แล้วจิตนี้มีกำลังมากน้อยเพียงใด ที่จะสามารถทรงตัวไว้ได้ให้อยู่ในภุมินีหรือภุมิสุงยิ่งกว่านี้ ก็เป็นเรื่องของเราจะคิดหาอุบายช่วยตัวเองในทางดีต่อไปไม่นิ่งนอนใจ ที่เรียกว่าเตรียมพร้อมเพื่อตัวเองทั้งปัจจุบันและอนาคต ไม่ให้อับจนในสถานที่และกาลใด ๆ

จงทำการส่งเสริมกำลังในทางดีของเราให้มากขึ้น อย่างน้อยเพื่อรับอนาคต หากจะยังเป็นไปอยู่ในวิภวสงสาร ซึ่งเปรียบเหมือนห้องขังนักโทษที่มีกิเลสย่ำยนี้ พอได้อยู่ในฐานะที่ดีบ้าง หากว่าพอจะผ่านพ้นไปได้เพราะมีกำลังสติปัญญาพอตัว เหยียบย่ำทำลายกิเลสอันเป็นกงจักรให้ท่องเที่ยวในวิภวนี้ไปได้ ก็ทำลายให้สิ้นซากไปในชาติปัจจุบันนี้ อย่าเข้าใจว่าสติปัญญาเราจะไม่ มีอยู่ด้วยกันทุกคนถ้าทำให้มี ความเพียรอย่าเข้าใจว่าไม่มี ถ้าเราจะทำให้มีได้ทั้งนั้น นอกจากมีกิเลสเป็นผู้กั้นทางก็ดขวางไม่ให้มีความเพียร ไม่ให้มีสติปัญญา ให้มีแต่ความท้อแท้อ่อนแอเป็นเจ้าเรือน ความดีทั้งหลายจึงหาทางเกิดขึ้นไม่ได้

เรื่องความดีทั้งหลายหาทางเดินไม่ค่อยได้นั้น มักขึ้นอยู่กับกิเลสเป็นเครื่องกีดกันไม่ใช่อันใด ไม่ใช่อำนาจไม่ใช่วาสนา ไม่ใช่มีอันเดือนปี ไม่ใช่กาลสถานที่ แต่เป็นเรื่องของกิเลสโดยตรงเป็นผู้กีดกันและหักห้าม อย่างลึกลับบ้าง อย่างเปิดเผยบ้าง แต่เรามันตาบอดมองไม่เห็นความลึกลับ ความเปิดเผยของกิเลสที่แสดงตัวกีดกันหวงห้ามอยู่ตลอดเวลา เพราะกลัวจะพ้นจากเขา เขาเป็นเจ้าอำนาจครองใจมานาน พอขยับออกมาอีกนิดหนึ่ง แสดงกิริยาจะออกจากเขานิดหนึ่งเขาก็ห้าม เราก็ตี เชื้อมันเสียแล้ว มันไม่ต้องยกบทบาทคาถาบาลีอะไรมาแสดงเลย

กิเลสสอนมนุษย์นะสอนง่ายจะตายไป แต่มนุษย์จะสอนมันบ้าง เดี่ยวเดียวถูกมันเอาคัมภีร์วิภวจักรฟาดหัวเอาหมอบและหลับครอก ๆ ไม่มีทางสู้ นอกจากหมอบบนหมอน ฉะนั้นศาสตราจารย์ของวิภวจักรก็คือกิเลสบนหัวใจสัตว์นั้นแล การเรียนรู้มากรู้น้อยจะต้องถูกกล่อมมันทั้งนั้นแหละ นอกจากวิชาธรรมดังที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนตามทีทรงดำเนินมาและสาวกท่านดำเนินมา ท่านอาจารย์อาจารย์ลงถึงเหตุถึงผลถึงความสัตย์ความจริง

ไม่เพียงแต่จำชื่อของกิเลสได้แล้วก็สำเร็จประโยชน์ หากเป็นเช่นนั้นไม่ การจำชื่อจำได้กันทั้งนั้นแหละ เช่นเดียวกับเราจำชื่อของเสื่อนั้นเสื่อนี้ มีก็ร้อยก็พันเสื่อก็ตามที่มีนํ้าก่อนความวุ่นวายให้แก่บ้านเมือง เราจำชื่อของมันได้เท่านั้นยังไม่พอ จำได้กระทั่งโคตรแหม่นก็ตาม ถ้ายังจับตัวเสื่อนั้น ๆ ไม่ได้เมื่อไรบ้านเมืองจะหาความร่มเย็นเป็นสุขไม่ได้ เสื่อตัวที่จำชื่อมันได้นั้นแลก่อนความวุ่นวายให้แก่บ้านเมือง นอกจากเราจับมันได้แล้วจะทำอะไรกับมันก็ได้ ที่นี้บ้านเมืองก็ได้รับความสุขสงบร่มเย็น ไม่มีเสื่อร้ายมาก่อนกลอนลวมลายเขย่าขวัญประชาชนดังที่เคยเป็นมา

เรื่องกิเลสท่านว่ากิเลสพันห้าต้นหาร้อยแปด อย่าว่าแต่ร้อยแปด พันแปด หมื่นแปดก็ตามเถิด ถ้าเราตามจับตัวมันไม่ได้ ปรามมันไม่ได้ ทำลายมันไม่ได้แล้ว เราจำได้แต่ชื่อมัน จำได้สักเท่าไรก็ไม่มีความพอสะเทือนขนมันเลย คือไม่มีผลดีอะไรเกิดขึ้น เพราะการจำได้นั้นเลย เพราะฉะนั้นเราต้องทำลายมันด้วยความพากเพียรจนให้ถึงความจริงของกิเลส ถึงความจริงของธรรม จะชื่อว่าจับตัวเสื่อร้ายมาประหารได้ จากนั้นก็นอนหลับเต็มตา อ้าปากพูดได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

คำว่ากิเลสแต่ละประเภทนี้มันแสดงอาการอย่างไร ก่อนที่มันจะแสดงผลขึ้นมา มันแสดงเหตุขึ้นมาอย่างไรบ้าง จงตามรู้และฆ่ามันด้วยสติปัญญา ส่วนมากก็แสดงขึ้นในชั้นนี้แหละไม่ได้แสดงขึ้นที่ไหน ออกทางตาที่เกี่ยวกับรูป ออกทางเสียงที่เกี่ยวกับหู จมูก ลิ้น กาย มันสืบเนื่องกับจิตและเครื่องสัมผัส ผลสุดท้ายก็เกี่ยวกับเบญจขันธ์ของเราเอง รูปก็แสดงขึ้นอย่างหนึ่ง เวทนาก็แสดงอย่างหนึ่ง สัญญาแสดงขึ้นอย่างหนึ่ง สังขารแสดงขึ้นอย่างหนึ่ง วิญญาณแสดงขึ้นอย่างหนึ่งจากกิเลสเป็นผู้บัญชาออกมา เราก็คล้อยตามหลงตาม หลงตามมันอยู่เรื่อย ๆ หลงตามมันมาเท่าไรแล้ว ล้วนแล้วแต่กลมายาของกิเลสทั้งนั้น ทุกข์ทั้งมวลเรายังไม่ทราบว่ามันเป็นพิษของกิเลส จะให้มีความฉลาดแหลมคมได้อย่างไร แล้วยังเข้าใจว่าตนมีความฉลาดแหลมหลักนักปราชญ์ชาติกวีอยู่หรือไม่ อับอายกิเลสที่คอยหัวเราะเยาะเย้ยอยู่เบื้องหลังบ้างหรือ มันน่าอับอายจริง ๆ นี้

การที่จะฉลาดแหลมคมพอรู้ทันกิเลสก็ต้องค้นดูกิเลสให้ดี ทุกขเวทนาเกิดขึ้นที่ไหน เอ้า คั่นลงไป เอาให้เห็นฐานเกิดของมันว่าเกิดเพราะเหตุไร คนตายแล้วมีเวทนาไหม เอ้าดูซิ ถ้าทุกขเวทนาเกิดขึ้นภายในร่างกาย และกายเป็นตัวแทนของเวทนาจริง ๆ เวลาคนตายแล้วทุกขเวทนามีไหม เอาไปเผาไฟกายว่าอย่างไร เอาไปฝังดินกายว่าอย่างไร มันไม่ว่าอย่างไร แล้วทำไมถึงมันเป็นตัวทุกข์อยู่ละเมื่อยังเป็นอยู่ ก็เพราะจิตนั้นแลเป็นผู้รับรู้และทรงไว้ ความยึดมั่นสำคัญว่าขันธ์ ๕ เป็นต้นก็เพราะกิเลสนั้นแลเป็นผู้กระซิบเป็นผู้หลอกลวงให้ยึดมั่นถือมั่น ให้สำคัญว่าเวทนาเป็นตนเป็นของตน ให้ถือว่ากายนี้

เป็นเราเป็นของเรา เมื่อมันมีอะไรมากระทบกระเทือนสิ่งที่เรารักเราสวณและปักปันเขตแดนเอาไว้ ก็เกิดความกระทบกระเทือนทุกซ່อขึ้นภายในใจ เพราะกิเลสมันหลอกอย่างนี้

เมื่อแยกแยะพิจารณาให้ถึงฐานของความจริงด้วยสติปัญญาจริง ๆ แล้ว สิ่งเหล่านี้ก็หมดปัญหาไปเอง ใจก็หายสงสัย ความเป็นข้าศึกต่อกันระหว่างชั้นธัมกับจิตก็ไม่มี เพราะสติปัญญาเป็นผู้พิพากษาวินิจฉัยตัดสินโดยถูกต้องให้เลิกแล้วกันไป รูปก็รู้กันแล้วว่ารูปซึ่งเป็นความจริงของร่างกายทุกส่วน เวทนาที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของเราส่วนใด นั่นก็ทราบว่าเป็นความจริงของตน ๆ สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละอย่างก็เป็นความจริงแต่ละอย่างของมันอยู่แล้ว จิตจะมีความกระทบกระเทือนเพราะอะไรกันอีก เพราะจิตเป็นผู้รู้และรู้ด้วยปัญญาอย่างประจักษ์แล้ว นั่นแหละท่านเรียกว่าเห็นความจริงคือสัจธรรมที่มีอยู่กับตัว จะไปรู้เห็นที่ไหน เห็นในแบบก็เป็นแบบ เห็นในคัมภีร์ก็เป็นคัมภีร์ เห็นในหนังสือก็เป็นตัวหนังสือไม่ใช่ตัวกิเลส มันไม่ใช่สัจธรรมที่แท้จริง

ที่แท้จริงมันอยู่ที่กาย ที่เวทนา ที่จิต ที่ตัวของเรานี้เท่านั้น ความทุกข์ทั้งมวลที่เกี่ยวข้องกับกายก็แสดงขึ้นที่นี่ การที่พิจารณาทุกข์ก็พิจารณากันที่นี่ รู้เท่าเรื่องทุกข์เรื่องสมุทัยทั้งหลายก็รู้เท่ากันอย่างเปิดเผยที่นี่ รู้แจ้งแทงตลอดก็รู้กันที่นี่ พันทุกข์กันที่นี่ ท่านเรียกว่ารู้สัจธรรมแท้รู้อย่างนี้ ไม่ต้องรู้ที่ไหน ไม่ว่าครั้งพุทธกาลหรือครั้งไหน ๆ สัจธรรมมีอยู่ที่กายที่ใจของสัตว์โลกเท่านั้น การเรียนจึงเรียนย้อนเข้ามาที่นี่ ปฏิบัติให้รู้วิธีจิตที่เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสอาสวะอันเป็นตัวสมุทัย เมื่อรู้อันนี้แล้วจะไปสงสัยอะไรที่ไหนกันอีก โลกวิทูรู้แจ้งโลก ก็คือรู้แจ้งธาตุแจ้งชั้นรู้แจ้งจิตใจของตนเป็นสำคัญ

นี่แลอุบายวิธีแก้กิเลสปราบปรามกิเลส ปราบปรามลงที่ตรงนี้ อย่าไปลุ่มไปคล้ำที่อื่นให้เสียเวลาเปล่าประโยชน์ รวมลงที่นี่หมด พระไตรปิฎกก็อยู่ที่นี่ ไตรจักรก็อยู่ที่นี่ วิภูจักรไตรจักรมันอยู่ที่นี่แล เวลาธรรมไม่เกิดสติปัญญาไม่สามารถ จิตก็เป็นไตรจักร ไตรภพ และหมุนไปใน ๓ ภพ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ พอสติปัญญาเพียงพอแก้ไขไตรจักรนี้ออกได้หมดก็เป็นความบริสุทธิ์ขึ้นมา หรือเป็นธรรมจักรหมุนรอบตัวขึ้นมาภายในจิต ทั้งวิภูจักร ธรรมจักรและวิภูจักร มีอยู่ที่ใจนี้ไม่อยู่ไหน จงพิจารณากันที่นี่ ปฏิบัติให้เข้าใจ

เรียนอะไรก็ไม่ยากเหมือนเรียนเรื่องของจิตเลย จิตนี้สลับซับซ้อนละเอียดลอมมาก ต้องใช้ความพินิจพิจารณา ต้องใช้สติปัญญา ใช้ความพากเพียร ความอดความทนเต็มสติกำลังความสามารถ บางครั้งแทบจะตายเราก็ออมเสียสละชีวิต เพราะความอยากรู้อยากเข้าใจความจริงทั้งหลาย ดังที่พระพุทธเจ้าได้รู้ได้เข้าใจแล้ว เป็นความประเสริฐอย่างยิ่ง เราอยากเห็นความจริงเป็นสมบัติสำหรับเราเอง ไม่เพียงแต่ได้ยิน

กิตติศัพท์กิตติคุณท่านว่าประเสริฐ ท่านหลุดพ้นอย่างนั้นท่านประเสริฐอย่างนี้เท่านั้น
เรายังไม่พอใจ ยังอยากทราบทุกสิ่งทุกอย่างบรรดาธรรมที่ท่านรู้ท่านเห็นด้วยจิตใจของเราเอง
เมื่ออยากทราบและดำเนินตามท่านเราก็ต้องทราบ ทั้งธรรมฝ่ายต่ำฝ่ายสูง ทั้ง
ฝ่ายดีฝ่ายชั่ว

ในวงสังฆธรรมนี้ทุกซ์ สมุทัย เป็นฝ่ายต่ำ นิโรธคือความดับทุกซ์เป็นฝ่ายสูง มรรค
คือข้อปฏิบัติเพื่อถอดถอนกิเลสเป็นฝ่ายสูง เราอยากทราบความจริงของสังฆธรรมทั้งสี่นี้
ประจักษ์ใจเราเอง และการพ้นจากกิเลสอาสวะเพราะรู้รอบในสังฆธรรมนั้น เราก็ออยากจะ
พ้นด้วยความประจักษ์ใจเราเอง ไม่อยากทราบอย่างอื่นให้มากไปกว่าอยากจะทราบ
เรื่องของเรา

เพราะเราเป็นกองทุกซ์ เราเป็นกองจักร เราเป็นผู้มีตหนาสาโหด เราต้องการ
ความฉลาด เราต้องการความแหลมคมภายในจิตใจ เราต้องการความหลุดพ้น เราจึง
พยายามเต็มความสามารถในทางความเพียร เพื่อรู้และละสังฆธรรม ใจถูกบีบถูกบังคับ
ถูกผูกถูกมัดถูกจำจองอยู่ที่ตรงไหน จงแก้มันด้วยสติปัญญา ฟาดฟันลงไปที่ตรงนั้นจน
แหลกแตกกระจายไม่มีชิ้นใดเหลือ ใจถึงความจริงล้วน ๆ นั้นแลท่านเรียกว่าหลุดพ้น
หลุดพ้นแล้วจากกิเลสซึ่งเคยเป็นนายเรามากก็กักก็ล่อ หรือเคยเป็นศาสตราจารย์พรั
สอนเรามาเป็นเวลานาน ได้เห็นโทษของมันและถอดถอนมันออกไปหมดโดยสิ้นเชิง
แล้ว ใจเป็นอิสระเต็มภูมิ นี่แลคือที่สุดแห่งทุกซ์ ที่สุดแห่งธรรม ที่สุดแห่งวัฏจักร สิ้นสุด
ที่ใจนี้เองไม่สิ้นสุดในที่อื่นใด เพราะกิเลสและธรรมไม่มีอยู่ที่อื่น จึงขอให้ย้อนจิตเข้ามา
พิจารณาในกายในใจด้วยดี ความสมหวังที่เคยหวังมานานจะสมบูรณ์ในใจที่ชำระถึงขั้น
บริสุทธิ์เต็มที่แล้ว

ขออย่าอีกครั้ง จงเรียนจิตให้รู้ เรียนจิตรู้ทั่วถึงแล้วไม่มีอะไรสงสัยในโลกนี้ กว้าง
แคบไม่สำคัญ สำคัญที่เรียนจิตให้รู้เรื่องของจิต รู้กิเลสชนิดต่าง ๆ ที่แทรกอยู่ภายในจิต
จริง ๆ เป็นพอกับความต้องการ พระพุทธเจ้าเมื่อถึงนี้แล้วไม่ต้องการอะไรอีก สว่างทั้ง
หลายพอ ใคร ๆ ก็พอ เมื่อถึงขั้นเพียงพอแล้วพอ พอทั้งนั้น เพราะเป็นจิตเป็นธรรมที่
สมบูรณ์เต็มที่แล้วตลอดอนันตกาล

จึงขอยุติธรรมเทศนาเพียงเท่านี้





มายากิเลส

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรรณะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๙

การฟังธรรมทางด้านปฏิบัติ ทั้งผู้เทศน์ทั้งผู้ฟัง ส่วนมากไม่ค่อยมีคำว่า “พิธี” เช่น ฟังพอเป็นพิธี เทศน์พอเป็นพิธี อย่างนี้ทางภาคปฏิบัติไม่ได้นำมาใช้กัน สำหรับผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรมจริงๆ ไม่นำมาใช้ ถ้ามุ่งโลกามิสอยู่แล้วอาจนำมาใช้ แต่ถ้ามุ่งต่อโลกามิสก็ไม่เรียกว่า “ปฏิบัติ” มันขัดกันตรงนี้.

ทางด้านปฏิบัติแล้วไม่มีพิธีอะไรมาก ผู้เทศน์ตั้งใจเทศน์ให้ผู้ฟังได้รับความเข้าใจจริงๆ ด้วยเจตนา ผู้ฟังก็ตั้งใจฟังด้วยความสำรวมระวังจิตของตน ไม่ให้ส่งไปที่อื่นๆ ในขณะที่ฟัง ทำความรู้สึกอยู่กับใจของตนเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องส่งกระแสจิตออกมาภายนอกเพื่อรับเสียง เช่น ส่งออกมาสู่ผู้เทศน์ เป็นต้น อย่างนี้ไม่ควร เพราะจะขาดกำลังภายในใจ ที่จะฟังได้รับการฟัง ด้วยจิตจดจ่อต่อเนื่องกันอยู่เฉพาะภายใน

เมื่อได้ตั้งใจไว้เฉพาะหน้าคือมีความรู้สึกอยู่กับตัว นั้นแหละถ้าจะเทียบก็คือคนอยู่ในบ้าน แยกคนมาจากที่ไหนเข้ามาเกี่ยวข้องในบ้านนั้น เจ้าของก็รับทราบว่าเขาคนนั้นมาธุระอะไรบ้าง นอกจากเจ้าของไม่อยู่บ้านเสียเท่านั้น แม้เขาจะมาขโมยของไปก็ขึ้น ก็ร้อยก็พันอย่าง ก็ไม่ทราบได้เลย

จิตที่อยู่กับตัว ขณะท่านแสดงธรรมหนักเบา จะต้องรับทราบทุกระยะ เพราะใจอยู่กับตัวเหมือนคนอยู่ในบ้าน ถ้าความรู้สึกได้ส่งออกไปจากตัวเสีย การฟังเทศน์ก็ไม่เข้าใจ ไม่ค่อยรู้เรื่อง ผลไม่ค่อยเกิด ถ้าเป็นกิเลสลวงเข้าไป เอาอะไรไปหมด เหมือนกับโจรผู้ร้ายขโมยของอะไรภายในบ้านก็ไม่มีรู้ เราไม่เคยทำจริงทำจัง จะไปดำเนินคดียื่นต่อโทษพระพุทธเจ้า พระสาวก และพุทธบริษัททั้งหลายว่า “เวลาพระพุทธเจ้าทรงเทศน์คนได้สำเร็จมรรค ผล นิพพาน” จะสำเร็จอย่างไรเพียงเทศน์เท่านั้น โดยผู้ฟังไม่ตั้งใจฟัง นอกจากคุยกันแข่งพระเทศน์เท่านั้น บางคนไม่เชื่อก็มีว่าผู้เทศน์จะสามารถยังผู้ฟังให้สำเร็จ มรรค ผล นิพพาน ได้ และผู้ฟังก็ไม่สามารถจะบรรลุธรรมได้ในขณะที่ฟัง

นี่เป็นความคิดเห็นของคนประเภทลอยลม หาหลักเกณฑ์ไม่ได้ สักแต่ว่าเท่านั้นตามความลอยลมของตน ถือศาสนาก็สักแต่ว่าถือ ถามว่าถือศาสนาอะไร ถือศาสนาพุทธ ก็มีแต่ชื่อของพระพุทธเจ้าเต็มปากเต็มคอ แต่ไม่เคยมีธรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับหัวใจเลย ขึ้นชื่อว่าพุทธ ว่าธรรม ว่าสงฆ์ ไม่ใช่เป็นของเล็กน้อย ไม่ใช่เป็นของเล่น ไม่ใช่ของพิธี ที่จะนำมาทำเล่นๆ อย่างนั้น ประเภทที่เล่นๆ นี่แหละเป็นประเภทที่ทำลายศาสนาได้อย่างแท้จริง ดังที่เราทราบๆ กัน จะมีเจตนาหรือไม่มีไม่สำคัญ เช่นไม้หลุดจากมือ

เราตกลงไปทับเท้าของเรามันก็เจ็บได้ ทั้ง ๆ ที่เจ้าของไม่มีเจตนา หรือมีดีถูกมือเจ้าของโดยไม่มีเจตนา หรือฟันมือก็เจ็บได้เป็นแผลได้ คำพูดที่เป็นภัยต่อศาสนาก็เป็นได้ทำนองเดียวกันนี้

ท่านปฏิบัติจริง ๆ พระพุทธเจ้าก็ปฏิบัติจริง เอาเป็นเอาตายเข้าว่ากันจริง ๆ พระสาวกก็ปฏิบัติจริง ๆ ฟังจริง ๆ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมด้วยพระเมตตา มีเจตนาเพื่อสัตว์โลกให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมตามกำลังความสามารถสัตว์โลก ทุกกระยะแห่งการแสดงผลธรรมของพระองค์ ไม่ทรงลดละเจตนาที่หวังจะให้สัตว์โลกได้รับผลประโยชน์จากการฟังนั้นเลย ท่านเต็มเม็ดเต็มหน่วยในการปฏิบัติ เวลาตรัสรู้ธรรมก็เต็มเม็ดเต็มหน่วย โลกทั้งหลายไม่มีใครที่จะสามารถทำได้อย่างพระองค์

นี่โลกปัจจุบัน คือพวกเรามาจะลบล้าง คือปฏิเสธก็ได้ว่า “ไม่จริง”

ท่านทำถึงขนาดนั้นแต่เราว่า “ไม่จริง” เพราะเราไม่เคยทำอย่างท่านจะเอาความจริงมาจากไหน เห็นคนอื่นทำเราก็ตัดค้าน เห็นคนอื่นขยันเราขี้เกียจ ก็ไปคัดค้านเขา เขาฉลาด เราโง่ ก็ไปตำหนิเขา ทั้งที่เราไม่มีความสามารถอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าท่านทรงสามารถทั้งด้านปฏิบัติ สามารถทั้งความรู้ความเห็นเต็มภูมิของพระองค์ การประทานพระโอวาทแก่สัตว์โลก จึงต้องประทานเต็มพระสติปัญญาความสามารถทุกสิ่งทุกอย่าง ให้สมภูมิกับคำว่า “ศาสดาของโลก” แม้ผู้ฟังก็ฟังด้วยเจตนาอย่างนั้นด้วย ผลไม่เป็นไปตามเจตนา ไม่เป็นไปตามการกระทำที่ถูกต้องดีงามจะเป็นอื่นไปได้อย่างไร ? เพราะเหตุกับผลเป็นความเกี่ยวเนื่องกันเป็นลำดับอยู่แล้ว การทำเต็มเม็ดเต็มหน่วย ผลจะไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยได้อย่างไร ต้องเต็ม ! ต้องได้ ! เพราะฉะนั้น ครั้นพุทธกาล ท่านแสดงธรรม ผู้บรรลุธรรมจึงมีเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้

ครั้นตกมาสมัยทุกวันนี้ ศาสนาซึ่งเป็นของแท้ของจริง ของท่านผู้วิเศษ ของท่านผู้ทำจริงรู้จริงเห็นจริง สั่งสอนสัตว์โลกจริงด้วยธรรมนั้น ๆ แต่ธรรมเหล่านี้ถูกกลายเป็น “ธรรมพิธีไปตามโลก ซึ่งเป็นโลกพิธี ฐานับถือกันเป็นพิธี ผลก็เป็นไปแบบราง ๆ อย่างนั้นแล อะไรร่า เลื่อน ๆ ราง ๆ จางไปหมด ปลอดภัยไปหมด เพราะหัวใจเราให้ปลอดภัย ถ้าหัวใจไม่จริงเสียอย่างเดียว อะไรก็ปลอดภัยไปหมด

เวลานี้ศาสนธรรมกำลังอยู่ในระยะหรือจุดนี้ ! ส่วนพวกเราจะอยู่ในจุดไหน ระยะใด จะเป็นแบบนี้หรือเป็นแบบไหน !

ถ้าเราต้องการเป็นแบบแก่ตัวเองตามหลักความจริง ที่ท่านสอนไว้ด้วยความจริง เราก็ต้องทำจริง ปฏิบัติให้จริง นี่เป็นการเตือนให้เราทั้งหลายซึ่งเป็นกันเอง ได้ทราบถึง

ข้อเท็จจริงของศาสนาและผู้ปฏิบัติศาสนา ว่าผลจะเป็นจริงและได้รับมากน้อยเพียงไร หรือกลายเป็นโมฆะไปหมด เพราะเหตุผลที่กล่าวมานี้ไม่เป็นความจริง

การฟังธรรมซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้ในการรับผล ก็คือฟังด้วยความตั้งอกตั้งใจ มีความรู้กับมีสติกำกับอยู่กับตัวเป็นหลักใหญ่ เชื่อว่าได้ตั้งภาวนาไว้เรียบร้อยแล้ว การแสดงธรรมถ้าท่านผู้รู้จริงเห็นจริงแสดง จะไม่หนีธรรมของจริง ของจริงกับของจริงต้องเข้ากันได้ ผู้ฟัง ฟังจริง ๆ ผู้แสดง แสดงจริง ๆ แสดงด้วยอรรถธรรมอันเป็นข้อเท็จจริงจริง ๆ ไม่ได้คว่ำหรือลูป ๆ คล่า ๆ มาแสดง ต้องเข้าใจตามหลักธรรมนั้น ๆ

ธรรมทั้งหมดท่านมีไว้เพื่ออะไร ? ถ้าเป็นน้ำ ก็มีไว้สำหรับอาบดื่มใช้สอย ชักฟอกหรือล้างสิ่งสกปรกโสภณทั้งหลาย ธรรมก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน เพราะพวกเราเป็นพวกสกปรกทั้งนั้น บรรดาจิตใจที่มีกิเลสเป็นจิตใจที่สกปรก กายวาจาที่เป็นรวงรังของกิเลส และจิตที่เป็นรวงรังของกิเลส มันจึงเป็นเรื่องสกปรกไปตาม ๆ กันกับกิเลสซึ่งมีอยู่ภายใน ท่านจึงต้องหาน้ำที่สะอาดคือธรรมมาสั่งสอน หรือชะล้างจิตใจของพวกเรา

ธรรมที่สะอาดก็คือ “สวากขาตธรรม” ตรัสไว้ชอบแล้ว นี่แสดงว่าสะอาดเต็มที่แล้ว “นียยานิกธรรม” เป็นธรรมที่รองรับ เหมือนกับน้ำเป็นเครื่องรองรับ ชะล้างสิ่งสกปรกทั้งหลายให้สะอาด เช่นนั้นได้ไม่เป็นอย่างอื่น ธรรมก็เป็นธรรมชาติที่สะอาดเช่นนั้น สำหรับชะล้างสิ่งสกปรกในหัวใจของสัตว์ให้สะอาด ขอให้หัวใจนี้จดจ่อเพื่อความสะอาดเถอะ ผลการฟังจะทำให้ใจสงบระงับ และสะอาดผ่องใสได้ไม่สงสัย เมื่อใจสงบผ่องใส กาย วาจา หากค่อยเป็นไปเอง เพราะนี่เป็นเครื่องมือเท่านั้น

ที่สำคัญจริง ๆ ก็คือใจซึ่งเป็นตัวการ หากใจยอมรับความจริง ใจยอมรับที่จะชักฟอกตัวเองแล้ว ต้องมีวันสะอาดขึ้นสักวันหนึ่งจนได้ จากน้ำสะอาดคือ “ธรรม” พระพุทธเจ้าทรงประกาศสอนโลก และทรงใช้ต่อโลกมานานแล้ว ได้รับผลที่พอใจมาโดยลำดับ แม้คำว่า “สงฺฆํ สรรณํ คจฺฉามิ” เรากล่าวถึงท่านเพื่อประโยชน์อะไร ถ้าไม่ใช่เป็นผู้สะอาดหมดจดเต็มที่แล้วจาก “น้ำ” คือพระสัจธรรมของพระพุทธเจ้า ชำระเสียจนสะอาด “ธมฺมํ สรรณํ คจฺฉามิ” ซึ่งเป็นธรรมที่บริสุทธิ์แท้ ไม่ออกมาจากพระทัยที่บริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้าจะออกมาจากไหน พระทัยที่จะบริสุทธิ์ได้ เพราะการชำระสะสาง การขัดเกลา การชำระล้างด้วยอรรถด้วยธรรม เป็นความจริงมาโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบันเรานี้ ธรรมก็เป็นธรรมชาติที่สะอาดอยู่เสมอมา สำหรับล้างสิ่งสกปรกโสภณของสัตว์โลก

ถ้าเราคิดตามธรรมดาอย่างเฝิน ๆ อย่างโลกที่สมมุติทั่ว ๆ ไปก็ว่า เรานี้สะอาดที่สุดไม่มีใครจะหยิ่งยิ่งกว่าคนโง่ ไม่มีใครจะสะอาดยิ่งกว่าคนโง่ที่สกปรก ถ้าพูดตามธรรมแล้วเป็นอย่างนี้ เมื่อเราทราบที่เราสกปรกทางใจ ซึ่งเต็มไปด้วยกิเลสโสภณแล้ว

เราต้องเป็นผู้มุ่งต่ออรรถต่อธรรมเป็นเครื่องชะล้าง ดังที่ท่านทั้งหลายได้อุตส่าห์สละเวล่ำเวลาหน้าที่การงาน ตลอดจนชีวิตจิตใจมาเพื่อบำเพ็ญตนเช่นนี้ จึงเป็นความถูกต้องตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงดำเนินมาที่เรียกว่า “อริยประเพณี” ประเพณีของพุทธบริษัทที่ดั่งงามของพระพุทธเจ้าท่านดำเนินมาอย่างนั้น จึงขอขอบคุณขออนุโมทนา กับท่านทั้งหลายไว้ในโอกาสนี้ด้วย นอกจากเป็นความดีสำหรับตนแล้ว ยังเป็นคติตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลังอีกไม่มีสิ้นสุด

คำที่ว่าพวกเราสกปรกนี้ก็พอจะทราบกันได้ คำว่าสกปรก สกปรกเพราะอะไร? เพราะขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง ขี้สามกonganี้เต็มอยู่บนหัว บนหัวอะไร ก็บนหัวใจนั่นแล นี่นักปราชญ์ทั้งหลายท่านดำหนิติเตียน ท่านขยະแซงมาก แต่พวกเราชอบจึงไม่รู้สีกตัว เมื่อไม่รู้สีกตัวก็ไม่รู้สึกสนใจในสิ่งที่จะนำมาชำระล้าง เห็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมก็ดูถูกเหยียดหยาม มีเยอะสมัยจรวดนี้จะว่ายังไง? เพราะความเห็นผิด ต้องผิดไปเรื่อย ๆ อะไรทำให้เห็นผิด? ถ้าไม่ใช่หัวใจที่เต็มไปด้วยกิเลสซึ่งเป็นตัวผิดทั้งเพนั้น ถ้าจิตใจผิดไปด้วยก็พาให้แสดงออกทุกแง่ทุกมุมผิดไปตาม ๆ กัน จนกระทั่งกาย วาจา ที่แสดงออกผิดไปทั้งนั้น เพราะสิ่งที่ทำผิดที่มีอยู่ภายในจิตใจนั้นไม่ต้องมากมายอะไรเลย ตัวนั้นเป็นตัวการ

พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้ชำระให้ล้าง การฟังเทศน์ฟังธรรมก็เป็นการชะล้างจิตใจของตนด้วยธรรม คือในขณะที่ฟังธรรม ท่านว่ามีอานิสงส์เกิดขึ้นจากการฟังธรรม อานิสงส์คือ ผลที่เกิดขึ้นในขณะที่ฟังนั้นแล ทำจิตของเรา อย่างน้อยมีความสงบเย็นใจ รู้เหตุรู้ผล รู้ทางดีทางชั่ว และรู้วิธีจะปฏิบัติต่อตนเอง ข้อสำคัญ ใจมีผ่องใสขึ้น ได้รับความร่มเย็นในขณะที่ฟัง นี่คือผลที่เกิดขึ้นจากการฟังธรรม ท่านว่ามีอานิสงส์ ๕ เราจะคอยเอาอานิสงส์ที่ไหน ถ้าไม่เอาในขณะที่ฟัง เพราะการฟังก็คือการบำเพ็ญอยู่แล้ว ผลต้องเกิดตามมาในขณะนั้น ๆ มีความสงบเย็นใจเป็นต้น

หากว่ากิเลสอาสวะเป็นวัตถุ และเป็นตัวข้าศึก เช่นเสือร้ายเป็นต้นแล้ว คนเราจะอยู่ในโลกด้วยกันไม่ได้เลย มองดูคนไหนก็เห็นแต่เสือร้าย ทั้งเหยียบย่ำทั้งเดินเพ่นพ่าน ทั้งนั่งทั้งนอน ทั้งขับถ่าย ทั้งหยอกเล่นกัน ทั้งกั๊กฉีกและถลกหนังเล่นอยู่บนหัวเหมือนกันหมด คนทั้งคนมีแต่เสือร้ายที่จืดจางย่องกั๊กอยู่บนหัวคน แล้วก็กั๊กฉีกหัวคนลงไปเรื่อย ๆ ไม่หยุด นอนอยู่ก็กั๊ก ยืนอยู่ก็กั๊ก เดินอยู่ก็กั๊ก นั่งอยู่ก็ฉีก อะไร ๆ ก็ฉีกทั้งนั้น ภัยความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีแต่เสือร้ายมันกัดมันฉีกอยู่ตลอดเวลา จะหาเนื้อหาหนึ่งหาเอ็นหากระดูกมาจากที่ไหน ให้ติดให้ต่อกันเป็นรูปเป็นกาย เป็นหญิงเป็นชาย เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นเราเป็นท่านอย่างที่เป็นอยู่นี้ได้เล่า มองดูคนนั้นก็แบบนี่ มองดู

คนนี้ก็แบบนั้น เยี่ยมไปด้วยบุพโพโลหิตน้ำเน่าน้ำหนอง เพราะถูกเสื้อมันกัดมันฉีก มันทำลายอวัยวะส่วนต่างๆ ของมนุษย์เรา

กรุณาดูผลตายของกิเลสมันแสดงออกกับโลกทุกๆ ไป เป็นอย่างนี้ ถ้ากิเลสมันเป็นตัวเป็นตนอย่างนี้ แต่มันไม่ได้เป็นตนเป็นตัวอย่างนี้ โลกจึงไม่เห็นโทษของมัน และกลับเห็นว่าเป็นของดีเสียอีก เมื่อไปเสกสรรมันว่าเป็นของดี คือเห็นของชั่วว่าเป็นของดี เห็นของดีว่าเป็นของชั่วแล้ว ผลก็ต้องกลับตาลปัตรกันไป สิ่งที่จะควรจะได้รับเป็นความสุข แต่มันกลายเป็นความทุกข์ไปหมด ที่โลกร้อน ร้อนเพราะอะไร? ถ้าไม่ใช่เพราะกิเลสเพราะความโลภมาก เพราะความเห็นแก่ตัวมาก เป็นต้น

ทุกวันนี้เขาพูดว่า “โลกเจริญ” มันเจริญที่ตรงไหน? ถ้าพูดตามหลักความจริง แล้วมันเจริญที่ตรงไหน คนกำลังจะถูกเผาทั้งเป็นกันอยู่แล้ว เพราะความทุกข์มันสุมหัวใจเวลานี้ จะหาความเจริญมาจากไหน ความเจริญก็ต้องเป็นความสงบสุข ความสะอาดสบาย ความเป็นอยู่สบาย หน้าที่การงานสะดวกสบาย การคบค้าสมาคมสะดวกสบาย อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เป็นคณะมีจำนวนมาน้อย เป็นความสะอาดสบาย ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่แข่งดิบแข่งดีที่เรียกว่า “แข่งกิเลสกัน” ไม่ฆ่าไม่ตี ไม่แย่งไม่ชิง ไม่คดโกง ไม่กดขี่บังคับ ไม่ริดมิไถ ซึ่งกันและกัน อันเป็นการทำลายสมบัติและจิตใจของกันและกัน

ในขณะเดียวกัน ต่างก็เห็นอกเห็นใจกัน เมตตาสงสารกัน เฉลี่ยเผื่อแผ่ ให้ความเสมอภาคด้วยความมีเมตตากรุณาต่อกัน ไม่อิจฉาริษยากัน ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ด้วยกันฉันพี่น้องเลือดเนื้ออันเดียวกัน จะเรียกว่าโลกเจริญได้ตามความจริง โลกได้รับความสงบสุขทั่วหน้ากัน ทุกคนมีคนจน คนโง่คนฉลาด โลกไม่ดูถูกเหยียดหยามกันและกัน นำความยิ้มแย้มแจ่มใสออกทักทายกัน ไม่แสดงอาการบูดบึ้งใส่กัน ต่างคนต่างมีเหตุมีผลเป็นหลักดำเนิน

เมื่อพูดตามความเป็นจริงแล้ว ทุกวันนี้โลกเป็นอย่างนี้ไหม? ถ้าเป็นอย่างนี้เรียกว่าโลกเจริญจริง แต่ทั้งๆ ที่ว่า “เวลานี้โลกกำลังเจริญ” จึงทำให้สงสัยว่ามันเจริญอะไรบ้าง? เจริญที่ตรงไหน?

ถ้าเจริญด้วยวัตถุเครื่องก่อสร้าง จะสร้างเท่าไรก็ได้ ถ้าไม่แบกกองทุกข์เพราะอะไรท่วมหัวนะ

ที่นี้ย้อนเข้ามาหาตัวของเรา วันหนึ่งคืนหนึ่งตั้งแต่ตื่นขึ้นมา หมุนตัวเป็นเกลียวอยู่ตลอดเวลาเหมือนกงจักร การที่กายและใจหมุนเป็นกงจักร ไม่มีเวลาพักผ่อนตัวบ้างเลยเช่นนี้เป็นความสุขหรือ? คนเดินทางไม่หยุด คนวิ่งไม่มีเวลาหยุด เป็นความสุขหรือ? ความจริงต้องมีเวลาพักผ่อนนอนหลับให้สบายบ้าง คนเราถึงจะมีความสุข การ

คิดมากต้องวุ่นมากทุกข์มาก ถ้าหนักเข้าต้องเป็นโรคประสาท ธาตุชั้นที่เต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งเจ็บหัว ปวดท้อง เต็มอวัยวะ คนนั้นมีความสุขหรือ?

กิเลสมันขონมันไซมันกัดมันฉีกอยู่ตลอดเวลา ทุกอาการที่เคลื่อนไหวแห่งจิตใจนั้นมีความสุขหรือ? โลกเจริญแล้วหรืออย่างนั้น? ความกัฏฐิกของกิเลส ผลที่เกิดขึ้นจากการกัฏฐการฉีกของกิเลสมันก็มีแต่กองทุกข์ทั้งนั้น หาความสุขไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้จะเอาความสุขมาจากไหน? เวลาที่ย้อนเข้ามาดูที่ตัวเรา มันก็เป็นไฟอยู่ภายในจิตใจ เพราะกิเลสก่อไฟเผาใจอยู่ตลอดเวลา “ราคะคตินา โทสะคตินา โมหะคตินา” นั้น ฟังซิ! “ไฟคือราคะ ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ” ไฟคือความโลภ ความโกรธ ความหลง มันเผาอยู่ที่ใจ

ขึ้นชื่อว่า “ไฟ” ไม่ว่าจะก่อที่ไหนเวลาใดมันร้อนที่นั่น ถ้าไฟที่มันลุกโพล่งขึ้นมาภายในจิตใจ คือไฟโลภะ โทสะ โมหะ มันต้องเผาที่จิตใจ แม้กายก็จำต้องรับทุกข์ไปด้วย รับประทานไม่ได้ นอนไม่หลับ ไม่มีแรง

ตามหลักธรรมท่านสอนไว้ว่า “โก นุ หาสโต กิमानนุโท นิจุํ ปชฺชลิเต สติ อนฺธกาเรน โอนทฺธา ปทีปํ น คเวสธ” เป็นต้น เมื่อโลกสันนิบาสนี้ เต็มไปด้วยความมืดมนอนธการ เพราะอำนาจแห่งกิเลสตัณหา มันแผดเผาอยู่ตลอดเวลา พวกท่านทั้งหลาย เพลิดเพลินหัวเราะร่าเริงกันหาอะไร? ทำไมจึงไม่รับแสงหาที่พึ่ง มาเพลินอยู่กับไฟทำไมกัน เพราะ “ความลืมหืม ประมาท” นั้น! ท่านสอนฟังซิ ถึงใจไหม? พระพุทธเจ้าสอนโลกนะ

ถ้าเราฟังเพื่อถอดถอนกิเลส มันถึงใจจนน่าละอายตัวเอง เมื่อฟังด้วยความถึงใจแล้ว ทำไมจิตใจจะไม่เห็นโทษ และมีความกระหยิ่มต่อคุณงามความดีทั้งหลาย ทำไมจะไม่มีความพอใจแก่กิเลสตัณหาอาสวะ ซึ่งลุ่มเป็นไฟทั้งกองอยู่ในจิตใจอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยเล่า และกิเลสทำไมจะไม่หลุดลอยออกไป เมื่อได้ทำความเพียรถอดถอนมันด้วยความถึงใจ ด้วยความเห็นโทษของกิเลสอย่างถึงใจ ของผู้แสวงหาความจริงอย่างเต็มใจ

นี่แหละบรรดาสาวกและพุทธบริษัททั้งหลายที่ท่านรู้เห็นธรรม เวลาท่านเห็นโทษก็เห็นอย่างถึงใจจริง ๆ การทำความเพียรพยายามถอดถอน ก็ทำอย่างถึงใจ เวลาารู้จึงรู้ถึงเหตุถึงผลถึงจิตถึงใจจริง ๆ และถึงความหลุดพ้นไปด้วยความถึงใจ ไม่ใช่เป็นเรื่อง “พิธี” เช่น รับศีลก็รับศีลพอเป็นพิธี อะไร ๆ ก็ทำเป็นพิธี ฟังธรรมก็พอเป็นพิธี ประพฤติปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นของประเสริฐก็พอเป็นพิธี เหมือนกับเด็กเล่นตุ๊กตากัน

แต่ศาสนาไม่ใช่เด็ก และไม่ใช่เรื่องของเด็ก จึงเข้ากันไม่ได้

พระพุทธเจ้าทั้งพระองค์เป็นผู้ประทานศาสนาไว้ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เด็ก ศาสนธรรมไม่ใช่ศาสนธรรมของเด็ก ผู้ปฏิบัติศาสนาคือพุทธบริษัท จึงไม่ควรนำเรื่องของเด็ก

เข้ามาแทรกกับตัวเอง ในกิริยาแห่งการทำเกี่ยวกับศาสนา “พอเป็นพิธี” นี้ โลกเลยเป็นพิธีไปหมดในทางศาสนา แล้วจะหาผลอันแท้จริงมาจากไหน? เมื่อมีแต่พิธีเต็มจิตเต็มใจ เต็มอาการทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในงานต่างๆ พวกกันทราบหรือยังว่า กิเลสมันมีพิธีที่ไหน เวลามันจะกัดหัวคน มันมีพิธีไหม? เราดูซิ มันตั้งท่าตั้งทางยกครูยกคันทำพิธีรีตองต่างๆ ก่อนไหม เวลามันจะขยี้หัวใจคนนะ

ความโลภมันเกิดขึ้นมาทันที เมื่อได้โอกาสที่มันจะแสดงความโลภ แสดงความโกรธ ความหลง มันแสดงอาการออกมา ออกมาด้วยกิเลสประเภทต่างๆ ทันที มันไม่ได้คอยหาพิธีรีตองเหมือนกับพวกเราที่จะคอยฆ่ามัน และแล้วก็ฆ่าพอเป็นพิธี ดีเพียงหน้าๆ พอให้มันหัวเราะเยาะเย้ยว่า “มนุษย์นี้มันช่างกลัวเราเสียจริงๆ ยิ่งกว่าหมากลัวเสือ มาหยอกเราเล่นเพียงหน้าๆ แล้วก็รีบวิ่งไล่หมอน นอนคอยเรต่าน้ำพริกไปจิ้มกันที่นั่น ชนิดหมอบราบไม่มีทางต่อสู้เลย” นั่นฟังดูซิ ความเพียรเราเพื่อจะฆ่ากิเลส มันจะเข้ากันได้ไหม? เรากลัวบ้างไหม? ถ้ากิเลสเป็นเหมือนกับเสือร้ายสักตัวหนึ่ง อยู่บนหัวใคร หัวเราทุกคน มีแต่เสือรุมกัดอยู่ทั้งวันทั้งคืน ยืน เดิน นั่ง นอน มองไปทางไหนก็มีแต่เสือรุมกัดด้วยจะจนแทบไม่มีเหลือ ทั้งกัดทั้งฉีก ไปไหนมันก็กัดก็ฉีกไปเรื่อย เดินไปมันก็กัดก็ฉีกไปเรื่อย เราจะดูได้ไหม? ตอบแทนว่า “ดูไม่ได้เลย” ต้องพากันวิ่งแน่นิ่งกว่าหมากลัวเสือ นั่นแล ทั้งจะมีอะไรบ้างก็ไม่ทราบจะหลุดเรี่ยราดไปตามทางนะ คิดเอาเองเถอะ ขี้เกียจบอกเสียทุกแง่ทุกมุม

แต่นี้กิเลสมันไม่เป็นตนเป็นตัวเช่นนั้น มันกัดมันฉีกอยู่ภายใน เรายังนอนเคลิ้มให้มันกัดมันฉีกอย่างสบายไปอีก แล้วจะหาทางแก้กิเลสได้อย่างไร เมื่อไม่ทราบว่ากิเลส ไม่ทราบความกัฏของกิเลส และไม่ทราบความทุกข์ที่กิเลสสร้างขึ้นบนหัวใจ เราจะหาทางแก้กิเลสได้อย่างไร นี่แหละที่พวกเราไม่ทันกลมายากิเลส เราเป็นคนอภัพ ก็อภัพเพราะกิเลสมันบังคับนี้แล ธรรมแท้ไม่เคยทำคนให้อาภัพ นอกจากส่งเสริมคนให้ดีอย่างเดียว

ถ้าแก้กิเลสออกจากใจได้เป็นลำดับแล้ว วิชาไม่ต้องบอกจะค่อยดีขึ้นมาเอง ตีตขึ้นด้วยความดีของเราที่ทำอยู่เสมอ การให้ทานก็เป็นการสร้างวาสนา การรักษาศีลก็เป็นการสร้างวาสนา การเจริญเมตตาภาวนาก็เป็นการสร้างวาสนา ถ้าทำด้วยเจตนาอันถูกต้อง ไม่ทำสักแต่ว่า “พอเป็นพิธี”

ทานถ้าทำพอเป็นพิธีเฉยๆ ก็สักแต่ว่าทาน ไม่มีผลมาก ศีลก็สักแต่ว่าพอเป็นพิธี แต่เวลาล่วงเกินศีลไม่ล่วงพอเป็นพิธี มันล่วงเกินจริงๆ ทำศีลให้ขาดจริงๆ ภาวนาก็พอเป็นพิธี แต่เวลาล่วง ความง่วงเข้ามาครอบงำนี้ไม่ใช่พิธี ล้มตมลงจริงๆ ถ้าหมอนไม่รับไว้ กิเลสต้องยุ่งเหยิง เพราะไม่ได้นอนพอเป็นพิธีนี้ มันนอนหลับเสียจริงๆ หลับ

ครอกๆ เหมือนคนตาย มันไม่เป็นพิธี เมื่อถึงเวลาสิ่งเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว แต่เวลาบำเพ็ญธรรมนั้นทำพอเป็นพิธี นี่แหละมันจึงไม่ทันการ ไม่ทันกลมายาของกิเลส จึงต้องยอมเป็นพลพรรคของกิเลส ให้กิเลสย่ำยีชู้ตริดกตขี้บังคับทั้งวันทั้งคืนทั้งปีทั้งเดือน ทั้งภพทั้งชาติ ตลอดกัปตลอดกาลป์ ยังไม่สามารถจะทราบได้ว่า วันไหนเราพอจะรู้จักเงาของกิเลสบ้าง มันทำเราด้วยวิธีใดบ้าง มันมีเงาไหม? ถ้าไม่เห็นตัวมันพอเห็นเงาบ้างก็ยังมี เช่นกิเลสมันตั้งหมัดตั้งมวยใส่เรา พอมองเห็นเขาบ้างก็ยังน่าดู แม้ไม่เห็นตัวตนเขาแต่พอมองเห็นเงามันก็ยังน่าดู แต่เราไม่เห็นจนกระทั่งเงาของกิเลสที่มันฆ่าคน ทำลายคน เบียดเบียนคน ทรมาณคน กตขี้บังคับคน แล้วเราจะไปแก้กิเลสได้ที่ตรงไหน? เมื่อเงามันเรายังไม่เห็นเลย ไม่ต้องพูดถึงตัวมันว่าอยู่ที่ไหนและทำลายคนด้วยวิธีใดบ้าง

อ้าว! ที่นี้เพื่อให้รู้ เพื่อให้ทราบเงาของมันและตัวของมัน จงกำหนดความรู้คือจิต สติเป็นเครื่องกำกับเข้าสู่ภายในกายภายในใจของตน หูจะออกไปรับกับเรื่องอะไร เจ้าของหูนี้คือความรู้ สติปัญญาของมันออกไปกระทบกับเรื่องอะไร รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เข้ามาสัมผัส จะเข้ามาสัมผัสจิตใจทั้งหมดซึ่งเป็นผู้รับทราบ นอกจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจเป็นตัวการสำคัญ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและรับผลโดยประการทั้งปวงจากอายตนะเหล่านี้ ซึ่งไปก่อเรื่องก่อราว แล้วนำผลโยนมาให้จิตเป็นผู้รับบาปหาบทุกขไม่มีวันเวลาปลงวางเท่านั้น ถ้ากำหนดอย่างนี้ เราจะทราบทั้งเงาของกิเลสทั้งตัวของกิเลส ว่ามันมาด้วยเหตุใดผลใด มันมาด้วยอาการอะไร ผู้ที่ออกต้อนรับคือใจเรามันออกต้อนรับกิเลส ยอมรับกิเลส มันยอมรับด้วยเหตุใด เราจะทราบในขณะเดียวกันเมื่อทราบแล้วก็มีความที่แก้ไขและถอดถอนได้

อ้าว ตั้งสติสิ่งที่ตัวรู้ คือใจนั้นแล ตัวคะนองอยู่ตรงนั้น ทำไมใจจึงคะนอง เพราะกิเลสทำให้คะนอง พาให้ดิ้นรนกวัดแกว่ง และแสดงขึ้นมาจากตรงนั้น เมื่อมีสติแล้วจะรู้ความกระเพื่อมของจิต เบื้องต้นเรากำหนดรู้อย่างนี้ พยายามกำหนดให้รู้โดยมีบทธรรมกำกับ ไม้คอยตี อาศัยไม้คือธรรมบทนั้นๆ คอยกำกับ ไม้ให้มันโผล่ขึ้นมาได้ ดีด้วยบทธรรมให้ถึยิบลงไป เช่น “พุทโธ ะ” เป็นต้น แล้วจิตจะมีความสงบ เมื่อสงบแล้วจะเย็นลงไป ะ สงบแนวลงจริง ๆ นั้นแหละคุณค่าแห่งความสงบจะเห็นประจักษ์ในขณะเดียวกันจะเห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านของจิต ว่าเที่ยวก่อความทุกข์ให้เราไม่น้อยเพียงไร เพราะความฟุ้งซ่าน

นี่เป็นสาเหตุที่จะให้เราทราบในวาระต่อไปของกิเลสประเภทต่างๆ ว่า เงาก็พอทราบหรือว่าตัวก็พอทราบแล้ว ความฟุ้งซ่านเราก็ตราบว่ามันเป็นภัย ความสงบเราก็ตราบว่าเป็นคุณ จะสงบด้วยวิธีใดก็ทราบ คือด้วยวิธีการภาวนาด้วยความมีสติ

เมื่อทราบในเงื่อนไขหนึ่งแล้ว ต่อไปก็จะทราบไปโดยลำดับ เพราะสติย่อมมีความ
แก่กล้าขึ้นได้ในเมื่อได้รับการบำรุงส่งเสริมอยู่เสมอ ปัญญาก็สามารถได้ เฉลียวฉลาดได้
คนเราไม่ใช่คนโง่อยู่ตลอดเวลา ถึงคราวจะฉลาดฉลาดได้ ถ้าเจ้าของสนใจเพื่อความ
ฉลาด นอกจากจะนอนอยู่เฉยๆ เหมือนหมอยู่นในเล้าในตมในโคลนเท่านั้น จะหาความ
ฉลาดไม่ได้จนกระทั่งวันตาย และตลอดกับตลอดกาลปี จะจมอยู่ใน “วิภวสังสาร” ตลอด
ไปเพราะความโง่พาให้จม เราไม่ใช่ผู้ต้องการจะจมด้วยความโง่เช่นนั้น เรามาเสาะแสวง
หาความฉลาดเพื่อจะปลดปล่อยความโง่ของตน ให้ใจดีขึ้นจากตมจากโคลนทั้งหลาย
คือกิเลสอาสวะประเภทต่างๆ กลายเป็นอิสระเสรีขึ้นมา เราต้องทำความพยายามให้เต็ม
เม็ดเต็มหน่วย จิตสงบด้วยการบังคับ ด้วยความมีสติ โดยอาศัยบทธรรมเป็นเครื่อง
กำกับ เป็นผลขึ้นหนึ่งขึ้นมาแล้ว

แต่คำว่า “ขั้นนั้นขั้นนี้” ไม่อยากจะเรียกให้เสียเวลา สงบหรือไม่สงบมันก็ทราบ
ภายในตัวเองนั่นแหละ เหมือนเรารับประทานอาหาร มันถึงขั้นไหนแล้วเวลานี้? เราก็กิน
เห็นถ้ามกันั้นนา เริ่มรับประทานเบื้องต้นสำเร็จขั้นไหนไม่เห็นว่าเป็นไร รับประทานไปๆ จน
กระทั่งอิ่มก็รู้เอง ไม่จำเป็นต้องเอาขึ้นเอาลงไปหาความอึด อันนี้ก็เหมือนกันใจรู้ ไม่มี
อะไรที่จะรู้ยิ่งกว่าใจ ทุกข์ก็รู้ สุขก็รู้ ดีรู้ ชั่วรู้ ร้อนรู้ หนาวรู้ รู้ไปทั้งนั้น เป็นผู้รู้อยู่ตลอด
เวลา ใจนี้แหละเป็นผู้รับรู้

เมื่อได้สร้างสติปัญญาเป็นเครื่องกำกับใจด้วยดีแล้ว ใจจะเด่นขึ้นด้วยความรู้
ความสงบ และมีความชำนาญชำนาญไปโดยลำดับ เอ้า จะพิจารณาแยกแยะเหตุผลต่างๆ
ที่จิตไปติดพันเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรจึงกลายเป็นไฟขึ้นมาเผาตัวเอง ก็จาทราบทั้งร่อง
รอยและตัวเหตุตัวผลของมันอีกด้วย จิตมีความรู้อันเดียวเท่านั้น

สติมีความระลึกล้ำดับไป ๆ เรียกว่า สติ ปัญญาคือความสอดส่อง ความ
ใคร่ครวญ ใคร่ครวญก็ใคร่ครวญเรื่องของตัวเท่านั้นแหละ

“อนิจจัง” ท่านว่า นี่เป็นแผนที่ของปัญญานะ “ทุกขัง อนตตา” นี่เป็นแผนที่
แนวทางเดินของปัญญา จึงเรียกว่า “หีนลับปัญญา”

พิจารณาเรื่อง “อนิจจัง” มันคืออะไร อนิจจัง นี่? ไตร่ตรองไปเรื่อย ๆ นับจาก
ขั้นหนึ่ง สองขั้น สามขั้น จนกระทั่งรอบตัว รอบโลกธาตุแต่ละอย่างๆ เป็นอนิจจังทั้งสิ้น
นี่ก็ทราบด้วยปัญญา เมื่อทราบชัดด้วยปัญญาว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนิจจังหมดแล้ว
เราจะไปนอนใจตายใจติดกับสิ่งเหล่านั้นได้อย่างไร ทั้งที่รู้ว่ามันเป็นอนิจจังอย่างประจักษ์
ใจ การพิจารณาธรรมให้ประจักษ์ใจเป็นอย่างนี้

ทุกข์ก็ทราบ มันแสดงอยู่ตลอดเวลา มันเป็นภัยจริง ๆ ก็ทราบ แล้วใจจะชินกับ
ทุกข์ได้อย่างไร ไม่ชิน ไม่เคยได้ยินว่าใครเคยชินกับความทุกข์ ถ้าเราอยากรู้ชัด ๆ ก็ลอง

เอามือจ่อเข้าไปในไฟดูซิ มันจะชินไหม? เราอยู่กับไฟมาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ มันชินกับความร้อนที่จะทำให้เราทุกชิ้นนั้นไหม? ไม่เคยชิน พอมือจ่อลงไปบีบมันก็จะถอนมือทันที มือย้อนกลับบีบทันที กระตุกตัวเองทันที เพราะความร้อนมันแผดเผาทนอยู่ไม่ได้ นั่น! มันชินไปได้ยังไง? พิจารณาให้เห็นชัดด้วยปัญญาอย่างถึงใจจริง

คำว่า “อนตตา” มันว่างไปหมด เราเสกสรรเอาเฉยๆ ว่านั่นเป็นตัว นั่นเป็นตน นั่นเป็นสัตว์ นั่นเป็นบุคคล แม้แต่ก้อนธาตุที่อยู่ในร่างกายของเราเนี่ย มันก็ว่างจากความเป็นคนเป็นตัวอยู่แล้วโดยธรรมชาติของมัน แต่เรามาเสกสรรเอาว่ามันเป็นก้อนเป็นกลุ่ม จากนั้นก็ว่า “เป็นเราเป็นของเรา” ธรรมชาติจริงๆ แล้ว อนตตา มันว่างจากความเป็นคนเป็นตัวเป็นสัตว์เป็นบุคคลไปหมดอยู่แล้ว จงพิจารณาให้เห็นตามหลักธรรมชาติอย่างนี้ จิตจะได้ถอยตัวเข้ามาจากความลุ่มหลงนั้นๆ แล้วปล่อยความกังวลได้ในสภาวะทั้งหลายซึ่งเป็น “อนิจจัง ทุกขัง อนตตา”

ทราบโดยทาง “ปัญญา” ทราบอย่างถึงใจ จิตเมื่อได้ถอดถอนตัวหรือได้เปิดเผยรู้พื้นตนจากสิ่งที่ปิดบังทั้งหลาย โดยความรู้ชัดว่าสิ่งเหล่านี้เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนตตา แล้ว ทำไมจิตจะไม่โล่ง ทำไมจิตจะไม่สว่างไสว ทำไมจิตจะไม่เบา ทำไมจิตจะไม่อัศจรรย์ ทำไมจิตจะไม่ผ่องใสและเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ ต้องเป็นของอัศจรรย์อย่างแน่นอนไม่ต้องสงสัย

ที่จิตไม่แสดงความอัศจรรย์ให้เจ้าของเห็นเลย ก็เพราะมีแต่สิ่งสกปรกโสภณที่หาคุณค่าไม่ได้มันครอบจิตอยู่ จิตจึงกลายเป็นนักโทษทั้งดวง แล้วจะมีคุณค่าที่ไหนด เพราะมันเป็นนักโทษทั้งดวง เพราะธรรมชาติที่เป็นโทษมันอยู่กับจิต คือกิเลสทั้งหลายนั้นแล

พอเปิดออกไป ๗ อุปาทานการยึดมั่นถือมั่นเปิดเผยตัวออกไปโดยลำดับๆ ความสว่างกระจ่างแจ้งของจิต ความเป็นอิสระของจิตตามขั้นนั้นๆ ไม่ต้องถาม เบาหวิวเลย อยู่ที่ไหนดก็เพลินและเบาไปหมด แต่ก่อนเคยแบกหามจนหนักแถมก็หาที่ปลงวางไม่ได้ นอนก็แบก นั่งก็แบก ยืนก็แบก แบกอยู่อย่างนั้นแหละ แบกอุปาทานความหนัก ภูเขาทั้งลูกว่ามันใหญ่โตมันหนัก เราได้เคยแบกมันบ้างแล้วหรือ? เราถึงจะทราบว่ามันหนัก เรายังไม่เคยแบกเรายังไม่หาหยุดได้ ดูตัวที่มันหนักๆ คือ “เบญจขันธ์นี่ละ” มันหนักอยู่ตรงนี้ ยิ่งมีความเจ็บไข้ได้ป่วยแล้วยิ่งลุกไม่ขึ้นเอาเลย ต้องให้คนอื่นช่วยพยุงช่วยก็เจ็บหนักเข้าอีก ด้วยการเจ็บป่วยในอวัยวะต่างๆ มันทั้งหนัก ทั้งเจ็บทั้งปวดเลยเพิ่มเป็นเรื่องหนักไปหมด นี่แลตัวหนักจริงๆ ท่านจึงว่า “ภราตา หเว ปญจกฺขนฺ

ธา” ภาระอันหนักจริง ๆ ก็คือเบญจขันธ์ ท่านไม่ได้บอกว่าภาระอันหนักจริงคือภูเขา ท่านไม่เห็นว่าเป็น

เราพิจารณาให้เห็นจริงอย่างนี้ อันนี้แลเป็นเครื่องทักจิตใจเรา พิจารณาให้รู้ในอาการทั้ง ๕ นี้ มันคือไตรลักษณ์ทั้งนั้น เราอย่าไปอาจหาญ อย่าไปเอื้อม อย่าไปจับ อย่าไปยึด อย่าไปแบกหามมันหนัก เข้าไปแบกมันหนักจริง ๆ ถ้าปล่อยเสียมันก็เบา ปล่อยด้วยปัญญาให้รู้ชัดตามความเป็นจริง จิตจะเพลिन มีความรื่นเริงบันเทิง อยู่ที่ไหน ก็รื่นเริง อยู่ในป่าในเขาอดอึดเป็นตายอะไร มีแต่ความรื่นเริงบันเทิงในธรรมทั้งหลาย

“ธมฺมปีติ สุขํ เสติ” ผู้มีปีติในธรรมย่อมอยู่เป็นสุข อันนี้ยังหยาบไป เมื่อเข้าถึงขั้นนี้แล้ว คือว่าละเอียดอย่างยิ่ง มีความสุขละเอียดเป็นพื้นฐาน นอนก็เป็นสุข นั่งก็เป็นสุข ยืน เดิน อยู่ก็เป็นสุขทั้งนั้น อดอึดเป็นสุข สบายไปหมด หมดความกังวล หมดภาระเป็นเครื่องกดถ่วงจิตใจ

เฮ้! เพื่อให้กิเลสทั้งมวลสิ้นซากไปเสียไม่มีอะไรเหลือ ต้นไม้เราตัดกิ่งตัด ก้านตัดต้นมันออกหมด ยังเหลือแต่หัวตอ รากแก้วรากฝอย ขุดต้นมันขึ้นมา เอาเผาไฟ เสียให้สิ้นซากหมดเท่านั้น ต้นไม้ต้นนั้นไม่มีทางเกิดได้อีกเลย

จิตก็เหมือนกัน ถอนรากแก้วซึ่งอยู่ภายในจิต ท่านเรียก “อวิชชา” ใจปล่อย อะไร ๆ หมด แต่ตัวเองก็มาอัสสรัยอ้อยอิงอยู่กับความสง่าผ่าเผย ความละเอียดลออ ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสประเภทละเอียด พิจารณาเข้าอีกให้พอ นี่ก็คือกองไตรลักษณ์อีก เช่นเดียวกัน อย่าถือว่าเป็นเรา มันเราอะไรกัน เป็นกอง อนิจจัง ทุกขัง อนตตา อันละเอียดต่างหากนี่ กิเลสตัวร้ายยังว่าเป็นเราอยู่หรือ? ความผ่องใสที่ควรจะผ่านไปได้อธิโอว่าทำไม อันนี้เป็นกิเลสประเภทหนึ่งที่จะละเอียดมากเกินกว่าสติปัญญาธรรมดาจะรู้เห็นได้ ต้องเป็นสติปัญญาอัตโนมัติกำจัดมัน

นี่เวลาข้อนจิตเข้ามา เมื่อไม่มีที่พิจารณาจริง ๆ ก็ต้องย้อนจิตเข้ามาพิจารณา ธรรมชั้นละเอียดสุดนั่นคือ กิเลสตัวละเอียดอันเป็นจุดสุดท้าย “สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสย” ธรรมทั้งปวงไม่ควรถือมั่น นั่นเมื่อถึงจุดสุดท้ายแล้วก็ “สพฺเพ ธมฺมา อนตตา” ธรรมทั้งปวงเป็น อนตตา ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นส่วนหยาบส่วนละเอียด ตลอดความผ่องใส ความเศร้าหมองทั้งสิ้นที่มีอยู่ภายในจิตโดยเฉพาะ เป็น อนตตา ทั้งสิ้น

ผู้ปฏิบัติจงพิจารณาจิตดวงผ่องใส ให้เห็นเช่นเดียวกับสภาวะธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งปวงเป็น อนตตา ธรรมทั้งปวงจึงไม่ควรถือมั่น จากสิ่งนี้เองที่ไม่ควรถือมั่น พอพิจารณาเต็มที่เต็มภูมิของปัญญาแล้ว สลัดพับเดียวหมด เมื่อสมมุติทั้งปวงไม่ว่าหยาบ

กลาง ละเอียดยุติได้สิ้นสุดไปจากใจแล้ว ปัญหาอะไรที่จะมีอีกต่อไป? ไม่มี! หมด! นั่นแหละท่านผู้หมดทุกข์ท่านหมดอย่างนี้ นี่แลผู้เหนือกิเลส

กิเลสมาก็ดมาฉีกเหมือนเสื้อโคร่งดังที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นอันยุติกันเพียงเท่านี้ เพราะถูกฆ่าหมดฉิบหายไม่มีเหลือเลย กิเลสทุกประเภทที่ท่านเปรียบเหมือนเสื้อโคร่ง ถูกฆ่าด้วยสติปัญญาอันแหลมคม คือมหาสติมหาปัญญา ลั่นชากไปหมด เสวย อมตธรรม โดยหลักธรรมชาติ นี่คือผลแห่งการปฏิบัติอย่างแท้จริงเป็นอย่างนี้ เพราะธรรมเป็นธรรมชาติที่ถึงใจของสัตว์โลก ธรรมเป็นของจริง ผู้สอนจึงสอนด้วยความจริง ผู้ปฏิบัติปฏิบัติจริง ๆ จัง ๆ ฟังจริง ๆ จัง ๆ แก้กิเลสตัณหาสวะซึ่งเป็นภัยอย่างจริงจริง เพราะเห็นว่าเป็นภัยอย่างจริงใจ แก้อย่างจริง ๆ จัง ๆ ก็พ้นได้จริง ๆ อย่างนี้ไม่เป็นอื่น เพราะ “สวากขาตธรรม” นั้นท่านเรียกว่า “มัชฌิมา” ทันทอเหตุการณอยู่ตลอดเวลาไม่ว่ากาลใดอาการใดของกิเลสที่แสดงขึ้นมา “มัชฌิมาปฏิบัติ” เป็นอาวุธที่ทันสมัย ฟ้าดพันกิเลสให้แหลกกระจายไปหมดไม่มีอะไรเหลือเลย ท่านจึงเรียกว่า “มัชฌิมา” เหมาะสมตลอดเวลากับการแก้กิเลสกองทุกข์ที่มีอยู่ภายในใจของสัตว์โลก

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร ขอยุติ





กิเลสฝังในจิต

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘

ศาสนาในชั้นเริ่มแรกที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศเอง มีสาวกช่วยพุทธภาระให้เบาบางลง ในครั้งนั้นศาสนาไม่ค่อยกว้างขวาง มีแต่เนื้อๆ ครั้นต่อมานานเข้าๆ เนื้อก็ไม่ค่อยปรากฏ มักมีน้ำๆ แล้วเลยกลายเป็นมีแต่เปลือก มีแต่กระพี้ไป คือมีแต่พิธีรีตอง ไปไหนมีแต่พิธี ศาสนาจริงๆ มองไม่ค่อยเห็น มีแต่พิธีเต็มไปหมดในงานต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้ที่จะยึดเอาเป็นหลักเป็นเกณฑ์กับศาสนาจริงๆ ก็เลยยึดไม่ได้ ไม่ทราบว่าจะอะไรเป็นศาสนา คือแก่นแท้ อะไรเป็นกระพี้ เป็นเปลือก คือพิธีรีตองต่างๆ เพราะการแสดงออกแห่งพิธีนั้นๆ มีมากต่อมาก ผู้ยังไม่เข้าใจก็เข้าใจว่าเป็นเรื่องศาสนาทั้งนั้น พิธีรีตองเลยทำให้ผู้ตั้งใจต่อศาสนาจริงๆ ยุ่งและสับสนไปหมด ไม่อาจจะยึดศาสนาอันแท้จริงได้

นี่เป็นปัญหาหนึ่งในเวลานี้ซึ่งมีมากมาย และถือเป็นหลักเป็นเกณฑ์เสียด้วยไม่ใช่ธรรมดา พิธีต่างๆ ซึ่งแฝงศาสนากลายเป็นหลักเกณฑ์ขึ้นมา ส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์จริงๆ จึงคล้ายกับค่อยเลื่อมค่อยหายไปเป็นลำดับ ถ้าไม่มีการปฏิบัติเข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าพูดตามแบบโลกๆ ก็ว่า การปฏิบัติธรรมกับพิธีรีตองกำลังเป็นคู่แข่งกัน โดยไม่มีเจตนาหรือมีก็ไม่อาจทราบได้ เพราะเวลานี้กำลังอยู่ในความสับสนปนเปกันระหว่างพิธีรีตองต่างๆ กับการปฏิบัติ อาจไม่ทราบว่าจะอะไรจริงอะไรไม่จริง อะไรแท้ อะไรปลอม อะไรเป็นเปลือกอะไรเป็นกระพี้ อะไรเป็นแก่น หากไม่มีการปฏิบัติเกี่ยวข้องไปด้วยแล้วอย่างไรๆ เปลือก กระพี้จะต้องถูกเสกสรรขึ้นมาเป็นแก่นเป็นหลัก เป็นความจริงของศาสนาโดยไม่สงสัย ทั้งๆที่ไม่ใช่ความจริงเลย นี่เป็นเรื่องที่น่าวิตกอยู่มาก

ศาสนาแท้ๆ ท่านไม่มีอะไรมากมายก่ายกอง นอกจากสิ่งที่จำเป็น ทำลงไปแล้วเกิดประโยชน์เท่านั้น สมัยต่อมาชอบยุ่งไม่เข้าใจเรื่อง เช่น รับศีล ก็ต้องยุ่งไปหมด มาไม่ทันรับศีลก็เสียใจ นั่น! ฟังดูซิ อะไรๆ ก็รับศีล รับศีลอยู่ตลอดเวลา ดัง

“มยฺ ภนฺตฺ ติสฺรณฺน สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม” ขอรวันยังคำ แต่การรักษาศีลไม่ทราบว่าจะรักษาอย่างไร เห็นแต่การขอรับศีล สมาทานศีลอยู่ท่านองนั้น ไม่ว่าที่ไหน ๆ ยุ่งไปหมด

การรับศีลก็มีเจตนาอยู่ภายในใจเป็นผู้ชี้ขาด หรือการรับรองในศีลของตนด้วยเจตนาวิริติ เรื่องก็มีเท่านั้นเป็นสำคัญ

ถ้าเป็นฆราวาสทั่วๆ ไปและศีลทั่วๆ ไป เช่น ศีลห้า ศีลแปด ก็ควรรับไว้เพื่อ
รักษาศีลจริง ๆ จะมีประโยชน์

ส่วนศีลที่เป็นศีลของพระของเณรนั้น เพื่อประกาศเพศของตนให้โลกทราบ จึง
ทำอย่างมีกฎเกณฑ์ไปตามหลักธรรมหลักพระวินัย เช่น ศีลเณร ศีลพระ แต่สุดท้ายก็
เจตนาอันเดียวกัน ไม่ได้มากมายอะไรนัก ทำพิธีก็ เอา!

ถวายทาน ก็ฟาดกันจนหมดคัมภีร์ ผู้นั่งฟังจนหาวนอน จะนอนหลับคานั่ง คำ
ถวายทานนี้ก็ไม่ว่าถวายอะไรต่ออะไร เป็นคัมภีร์ๆ ไ่มาหมดโลกธาตุ ดีไม่ดี
อยากจะอวดภูมิของตัวเองด้วยว่าได้เรียนมามากและรู้มาก ให้คนอื่นเขาอัศจรรย์เสียมั่ง
ภูมิน้ำลาย นั่น! อย่างนี้เป็นต้น

เมื่อได้ผ่านการปฏิบัติมาพอสมควร ได้เห็นว่าอะไรทำให้เสียเวลาลำเวลา อะไรจริง
อะไรปลอม หรืออะไรมันยึดเชื้อ กว่าจะเข้าถึงตัวจริงละโอ้โฮ เป็นชั่วโมงๆ อย่างนี้ไม่
ทราบจะทำเพื่ออะไร เพราะฉะนั้นในวงกรรมฐานท่านจึงไม่ค่อยมีพิธีต้องอะไรนัก
อยากจะพูดว่า “ไม่มี” แต่พูดว่า “ไม่ค่อยมี” นั้นเป็นความเหมาะสม เพราะบางทีก็
ต้องอนุโลมผ่อนผันทั้งๆ ที่ก็ทราบอยู่แล้ว เพื่อจิตใจคนผู้ยังใหม่ต่อศาสนา แม้เช่นนั้นก็
ควรนำของจริงมาโชว์กัน อวดพิธีกันให้โก้หรูไป แต่เอาของปลอมมาโชว์! เมื่อพอ
ผ่อนผันสั้นยาวก็ผ่อนไปบ้างทั้งที่ขวางใจขวางธรรม ในวาระต่อไปค่อยบอกกันให้รู้เรื่อง
รู้ราวในความจริง และหลักเกณฑ์ของพระพุทธศาสนา

จะเห็นได้ในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนสาวกตั้งแต่เริ่มเข้าบวช พระองค์
เริ่มมีความจริงจางขึ้นในขณะบวชทีเดียว ครั้งแรกพระองค์ทรงบวชเองด้วยพระวาจาว่า
“เอหิภิกขุอุปสัมปทา”.ท่านจึงเป็นภิกษุเถิด นี่เป็นวาระแรก ต่อมาก็ “ติสรณ
อุปสัมปทา” ถึงสรณะสาม คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วก็สำเร็จเป็นพระขึ้นมา
ถึงวาระที่สามนี้ก็ยกให้สงฆ์เป็นใหญ่ ให้สำเร็จในสงฆ์ ตอนนี้อย่างนี้ท่านประกาศ “รุกขมูล
เสนาสน” ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระเพื่อประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อความสันทุกขโดย
ชอบ ทั้งๆ ที่แต่ก่อนก็สอนให้อยู่รุกขมูลร่มไม้อยู่แล้ว แต่ไม่ได้ยกขึ้นเป็นกฎเป็นเกณฑ์
ในการบวช พอต่อมาวาระที่สามนี้ขึ้นเป็นกฎเกณฑ์เลย

“รุกขมูลเสนาสน” ุปัชฌาย์จะไม่สอนอย่างนี้ไม่ได้ ผิด ต้องสอนให้ถูกต้อง
ตามนี้ ุปัชฌาย์ใดก็ตาม แม้เจ้าของจะไม่ชอบ “รุกขมูลเสนาสน” ขนาดไหน การบวช
กุลบุตรตอนสุดท้ายภายหลัง ก็ต้องบวชต้องสอนอย่างนี้ มี “รุกขมูลเสนาสน” ขึ้น
หน้าอนุศาสน์ ไม่เลือกว่าใครหรือนิกายไหน เพราะคำว่า “นิกาย” ก็เป็นเพียงชื่ออัน
หนึ่งเท่านั้น หลักใหญ่คือการบวชนั่นเอง

ท่านอาจารย์อาจารย์ สอนแล้วไล่เข้าป่าเข้าเขาไปเลยเพื่อประพฤติปฏิบัติ จนได้บรรลุนิพพานแล้วแม้ท่านจะออกประกาศธรรมสอนประชาชน ก็ให้เป็นไปตามอัธยาศัยของท่านผู้มีอำนาจวาสนามากน้อย มีความรู้ความฉลาดลึกตื้นหยาบละเอียดมากน้อยเพียงไร ก็สั่งสอนประชาชนไปตามภูมินิสัยวาสนาของตน

องค์ใดที่ท่านไม่มีนิสัยเกี่ยวข้อง วาสนาท่านไม่มีในทางนั้น ท่านก็ไม่เกี่ยว เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ไปอยู่ที่สระ “ฉัททันต์” มีช้าง “ฉัททันต์” เป็นหัวหน้าโขลงอุปถัมภ์อุปฐากท่าน ตั้งสืบทอดปี ผ่าสบงจีวรย้อมด้วยดินแดง ถึงวาระแล้วก็มาทูลลาพระพุทธรเจ้าเข้าสู่นิพพานไปเลย องค์นี้ปรากฏว่าได้สอนเฉพาะ “พระปัญณมณินดาภิบุตร” ซึ่งเป็นหลานชายเท่านั้น สอนองค์เดียว และพระปัญณมณินดาภิบุตร ปรากฏว่าเป็น “ธรรมกถึกเอก” นอกนั้นท่านไม่สนใจกับใครเลย พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็น “รัตตัญญู” เป็นพระสาวกองค์แรกที่ได้บรรลุนิพพานพระศาสดาได้ในต้นพุทธกาล

องค์ที่ท่านมีอำนาจวาสนาในทางใด ท่านก็เป็นไปตามเรื่องของท่านเอง เช่น “พระสารีบุตร” “พระโมคคัลลาน” เป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนามากเกี่ยวกับบริษัทบริวาร มีความรู้ความฉลาดมากดัง “พระสารีบุตร” การแนะนำสั่งสอนก็กว้างขวางลึกซึ้ง ทุกสิ่งทุกอย่างเต็มไปด้วยความเหมาะสม เพราะฉลาดในการสั่งสอน “พระโมคคัลลาน” ก็เป็นผู้ทรงฤทธิ์ทรงเดช เป็นไปตามนิสัยวาสนาของท่านที่เกี่ยวข้องกับบริษัทบริวารพระเถระ เมื่อถึงขั้น “อรหัตตภูมิ” แล้ว เป็นนิสัยวาสนาล้วนๆ ไม่มีกิเลสเจือปน ท่านจะอบรมสั่งสอนประชาชนมากน้อยเพียงไร ย่อมเป็นไปตามอัธยาศัยของท่าน ไม่มีกิเลสเข้าเคลือบแฝง ไม่ลุ่มๆ ดอนๆ สูงๆ ต่ำๆ เพราะท่านสอนท่านได้แล้วค่อยมาสอนคนอื่น จึงไม่มีความผาดโผนโลดเต้นแฝงอยู่ในองค์ท่าน เวลาเกี่ยวข้องกับประชาชนที่มาฟังธรรมแห่งธรรมท่าน

ในเบื้องต้นท่านฝึกอบรมใจท่าน การอบรมสั่งสอนคนท่านทำอย่างเต็มที่ ท่านฝึกฝนทรมานตนอย่างเต็มฝีมือ ไม่ลุ่มๆ คล้ำๆ การฝึกอบรมตนด้วยวิธีต่างๆ เพื่อแก้กิเลสทั้งมวล ก็ต้องเป็นการทรมานตัวอยู่โดยตรง ถ้าไม่ทำอย่างนั้นกิเลสก็ไม่ยอมจางจืดและหมดไปจากใจ การทรมานกิเลสกับการทรมานตนในขณะนั้น จะเรียกว่าเป็น “ความทุกข์ในคนๆ เดียวกัน” ก็ได้ไม่น่าจะผิด เพราะขณะที่ทรมานกำลังเพื่อ “การบรรเทาทุกข์” หรือ “เพื่อแก้กิเลส” นั้น ต้องใช้ความ “อุตสาหะพยายาม” อย่างเต็มที่ ต้องได้รับความทุกข์มาก สมกับขึ้นเวทีเพื่อชัยชนะโดยถ่ายเดียว แม้ทุกข์มากน้อยหรือจะถึงขั้นตาย เจ้าของต้องยอมรับ ไม่ยอมรับไม่ได้ชัยชนะมาครอง มีบางองค์ท่านเดินจงกรมจนฝ่าเท้าแตก นั้นเห็นไหม! ทั้งๆ ที่ฝ่าเท้าท่านนั้นไม่ใช่กิเลส แต่จำเป็นก็ต้องได้รับ

ความกระตือรือร้นไปด้วย ถึงฝ่าเท้าแตกด้วยการรบกิเลส บางองค์ก็ตาแตก “พระจักขุบาล” ตาแตกทั้งสองข้าง เพราะไม่นอนเป็นเวลาตั้งสามเดือน ท่านฝึกกรรมอย่างเต็มที่จนตาทั้งสองข้างแตก แต่ใจสว่างจ้าขึ้นมาในขณะนั้น เพราะบรรลุขั้นอรหัตตธรรม

ถึงคราวที่จะต้องรับความทุกข์ลำบาก เพราะการประกอบความเพียรเพื่อแก้กิเลส ก็ต้องยอมรับกัน จะไม่ยอมรับไม่ได้ ต้องยอมรับ เมื่อถึงขั้นยอมรับเพื่อชัยชนะอันใหญ่หลวง พระพุทธเจ้าก็ทรงยอมรับ พระสาวกทั้งหลายกว่าจะได้มาเป็น “สรณะ” ของพวกเรา ท่านก็ยอมรับความทุกข์ความลำบากในการฝึกฝนกรรมตนเพื่อฆ่ากิเลสทั้งนั้น เพราะกิเลสอยู่กับตัว การพินกิเลส ถ้าไม่พินเข้าไปถูกตัวด้วยก็ไม่กระทบกระเทือนกิเลสที่อยู่กับตัว ฉะนั้นการห้ามนกิเลสไม่กระทบกระเทือนตัวด้วยจึงไม่ได้ต้องการกระทบกระเทือนตัวเป็นธรรมดา

พวกเราก็เหมือนกัน ถ้าจะให้กิเลสมันอยู่ห้องโน้น เรามาอยู่ห้องนี้ ชักกิเลสไว้ในห้องโน้น เรามาอยู่ในห้องนี้ มันเป็นไปไม่ได้ ถ้าเป็นไปได้พระองค์ต้องทรงทราบก่อนใครๆ ในโลก เราอยู่ในห้องไหนกิเลสก็อยู่ในห้องนั้น การฝึกกรรมเราตรงไหนก็เป็น การฝึกกรรมกิเลสตรงนั้น และในขณะเดียวกันก็เป็นความทุกข์ในการแก้กิเลสเช่นเดียวกัน คือเราต้องยอมรับทุกข์ เช่น นั่งมากก็ทุกข์ เดินมากก็ทุกข์ นอนมากก็ทุกข์ คือนอนพิจารณาเพื่อแก้กิเลสนะ ไม่ใช่นอนแบบหมูขี้เขียง เวลากำหนดภาวนามันทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ชื่อว่า “ประโยชน์พยายามที่จะแก้กิเลส” แล้ว มันเป็นความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นจึงไม่ควรท้อใจอ่อนใจ กิเลสจะแข็งข้อต่อสู้เอาจะว่าไม่บอก

แม้จะเป็นการอดนอนผ่อนอาหาร มันก็เป็นเรื่องความทุกข์ทั้งนั้นแหละ แต่เพื่อดับเชื้อของกิเลสนะ ทุกข์ก็ต้องยอมรับ การขาดตกบกพร่องในสิ่งใดบรรดาที่อาศัย เป็นความผิดเคืองกับสิ่งใดก็ยอมรับ อะไรจะขาดตกบกพร่องต้องยอมรับ ๗ เมื่อเขมทิศอันใหญ่ยิ่งมุ่งต่ออรรถต่อธรรม คือแดนแห่งความพ้นทุกข์อยู่แล้ว อะไรๆ ก็ต้องยอมรับ ต้องยอมรับทั้งนั้นไม่กังวล ไม่ยอมรับไม่ได้ กิเลสมันอยู่กับเรา เราไม่ยอมรับความกระตือรือร้น ความทุกข์ความลำบากด้วยเพราะการแก้กิเลส ย่อมไม่ได้ ต้องยอมรับ

เอ้า! ทุกข์ก็ทุกข์ ยอมทุกข์ ลำบากก็ยอม ขอให้กิเลสมันค่อยหมดไป ๗ เพราะกิเลสเป็นเครื่องก่อกวนภายในจิตใจ จำพวกบ่อนทำลายก็คือกิเลสนี่แหละ อย่างภายนอกที่เราเห็นนั่นแหละ ล้วนแล้วแต่กิเลสบังการ เพื่อความมักใหญ่ใฝ่สูงเกินมนุษย์มนา เทวดาอินทร์พรหม ไม่ยอมมองดูตัว เดียวสไตรค์ที่นั่น สไตรค์ที่นี่ เดินขบวนที่นั่น เดินขบวนที่นี่ ก็คือพวกบ่อนทำลาย ทำลายบ้านเมือง ทำลายที่นั่นทำลายที่นี่ ทำลายหลายครั้งหลายหนมันก็แปลกไปเอง นั่น!

กิเลสมันทำลายเรามันทำลายอย่างนั้น มันบ่อนที่ตรงนั้น มันบ่อนที่ตรงนี้ แต่เราไม่ทราบว่ามันบ่อนทำลายเราชิ เราเลยหลงไปเข้าข้างมันเสีย แล้วก็แย่! ตัวเราก็เลยเป็นกองทุกข์ขึ้นมาโดยไม่เห็นโทษของตัว

เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้ปัญญาแยกแยะออก เจตสิกธรรมอันใดเป็นไปเพื่อความก่อทุกข์ความลำบากแก่ตน ให้ระมัดระวังว่า เจตสิกธรรมคือความคิดประเภทที่ผิตพยายามแก้ไขโดยถูกต้อง ก็จะมีสุขเย็นใจ ผู้เกี่ยวข้องก็มีความสุขเย็นใจเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุบายแห่งการแก้กิเลสของแต่ละรายจะชวนชวนไล่ตน

คำว่า “กิเลส” เราอย่าคิดว่ามันอยู่ที่ไหน ก็คือความคิดความปรุงนี้แหละ เป็นเครื่องมือของกิเลสโดยตรง กิเลสจริง ๆ มีฝังอยู่ในใจ ฝังอย่างจมมิด ไม่ทราบว่าใจคืออะไร กิเลสคืออะไร เพราะมันเป็นอันเดียวกัน ในขณะนี้มันเป็นอันเดียวกัน มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ กระเทือนใจก็กระเทือนกิเลส

เมื่อแยกแยะกันไปโดยลำดับด้วยความเพียรพยายาม เราถึงจะทราบว่า กิเลสเป็นชนิดใด ใจแท้หรือ “จิตแท้” เป็นอย่างไร เพราะอำนาจของปัญญาเป็นเครื่องทดสอบ สติเป็นเครื่องระลึกไว้ในงานนั้น ๆ ปัญญาเป็นผู้คลี่คลายพิจารณาให้ทราบว่า ผิดหรือถูกโดยทางเหตุผล แล้วก็แก้กันไปได้ตามลำดับของกิเลสที่มีประเภทต่าง ๆ กัน เราจะทราบว่าอันไหนเป็นเรื่องของกิเลส อันไหนเป็นเรื่องของธรรม ก็ค่อยทราบไปเรื่อย ๆ โดยภาคปฏิบัติจิตตภาวนา แต่เรื่องความทุกข์เพราะความเพียร ก็ย่อมมีเป็นธรรมดาของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นความเพียรเพื่อแก้กิเลสขั้นต่ำ ขั้นกลาง หรือชั้นละเอียด เมื่อกิเลสยังมีอยู่ ความทุกข์ในการฝึกฝนทรมานตนก็ต้องมีอยู่โดยดี ถึงจะมีก็ตาม พึงทราบว่าการทำงานไม่ว่างานชนิดใด งานเล็กงานใหญ่ต้องเป็นความทุกข์ตามความหนักเบาของงาน แต่คุณค่ามันสูงสมกับงาน

ผู้หวังพ้นทุกข์ต้องมีความเข้มแข็ง ไม่เข้มแข็งไม่ได้ การจุดการลากจิตออกจากสิ่งมัวหมอง ออกจากกิเลส ออกจากสิ่งสกปรกโสมนี่ เป็นของทำได้ยาก เพราะฉะนั้นโลกจึงไม่ยอมทำกัน สู้นอนจมอยู่กับกิเลสไม่ได้ ก็จำเป็นต้องนอน นอนจมอยู่นั่นแหละ นอนบ่นอยู่นั่นแหละ ฝีกกองทุกข์ บ่นทุกข์บ่นยาก บ่นว่าลำบากรำคาญ แต่ไม่มีทางที่จะแยกทุกข์ออกจากตัวได้ แม้นับกันกระทั่งวันตายก็ตายไปเปล่า ๆ ไม่ได้รับประโยชน์อะไร ฉะนั้นการมีแต่บ่นให้ทุกข์และระบายทุกข์ออกด้วยการบ่น จึงไม่เกิดผลอะไร แต่ก็จำเป็นต้องระบายตามนิสัยที่เคยบ่นกันแก้ไม่ตก ได้ระบายให้ใครฟังชนิดหนึ่งก็ยังคิดว่าได้เปลื้องทุกข์บ้าง ทั้งที่ทุกข์ยังมีอยู่อย่างเดิม เพราะนั่นไม่ใช่การแก้ทุกข์! ถ้าไม่แก้กิเลสซึ่งเป็นตัวก่อทุกข์ให้เบาบางและสิ้นไป! การบ่นเพื่อระบายทุกข์ เป็นการเพิ่มพูนกิเลสขึ้นเสียอีก ไม่ใช่อุบายแก้ทุกข์!

ถ้าเดินทางสติปัญญาโดยจิตตภาวนา ใคร่ครวญไตร่ตรอง ก็มีทางแก้กิเลสและ
กองทุกข์ได้ดังท่านพาดำเนินมาแล้ว มีพระพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นตัวอย่าง ท่านแก้
กิเลสกองทุกข์ด้วยวิธีปฏิบัติต่อจิตใจ

ศาสนาในครั้งพุทธกาลท่านปฏิบัติและสอนอย่างนี้ ท่านสอนเข้าในวงจิตโดย
เฉพาะ การแสดงออกทางกายทางวาจานั้น เป็นกิริยาที่ส่อออกมาจากใจ เมื่อใจได้รับการ
อบรมดีแล้ว อันไหนถูกอันไหนผิดใจย่อมทราบเอง

ข้อสำคัญให้จิตได้รับธรรมคือเหตุผลเข้าสู่ดวงใจ ทุกสิ่งทุกอย่างแสดงออกจะ
เป็นด้วยเหตุด้วยผลและเป็นความราบรื่นดีงาม การแก้กิเลสถ้าไม่มีเหตุผลเป็นเครื่อง
มือแก้ เช่น โกรธใคร ก็พึงย้อนจิตเข้ามาดูตัวผู้กำลังโกรธอันเป็นต้นเหตุไม่ดี เป็นต้น
คนเราย่อมจะเห็นโทษของตัว ความโกรธก็ระงับไป ไม่ใช่ไปเพ่งเล็งผู้ถูกโกรธ ซึ่งเป็น
การเพิ่มพูนกิเลสและกองทุกข์ให้แก่ตัวมากขึ้น

อ่านคัมภีร์ไหนก็ว่าแต่เรื่องกิเลส เราเลยเข้าใจว่ากิเลสไปอยู่ในคัมภีร์นั้นๆ เสีย
นั้นซึ่มันผิดนะ อันหนึ่งความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือกิเลสพันห้าพันหาญร้อย
แปด อะไรทำนองนี้ เข้าใจว่ามันอยู่ในคัมภีร์ การอ่านชื่อกิเลสได้มากๆ เรียนจำได้
มากๆ ก็ว่าตัวนี้รู้แหลมหลักนักปราชญ์ชาติกวีไปเสีย แน่มันผิดไปแล้วนั้น มันผิด
จากหลักธรรมและเจตนาของพระพุทธเจ้า ที่ทรงสั่งสอนเพื่อแก้กิเลสซึ่งมีอยู่กับตัว
คืออยู่กับใจ การเข้าใจดังที่ว่านั้น มันเป็นการสั่งสมกิเลสโดยไม่รู้สึกรู้สียเลย เช่นสำคัญ
ว่ากิเลสอยู่ในคัมภีร์ ไปจำชื่อกิเลสนั้นแล้วก็ว่าตัวรู้ตัวเข้าใจตัวฉลาดเสีย แน่! ทั้งๆ ที่
ไม่ได้ให้ใจแต่ต้องหรือเขย่าพอให้กิเลสตกใจบ้างสักรตัวเดียว หรือพอให้มันหนังถลอก
ไปบ้าง กิเลสยังอยู่เต็มหัวใจ และมากกว่าที่ยังไม่ได้เรียนชื่อของมันเสียอีก ทั้งนี้มันผิด
พระประสงค์ของพระพุทธเจ้า!

เพื่อถูกตามความเป็นไปของธรรม หรือนโยบายของพระพุทธเจ้า กิเลสตัวใดก็
ตาม เรียนรู้ชื่อมันอยู่ในคัมภีร์ได้ก็ตาม นั่นเป็นชื่อของมัน แต่กิเลสอยู่ภายในใจคน หัว
ใจสัตว์ ความโลภชื่อมันอยู่ในคัมภีร์ ตัวโลภอยู่ในใจคน ความโกรธในคัมภีร์ไม่ได้โกรธ
แต่หัวใจคนมันโกรธต่างหาก ความลุ่มหลงคัมภีร์ไม่ได้ลุ่มหลง ชื่อของกิเลสไม่ได้ลุ่ม
หลง ตัวกิเลสที่อยู่ภายในตัวของเรานี้เอง เป็นตัวให้ลุ่มหลงต่างหาก

การแก้กิเลสจึงต้องแก้ที่นี้คือใจ แก่ที่อื่นไม่ถูกไม่เกิดผล การแก้ถูกหลักถูกวิธี
กิเลสจะค่อยเบาบางลงและหมดไปจากใจ ผู้ปฏิบัติจิตตภาวนาจึงควรดูใจตัวเองและ
แก้กิเลสที่ใจเป็นสำคัญ ดูภายนอกแล้วก็ย้อนทบทวนเข้าดูภายในจึงชื่อว่า “เรียนธรรม
ปฏิบัติธรรม” อย่าดูแบบโลกๆ ที่ดูไปรักไปชังไปเกลียดไปโกรธ อันเป็นการสั่งสมกิเลส
ให้มากมุนจนลืมนื้อลืมตัว

ถ้าดูเข้ามาในตัวดูออกไปข้างนอก เทียบเคียงเหตุเทียบเคียงผลเพื่อหาทางแก้ ย่อมมีส่วนที่จะลงกันและแก้กิเลสได้เป็นพักๆ ไป ใจก็สบายและเบา ไม่นึกอึ้งด้วยการแบกการหามกิเลสทั้งโคตรเข้าปู้ยาตาทวดดังที่เคยแบกหามมา วันหนึ่ง ๆ ให้พิจารณาทบทวนมากๆ ทบทวนเรื่องของตัว พิจารณาเรื่องของตัวให้มาก ด้วยสติ ปัญญาพิจารณาย้อนหน้าย้อนหลังเพื่อรู้ความจริง เพราะวันเวลาหนึ่งๆ ใจผลิตความยุ่งเหยิงวุ่นวายขึ้นมาภายในตัวไม่ได้หยุดถ้าเราปล่อย แม้แต่ไม่ปล่อยกิเลสมันยังไหลออกมาได้ซึ่งๆ หน้าอย่างกล้าหาญตามสันดานที่หยาบคายของมัน บางทีมันยังแสดงลวดลายออกมาต่อหน้าต่อตาแก้มันไม่ได้ก็มี เพราะกำลังของเราไม่เพียงพอ ขณะนั้นจำต้องยอมไปก่อน อันไหนอยู่ในวิสัยก็พยายามแก้มันไป

นี่แหละการแก้กิเลส ที่ท่านดำเนินมา ท่านไม่ท้อถอยและยอมมันเองง่ายๆ จะทุกข์ยากลำบากก็ทนเอา เพราะเป็นงานของตัวโดยเฉพาะ คนอื่นช่วยไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อรู้สิ่งที่เป็นเสี้ยนหนามอยู่ภายในใจออกนั้นแล เพราะขึ้นชื่อว่า “กิเลส” แล้วมันเป็นเสี้ยนหนามที่มแทงจิตใจทั้งนั้นแหละ จงพยายามถอดถอนออกไปโดยลำดับ จนไม่มีอะไรที่มแทงใจต่อไป และเป็นใจที่ “สมบูรณ์แบบแท้”

ประการสำคัญก็คือ ชีวิตจิตใจมันหมดไปทุกวัน ๆ เมื่อวานนี้ก็หมดไปแล้ววันหนึ่ง มันมีแต่หมดไปเรื่อย ๆ หมดจนกระทั่งไม่มีเหลือ ชีวิตสังขารผ่านไปเรื่อย ๆ จนไม่มีอะไรเหลือติดตัว เมื่อไม่มีลมหายใจเหลือติดตัวแล้วเขาเรียกว่า “คนตาย” กันทั้งนั้น

คนตายสัตว์ตายที่ไม่มีกุศลผลบุญติดเนื้อติดตัว ยิ่งเป็นความทุกข์อย่างหาที่ปลงวางไม่ได้ ฉะนั้นจึงต้องรีบเร่งชวนชวาก่อสร้างคุณงามความดีซึ่งจะไม่สูญหายไปไหนเสียแต่บัดนี้ ความดีนี้จะติดแนบกับใจไปในภพหน้า ไม่ลดละปล่อยวางเจ้าของผู้บำเพ็ญ การสร้างคุณงามความดีท่านเรียกว่า “สร้างวาสนาบารมี”

“วาสนา” ก็คือธรรมเครื่องอยู่นั่นเองจะเป็นอะไรไป คือธรรมเครื่องอยู่เครื่องอาศัย เครื่องพึ่งพิง เครื่องส่งเสริมจิตใจ เหมือนคนมีบ้านมีเรือนเป็นที่อยู่อาศัยย่อมสบาย ถ้าไม่มีก็ลำบาก บ้านเมืองเขามีที่อยู่อาศัยแต่เราไม่มี ซึ่งเราไม่ใช่กระเจี้ยนกระแต ไม่ใช่สัตว์ จึงไม่สมควรอย่างยิ่ง แม้แต่สัตว์เขายังมีรวงรัง มนุษย์เราไม่มีบ้านมีเรือนอยู่ได้หรือ? มันลำบากแค่ไหน จิตใจไม่มีหลักมีเกณฑ์ ไม่มีเหตุมีผล ไม่มีที่พึ่งพิงอาศัย ไม่มีที่เกาะที่ยึดเหนี่ยว อยู่โดยลำพังไม่มีสรณะ จะเป็นทุกข์เพียงไร ลองวาดภาพดูก็ได้ ภาพของคนทุกข์เป็นอย่างไร

เราเคยเห็นทั้งคนและสัตว์เป็นทุกข์ทรมานจนตายต่อหน้าต่อตากี่เคยเห็น มันน่ายินดีเมื่อไหร่! เมื่อมีบารมีธรรมก็พอมีความร่มเย็นเป็นสุขภายในใจบ้าง ยังดีกว่ามีแต่ทุกข์ล้วนๆ อันเป็นไฟทั้งกองบนร่างกายและจิตใจเป็นไหนๆ เฉพาะอย่างยิ่งให้สร้างสติ

ปัญญาขึ้นให้มาก แก้กิเลสในปัจจุบันนั้นแหละ ให้เห็นชัดๆ กับใจ แก้ไปได้มากน้อยก็รู้เอง กิเลสมันเต็มอยู่ที่ในจิตนี้แหละไม่เคยบกพร่องเลย แม้โลกจะพากันบอกว่า สิ่งนี้บกพร่องสิ่งนั้นบกพร่อง หรือว่าโลกบกพร่อง มันวิ่งออกทาง “ขันธ” และทาง “อายตนะ” คือทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ อยู่ตลอดเวลา ไม่เคยบกพร่องกับใครถ้าไม่ทำลายมัน

แม้เวทนาจะเกิดขึ้น มันก็ไม่เกิดเฉพาะเวทนาเท่านั้น กิเลสมันเกิดด้วยถ้าสติไม่มี ทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียใจ เพราะเป็นทุกข์ที่นั่นเจ็บปวดที่นี่ ความเสียใจนั้นเกิดขึ้นจากความหลงชั้นหลงอายตนะว่าเป็นตนเป็นของตน กิเลสจึงเกิดขึ้นตรงนี้ ความทุกข์ทางใจจึงเกิดขึ้นได้ เช่นเกิดความกระวนกระวายภายในใจว่า ทุกข์เกิดขึ้นที่นั่นที่นี่บ้าง กลัวทุกข์จะไม่หายบ้าง กลัวตนจะตายบ้าง เหล่านี้มีแต่เรื่องส่งเสริมกิเลสให้เกิดขึ้นซ้ำเติมเจ้าของ เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาตามไม่ทันมันนั่นแล!

ถ้าจะเป็นศิษย์พระตถาคตจริงไม่เป็นศิษย์ปลอมละก็ตายชี้! เราเรียนความรู้เรียนเพื่ออะไร ก็เพื่อความรอบรู้ในสิ่งเหล่านี้เอง เป็นก็เป็นมาแล้วตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้ ทราบทุกระยะอยู่แล้ว เวลาตายทำไมจะไม่ทราบ เพราะอยู่ในอวัยะอันเดียวกัน เอ้า ตายเดี๋ยวนี้ก็ให้ทราบกันเดี๋ยวนี้ซิ จิตไม่เคยอาภัพความรู้แต่ไหนแต่ไรมา

เรื่องความเป็นความตายเป็นเรื่องของธาตุขันธ์ การรู้ความเป็นความตายของตัวเองเป็นหลักวิชา คือสติปัญญาทางพุทธศาสนา เมื่อรู้แล้วตัวเองก็ไม่เสียท่าเสียทีไปกับสิ่งที่เกิดขึ้นดับไป มีเวทนาเป็นต้น หรือร่างกายที่ปรากฏขึ้นแล้วสลายตัวลงไป จิตใจมีความมั่นคงไม่หวั่นไหวโยกคลอนไปตาม จิตมีหลักเกณฑ์เป็นที่อยู่อาศัย มีความมั่นคงภายในตัวเอง ไม่วุ่นวายไปกับธาตุขันธ์ที่มันจะสลายตัวไป ที่กิเลสมันแทรกขึ้นได้นั้น เพราะความสำคัญมั่นหมายของจิตเป็นต้นเหตุ ว่าความทุกข์ที่นั่น ความเจ็บปวดที่นี่ กายเราทุกข์ตรงนั้น ขาเราเจ็บตรงนี้ ศีรษะเราปวดข้างนั้น ท้องเราเดินไม่หยุด กลัวจะไม่หาย กลัวจะตาย กลัวจะตายวันนั้น กลัวจะตายวันนี้ หาเรื่องคิดไปไม่มีเวลาจบสิ้น ทั้งนี้มีแต่เรื่องก่อความทุกข์ความลำบากให้แก่ร่างกายและจิตใจ รับภาระหนักซ้ำเข้าไปอีก ดีไม่ดีโรคเสียใจเมื่อเกิดมากขึ้น ก็ทำให้ตายเร็วกว่าที่ควรจะเป็น จึงไม่ใช่ของดี ไม่ใช่เรื่องแก้กิเลสให้ระงับหรือสิ้นไป แต่เป็นเรื่องส่งเสริมกิเลสให้ซ้ำเติมทั้งร่างกายและจิตใจให้หนักเข้าโดยลำดับ จึงควรคำนึงให้มากในเวลาไม่สบาย

การแก้กิเลสคืออะไร? เอ้า! อะไรเกิดขึ้นก็ให้รู้เรื่องความเกิดขึ้นของสิ่งนั้น เจ็บก็ให้ทราบว่ามันเจ็บขนาดไหน จะรู้ถึงความจริงขนาดนั้น เรื่องของความเจ็บเป็นอันหนึ่งต่างหาก ผู้รู้เจ็บเป็นอันหนึ่งต่างหาก ไม่ใช่อันเดียวกันนี้ จะตายก็ให้ทราบถึง

ขณะตาย อันไหนตายก็ให้มันตายไป ผู้ไม่ตายคือผู้รู้ ก็ให้รู้ว่าไม่ตาย เพราะผู้ที่รู้ไม่ได้ตายไม่มีปาฐา เป็น “อมต” (อะมะตัง)

อมต ก็หมายถึงจิตนี้เอง แม้มีกิเลสอยู่ใจก็เป็น “อมต” ของมัน กิเลสสิ้นไปแล้วก็เป็น อมต แต่เป็น “อมต” ที่ต่างกันเท่านั้นเอง อมตอันหนึ่งเป็นอมตวิญญู คือตัวหมุนเวียนอย่างนั้นเรื่อย ๆ ไป อมตอีกอันหนึ่งไม่เกิดต่อไปอีกและไม่ตายด้วย นี่เป็นอมตของความบริสุทธิ์แห่งใจ มีอยู่สองอย่างจงเรียนให้รู้ อันใดที่มากเกี่ยวข้องมาทำลายจิตใจ ให้ทราบว่ามันนั้นคือข้าศึก ให้รีบแก้ไขทันที

นี่แหละเรียนธรรม คือเรียนเรื่องธาตุเรื่องขันธ เรื่องอายตนะ สำคัญที่สุดก็คือขันธ ระหว่างขันธกับจิตนี้ มันกระทบกระเทือนกันอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน หรือทุกอิริยาบถ มันกระทบกระเทือนกันอยู่เสมอไม่เคยมีเวลาสงบตัวเลย

ถ้ามีสติปัญญา สิ่งเหล่านั้นก็เป็นหินลับอยู่เสมอ ความกระทบกันทั้งนี้เป็นหินลับปัญญา คือเป็นเครื่องปลุกสติปัญญาให้ตื่นทันกับเหตุการณ์ และให้รู้รอบขอบชิดต่อสิ่งนั้น ๆ สิ่งเหล่านั้นก็ไม่ซึมซาบเข้าภายในและปล่อยยาพิษเข้าไปในใจได้ ใจก็ไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย

เอ้า! ถึงวาระจะตายก็ตายไปอย่าง “สุคโต” เพราะความรู้รอบคอบแล้ว ความจริงก็เป็นอย่างนั้น เรียนธรรมปฏิบัติธรรมทำอย่างนี้แหละ กิเลสทั้งหลายถึงจะกลัวและล่าถอย ไม่ตั้งหน้าย่ำยีจิตใจดังที่เคยเป็นมา

กิเลสก็คือความสำคัญมันหมายต่าง ๆ นี่แหละ ซึ่งเกิดขึ้นจากจิตดวงเดียว แก่ให้ทันกับเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้น ยิ่งเวลาจนตรอกเข้าจริง ๆ เวทนามีมากเท่าไร จะโหมตัวเข้ามาอย่างเต็มที่เวลานั้น แต่พึงทราบว่า “นั่นตัวเวทนา” อย่าเข้าใจว่าเวทนาเป็นตนสำคัญมาก!

จงพิจารณาให้เห็นความจริงของเวทนา แม้ทุกข์มากน้อยเพียงไรก็ให้รู้ เอาจิตกำหนดอยู่ตรงนั้น พิจารณาอยู่ตรงนั้น จนรู้ความจริงของเวทนา จิตเป็นธรรมชาติรู้เวทนาเป็นสิ่งที่แสดงขึ้น เกิดขึ้นแล้วดับไปตามธรรมชาติของมันเอง ผู้ที่รู้ให้รู้เวลาเวทนาเกิดและดับ ถ้าจะตายก็ให้รู้ว่ามันตาย อะไรมันตายก็ให้รู้ สิ่งที่ไม่ตายก็อยู่ คือผู้รู้นี่!

ให้ทันกันอยู่ทุกเวลา แล้วก็ไม่วิตกกังวล การเป็นการตายเป็นเรื่อง ธรรมดาธรรมดา! ถ้าทราบตามหลักธรรมชาติแล้ว จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการเป็นการตายอะไรเลย การจะก่อปัญหาขึ้นมา ก็คือกิเลสเป็นผู้สร้างปัญหาขึ้นมา แล้วก็มาพัวพันจิตใจให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไปด้วย

ทั้งๆ ที่ยังไม่ตายก็เดือดร้อนแล้ว กลัวตาย แน่! เวลาจะตายจริงๆ ยิ่งเดือดร้อนใหญ่ ซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไร มีแต่ความทุกข์เต็มตัว ตายแล้วก็เสียท่าเสียทีเพราะความร้อนเป็นเหตุอีกนั่นแหละ เพราะเหตุนี้จึงต้องแก้ความเดือดร้อน ด้วยความรู้ความเข้าใจในธาตุในชั้นในอวัยวะต่างๆ ซึ่งอยู่ในกองชั้นกองสมมุติทั้งหมด

เราอาศัยกองสมมุตินี้ จะให้กองสมมุตินี้เป็นตัวเราได้อย่างไร? มันก็ต้องเป็นเรื่องของเขาอยู่นั่นเอง ธาตุก็เป็นธาตุ ชั้นก็เป็นชั้น ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ จะให้มาเป็น “เรา” มันเป็นไม่ได้ จะให้ตั้งอยู่ยืนนานถาวรตามที่ความคาดหวังความสำคัญแห่งใจ ก็เป็นไปไม่ได้ เพราะหลักธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้นมาตั้งแต่เดิม ผู้เรียนวิชาธรรมะจึงต้องเรียนให้รู้ตามหลักธรรมชาติ แล้วอยู่ตามหลักธรรมชาติ

ต่างอันต่างจริงก็สบาย ไม่มีอะไรมาก่อวน นี่แหละชื่อว่า “เรียนธรรม” ชื่อว่า “แก้กิเลส” ปฏิบัติเพื่อแก้กิเลส แก้อย่างนี้

ถึงเวลาเร่งต้องเร่งเต็มที่ เป็นกับตายไม่ถือเป็นการความกังวล เพราะเพื่อความรู้อะไรอย่างเดียวนั่นแหละ อ้อ! ระวังอย่าไปยุ่งเกี่ยวอะไรที่ไม่เกี่ยว จนรู้เท่าและปล่อยวางไว้ตามสภาพของสิ่งทั้งปวง

ความดีเหล่านี้แหละ จะเป็นเครื่องสนับสนุนจิตใจให้พ้นจากโลกได้ พ้นด้วยอำนาจแห่งความดีนี้แล

นี่หลักศาสนาส่วนใหญ่ท่านสอนลงที่นี้ แต่เราอย่าพากันเดินจงกรมแต่พอเป็นพิธีก็แล้วกัน การทำพอเป็นพิธีนั้น คือนั่งก็สักแต่นั้น สติตั้งไม่มีเลย นั่งสัปหงกงงกันแล้วหลับครอกๆ อยู่กับท่านั่ง นั่นแหละมันพิธีอะไรไม่รู้ละ พิธีบ้านะ! จะว่ายังไง? ผู้เป็นคนดีฟังเอง!

เดินจงกรมก็เดิน เดินไปยังนั้นแหละ สติตั้งไม่ทราบไปอยู่ไหน แล้วก็มานับคะแนนเอาเองว่า “วันนี้เราเดินจงกรมได้เท่านี้เท่านี้เท่านี้ ดีใจ!” ดีใจกับลมกับแล้งไป ไม่ได้เรื่องอะไรเลย!

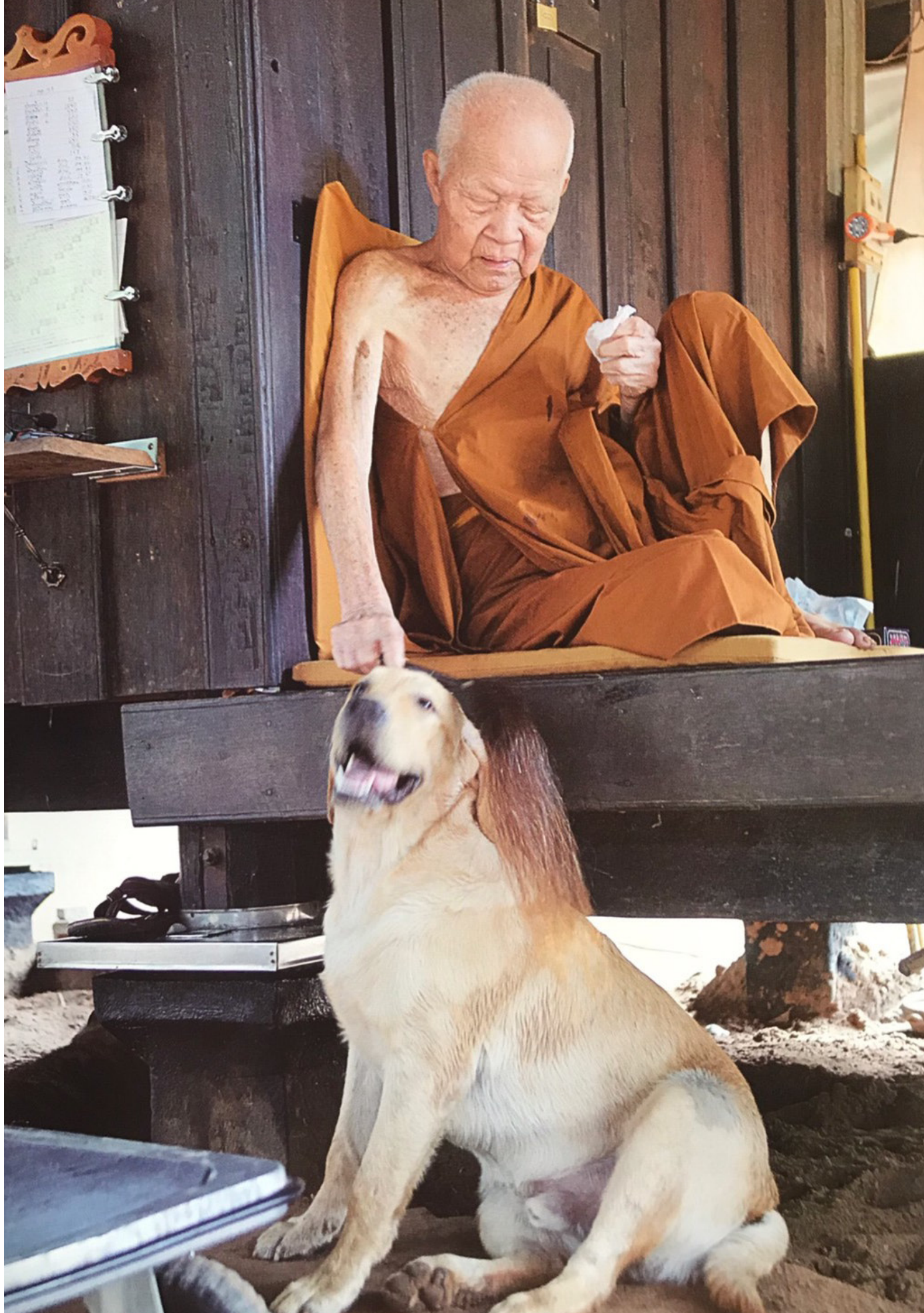
พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ตลอดครูอาจารย์ ท่านเปื้อนเจ้าพิธีแทบจะอยู่กับโลกพิธีไม่ได้ ไม่ได้คิดบ้างหรือว่า กิเลสมันไม่ใช่เจ้าพิธีเหมือนพวกเรานี้หนา มันคือตัวเหยียบย่ำทำลายผู้เป็นเจ้าพิธีโดยตรง ฉะนั้นต้องแก้มันลงที่ใจนั้น แก่ที่ตรงนั้น โดยถูกทางแล้วด้วยสติปัญญาอันแหลมคม อยู่ไหนก็เป็นความเพียร นั่งอยู่ก็เป็นความเพียร ถ้ามีสติปัญญารักษาจิตใจอยู่โดยสม่ำเสมอ อิริยาบถทั้งสี่เป็นความเพียรด้วยกันทั้งสิ้น

เอ้า! ให้มีความเพียรกันจริงๆ จังๆ นะ นี่แหละเรียกว่า “เดินทางศาสนาแบบ ศาสดา” เดินตามแนวทางของผู้แก็กิเลส เราจะสิ้นกิเลสด้วยแบบนี้ สิ้นในลักษณะนี้ ไม่ สิ้นในแบบอื่นลักษณะอื่น

พระพุทธเจ้าท่านสิ้นไปเพราะเหตุนี้ สาวกท่านสิ้นไปด้วยอุบายวิธีนี้ ด้วยปฏิบัติ ธรรมนี้ กิเลสมีประเภทเดียวกัน การดำเนินแบบเดียวกัน กิเลสจะต้องหลุดลอยไปโดย ลำดับๆ เช่นเดียวกัน และถึงความพ้นทุกข์เช่นเดียวกัน จึงขอให้เป็นที่สนใจในการ ปฏิบัติของตน

ขอยุติเพียงเท่านี้





ปลุกใจสู้กิเลส

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรรณะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๙

ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี ไม่มีอะไรจะสุขหรือทุกข์ยิ่งกว่าใจ ความสกปรกก็ดี ความสะอาดก็ดี ไม่มีอะไรจะสกปรกและสะอาดยิ่งกว่าจิตใจ ความโง่ก็ดี ความฉลาดก็ดี ก็คือใจ ท่านสอนไว้ว่า “มโน ปุพฺพกมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา” สิ่งทั้งหลาย สำคัญอยู่ที่ใจ สำเร็จแล้วด้วยใจ

ศาสนาสอนลงที่ใจ ศาสนาออกก็ออกจากใจ รู้ที่ใจ พระพุทธเจ้ารู้ที่ใจ นำออกจากใจนี้ไปสอนโลก ก็สอนลงที่ใจของสัตว์โลก ไม่ได้สอนที่อื่นใดเลย

ในโลกธาตุนี้จะกว้างแคบขนาดไหนไม่สำคัญ ธรรมมีจุดหมายลงที่ใจแห่งเดียว ใจที่ควรกับธรรมอยู่แล้วก็เข้าถึงกันได้โดยลำดับ ที่ท่านว่า “มีอุปนิสัย” นั้นหมายถึง ผู้ควรอยู่แล้ว เห็นได้อย่างชัดเจน ผู้มีนิสัยสูงต่ำต่างกันอย่างไรพระองค์ทรงทราบ เช่น ผู้มีอุปนิสัยที่จะสามารถบรรลุถึงที่สุดแห่งธรรม ควรจะเสด็จไปโปรดก่อนใครๆ เพราะเกี่ยวกับชีวิตอันตรายที่จะมาถึงผู้นั้นในกาลข้างหน้า เร็วกว่าธรรมดาที่ควรจะเป็น ก็รีบเสด็จไปโปรดคนนั้นก่อน ที่ท่านว่า “ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลก” ผู้ที่มาเกี่ยวข้องกับ “ตาข่าย” คือพระญาณของพระองค์

คำว่า “เล็งญาณดูสัตว์โลก” นั้น ท่านเล็งญาณดูจิตใจนั่นเอง ท่านไม่ได้เล็งญาณดูต้นไม้ภูเขา ดินฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นวัตถุหยาบๆ และใหญ่โตยิ่งกว่าคนและสัตว์ แต่เมื่อเกี่ยวกับธรรมแล้ว ใจเป็นสิ่งที่ใหญ่โตมากกว่าสิ่งใดในโลก และเหมาะสมกับธรรมอย่างยิ่ง การเล็งญาณก็ต้องเล็งดูที่ใจ การสั่งสอนก็ต้องสั่งสอนลงที่ใจ ให้ใจรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ซึ่งมีอยู่กับใจเอง

สำหรับเจ้าของไม่สามารถที่จะรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก การแก้ไขจะแก้ด้วยวิธีใดก็ไม่ทราบทางแก้ไข วิธีแก้ไขพระองค์ก็สอน ไม่ใช่สิ่งที่นำมาสอนนั้นไม่มีอยู่กับจิตใจของสัตว์โลก เป็นสิ่งที่มีอยู่ด้วยกัน เป็นแต่เพียงผู้นั้นยังไม่ทราบ ถูกปิดบังหุ้มห่ออยู่ด้วยสิ่งสกปรกทั้งหลาย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ไม่มีอะไรที่จะสกปรกยิ่งกว่าใจ และสกปรกไม่มีวันสะอาดเลยถ้าไม่ชำระซักฟอกด้วยการบำเพ็ญธรรม ร่างกายเราสกปรก ยังมีวันชะวันล้างให้สะอาดได้ เสื้อผ้ากางเกงสถานที่สกปรก ยังมีการชำระซักฟอกเช็ดถูล้างให้สะอาดสะอาดได้ตามกาลเวลา

แต่จิตใจที่สกปรกโดยที่เจ้าของไม่ได้สนใจนั้นนะ มันสกปรกมาตั้งแต่เมื่อไหร่ และสกปรกไปตลอดกาลตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งวันตาย ภาพนี้ถึงภาพนั้น ภาพไหนก็ภาพไหน มีแต่เรื่องสกปรกพาให้เป็นไป พาให้เกิดพาให้ตายเรื่อย ๆ ไปอย่างนั้น หาเวลาสะอาดไม่ได้ ท่านเรียกว่า “ใจสกปรก” สิ่งสกปรกมันจะพาไปได้ได้อย่างไร? อยู่ก็อยู่กับความสกปรก ไม่ใช่ของดี ผลแห่งความสกปรกก็คือความทุกข์ความลำบาก คดีที่ไปก็ลำบาก สถานที่อยู่ก็ลำบาก กำเนิดที่เกิดก็ลำบาก มีแต่ของลำบาก ลำบากหมดเพราะความสกปรกของใจ จึงไม่ใช่เป็นของดี ควรจะเห็นโทษของใจที่สกปรก ไม่มีสิ่งใดที่น่าสะอิดสะเอียนยิ่งกว่าใจที่สกปรก อย่างอื่นที่สกปรกไม่ค่อยได้มีครูมีอาจารย์สอนกันเหมือนใจสกปรก

ส่วนจิตใจที่สกปรกนี้ ต้องหาผู้สำคัญมาสอนจึงจะสอนได้ ใครจะมาสอนเรื่องการชักฟอกจิตใจที่สกปรกนี้ให้สะอาดสะอาดไม่ได้ นอกจากธรรมของพระพุทธเจ้า แต่ละพระองค์ที่ทรงรู้ทรงเห็น และทรงสละเป็นสละตายในการบำเพ็ญ เพื่อรู้ทั้งพระทัยของพระองค์เองตลอดถึงวิธีแก้ไข แล้วก็นำมาสั่งสอนโลกได้ถูกต้อง ตามวิธีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญและได้ทรงเห็นผลนั้นมาแล้ว ใจจึงต้องมีครูอาจารย์สอนอย่างนี้

ความทุกข์มันก็เป็นผลมาจากสิ่งสกปรกนั่นเอง ออกมาจากความโง่ โง่ต่อตัวเองแล้วก็โง่ต่อสิ่งต่างๆ ไปเรื่อยๆ ตัวเองโง่อยู่แล้ว สิ่งที่มาเกี่ยวข้องก็ไม่ทราบว่าจะไร ถูกอะไรผิด แม้ไม่ชอบใจก็ต้องได้ยึดต้องได้คว้า คนเราจึงต้องมีทุกข์ทั้งๆ ที่ไม่ต้องการกันเลย แต่ทำไมจึงต้องเจอกันอยู่ทุกแห่งทุกหนทุกเวลาลำเวลา ทุกสัตว์ทุกบุคคล ก็เพราะไม่สามารถที่จะหลบหลีกปลีกตัวออกได้ ด้วยอุปายต่างๆ แห่งความฉลาดของตน นั้นแลจึงต้องอาศัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการชักฟอกด้วยความดีทั้งหลายเป็นลำดับ ๆ มา

ทานก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทหนึ่ง ศีลก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทหนึ่ง ภวนาก็เป็นการชักฟอกกิเลสประเภทต่างๆ รวมตัวเข้ามาอยู่ในองค์ภวนานี้! ล้วนแต่เป็น “น้ำสะอาด” ที่ชักฟอกสิ่งสกปรกซึ่งรกรุงรังอยู่ในจิตใจของสัตว์โลกนี้แล

อุปายวิธีต่างๆ พระพุทธเจ้าจึงได้สอนกันมาเป็นลำดับลำดับมา องค์นี้ผ่านไปแล้ว องค์นั้นก็มาตรัสรู้ ตรัสรู้ก็ตรัสรู้ในธรรมอันเดียวกัน ความจริงอันเดียวกัน เพื่อจะแก้กิเลสต้นหาอาสวะของสัตว์โลกอย่างเดียวกัน เพราะฉะนั้นโอวาทของพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงเหมือน ๆ กัน

นี่เรานับว่าเป็นผู้มีวาสนา ได้เป็นผู้ใคร่ต่อศีลต่อธรรม ซึ่งเป็น “น้ำที่สะอาดที่สุด” สำหรับชะล้างสิ่งสกปรกที่มีอยู่ภายในใจของตน คนที่ไม่มีความสนใจกับธรรม

ไม่เชื่อธรรมและไม่เชื่อศาสนา เหล่านี้มีจำนวนมากมาย เราไม่ได้เข้ากับคนประเภทนั้น
ก็นับว่า “เป็นวาสนาอย่างยิ่ง”

แม้คนดีมีธรรมในใจจะมีจำนวนน้อย ก็มีเราคนหนึ่งที่มีส่วนอยู่ด้วย สำหรับผู้ที่
ใคร่ต่ออรรถต่อธรรม มีความเชื่อความเลื่อมใสพระโอวาทของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่ง
สอนไว้ นับว่าเป็นผู้ที่มีวาสนา นี่แหละวาสนาของเรา! คืออันนี้เองเป็นพื้นฐานที่จะให้
เราได้บำเพ็ญความดีสืบเนื่องกันเป็นลำดับมา เป็นความเจริญรุ่งเรือง จิตใจก็จะได้มี
ความสะอาดสะอาดขึ้น เมื่อจิตใจมีความสะอาดขึ้นโดยลำดับ ความสุขก็ปรากฏขึ้นเป็น
เงาตามตัว ความเพลिनอันใดจะเหมือนความเพลिनของใจ ที่รื่นเริงไปด้วยอรรถด้วย
ธรรม มีความรักใคร่ใฝ่ใจในธรรม การประพฤติปฏิบัติก็เป็นไปด้วยความอุตสาห
พยายาม ผลก็ปรากฏขึ้นมาให้เป็นความสงบร่มเย็น เป็นความเพลिनอยู่ในจิตใจ
ท่านจึงว่า “รสอะไรก็สู้รสแห่งธรรมไม่ได้” “รสแห่งธรรมชนะซึ่งรสทั้งปวง” คือรส
อันนี้ไม่มีวันจืดจาง ไม่มีเบื่อ ไม่มีชินชา เป็นรสหรือเป็นความสุข เป็นความรื่นเริงดู
เต็มไปโดยลำดับลำดับมา แม้ที่สุดจนมาถึงขั้น วิมุตติพระนิพพานแล้ว ความสุขนั้นยังม
ีความสม่ำเสมอตัว คือคงที่ คงเส้นคงวา ตายตัว

การพยายามจะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับความพอใจ เราพอใจแล้วงานอะไรมันก็ทำ
ได้ทั้งนั้น สำคัญอยู่ที่ความพอใจ เล็งดูเหตุดูผลเข้ากันได้แล้ว ความพอใจหากมาเอง ถึง
ไม่มีก็บังคับได้ เราบังคับเรา บังคับคนอื่นยังยากยิ่งกว่า เราบังคับเรา เราอยู่กับตัวเรา
เอง จะบังคับให้ทำอะไรก็ได้

“เฮ้! นั่งภาวนาวันนี้กัน” “เฮ้! เดินจงกรมก็ได้” เฮ้! ทำบุญให้ทาน เฮ้!
รักษาศีลนะ ได้ทั้งนั้น เราเป็นเจ้าของเราเป็นหัวหน้า เป็นผู้บังคับบัญชาจิตใจ เราเป็น
เจ้าของ เจ้าของทุกส่วนภายในร่างกายเรา อากาเรเคลื่อนไหวทั้งภายนอกภายในเราเป็น
ผู้รับผิดชอบ เราเป็นผู้ระมัดระวัง เราเป็นผู้รักษาเอง ควรหรือไม่ควรอย่างไร เป็นหน้า
ที่ของเราจะต้องบังคับบัญชาหรือส่งเสริมเราเอง ในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร เราทราบอยู่
ด้วยดี

หากเราไม่สามารถปกครองตนเองได้ในขณะนี้แล้ว เราจะเอาความสามารถมา
จากไหนในวันหน้าเดือนหน้าปีหน้า ชาติหน้าภพหน้า? เราต้องทำความเข้าใจไว้กับ
ปัจจุบันด้วยดีตั้งแต่บัดนี้ ปัจจุบันนี้แหละเป็นรากฐานสำคัญที่จะส่งไปถึงอนาคตให้มี
ความเจริญรุ่งเรืองขนาดไหน ต้องไปจากปัจจุบันซึ่งบำเพ็ญอยู่ทุกวัน เจริญอยู่ทุกวัน
ส่งเสริมอยู่ทุกวัน บำรุงอยู่ทุกวัน เจริญขึ้นทุกวัน นี่แหละหลักปัจจุบันอยู่ที่เราเวลานี้

วันเดือนปี ภพชาตินี้ะ มันเป็นผลพลอยได้ที่จะสืบเนื่องกันโดยลำดับ เช่นเดียว
กับเมื่อวานนี้สืบเนื่องมาถึงวันนี้ แล้วก็สืบเนื่องไปถึงพรุ่งนี้ ส่วนผลที่จะได้รับดีชั่วมันขึ้น

อยู่กับเรา เราเป็นผู้รับผิดชอบ จึงต้องพิจารณาให้เห็นประจักษ์เสียแต่บัดนี้ที่ยังควรแก้
กาลอยู่

ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็น “สนุทฺธิฏฐโก” ประกาศอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่วันพระ
องค์ทรงประกาศธรรมสอนโลก ก็ประกาศเรื่อง “สนุทฺธิฏฐโก” นี้ด้วยกันตลอดมาจน
ปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้พึงเห็นภายในใจของตัวเอง กำลังเรามีเท่าไรเราก็ทราบ
ผลที่ได้รับมาน้อยเพียงไรก็ทราบภายในจิตใจ เพราะใจเป็นผู้คอยรับทราบอยู่ตลอด
เวลาอยู่แล้วทำไมจะไม่ทราบ บกพร่องที่ตรงไหนเร่งเข้าไป การเร่งอยู่โดยสม่ำเสมอ
ความบกพร่องนั้นก็ค่อยสมบูรณ์ขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งสมบูรณ์เต็มที่ได้ ไม่ใช่สมบูรณ์
ด้วยความท้อถอย ความท้อถอยเป็นเรื่องที่จะตัดทอนสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ลดลงไป และเป็น
สิ่งที่กีดกันสิ่งที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น บรรดาสิ่งที่เราพึงใจทั้งหลายจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้
เพราะไม่มีการส่งเสริมอันเป็นเหตุให้ผลเกิดขึ้นได้!

โง่เราก็โง่มาพอ จะเอาไปแข่งกันได้ยังไง เพราะต่างคนต่างโง่เต็มตัวอยู่ภายใน
ใจด้วยกัน จะเอาไปแข่งกันได้อย่างไร ไม่ใช่เรื่องจะแข่งขันกัน เพราะต่างก็มีด้วยกันทุก
คน สกปรกก็สกปรก ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกัน รู้ด้วยกันทุกคน ต่างคนต่างทุกข์ ต่างคนต่างรู้
ต่างคนต่างรับภาระเหล่านี้ด้วยกัน ไม่ใช่เรื่องที่จะมาแข่งขันกันได้ เราไม่มีความสงสัยใน
เรื่องเหล่านี้

เอาให้ฉลาด ไม่ฉลาดกว่าใครก็ตาม ขอให้ฉลาดเหนือเรื่องที่เคยมีอยู่ในจิตใจ
ของเราซึ่งเคยหลอกลวงเรามานาน เราคล้อยตามสิ่งเหล่านี้มานานแล้ว ให้พยายามทำ
ความฉลาดให้ทันกันกับเรื่องของตัวเราเองนี่แหละสำคัญ! เมื่อทันกับเรื่องของตัวเองแล้ว
จะเรียกว่า “ชนะตัวเอง” ดังที่ท่านพูดไว้ในหลักธรรมก็ไม่ผิดนี้ ชนะอะไรก็ตาม ที่ท่าน
พูดไว้ในธรรมบทหนึ่งว่า “โย สหสฺสํ สหสฺเสน สงฺคามํ มานุเส ชินฺ, เอกญจ
เชยฺยมตฺตานํ, ส เว สงฺคามชุตฺตโม” การชนะสงครามที่คูณด้วยล้าน ถึงขนาดนั้น
ล้วนแต่เป็นการก่อเวรทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นของดีเลย การชนะตนนี้เพียงผู้เดียวเท่านั้นเป็น
ของประเสริฐสุด”

ชนะตนหมายถึงอะไร? ก็หมายถึงชนะสิ่งที่ตัวเราเคยแพ้มายู่ภายในใจของเรา
นี้แล เราแพ้อะไรบ้าง เราทราบเราเองเรื่องอย่างนี้ ก็เลสทั้งหมดไม่ว่าแง่ใด ลูกมันเราก็
แพ้ หลานมันเราก็แพ้ เหลนมันเราก็แพ้ พ่อแม่ของมันเราก็แพ้ ปู่ย่าตายายของมัน เรา
ก็แพ้ เราแพ้เสียทั้งหมด แพ้อย่างหลุดลุ่ยยังงี้ อะไร ๆ ของมันแพ้หมด ถ้าสมมุติว่ามันมี
บุตรคูเหมือนอย่างคนเราธรรมดา นี่ บุตรคูของมันเราก็แพ้อีก แต่่มันไม่มี ก็มีแต่
“ข้าโลก ข้าโกรธ ข้าหลง” ว่าไปยั้งนั่นเสีย เราแพ้มันแล้วทั้งนั้นนี่

ความแพ้นี้มันเป็นของดีหรือ? อยู่กับผู้ใดไม่มีดีเลย คำว่า “แพ” นั่งอยู่ก็แพ นอนอยู่ก็แพ ยืนอยู่ก็แพ เดินอยู่ก็แพ หาเวลาชนะไม่มีเลย มีศักดิ์ศรีที่ไหน! มีแต่ความแพ้เต็มตัวคนเรามีสาระที่ไหน ถ้าเป็นธรรมดาแบบโลกๆ เขาแล้ว อยากจะไปผูกคอตายนั่นแหละ แต่นี่มันเป็นเรื่องธรรมดา มันสุดวิสัย เราจะว่ายังไงล่ะ พูตกันให้เห็นอย่างนี้แหละ ไม่ยกขึ้นมาอย่างนี้ไม่เห็นโทษจะว่ายังไง?

นำธรรมมาตีพวกเรานี้แหละ พวกนักแพ้นี้แหละ แพ้อยู่ทุกเวลา เราไม่เห็นโทษของความแพ้ของเราบ้างหรือ? นี่เป็นวิธีปลุกจิต เราหมายถึงวิธีปลุกจิตใจเรา เรา仍将แพ้อยู่อย่างนี้ตลอดไปหรือ? แพ้อย่างหลุดลื่นนะ จะแพ้อาบน้ำอย่างนี้เรื่อย ๆ ไม่ต้องการชัยชนะบ้างหรือ?

พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีชัยชนะ สาวกอรหัตตอรหันต์ท่านเป็นผู้ชนะ พระอริยเจ้าท่านเป็นผู้ชนะไปโดยลำดับ สรรณะของเราทั้งสาม “พุทฺธ ธมฺม สงฺฆ สรณํ คจฺฉามิ” ล้วนแล้วตั้งแต่ชัยชนะทั้งนั้นที่เราเ็นก้อมถึงท่าน ตัวเราแพ้อย่างราบตลอดเวลา สมควรแล้วหรือจะเป็นลูกศิษย์ตถาคตนะ? นั่นว่าอย่างนั้นซี นี่แหละวิธีปลุกจิตเจ้าของปลุกอย่างนี้ให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อชัยชนะ ไม่จมอยู่กับความแพ้อย่างราบคาบเรื่อยไป

จิตมันเป็นสิ่งที่ส่งเสริมได้ กดขี่บังคับได้ เหยียบย่ำทำลายได้ สำคัญที่เราเองเป็นผู้หาอุบายคิดในแง่ต่างๆ ที่จะปลุกจิตปลุกใจของเราให้เกิดความอาจหาญร่าเริง ต่อสู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ที่จะเอาชนะขึ้นมาสู่ต้นด้วยอุบายต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้

นี่แหละเป็นทางเดินของพระพุทธเจ้า เป็นทางเดินของผู้จะก้าวเข้าสู่ชัยชนะ ชนะไปวันละเล็กละน้อยเรื่อย ๆ ไป ผลสุดท้ายก็ชนะจนไม่มีอะไรเหลือเลย ปัญหานี้แหละสำคัญมาก

สติกับปัญญาเป็นธรรมอันสำคัญอย่างยิ่ง สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปो ขึ้นต้นนะ พิจารณาเอาให้ได้ชัยชนะสิ่งที่แวดล้อมเราอยู่ตลอดเวลา คอยตบคอยตีเราอยู่ตลอดเวลา คืออะไร? มันมีที่ไหน?

มันมีแต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เท่านั้น ตัวสำคัญจริงมันอยู่ที่ตรงนี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย มันเป็นทางเดินเข้ามาแห่งอารมณ์ต่างๆ แล้วเข้ามาหาสัญญาอารมณ์ซึ่งเป็นกองชั้นนี้เอง สุดท้ายก็กองชั้นนี้แหละรบกับเรา หรือมันไม่ได้รับก็ไม่ทราบ เราหมอบราบอยู่แล้วก็ไม่ทราบว่ามารบกับอะไร นอนทับถ่วงรตไปเลยไม่มีปัญหาอะไร เพราะยอมมันอย่างราบคาบแล้ว!

ทีนี้เราจะไม่ให้เป็นอย่างนั้น เราแก้ตัวเรา เราให้เป็นเท่าที่เป็นมาแล้วเท่านั้นเวลานี้เราได้ศาดราวุธ คืออรรถธรรม สติปัญญาแล้ว เราจะต่อสู้ พิจารณาเอาให้ได้ชัยชนะภายในตัวเรา ไม่เอาชนะชนะกับผู้ใดเลย เอากับผู้ใดจะเป็นเรื่องก่อเวรกับผู้นั้น เอา

กับสัตว์ตัวใดก็เป็นเรื่องก่อเวรกับสัตว์ตัวนั้น ขึ้นชื่อว่า “อื่น นอกไปจากตัวเอง” แล้วมีแต่เรื่องก่อกรรมก่อเวร ไม่เป็นของดีเลย สิ่งที่เกิดประเสริฐสุดก็คือ “เอกณฺจ เขยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม” การชนะเรื่องของเรานี้เท่านั้นเป็นเรื่องประเสริฐสุดในโลก พระพุทธเจ้าก็ชนะแบบนี้ สาวกอรหัตตอรหัตท่านชนะแบบนี้ ท่านเป็นผู้ไม่ก่อเวรก่อกรรม นอกจากนั้นสัตว์โลกยังได้อาศัยท่านมาเป็นลำดับจนกระทั่งบัดนี้ ท่านเอาชนะตรงนี้

“เอ้า พิจารณา มันเคยหลงอะไรอยู่เวลานี้ ?” พิจารณาให้เห็นชัด สิ่งเหล่านี้ไม่ปิดบังลี้ลับ มีอยู่ภายในตัวเรา ร่างกายก็เหือนเราอยู่ตลอดเวลา เจ็บนั้นปวดนี้ ความสลาย ความแปรสภาพ แปรที่ไหนกระเทือนตรงนั้น แปรไปนานเท่าไร ก็กระเทือนมากขึ้น ๆ เวทนากับความแปรสภาพมันเป็นคู่เคียงกัน อะไรวิปริตผิดไปนิดหนึ่ง เวทนาจะเหือนบอกขึ้นมาเรื่อย ๆ เหือนบอกสติปัญญาของผู้ปฏิบัติ ของผู้ตั้งใจจะส่งเสริมสติปัญญาให้มีความรู้เท่าทันกับสิ่งเหล่านี้ จึงเหมือนกับแสดงธรรมเทศนาอยู่ทั้งวันทั้งคืน ไม่จำเป็นจะต้องให้พระท่านขึ้นธรรมาสน์ “นโม ตสฺส ะ ภควโต”

สิ่งเหล่านี้เป็น “ธรรมเทศนา” สอนเราตลอดเวลาอยู่แล้ว เอ้า! ทุกข์เกิดขึ้นที่ตรงไหน ตั้งธรรมาสน์ที่ตรงนั้น วินิจจกัน ปุจฉา วิสัชนา กันลงไป นี่แหละเทศนาสองธรรมาสน์ ระหว่างขั้นธัมมกับจิต ขั้นธัมมก็ตาม รูปขั้นธัมม เวทนาขั้นธัมม สัญญาขั้นธัมม สังขารขั้นธัมม วิญญาณขั้นธัมม นี่แหละปุจฉา วิสัชนา ให้เข้าใจชัดเจนตามสิ่งเหล่านี้ที่มีอยู่ รูปแปร แปรมาโดยลำดับ นี่เราอยู่ด้วยกันนี่ก็วัน ก็วันนั้นคือล่วงไปแล้วเสียไปแล้ว ยกตัวอย่างเช่น ท่านอาจารย์หมออุดมท่านไปกรุงเทพฯ ไปวันที่ ๑๗ ท่านกลับมาวันนี้วันที่ ๒ กลับมาวันนี้ ท่านไม่ได้วันสมบูรณ์มาเหมือนแต่ก่อน ตั้งแต่วันที่ ๑๗ ไปจนถึงวันที่ ๒ เป็นกี่วันเนอะ ล่วงไปเท่านั้นวัน ท่านขาดวันนี้ไปแล้ว เราอยู่นี่ก็ขาดไปเช่นเดียวกันกับท่าน นี่แหละเราอยู่ด้วยความบกพร่องไปทุกวัน ๆ นะ ไม่ได้อยู่ด้วยความสมบูรณ์ วันนี้ขาดไป วันนั้นขาดไป วันหน้าขาดไป วันหลังขาดไป ขาดไปเรื่อย ๆ

เราบกพร่องไปเรื่อย ๆ เรื่องธาตุเรื่องขันธเราเรียนอย่างนี้แหละ เรียนธรรม เราไม่ได้อยู่ด้วยความสมบูรณ์ อยู่ด้วยความ “หมดไป” ทุกวัน ๆ นี่นะ แล้วเราจะนอนใจได้อย่างไร เมื่อเป็นนักธรรมะที่ปฏิบัติเพื่อเอาตัวรอดเป็นยอดคนแล้ว ต้องให้เป็นยอดแห่งความรู้ที่จะแก้สถานการณ์ซึ่งมีอยู่ในตัวของเรานี้ ให้รู้ตามเป็นจริงโดยลำดับ เราพบกันวันนี้ วันหลังมาพบกัน บกพร่องมาแล้ว ขาดไปเท่านั้นวัน ขาดไปเท่านี้ชั่วโม่ง ผู้ที่อยู่ก็ขาด ผู้ไปก็ขาด กลับมาก็ขาด อยู่ประจำที่ก็ขาด ต่างคนต่างขาด มีแต่ต่างคนต่าง

บกพร่องไปทุก ๆ วัน ขาดไปทุกวัน แล้วขาดไป ๆ ขาดไปจะไปถึงไหน? มันก็ไปถึงที่สุดปลายทางแห่งความขาดสะบั้นเท่านั้นเอง!

นี่! มันต่างกันแต่ “มีด” กับ “แจ้ง” ที่ล่องไปวันนั้นวันนี้เท่านั้นแหละ ชั่วเร็วต่างกัน มีนิตเดียวเท่านั้น จะต้องไปถึงความขาดสะบั้นเช่นเดียวกันหมด เวลานี้ยังไม่ขาดเป็นแต่ว่าเตือน ๆ เรา นาทีเตือน วินาทีเตือน ชั่วโมงเตือน หหมดไปเท่านั้นวินาทีเท่านั้นนาที เท่านั้นชั่วโมง เท่านั้นวัน เตือนอยู่เสมอ เท่านั้นเดือน เท่านั้นปี เรื่อย สุดท้ายก็หมด มีเท่าไรก็หมด เพราะมันหมดไปทุกวันนี้เอาอะไรมาเหลือ!!!

นี่เป็นสติปัญญาอันหนึ่งที่จะต้องพิจารณา สิ่งที่มีมันเหลืออยู่นี้แหละ ที่พอจะได้ประโยชน์จากสิ่งที่เหลืออยู่ ธาตุชั้นของเรานั้นมันเปลี่ยนแปลงมันก็หมดไป เราก็มหมดหวังในอันนั้น เวลานี้อะไรยังอยู่บ้าง? อะไรที่มีมันยังอยู่พอที่จะทำประโยชน์ได้ เอาสิ่งที่กำลังมีพอที่จะทำประโยชน์อยู่นี้แหละ มาทำประโยชน์เสียแต่บัดนี้ “อชฺเชว กิจจมาตปฺป โก ชญญา มรณํ สุเว” ความเพียรที่จะทำให้เป็นประโยชน์แก่ตน ควรทำเสียในวันนี้ ใครจะไปรู้เรื่องความตายจะมาถึงเมื่อไร! ท่านว่าไปอย่างนั้น บอกไม่ให้เราประมาท

อ้าว พิจารณารูป มัน “เหลือ” อยู่เท่าไรเวลานี้ มันเจ็บก็ยังมีเหลืออยู่บ้าง มันสลายหรือมันแปรสภาพไป ส่วนที่ยังอยู่ก็ยังมีอยู่บ้าง พยายามพิจารณาให้ทันกับเหตุการณ์ที่มีมันยังเหลืออยู่ รู้เท่าทันด้วยปัญญา เวทนา ตั้งสติปัญญาพิจารณาให้ชัดเจน เรื่องเวทนามีเท่ากับเวทนาที่มีอยู่นั้นแหละ ไม่เลยจากนั้น ผู้รู้ รู้ไปหมด มันจะทำกุเขาก็คือสามารถรู้เวทนาเท่ากุเข ไม่มีอันใดที่จะเหนือผู้รู้ไปได้ มันจะใหญ่โตขนาดไหน เรื่องทุกขเวทนามันจะเหนือความรู้ไปไม่ได้ ความรู้นี้จะครอบเวทนาทั้งหมด นี่ถ้ามีสติรู้แน่ ถ้าไม่ได้สติ ก็เลื่อนลอยเหมือนกับว่าไม่มีเชือก เชือกขาด แล้วแต่มันจะไปทางไหน

นี่เราไม่ใช่ว่าเชือกขาดนี้ เรามีสติปัญญา พิจารณาให้เห็นชัดตามความเป็นจริง อ้าว เกิดก็เกิด เกิดขึ้นมา เรื่องทุกขเวทนาเป็นธรรมชาติประกาศสอนเราอยู่แล้ว เราเป็นนักธรรมะ อ้าว ฟังด้วยดี ด้วยสติปัญญาตามความจริงของมันแล้วแยกตัวออก เมื่อเข้าใจแล้วจะไม่ยึดไม่ถือกัน ไม่เป็นกังวลกับเรื่องทุกขเวทนา เรื่องสัญญา เรื่องสังขาร เรื่องวิญญาน จะปล่อยวางไปด้วยกันโดยสิ้นเชิง

สิ่งที่เหลือคืออะไร ? คือความบริสุทธิ์ ความรอบตัว นี่แหละเป็นสาระเป็นแก่นสาร ถ้าจะพูดก็ว่า “เรา” นี่แหละ “เรา” แท้โดยหลักธรรมชาติ ไม่ใช่เราโดยความเสกสรร ถ้าเป็นความสุขก็เป็นความสุขในหลักธรรมชาติ ไม่ใช่ความสุขที่คอยแต่จะมี

ความทุกข์มาแบ่งเอาไปกิน ๆ เหมือนอย่างวันคืนปีเดือน แบ่งเอาจากร่างกายและจิตใจของเรา สังขารของเราไปกิน

นี่ถ้าพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริง อะไรจะแตกก็แตก ก็เรื่องมันแตก มันเคยแตกมาตั้งก็กัปก็กาลป์ ทางเดินของคติธรรมดาเป็นอย่างนี้ จะไปแยกแยะหรือไปกัดขวางไม่ให้มันเป็นได้ที่ไหน จะไปกั้นกางไม่ให้มันเดินได้อย่างไร “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” มันไปในสายเดียวกัน พอว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็มาพร้อมกัน มันไปด้วยกัน ให้ความจริงของมันพร้อม ๆ กันไป แล้วปล่อยวางพร้อมกันหมด ไม่ใช่ว่าจะปล่อยแล้วในส่วน อนิจจัง ยังทุกขัง ยังอนัตตา ไม่ใช่ พิจารณาครบแล้วมันปล่อยไปพร้อม ๆ กัน บริสุทธิ์พร้อมในขณะที่ปล่อยวางโดยสิ้นเชิง

ความบริสุทธิ์ไม่ต้องถามหาว่ามาจากไหน ! นั่นแลคือความฉลาดเต็มภูมิ ความสะอาดเต็มภูมิ ความสุขเต็มภูมิ ความสกลปรกหายไป ความโง่หายไป ความทุกข์หายไป หายที่ตรงนี้แหละ ตรงที่แบกทุกข์ แบกความโง่ แบกความสกลปรกนี้แหละ สิ่งเหล่านี้หายไปหมดเพราะอำนาจของปัญญา อำนาจของสติ อำนาจของความเพียร เป็นธรรมชาติที่ชะล้างไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ผู้นี้แลเป็นผู้ไม่หมดไม่สิ้น

อะไรจะหมด หมดไปตามสมมุตินิยมโทษ ร่างกายจะหมดก็หมดไป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ จะแปรสภาพไปไหนก็แปรไปเถะ เมื่อรู้ตามเป็นจริงแล้ว สิ่งนั้นจะเป็นไปตามธรรมชาติของเขา ซึ่งเขาไม่มีความหมาย ไม่มีความรู้สึกเลยว่าเขาได้แปรไป มีแต่จิตของเราไปปริบทรอบว่าเขาได้แปรไป ถ้าไม่ยึดถือแล้วเพียงรับทราบเท่านั้น เราก็ไม่แบกทุกข์กับความยึดถือในอะไรทั้งหมดเราก็สุขสบาย นี่แลท่านว่า “เอกณฺจ เชยฺยมตฺตานํ ส เว สงฺคามชุตฺตโม” ไม่ก่อเวรก่อกรรมกับอะไรทั้งหมด แม้แต่กับกิเลสก็ไม่ก่อ กิเลสแพ้เรา กิเลสไม่มาก่อกับเราได้ เหมือนคนแพ้นคน เราชนะคน ชนะอะไรก็ตามก่อกรรมก่อเวรได้วันยังค่ำ ชนะไปมากเท่าไรก่อกรรมมากเท่านั้น คิดดูคุณด้วยลำน นั่นแหละ! คือความก่อกรรมก่อเวรคุณด้วยลำน

อันนี้ไม่มีเลย! ความสบายคือความชนะตนเองเท่านั้น นี่เป็นจุดสำคัญของผู้ปฏิบัติ จะหาศาสนาใดมาสอนพวกเราให้เห็นถึงขนาดนี้รู้ขนาดนี้ และจะให้ผู้ใดเป็นผู้ปฏิบัติ ให้รู้ให้เห็นอย่างที่ว่านี้ นอกจากเราเท่านั้นจะเป็นผู้ปฏิบัติสำหรับตัวเราเอง เพราะโง่ก็เราเป็นคนโง่เอง จะหาความฉลาดใส่ตนด้วยการแก้ความโง่เขลาออก ก็จะเป็นใครถ้าไม่ใช่เรา ทุกข์ก็เราเป็นคนทุกข์เอง จะเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยความฉลาดให้เป็นความสุขขึ้นภายในใจนี้ ทำไมเราจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ นั่น! เปลี่ยนแปลงได้ทั้งนั้น ไม่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าหรือสาวกทั้งหลาย ท่านจะถึงความบริสุทธิ์ไม่ได้ ถ้าธรรมะชะ

ล้างสิ่งสกปรกไม่ได้ด้วยความสามารถของเรา เราก็เป็นผู้หนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งเป็นลูก
เต้าเหล้าของพระพุทธเจ้า ถึงจะไม่มีมากคนก็ขอให้เราเป็น “คนหนึ่ง ในจำนวนน้อย
คน” นั่นนะ ชื่อว่าเราเป็นผู้มีส่วนแห่งพุทธบริษัทอันแท้จริง ลูกของพระพุทธเจ้าก็คือ
อย่างนี้เอง พระพุทธเจ้าเดินอย่างไร เราเดินแบบศิษย์มีครู รู้อย่างไร เรารู้อย่างศิษย์มี
ครู รู้แบบครูรู้ไปโดยลำดับๆ จนถึง “วิมุตติหลุดพ้น” สมกับเป็นลูกศิษย์มีครู!

การแสดงธรรมวันนี้ก็เห็นว่าสมควร ขอยุติเพียงเท่านี้





ปราบ-ปู้

เทคนิคโปรดคุณเพาหงา วรรณะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

ในมงคลสูตรท่านกล่าวไว้พวกเราพึงจนชินหู สวดสาธยายจนชินปาก คือ “อเสวนา จ พาลาน” แปลความว่า การไม่คบคนพาลสันดานหยาบ การคบบัณฑิตผู้ประพฤติดุขด้วยกายวาจาใจ “เอตมมมงคลมุตตม” ท่านว่าเป็นมงคลอันสูงสุด

เราอาจคิดแต่ในแง่ภายนอก คบคนพาลสันดานหยาบนอกๆ อย่างนั้น นั่นก็ถูกในการเกี่ยวกับสังคม เพราะมนุษย์เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องมีเพื่อนฝูงญาติมิตรเกี่ยวข้องกับสังคมมากน้อย นี่ท่านสอนแง่หนึ่ง แต่อาจคิดในแง่เดียวเท่านั้น สำหรับตนเองเป็นพาลหรือเป็นบัณฑิตนั้นเลยลืมหืมคิด ถ้าหากเราคิดแต่เพียงแง่เดียว เราก็ลืมหืมคิดเรื่องตัวเรา เป็นแต่เพียงไม่ไปคบคนพาลภายนอกแล้วก็ถือว่าดี แต่การที่เราคบคนพาลภายในคือใจเราเองนั้น เราไม่ทราบว่าจะคบกันมานานเท่าไร ความจริงคบกันมาตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้

คนพาลภายในหมายถึงอะไร ? หมายถึงตัวเราเอง ซึ่งเป็นคนๆ หนึ่งที่มีจิตเป็นพาล คอยกีดกันคอยจุกตอก คือกีดกันในทางที่ดี ไม่ให้ทำความดีได้โดยสะดวกสบาย หาเรื่องนั้นมาขัดข้อง หาเรื่องนี้มาขู่เหยี่ยวให้ล้มเหลวไปตามมันจนได้เรื่อยๆ มาที่เรียกว่า “พาลภายใน” คำว่า “พาล” นั้น ทางพุทธศาสนาท่านหมายถึงความคิดที่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย ท่านเรียกว่าคนพาลหรือคนเขลา จะมีความรู้ความฉลาดมากน้อยเพียงไรไม่สำคัญ ถ้ายังทำตนและคนอื่นให้เดือดร้อนอยู่แล้ว ความรู้นั้นท่านไม่เรียกว่าเป็นความรู้ที่ดีที่ฉลาด เพราะเป็นความรู้ที่ยังผู้นั้นให้เป็นคนเลวลงทางความประพฤติที่แสดงออก ตลอดคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายด้วยความคิดเป็นโจร ความคิดเป็นขี้ศึก ความคิดแอบทำสิ่งไม่ดีแก่ตนอยู่เนืองๆ และคล้อยตามความคิดเห็นนั้นโดยไม่ยอมเห็นโทษของมัน บางครั้งถึงกับแสดงออกให้คนอื่นรู้และรังเกียจ นี่ท่านเรียกว่า “ใจพาลภายใน” ซึ่งมีอยู่ทุกกับทุกคน จะต่างกันบ้างก็เพียงมากหรือน้อย แสดงออกหรือไม่แสดงออกให้คนอื่นรู้หรือไม่เท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่มีอยู่กับตัวเราตลอดมา เราเคยคบค้าสมาคมกับพาลตัวนี้มานานแสนนานจนบัดนี้ เรายังมีความสนิทกับพาลของเราอยู่ โดยไม่รู้สึกรู้สีกว่าเรามีพาล เราคบกับพาลคือความคิดและการกระทำที่เราไม่รู้สึกรู้สีกว่าเป็นความผิด ท่านเรียกว่า “พาลภายใน”

จงพยายามเลือก फैนความคิดที่เห็นว่าไม่ดี ทั้งส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วน
ละเอียดที่มีอยู่ภายในใจอันนี้ อย่าปล่อยให้ใจสั่งสมความเป็นพาล และตั้งบ้านเรือนอยู่
บนหัวใจไปนาน ความคิดใดที่ไม่ดี เป็นไปบนหัวใจตลอดกาล บ้านเรือนคือร่างกาย เจ้า
ของคือใจที่อาศัยอยู่ด้วยกันจะเสียความมั่นคง ทรงความดีไว้ไม่ได้

ความคิดใดที่เป็นไปเพื่อสั่งสมทุกข์ขึ้นมา ความคิดนั้นท่านเรียกว่า “เป็นพาล”
การเชื่อหรือคล้อยตามความคิดที่ไม่ดีไม่ถูกนั้น ท่านเรียกว่า “คบคนพาลภายใน” ซึ่ง
แยกตัวออกห่างยากกว่าพาลภายนอก ผู้เป็นบัณฑิตท่านเห็นโทษทั้งพาลภายในทั้งพาล
ภายนอก และหลีกเลี่ยงไม่คบและเชื่อถือ ทั้งคอยระวังอย่างอย่างเข้มงวดกวดขัน ไม่
สนิทติดจมอยู่กับคนพาลทั้งสองจำพวกนั้น

ปกติคนเราทุกคนมีพาลรอบด้านทั้งภายในภายนอก ความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหว
ไหว ทุกคนอยู่ในท่ามกลางแห่งพาลทั้งสองจำพวกดังกล่าวมา ผู้ต้องการความสงบสุข
ทั้งทางส่วนตน ครอบครัวและส่วนรวม จึงควรระวังภัยจากมารทั้งสองจำพวกนั้น
เฉพาะอย่างยิ่งมารภายในที่เกิดกับใจตัวเองสำคัญมาก ควรระวังเสมอ เชื่อว่าเป็นผู้เห็น
ภัยของคนพาลทั้งภายนอกภายใน และจงคบบัณฑิตนักปราชญ์ ซึ่งหมายถึงภายนอก
ด้วยภายในด้วย ดังที่เราคบครูอาจารย์เพื่อนฝูงที่มีความรู้ดี ความประพฤติดีงาม
สม่ำเสมอ ไม่เอียงซ้ายเอียงขวา เอียงหน้าเอียงหลัง อันเป็นอาการแห่ง “อคติสี่” ซึ่ง
เป็นของไม่ดี จะเป็นญาติเป็นมิตรหรือเพื่อนฝูงอะไรก็ได้ สำคัญที่ต้องเป็นคนดีเชื่อถือ
ได้ หรือฝากผีฝากไข้ฝากเป็นฝากตายได้ยิ่งเป็นการดีมาก

ในบรรดาบัณฑิตที่ควรคบค้าสมาคม ตลอดถึงครูอาจารย์ที่ให้อุบายสั่งสอนอันดี
งามแก่เรา เชื่อว่าบัณฑิต ไม่ต้องมีความรู้ความฉลาดถึงขนาดต้องแบกตู้พระไตรปิฎกมา
ยืนยัน หรือมีความรู้ความฉลาดขั้นปริญญาตรี โท เอก ก็ตาม สำคัญอยู่ที่ความคิดความ
เห็น การประพฤติตัวเป็นธรรม ซึ่งเป็นเครื่องชักจูงให้คนอื่นได้คิดและได้รับประโยชน์
อันชอบธรรม และเห็นเป็นความถูกต้องดีงามไปด้วย เหล่านี้ท่านเรียกว่า “บัณฑิต”
เป็นผู้ควรแก่การคบค้าสมาคมระยะสั้นหรือยาว ย่อมเป็นมงคลแก่ผู้คบ ไม่เสียหายล้ม
จมแต่อย่างใด ยังจัดว่าผู้รู้จักเลือกคบ เป็นผู้มีชีวิตชีวาอันอุดมมงคลเสียอีก ทางพระ
พุทธศาสนาท่านหมายคนอย่างนั้นว่า “บัณฑิต”

ส่วน “บัณฑิตภายใน” ได้แก่ความคิดอุปายวิธีต่างๆ ที่จะเป็นไปเพื่อคุณงาม
ความดีแก่ตนและผู้อื่น นับแต่ फैนความคิดเห็นอันเป็นเหตุจะทำให้เกิดคุณงามความดี จน
กระทั่งถึงสติปัญญาที่จะถอดถอนกิเลสออกจากจิตใจเป็นลำดับๆ เป็นขั้นๆ ของสติ
ปัญญา เรียกว่า “บัณฑิต, นักปราชญ์” เป็นขั้นๆ ไปจนถึงขั้น “มหาบัณฑิต”

“มหัศจรรย์” ได้แก่ท่านผู้ทรงมหาสติมหาปัญญานั้นแล เลยชั้น “มหัศจรรย์”ไปแล้วก็ถึง “วิมุตติ” เรียกว่า “จอมปราชญ์” หรือ “อัครมหัศจรรย์” เลยชั้นมหัศจรรย์ไปแล้วก็เป็น “จอมปราชญ์” ได้แก่ผู้เฉลียวฉลาดรอบตัวภายในใจ คือพระอรหันต์ สันนิเวศาสวะโดยประการทั้งปวง นี่เป็นมงคลอันสูงสุดทั้งสองอย่าง คือ “อเสวนา จ พาลาน” ไม่ให้คบคนพาลภายนอก ทั้งคนพาลภายใน “ปณฺธิตานญฺจ เสวนา” ให้คบบัณฑิตนักปราชญ์ผู้เฉลียวฉลาดทั้งภายนอกและภายใน พยายามฝึกตัว ให้มีความเฉลียวฉลาดทันกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อใจของตนนี้ เรียกว่า “บัณฑิต นักปราชญ์” ให้คบผู้นี้ เพื่อจะได้สั่งสมส่งเสริมความเป็นปราชญ์ให้มีกำลังมากขึ้นโดยลำดับๆ เพราะอาศัยท่านผู้ดีมีสติปัญญาฉลาด “เอตมฺมํ คุลมุตฺตมํ” เป็นมงคลอันสูงสุดอีกข้อหนึ่ง

อีกข้อหนึ่งท่านกล่าวว่า “สมณญฺจ ทสฺสนํ เอตมฺมํ คุลมุตฺตมํ” การเห็นสมณะผู้สงบบกายวาจาใจ เป็นมงคลอันสูงสุดเช่นเดียวกัน

คำว่า “สมณะ” ตามหลักธรรมที่ท่านแสดงไว้ มี ๔ ประเภท

“สมณะที่ ๑ ได้แก่ พระโสดาบัน สมณะที่ ๒ ได้แก่ พระสกิทาคามี

สมณะที่ ๓ ได้แก่ พระอนาคามี สมณะที่ ๔ ได้แก่ พระอรหันต์

การเห็นสมณะเหล่านี้ชื่อว่า เป็นมงคลอันสูงสุด นี่เป็นมงคลชั้นหนึ่ง เป็นสมณะชั้นหนึ่ง ๆ จากภายนอก

ที่นี่เราพยายามทำให้แจ้งซึ่งมรรคผลทั้งสี่นั้น หรือสมณะทั้งสี่นั้น ได้แก่ พระโสดา สกิทา อนาคา อรหัตผล ขึ้นภายในจิตใจของตน นี่ชื่อว่าเป็นผู้ทำให้แจ้งซึ่งมรรคผลทั้ง ๔ รวมเป็น ๘ เป็นมงคลอันสูงสุด

ในมงคลสูตรที่ท่านแสดงไว้นี้มีแต่ธรรมสำคัญๆ ทั้งนั้น แต่มีแยกดังที่ว่านี้ จงแยกแยะพิจารณาข้างนอกพิจารณาข้างในเทียบเคียงกัน

เทวดาทั้งหลายมีปัญหาคถาถึงกันอยู่ถึง ๑๒ ปี ไม่มีใครสามารถแก้ปัญหานี้ได้เลย จึงพากันมาทูลถามปัญหานี้กับพระพุทธเจ้า โดยที่ทราบว่าคุณพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ขึ้นแล้วในโลก และเป็นผู้สามารถชี้แจงอรรถธรรมหรือปัญหาในแง่ต่างๆ ให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ข้องใจทั้งหลาย จึงได้พากันมาทูลถามพระพุทธเจ้า ตามมงคลสูตรที่ท่านยกไว้เบื้องต้น

แต่เวลาที่ท่านสวดมนต์ท่านยกเอาตั้งแต่ “อเสวนา จ พาลาน” เรื่อยมาเลย ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเทวดาทั้งหลายจากโน้นจากนี้มากมาย มาเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลถามปัญหา

ท่านตัดออกเสียหมด เอาแต่เนื้อๆ คือมงคลสูตร ๓๘ ประการนี้ เป็นคุณแก่ทั้งเทวดา และมนุษย์ทั้งหลายจนกระทั่งทุกวันนี้ เราจึงควรเจริญมงคลสูตรนี้

สูตรใดก็ตามเป็นที่แน่ใจ หรือเป็นที่สนิทกับจิตนิสัยดังที่กล่าวใน ๒-๓ บท เบื้องต้นนั้นว่า “ไม่คบคนพาลและให้คบบัณฑิต, การเห็นสมณะให้ปรากฏขึ้นภายใน จิตใจ เชื่อว่าเป็นผู้ทรงคุณธรรมอันสูงสุดไว้ภายในใจ

คำว่า “เทวดา” ตั้งแต่วันเกิดมาเราไม่เคยรู้เคยเห็น คิดดูซิมนุษย์ด้วยกัน แม้ พระพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง สาวกอรหัตตอรหันต์ท่านก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งๆ แต่ ทำไมท่านสามารถรู้เห็นเทวดา จนถึงกับแนะนำสั่งสอนเทวดาให้ได้สำเร็จมรรคผล นิพพานเป็นจำนวนล้านๆ ไม่ใช่ทำธรรมดา!

บางเรื่องกล่าวไว้ในสูตรต่างๆ ว่า “เทวดามาฟังเทศน์พระพุทธเจ้าได้สำเร็จ มรรคผลนิพพานเป็นโกฏิๆ แล้วไม่ใช่เพียงแต่เทศน์วันหนึ่งวันเดียว เทศน์จนกระทั่ง พระองค์ปรินิพพาน ฟัง “พุทธกิจ” ท่านแสดงไว้ว่า “อหุณฺดรตฺเต เทวปญฺหํ” ตั้งแต่หกทุ่มล่วงไปแล้ว ทรงแก้ปัญหาหรือแนะนำสั่งสอนเทวดาชั้นต่างๆ ที่มาทูลถาม ปัญหา ท่านถือเทวดาเหมือนกับมนุษย์ทั้งหลาย สอนเทวดาเหมือนกับสอนมนุษย์ทั้งหลายนี้เอง ท่านถือเป็นธรรมด้าธรรมดาเช่นเดียวกับเรามองเห็นคนทั่วไปโดยธรรมดา พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นพวกเทวบุตรเทวดาชั้นต่างๆ ประจักษ์ด้วยพระญาณของพระองค์คือตาทิพย์ เช่นเดียวกับเรามองเห็นสิ่งต่างๆ หรือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยตาเนื้อของเรา

แต่เมื่อเราไม่มีตาทิพย์เหมือนพระพุทธเจ้า ไม่สามารถมองเห็นเทวดาทั้งหลาย จึงกลายเป็นปัญหาโลกแตกอย่างทุกวันนี้ ที่พระพุทธเจ้าแสดงอย่างนั้นด้วยพระจักขุ ญาณของพระองค์ กับที่เรามืดบอดและคาดคะเนด้วยความมืดบอดของเรา จึงเป็นที่ น่าสลดสังเวชอย่างยิ่งทีเดียว

นี้แหละระหว่างคนตาดีกับคนตาบอด ระหว่างคนโง่กับคนฉลาด มันผิดกันอย่างนี้ ทั้งๆ ที่เป็นมนุษย์ด้วยกันก็ตาม พระองค์สามารถสอนเทวดาอินทร์พรหมมียักษ์ ตลอดจนถึงสัตว์นรก เปรต อมนุษย์มนา ไม่มีจำกัดขอบเขตมีมากมายก่ายกอง พุทธภาระ จึงหนักมากสำหรับพระพุทธเจ้า ตามพุทธวิสัยคือวิสัยของพระพุทธเจ้า ที่ทำประโยชน์ แก่โลก

พวกเราเป็นคนหูหนวกตาบอด ไม่สามารถมองเห็นทั้งเทวบุตรเทวดาอินทร์ พรหมอะไรต่ออะไร แม้ที่สุดจะสั่งสอนตัวเองก็ยังไม่ได้ แล้วเราจะเอาความรู้อันมืด บอดนี้ไปเทียบกับพระพุทธเจ้าหรือ? ข้อนี้อจะเป็นไปได้อย่างไร พระพุทธเจ้าทรงมีพระ ภาระมากขนาดไหน ยังสามารถนำภาระนั้นไปได้ตลอดทั่วถึงจนกระทั่งวันปรินิพพาน

ไม่มีภาระของผู้ใดที่จะหนักหนายิ่งกว่า “พุทธกิจ-พุทธภาระ” ของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ พระพุทธเจ้าเป็น “พุทธวิสัย” ของศาสนา นำพุทธภาระไปได้ตลอดทั่วถึง

สำหรับพวกเราไม่มีความสามารถอย่างท่าน แม้แต่จะสั่งสอนตนเพียงคนเดียวก็ยังล้มลุกคลุกคลาน ให้กิเลสตัณหาเหี้ยมหย่าทำลาย ชัฏเหี้ยมรตวันยังคำคินยังรุ่ง บางทีเดินจงกรมมันก็ชัฏบนหัวอยู่ที่หัวทางจงกรม นอนภาวนามันก็ชัฏเหี้ยมรตอยู่ที่นอน นั่นคนทั้งคนกลายเป็น “สัวม” ! เป็น “ถาน” ของกิเลสตัณหาทุกอิริยาบถด้วยความไม่มีสติ พิจารณาซี ดูมันต่างกันไหม? พระพุทธเจ้ากับพวกเราชาวสัวมชาวถานของกิเลสนะ!

ถ้าหากจะพิจารณาแล้ว นำคิดท่านมาเป็นประโยชน์ เป็นคติเครื่องพรัสอนตัวเองให้เกิดประโยชน์จากธรรมที่กล่าวมานี้ได้ มีบทสำคัญอยู่ว่า พระพุทธเจ้าทำไมสามารถสั่งสอนพระองค์ได้ แล้วเป็นครูของสัตว์โลกทั้งสามโลกธาตุโดยตลอดทั่วถึง แต่เราจะสามารถสอนตัวเรา และแก้กิเลสตัณหาอาสวะซึ่งมีอยู่ภายในใจเราเพียงดวงเดียวเท่านั้น ทำไมจะทำไม่ได้ ทำไมจะปล่อยตัวให้กิเลสตัณหาอาสวะทั้งหลายชัฏเหี้ยมรตอยู่ทั้งวันทั้งคืนยืนเดินนั่งนอน ตั้งแต่เล็กจนถึงเฒ่าแก่ชรา ตายไปกับซี่กับเยียวของกิเลสคละเคล้าเต็มตัวมีอย่างเธอ! มันสกปรกขนาดไหนกิเลสอาสวะนะ แล้วทำไมให้มันชัฏเหี้ยมรตเราอยู่ตลอดเวลา เราไม่มีความขะแยงต่อมันบ้างเธอ?

เพียงเราคนเดียวก็ยังเอาตัวแทบไม่รอด ก็ยังนอนยังนั่งให้กิเลสตัณหาอาสวะมันชัฏเหี้ยมรตตลอดมาในอิริยาบถทั้งสี่ ยังจะเป็นสัวมเป็นถานมันอยู่อีกหรือ? ควรพิจารณาตัวเอง นี่เป็นคติอันสำคัญที่เราจะนำมาใช้สำหรับตัวเอง กิเลสมันมีอำนาจวาสนาขนาดไหน พระพุทธเจ้า พระสาวกอรหัตตอรหันต์ หรือพุทธบริษัททั้งหลายตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ท่านก็เป็นคนๆ หนึ่ง แต่ทำไมท่านปราบมันได้ เอามันมาเป็นสัวมเป็นถานได้ ชีเยี้ยมรตมันได้ ทำไมเราจะทำไม่ได้? คิดค้นจับมันพัดมันเหวี่ยงด้วยสติปัญญา ศรัทธาความเพียร จนมันกลายเป็นสัวมเป็นถานของเราเสียที่ไม่ดีหรือ?

เอ้า พยายามมองดู มองไปทางไหนก็มีแต่ห้องน้ำห้องสัวมของกิเลส มันก็น่าสลดสังเวชเหมือนกัน เอ้า พิตตัวให้ดี แก้ให้ได้กับมือ วันนี้มันอยู่ที่ไหนกิเลสนะ? มันอยู่ที่หัวใจเรานี้! ไม่ได้อยู่ตรงไหน แต่ว่าเรามักจะเข้าใจว่า กิเลสมันเป็นเพื่อนสนิทของเรา และเป็นเราเสียทั้งหมด นี่แหละ! ที่มันแก้ไม่ตก เพราะเห็นว่ากิเลสมันเป็นเรา จึงไม่กล้าแตะต้องทำลายมัน กลัวจะเป็นการทำลายตนที่รักสงวนมากไปด้วย

ถ้าถือว่ากิเลสเป็นกิเลสและกิเลสเป็นภัยแล้ว ก็มีทางแก้ไขได้ หาอุบายพิจารณาแก้ไขตัวเองให้ได้ พุทธถึงการแก้ก็ไม่มีอะไรที่จะแก้ยากยิ่งกว่าแก้กิเลส กิเลสคืออะไร? ก็คือความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้นนั่นแล

มนุษย์เรามีหัวใจ สัตว์มีหัวใจ ทำไมจะไม่อยากได้อะไรก็มี ทำไมจะไม่อยากโลก “เมืองพอ” ของความโลภมันมีที่ไหน “เมืองพอ” ของความโกรธมันมีที่ไหน? “เมืองพอ” ของความหลงมันมีที่ไหน? มันไม่มีขอบเขต มันกว้างขวางยิ่งกว่าแม่น้ำท้องฟ้า มหาสมุทร เพราะฉะนั้นมันจึงแก้ยาก เพราะมันกว้างแสนกว้างจึงเป็นของแก้ได้ยาก แต่ถึงกว้างขนาดไหนก็ตาม รากฐานของสิ่งเหล่านี้มันก็อยู่ที่ใจดวงเดียวนี้นี้เท่านั้น ประมวลลงมาอยู่ที่ตรงนี้! ตัดรากแก้วของมันออกที่ตรงนี้แล้วมันก็ตายไปหมด เช่นเดียวกับต้นไม้ที่ถูกถอนรากแก้วแล้วต้องตายตายเดียวฉะนั้น!

ความโลภ ความโกรธ ความหลง กิ่งก้านสาขาของมัน แตกกิ่งแตกก้าน แตกใบ แตกดอก แตกผลออกไปมากมายเพียงใดก็ตาม มันขึ้นอยู่กับต้นของมัน มันมีต้นมีอาหารที่หล่อเลี้ยงมันจึงเจริญเติบโต แตกกิ่งแตกก้านออกไปได้ แต่ถ้าพยายามตัดสิ่งสำคัญๆ ของมันซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจออกแล้ว มันจะไม่มีทางแผ่กระจายไปได้มากมายดังที่เคยเป็นมา จะค่อยยับเยินหรือค่อยยุบย่อยตายลงไปโดยลำดับ จนกระทั่งตายหมดโดยสิ้นเชิงหลังจากถอนรากแก้ว คือ “อวิชชา” ออกหมดแล้ว ด้วยอำนาจของ “มหาสติ มหาปัญญา ศรัทธาความเพียร” ไม่มีอย่างอื่นที่จะยิ่งไปกว่าธรรมดังกล่าวนี้ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการฆ่ากิเลสทั้งสามประเภทอันใหญ่โตนี้ให้หมดไปจากใจ

คำว่า “สมณะที่ ๑, ที่ ๒, ที่ ๓ ที่ ๔” จะปรากฏขึ้นมาเป็นลำดับๆ และปรากฏขึ้นมาอย่างแจ่มชัดประจักษ์ใจเป็น “สนุทญฺญโก” รู้เองเห็นเอง ในวงผู้ปฏิบัติโดยเฉพาะ “ปัจจุตต เวทิตพฺโพ วิญญูหิ” ท่านผู้รู้ทั้งหลายจะไม่ว่าที่อื่น จะรู้ขึ้นกับตัวเองนี้ด้วยกันทั้งสิ้น เพราะธรรมะท่านวางไว้เป็นสมบัติกลาง นี่เป็นจุดที่จะตัดกิเลสอาสวะทั้งหลายต้องสู้มัน! เวลานี้เราได้สติตั้งมาพอสมควรแล้ว ได้รับการอบรมจากอรรถจากธรรม ได้ศึกษาเล่าเรียนมาพอสมควร ได้ฟังโอวาทจากครูอาจารย์มาพอสมควร ปัญหาอันใหญ่ก็คือเรื่องของเราที่จะพิชิตตัวให้มีสติปัญญาทันกับกลมายาของกิเลส ซึ่งมีร้อยเล่ห์พันเหลี่ยมร้อยส้นพันคมภายในใจ ให้ขาดลงไปโดยลำดับๆ

กิเลสขาดลงไปมาน้อย สุขความสบายก็ค่อยปรากฏขึ้นมาภายในใจ ความเย็นใจนี้เย็นยิ่งกว่าสิ่งทั้งหลายเย็น สุขใจสุขไม่มึนอม สุขไม่มีเบื่อมีเมื่อน่า สุขอย่างสม่ำเสมอ สุขสุดยอด จึงเป็น “สุข อกาลิโก” ไม่มีสลายเปลี่ยนแปลงไปไหน เป็นความสุขที่ยอดเยี่ยมคงเส้นคงวา ไม่มีสมมุติใดมาทำลายได้อีก นี่แหละที่ท่านเรียกว่า “ความสุขของนักปราชญ์”

พระพุทธเจ้าท่านทรงค้นพบความสุขประเภทนี้ สาวกอรหัตตอรหันต์ทั้งหลาย ท่านก็ค้นพบความสุขประเภทนี้ ท่านจึงปล่อยวางความสุขสมมุติโดยประการทั้งปวง ที่

เคยเกี่ยวข้องกันมา ไม่เพียงแต่สุข ทุกข์ก็ปล่อยโดยสิ้นเชิงเช่นเดียวกัน เป็นผู้หมดห่วง หมดป้าช้า ไม่ต้องมาวนเวียนตาย-เกิดกันไม่หยุดไม่ถอยในกำเนิดต่างๆ ภาพน้อย ภาพใหญ่ที่เรียกว่า “วิภูวน” วนไปวนมา ตัดทอนจักร “วิภูวน” นี้ออกจากใจเสียได้ เป็นความสุขเป็นความสบายอันล้นพ้น

นี่คือความสุขของมนุษย์แท้ สัมกับภูมิของมนุษย์ที่มีความเฉลียวฉลาด เจอความสุขนี้แล้ว สิ่งใดๆ ก็ปล่อยไปหมด นี่ในธรรมบทที่ว่า “สมณานนฺจ ทสฺสนํ” ก็เข้าใจในจิตดวงนี้ แม้ “นิพพานสัจฉิกิริยาจ เอตมฺมํคลมฺมุตฺตมํ” ก็เช่นเดียวกัน การทำพระนิพพานให้แจ้ง คือเวลานี้พระนิพพานถูกปิดบังด้วยกิเลสประเภทต่างๆ จนมืดมิดทั้งกลางวันกลางคืน ไม่มีความสว่างแผ่เผยขึ้นภายในจิตใจแม้ชนิดหนึ่งเลย

พระอาทิตย์แม้จะถูกเมฆปิดบัง แสงสว่างส่องมาไม่เต็มที่ได้มาตรฐานได้ก็ตาม แต่เป็นบางกาลบางเวลา ย่อมมีการเปิดเผยตัวออกได้อย่างชัดเจน ที่เรียกว่า “ท้องฟ้าอากาศปลอดโปร่ง” จิตใจของเราที่ถูกกิเลสหุ้มห่อปิดบังอยู่นี้ ไม่มีวันปลอดโปร่งได้เลย มีมืดมิดปิดตายอยู่อย่างนั้น นั่นแหละท่านว่า “ให้ทำพระนิพพานให้แจ้ง” พระนิพพานก็หมายถึงจิตนั่นเองไม่ได้หมายถึงอะไรอื่น ที่พระนิพพานยังแจ้งไม่ได้ก็เพราะสิ่งปิดบังทั้งหลายคือกิเลสนี้ ซึ่งเปรียบเหมือนก้อนเมฆปิดบังพระอาทิตย์ เมื่อชำระด้วยความเพียรมีสติปัญญาเป็นผู้บุกเบิกแล้ว พระนิพพานซึ่งเป็นตัวจิตล้วนๆ นั้น ก็ค่อยแสดงตัวออกมาโดยลำดับ จนกระทั่งทำพระนิพพานแจ้งอย่างประจักษ์

นี่ก็ “เอตมฺมํคลมฺมุตฺตมํ” เป็นมงคลอันสูงสุด ไม่มีมงคลอันใดในโลกนี้จะสูงยิ่งกว่าการพบสมณะสุดท้ายคือพระอรหันต์ และการทำพระนิพพานให้แจ้ง คือถึงความบริสุทธิ์ของใจ นี่เป็นมงคลอันสูงสุด ทำให้ประจักษ์กับใจเราเอง ทั้งจะได้รู้ชัดเจนว่าศาสนาของพระพุทธเจ้านั้นสอนโลกอย่างปาวๆ เล่นๆ หรือว่าสอนจริง ๆ หรือใครเป็นคนเล่น ใครเป็นคนจริง โอวาทเป็นของเล่น หรือผู้ฟังผู้ถือเป็นคนเล่น หรืออะไรจริงอะไรไม่จริง พิสูจน์กันที่หัวใจเรา นำโอวาทนั้นแหละเข้ามาพิสูจน์ เป็นเครื่องมือเทียบเคียงว่าอะไรจริงอะไรปลอมกันแน่

เมื่อธรรมชาตินี้จริงขึ้นมาล้วนๆ ที่ใจแล้ว ตำราธรรมของพระพุทธเจ้า แม้ที่เขียนเป็นเศษกระดาษซึ่งตกอยู่ตามถนนหนทางยังไม่กล้าเหยียบย่ำ เพราะนั่นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า เหยียบไม่ลง เพราะลงได้เคารพหลักใหญ่แล้ว ปลีกย่อยก็เคารพไปหมด พระพุทธรูปก็ตาม จะเป็นอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับ “พุทธ ธรรม สังฆ” แล้วกราบอย่างถึงใจเพราะเชื่อหลักใหญ่แล้ว

หลักใหญ่คืออะไร? คือหัวใจเราถึงความบริสุทธิ์ เพราะอำนาจแห่งธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องชี้แจงแสดงบอกแนวทางให้รู้ทั้งเหตุและผล จึงเคารพไปหมด ดังท่านอาจารย์มั่นเป็นตัวอย่างในสมัยปัจจุบัน

ในห้องนอนใดที่ถูกนิมนต์ไปพัก ถ้ามีหนังสือธรรมะอยู่ต่ำกว่าท่าน ท่านจะไม่ยอมนอนในห้องนั้นเลย ท่านจะยกหนังสือขึ้นไว้ให้สูงกว่าศีรษะท่านเสมอ ท่านจึงยอมนอน

“นี่ธรรมของพระพุทธเจ้า เราอยู่ด้วยธรรม กินด้วยธรรม เป็นตายเรามอบกับธรรม ปฏิบัติได้รู้ได้เห็นมากน้อยเพราะธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เราจะเหยียบย่ำทำลายได้อย่างไร! ท่านว่า “เอาธรรมมาอยู่ต่ำกว่าเราได้อย่างไร!” ท่านไม่ยอมนอนยกตัวอย่างที่ท่านมาพักวัดศาลวันเป็นต้น ในห้องนั้นมีหนังสือธรรมอยู่ ท่านไม่ยอมนอน ให้หนังสือขึ้นไว้ที่สูงหมด นี่แหละ! ลงเคารพจะต้องถึงใจทุกอย่าง” เพราะธรรมถึงใจ

ความเคารพ ไม่ว่าจะฝ่ายสมมุติไม่ว่าอะไรท่านเคารพอย่างถึงใจ ถึงเรียกว่า “สุดยอด” กราบพระพุทธรูปกีสนิท ไม่มีใครที่จะกราบสวयงามแนบสนิทยิ่งกว่าท่าน อาจารย์มั่นในสมัยปัจจุบันนี้ เห็นประจักษ์ด้วยตากับใจเราเอง ความเคารพในอรรถในธรรมก็เช่นเดียวกัน แม้แต่รูปพระกัจจายนะ ที่อยู่ในชองยาพระกัจจายนะ พอท่านได้มา “โอโห ! พระกัจจายนะเป็นสาวกของพระพุทธเจ้านี้! ท่านรีบเทยาออก เอารูปเหน็บไว้เหนือที่นอนท่าน ท่านกราบ “นี่องค์พระสาวก นี้นิรูปของท่าน” นั่น! “มีความหมายแค่ไหนพระกัจจายนะ จะมาทำเป็นเล่นอย่างนี้ได้หรือ?” เนอะ! ฟังดูซิ

นี่แหละเมื่อถึงใจแล้ว ถึงทุกอย่าง เคารพทุกอย่าง บรรดาสิ่งไม่ควรเป็นของเคารพท่านเคารพจริง นั่น ท่านไม่ได้เล่นเหมือนปลูชนคนหนาหрок เหยียบโน้นเหยียบนี่เหมือนอย่างพวกเรทั้งหมด เพราะไม่รู้ นี่ คอยลูบๆ คลำๆ งูๆ ปลาๆ ไปในลักษณะของคนตาบอดนั่นแล ถ้าคนตาดีแล้วไม่เหยียบ อันไหนจะเป็นชวากเป็นหนาม ไม่ยอมเหยียบ สิ่งใดที่จะเป็นโทษเป็นภัยขาดความเคารพ ท่านไม่ยอมทำ นักปราชญ์ท่านเป็นอย่างนั้น ไม่เหมือนคนตาบอดเหยียบตะปดไปเลย โดยไม่คำนึงว่าควรหรือไม่ควร (เสียงเครื่องบินดังไม่หยุด ท่านเลยหยุดเทศน์)





กิเลส กดถ่วงจิต

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

โดยปกติอากาศภายนอกไม่รบกวนประสาท เสียงต่างๆ ไม่มีประสาทที่สงบไม่มีการกระทบกระเทือนกัน การกระทบกระเทือนเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ด้านจิตใจและส่วนร่างกาย ความสงบสัจภายในก็ไม่กังวลใจ นอกจากเป็น “คุณ” แก่ใจโดยถ่ายเดียว ใจที่ไม่สงบก็เพราะมีสิ่งรบกวนอยู่เสมอ ความถูกรบกวนอยู่เสมอ ถ้าเป็นน้ำก็ต้องชุ่มน้ำถ้าถูกกวนมากๆ ก็ชุ่มเป็นโคลนเป็นตมไปเลย จะอาบดื่มใช้สอยอะไรก็ไม่สะดวกทั้งนั้น เพราะน้ำเป็นตมเป็นโคลน

จิตใจที่เป็นเช่นนั้นก็แสดงว่า ให้ประโยชน์แก่ตนไม่ได้ ขณะที่ถูกรบกวนจนถึงเป็นตมเป็นโคลนอยู่ภายในจิตใจ ต้องแสดงความรุ่มร้อนให้เจ้าของได้รับความทุกข์มากเอากการ ผลของมันทำให้เป็นความทุกข์ความลำบาก เราจะเอาความทุกข์ความลำบากนี้ไปใช้ประโยชน์อะไรเล่า? เพราะความทุกข์ความลำบากภายในจิตใจนี้ โลกกลัวกันทั้งนั้น แล้วเราจะเอาทุกข์นี้ไปทำประโยชน์ที่ไหนได้ ! ไม่กลัวกับโลกผู้ดีและปราชญ์ผู้แหลมคมท่านบ้างหรือ?

การแก้ไขเพื่อไม่ให้มีอะไรกวนใจก็คือ การระงับด้วยสติ ถ้าจิตสงบก็สบาย เช่นเดียวกับน้ำที่ไม่มีอะไรรบกวน ตะกอนแม้จะมีอยู่ก็นอนกันไปหมดเพราะน้ำนิ่งไม่ถูกรบกวนบ่อยๆ ย่อมใสสะอาด

พระพุทธเจ้าผู้ประทานธรรมไว้ ทรงถือเป็นสำคัญอย่างยิ่งสำหรับใจในอันดับแรก ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลกในขณะที่ตรัสรู้ใหม่ๆ ก็เล็งญาณดูจิตใจ ไม่ใช่เล็งญาณดูความรู้วิชา ฐานะสูงต่ำ ความมั่งมีดีจนของสัตว์โลกทั่วๆ ไปเลย แต่ทรงเล็งญาณดูจิตใจเป็นสำคัญ เช่น ผู้ควรจะได้บรรลุผลนิพพานในระยรรวดเร็ว และจะมีอันตรายมาทำลายชีวิตในเวลาอันสั้นก็มี หรือผู้มีอุปนิสัยที่ควรจะได้บรรลุผลนิพพานได้และไม่ มีอันตรายก็มี เหล่านี้ล้วนแต่ทรงถือเรื่องจิตเป็นสำคัญ เล็งญาณก็เล็งดูจิตของสัตว์โลกว่าควรจะได้บรรลุหรือไม่ หรือไม่ควรบรรลุละเลย เป็นจำพวก “ปทปรมะ” คือมีติดบอดทั้งกลางวันกลางคืนยืนเดินนั่งนอน เรียกว่า “มีดแปดทิศแปดด้าน” ไม่มีกาลสถานที่เข้ามาเปิด เข้ามาเบิกความมีติดนั้นออกได้เลย มีดติดปิดตาอยู่ภายในจิตใจ ประเภทที่เป็นเช่นนี้พระองค์ทรงทราบ และ “ชักสะพาน” คือไม่ทรงสั่งสอนอะไรทั้งสิ้น ถ้าเป็น

โรค ก็คือโรคหมดหวัง แต่หมอก็ยังต้องรักษาโดยมารยาทด้วยมนุษยธรรม จึงยังต้องให้ออกซิเจนหรือยาอะไรๆ ไปบ้างตามสมควรจนกว่าจะถึงกาล

ส่วนพระพุทธเจ้าไม่ทรงสั่งสอน เพราะเป็นประเภทหมดหวังโดยสิ้นเชิงแล้ว ที่เรียกว่า “ปทปรมะ” คือประเภทที่ไม่มีทางแก้ไขเยียวยา รอเวลาความตายอยู่เพียงเท่านั้น ประเภทนี้เป็นประเภทที่มีดับอดที่สุด พระองค์ก็ทรงทราบ ทราบที่จิตใจนั่นเองไม่ทราบที่อื่น เพราะทรงมุ่งต่อจิตใจเป็นสำคัญ

ศาสนาวางลงที่จิตใจของมนุษย์เป็นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดในโลกนี้

“ประเภท อุกมฏัตถุญ” ที่จะรู้ธรรมได้อย่างรวดเร็ว เมื่อพระองค์ประทานธรรมะเพียงย่อๆ เท่านั้น พระองค์ก็ทรงทราบ และรองลงมาประเภท “วิปจิตถุญ” ก็ทรงทราบ และทรงสั่งสอนธรรมะที่ควรแก่อุปนิสัยของรายนั้นๆ “เนยยะ” คือผู้ที่ต้องสั่งสอนหลายครั้งหลายหน คือผู้ที่พอแนะนำสั่งสอนได้ พอจะนำไปได้ จดลากไปได้ พุดง่าย ๆ “เนยยะ” ก็แปลว่า พวกที่จะถูกไล่ไปได้นั่นเอง พระองค์ก็ทรงสั่งสอน ผู้นั้นก็พยายามปฏิบัติตนในทางความดีไม่ลดละปล่อยวาง ก็ย่อมเป็นผลสำเร็จได้

ส่วน “ปทปรมะ” นั้นหมดหวัง ถึงจะลากไปไหนก็เหมือนลากคนตาย ไม่มีความรู้สึกอะไรเลย ทั้งใส่รถหรือเหาะไปในเรือบิน ก็คือคนตายนั้นแล ไม่เกิดผลประโยชน์อะไรในทางความดี ตลอดมรรคผลนิพพาน คนประเภทนี้เป็นคนที่หมดหวังทั้งๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่สนใจคิดและบำเพ็ญในเรื่องบุญ บาป นรก สวรรค์ นิพพาน ไม่สนใจกับอะไรเลยขึ้นชื่อว่า “อรรถ” ว่า “ธรรม” นอกจากตั้งหน้าตั้งตาสั่งสมบาปนรก ใส่หัวใจให้เต็มจนจะหายใจไม่ออก เพราะอัดแน่นด้วยเชื้อไฟนรกเท่านั้น เพราะนั่นเป็นงานของคนประเภทนั้นจะต้องทำ เนื่องจากใจอยู่เฉยๆ ไม่ได้ ต้องคิดปรุงและทำงาน

พระองค์ทรงทราบหมดในบุคคลสี่จำพวกนี้ ทรงเล็งญาณดูสัตว์โลกเป็นประจำตาม “พุทธกิจ ห้า” ซึ่งเป็นกิจของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ ในพุทธกิจห้าประเภทนั้น มีการเล็งญาณตรวจดูอุปนิสัยของสัตว์โลกเป็นข้อหนึ่ง ที่พระองค์ทรงถือเป็นกิจสำคัญว่า ใครที่ข้องตาข่ายคือพระญาณของพระองค์ และควรเสด็จไปโปรดก่อน ก่อนที่ภยันตรายจะมาถึงรายนั้นๆ ในไม่ช้า ทั้งนี้หมายถึงจิตนั่นเอง เพราะฉะนั้น “จิต” จึงเป็นภาชนะสำคัญอย่างยิ่งของธรรมทั้งหลาย และจิตเป็นผู้บงการ “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” จิตได้บงการอะไรแล้ว กายวาจาจะต้องหมุนไปตามเรื่องของใจผู้บงการ เพราะฉะนั้นทางโลกเขาจึงสอน “นาย” หัวหน้างานเสียก่อน สอนหัวหน้างานให้เข้าอกเข้าใจในงานแล้วก็นำไปอบรมลูกน้องให้ดำเนินตาม

ฝ่าย “ธรรม” เมื่อสั่งสอน “ใจ” ผู้เป็นหัวหน้าให้เป็นที่เข้าใจแล้ว ใจก็ยึดมา รักษากายวาจาของตน ให้ดำเนินไปตามร่องรอยแห่งธรรมที่ใจได้รับการอบรมสั่งสอน มาแล้ว การปฏิบัติตัวก็เป็นไปเพื่อความราบรื่นชื่นใจ ดังนั้นใจผู้เป็นใหญ่เป็นประธาน ของกายวาจา จึงเป็นสิ่งสำคัญมากในตัวเรา พูดฟังง่ายก็ว่า แก่นของคนของสัตว์ที่เป็น อยู่ก็คือใจตัวรู้ๆ อยู่ในร่างกายนั้นแล เป็นตัวแรงงานและหัวหน้างานทุกประเภท ใจจึง ควรรับการอบรมด้วยดี

ศาสนธรรมจึงสั่งสอนลงที่ใจ ซึ่งเป็นภาชนะอันเหมาะสมแก่ธรรมทุกชั้นทุกภูมิ นับแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูงสุด คือ “วิมุตติพระนิพพาน” ไหลลงรวมที่ใจแห่งเดียว เราทุกคนมีจิตใจ มีความรู้อยู่ทุกขณะไม่ว่าหลับตื่น ความรู้นั้นมีอยู่เป็นประจำไม่เคย อันตรธานหายไปไหนเลย เวลาหลับสนิทก็ไม่ใช่คนตาย ความหลับสนิทผิดกับคนตาย ผู้รู้ก็รู้ว่าหลับสนิท ตื่นขึ้นมาเราพูดได้ว่า “หลับ ไม่ยุ่งกับสิ่งนอกๆ ใจจึงราวกับกับไม่รู้ อะไรในเวลาหลับสนิท แต่ความจริงนั้นรู้ เวลาหลับสนิทก็ว่าหลับสนิท ตื่นขึ้นมาเราพูด ได้ว่า “แหม คึนนี้หลับสนิทดีเหลือเกิน” บางคนถึงกับพูดว่า “แหม เมื่อคึนนี้นอน หลับสนิทเหมือนตายเลย” มันเหมือนเฉย ๆ แต่ไม่ตาย “ผู้รู้” อันนี้เป็นอย่างนั้น ละเอียดถึงขนาดนั้นเทียว จะฝันหรือไม่ฝัน พอตื่นขึ้นมาก็พูดได้ถ้าสัญญาทำหน้าที่ให้ คือความจำนั้นนะทำหน้าที่ให้ เราก็จำได้และพูดได้ ถ้า “สัญญา” คือความจำไม่อาจทำ ทำหน้าที่ได้ หลงลืมไปเสียแล้ว เราก็นำเรื่องราวในฝันมาพูดไม่ได้ สิ่งที่เป็นไปแล้วนั้นก็ เป็นไปแล้ว รู้ไปแล้ว จำได้แล้ว แต่มันหลงลืมไปแล้วเท่านั้น ก็เกี่ยวกับเรื่องของความรู้ คือใจนั่นเอง ใจเป็นเช่นนั้นแล ละเอียดมาก

การนอนอยู่เฉยๆ ไม่มีผู้รับรู้เช่นกับคนตายแล้ว มันจะไปทำงานทำการ ประสบ พบเห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นเรื่องเป็นราวให้ฝันไปได้อย่างไร มันเป็นเรื่องของใจทั้งนั้นที่ แสดงตัวออกไปรู้เรื่องต่างๆ ให้เราจำได้ในขณะที่ฝันและตื่นขึ้นมา “วันนี้ฝันเรื่องนั้น เรื่องนี้ แต่จิตที่ลงสู่ภวังค์แห่งความหลับสนิทอย่างเต็มที่แล้วก็ไม่มีฝัน ชื่อว่า “เข้าสู่ ภวังค์แห่งความหลับสนิท” คือภวังค์แห่งความหลับสนิททางจิตเป็นอย่างนี้ ถ้าคน หลับสนิทก็ชื่อว่าใจเข้าสู่ภวังค์ความหลับสนิทอย่างเต็มที่ ก็ไม่มีฝันอะไร ตื่นขึ้นมาร่าง กายก็มีกำลัง จิตใจก็สดใส ไม่มีความทุกข์ความร้อนอะไร กำลังใจก็ดี ผิดกับการหลับ ไม่สนิท ปรากฏเป็นนิมิตในฝันโน้นนี้อย่างเห็นได้ชัด

เวลาหลับไปแล้วฝันไปต่างๆ นั่นคือจิตไม่ได้เข้าสู่ภวังค์แห่งความหลับสนิท จิต ออกเทียว เร่ๆ ร่อนๆ ไป ปกติของใจแล้วหลับก็รู้ คำว่า “หลับก็รู้” เป็นความรู้ใน หลับโดยเฉพาะ สติปัญญาไม่เข้าเกี่ยวข้องในเวลานั้น รู้โดยธรรมชาติ ไม่เหมือน

เวลาตื่น แต่เวลาตื่นแล้ว สติปัญญามีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องได้ทุกกระยะ ถ้ามีสติ คอยตามทราบความรู้อันนั้นโดยลำดับ ใจจะแนบไปรู้อะไรก็ได้ที่ทราบ คนมีสติดีย่อม ทราบทุกขณะจิตที่เคลื่อนไหว ไปรู้เรื่องอะไรบ้าง หากไม่มีสติ มีแต่ความรู้ก็ไม่ทราบ ความหมายว่าไม่รู้เรื่องอะไรบ้าง ความไม่มีสติเป็นเครื่องกำกับรักษาใจ จึงไม่ค่อยได้ เรื่องอะไร ดังคนบ้า นั้นเขาไม่มีสติ มีแต่ความรู้คือใจ กับความมืดบอดแห่งโมหะ อวิชชาหุ้มห่อโดยถ่ายเดียว คิดจะไปไหนทำอะไร ก็ทำไปตามประสาประสาทของคนไม่มี สติปัญญารับผิดชอบว่าถูกหรือผิดประการใด ไม่ใช่คนที่เขานั่นเป็นคนตาย เขาเป็น คนมีใจครองร่าง เขารู้เหมือนกัน เป็นแต่เพียงเขาไม่รู้ตัวไม่รู้ชั่ว ไม่รู้ผิดรู้ถูกอะไรเท่านั้น เป็นเพียงรู้เฉยๆ คิดอยากไปอยากมาอยากอยู่ อยากทำอะไรก็ทำไปตามความอยาก ประสาคนบ้า ที่ไม่มีสติปัญญารับผิดชอบต่อตัวเอง

นี่แหละความรู้นั้นเป็นอย่างนั้น จิตมันเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่มีสตรักษาแล้ว จะไม่รู้ เรื่องดีเรื่องชั่ว เรื่องผิดเรื่องถูกอะไรเลย ไม่มีการใคร่ครวญเหตุผลต้นปลายลึกตื้น หยาดละเอียดยะไรได้เลย ถ้าไม่มีสติปัญญาแฝงอยู่ในนั้น เพียงความรู้โดยลำพังก็เป็น อย่างที่ว่ามันแหละ ย่อมกลายเป็นคนบ้าคนบอไปได้อย่างง่ายดาย

พอมีสติขึ้นมากคนบ้าก็ค่อยหายบ้า เพราะมีสติรับทราบว่ามีผิดหรือถูกต่าง ๆ ความรู้ที่ว่านี้ไม่ใช่ความรู้ที่บริสุทธิ์ เป็นความรู้ของสามัญชนธรรมดา และยังลดลงไป จากความรู้ของสามัญชนตรงที่ไม่มีสติคอยกำกับรักษา จึงได้เป็นความรู้ประเภท บ้าๆ บอๆ คือไม่มีสติปัญญาปกครองตน ไม่มีอะไรรับผิดชอบเลย มีแต่ความรู้โดย ลำพัง จึงเป็นเช่นนั้น

ถ้ามีสติตั้งเป็นเครื่องกำกับรักษาอยู่แล้ว ความรู้นั้นจะเป็นอย่างนั้นไม่ได้ เพราะมีผู้คอยกระชับและชักจูง มีผู้คอยเร่งคอยรั้งอยู่เสมอ เหมือนกับรถที่มีทั้งคันเร่ง มีทั้งเบรคมีทั้งพวงมาลัย จะหมุนไปทางไหนก็ได้ด้วยสติด้วยปัญญาของคนขับ ที่ควบคุม จิตและรถอยู่ตลอดเวลา

ส่วนจิตของท่านผู้ถึงความหลุดพ้นแล้วนั้นไม่ใช่จิตประเภทนี้! ความรู้เฉยๆ ที่ว่ามีกิเลสแฝงนั้นท่านก็ไม่มี เป็นความรู้ที่บริสุทธิ์ล้วนๆ จะว่าท่านมีสติหรือไม่มีสติ ท่านก็ไม่เสกสรร ท่านไม่มีความสำคัญมั่นหมายตามสมมุติใดๆ หลักใหญ่ก็คือ ความบริสุทธิ์ล้วนๆ เท่านั้น ซึ่งไม่มีปัญหาใดๆ เข้าไปแทรกซึมเลย ท่านเป็นคนพ้น สมมุติหรือนอกสมมุติแล้ว คำว่า “ไม่มีสติหรือขาดสติ” จึงไม่เกี่ยวข้องกับจิตดวงนั้น ใช้เพียงในวงสมมุติพอถึงกาลเท่านั้น

จิตของสามัญชนต้องอาศัยสติปัญญาเป็นเครื่องรักษา จึงจะเป็นไปในทางที่ถูกที่ ควรในกิริยาอาการที่แสดงออก กิริยาท่าทางนั้นๆ ถ้ามีสติปัญญาคอยควบคุมอยู่ก็น่าดู

สวยงาม การพูดการกระทำก็รู้จักผิดรู้จักถูก รู้จักควรหรือไม่ควร รู้จักสูงรู้จักต่ำ การพูดจาก็มีเหตุมีผล ทำอะไรก็มีเหตุมีผล หลักใหญ่จึงขึ้นอยู่กับสติและปัญญาเป็นสำคัญในตัวคน

เรานับถือพระพุทธศาสนา เราเป็นชาวพุทธ คำว่า “พุทธะ” หมายความว่าอะไร ที่ว่า “พุทธฺ สรณํ คจฺฉามิ” เป็นพุทธอันเลิศโลก คือพุทธะที่บริสุทธิ์ พุทธะที่ประเสริฐ เราถือท่านเป็นผู้ประเสริฐ น้อมท่านผู้ประเสริฐเข้ามาไว้เป็นหลักใจ มาเป็นเครื่องยึดเครื่องพึ่งพิงอาศัย เราจึงควรระลึกถึงความรู้ของเราอยู่เสมอว่า ขณะใดสติตั้งไม่บกพร่องไปไม่มี เวลานั้นเราขาดสละ ขณะที่เราขาดสติประจำผู้รู้คือใจ แม้ความโกรธก็โกรธมาก เวลาฉุนเฉียวก็ฉุนเฉียวมาก เวลารักก็รักมาก เวลาซังซังมากเกลียดมาก เพราะความไม่มีสติตั้ง ถ้ามีสติตั้งไว้บ้าง ก็พอให้ทราบโทษของมันและพอยับยั้งตัวได้ไม่รุนแรง

วันหนึ่งๆ ถ้ามีศาสนาอยู่ภายในใจ จะประกอบหน้าที่การงานอะไร ก็ราบรื่นดีงามและเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่ค่อยผิดพลาด เมื่อเรื่องราวเกิดขึ้นภายในใจ ก็มีสติปัญญา รับทราบและกลั่นกรองพิจารณา พอให้ทราบทางถูกและผิดได้ และพยายามแก้ไขตัดแปลงพอเอาตัวรอดไปได้

พูดตามความจริงแล้ว ธรรมะของพระพุทธเจ้าไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะทำให้คนให้เสียหายล้มจม แต่เป็นสิ่งที่ฉลาดคนให้ขึ้นจากหล่มลึกได้โดยไม่สงสัย เมื่อมีอุปสรรคหรือเกิดความทุกข์ความลำบากประการใด ธรรมะย่อมช่วยโดยทางสติปัญญาเป็นสำคัญ เพราะพระพุทธเจ้ามิได้ทรงสอนให้คนจนตรอกจนมุม แต่สอนให้มีความฉลาดเอาตัวรอดได้โดยลำดับของกำลังสติปัญญา ศรัทธา ความเพียร

จิตเป็นรากฐานสำคัญในชีวิต กรุณาพากันทราบอย่างถึงใจ ความรู้ที่มีประจำตัวเรานี้แล แม้จะจับต้องความรู้ไม่ได้เหมือนวัตถุต่างๆ ก็ตาม ก็คือความรู้อันนี้แลที่เป็นรากฐานแห่งชีวิต และเป็น “นักท่องเทียว” ในวิภังคสูตร จะเคยเป็นมานานขนาดไหนก็คือผู้นี้ จะสิ้นสุดวิมุตติตัดเรื่องความสมมุติคือเกิดตายทั้งหมดออกได้ ก็เพราะจิตดวงนี้ได้รับการอบรมและชักฟอกสิ่งที่เป็นภัย อันเป็นเหตุให้เกิดให้ตายอยู่ภายในออกได้โดยไม่เหลือ จึงหมดเหตุหมดปัจจัยสืบต่อก่อแขนงโดยสิ้นเชิง ที่นี้คำว่า “ใจ เป็นนักท่องเทียว” ก็ยุติลงทันที

เวลาที่มีกิเลสอยู่ภายในใจ ไม่ว่าใครต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะไปเกิดในภพน้อยภพใหญ่ไม่มีประมาณ เมื่อต่างทราบอยู่แก่ใจเช่นนี้ จึงควรทำความระมัดระวัง และศึกษาปฏิบัติต่อเรื่องของจิตให้เพียงพอ ในการดำเนินให้ถูกต้องตามหลักของ

พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง นอกจากนั้นยังจะนำบรรพชากรรมนี้ไปใช้เป็นประโยชน์แก่สังคมอย่างกว้างขวาง ตามกำลังความสามารถของตนอีกด้วย

ศาสนธรรมเป็นเครื่องส่งเสริม เป็นเครื่องพยุลงโลกให้มีความสงบร่มเย็น ไม่ใช่เป็นเครื่องกดขี่ ดั่งที่คนจำนวนมากเข้าใจกันว่า “ศาสนาเป็นเครื่องกดขี่ความเจริญของโลก” ความจริงก็คือผู้ที่ว่านั้นเองเป็นผู้กดขี่ตัวเอง และกดขี่กีดขวางความเจริญของโลก ไม่ใช่ผู้ถือศาสนาและปฏิบัติศาสนา เพราะพระพุทธเจ้าไม่ใช่ผู้กดขี่โลก! ธรรมไม่ใช่ธรรมกดขี่โลก พระสงฆ์สาวกอรหันต์ไม่ได้เป็นผู้กดขี่โลก ท่านไม่เป็นภัยต่อโลกเหมือนคนไม่มีศาสนา ซึ่งกำลังเป็นภัยต่อโลกอยู่เวลานี้ ศาสนธรรมจะสิ้นสูญไปจากโลก ก็เพราะคนประเภทไม่มีศาสนาเป็นผู้ทำลาย

เมื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ไม่เป็นภัยต่อโลกแล้ว จะว่าเป็นสิ่งที่โลกน่ากลัวได้อย่างไร และจะกดขี่โลกจะทำความทุกข์ร้อนให้แก่โลกได้อย่างไร? ข้อสำคัญก็ความคิดเช่นนั้นของบุคคลผู้นั้นแลคือความเป็นภัยแท้ ผู้ที่หลงผิดคิดเช่นนั้น คนนั้นคือผู้เป็นภัยแก่ตนและส่วนรวมแท้ไม่อาจสงสัย

การเชื่อถือในคำของบุคคลที่เป็นภัยนั้น ย่อมจะมีความเสียหายแก่ผู้อื่นไม่มีประมาณ เพราะระบาปไปเรื่อย ๆ นั้นแลคือภัยแท้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน

ส่วนศาสนธรรมมิได้เป็นภัย ถ้าธรรมเป็นภัยแล้ว พระพุทธเจ้าวิเศษได้อย่างไร ถ้าธรรมเป็นภัยพระพุทธเจ้าก็ต้องเป็นภัยต่อพระองค์และต่อโลก แม้พระสงฆ์ก็ต้องเป็นภัยอย่างแยกไม่ออก เพราะสามรัตนันนี้เกี่ยวโยงกันอย่างสนิท แต่ไม่ปรากฏปรากฏแต่ว่าพระพุทธเจ้า พระสาวก เสด็จไปที่ใด ประทานธรรม ณ ที่ใด สัตว์โลกมีความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน ไม่มีใครเบียดเบียนเกลียดชังท่าน หากจะมีก็คือผู้เป็นข้าศึกแก่พระศาสนาและแก่ประชาชนเท่านั้น

ส่วนมากที่ประจักษ์ในเรื่องความเป็นภัยนั้นเห็น ๆ กัน แต่คนไม่มีธรรมในใจนั้น แล เป็นภัยทั้งแก่ตนและแก่ส่วนรวม เพราะสติปัญญาเครื่องระลึกรู้บุญบาปไม่มี คุณค่าของใจไม่มี ถูกความเสกสรรทางวัตถุทัບถมจนมองไม่เห็น การแสดงออกจึงรักก็เป็นภัยเกลียดก็เป็นภัย โกรธก็เป็นภัย ชังก็เป็นภัย อะไร ๆ เป็นภัยหมดเพราะจิตเป็นตัวภัยด้วย. “ราคะคตินา โทสะคตินา โมหะคตินา” ผู้นี้แลคือผู้เป็นภัย เพราะกิเลสตัวทับถมเหล่านี้พาให้เป็นภัย

ศาสนธรรมซึ่งเป็นเครื่องแก้สิ่งที่เป็นภัยทั้งหลายโดยตรงอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเป็นภัยได้อย่างไร หากเป็นภัยแล้วจะแก้สิ่งไม่ดีเหล่านั้นได้อย่างไร

พระพุทธเจ้าทรงแก้สิ่งเหล่านี้ได้แล้วโดยสิ้นเชิง ไม่มีเหลืออยู่เลยในพระทัยขึ้นชื่อว่าภัยดังที่กล่าวมา จนเป็นผู้บริสุทธิ์วิมุตติพุทธโธทั้งดวง จึงเรียกว่าเป็น “ผู้เลิศ” “ผู้ประเสริฐ”

พระธรรมของพระองค์ก็เหมือนกัน “ธมฺโม ปทีโป” เป็นธรรม “กระจ่างแจ้งภายในจิต”

สังโฆเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความสว่างกระจ่างแจ้งแห่งธรรมทั้งดวง ด้วยความบริสุทธิ์วิมุตติหลุดพ้น นำศาสนธรรมที่ปราศจากภัยมาสอนโลก

ทำไมศาสนธรรมจะเป็นเครื่องกีดขวางโลกและเป็นภัยต่อโลก นอกจากผู้สำคัญว่าศาสนาเป็นภัยนั้นแลเป็นตัวภัยแก่ตัวและสังคม เพราะความสำคัญเช่นนี้เป็นความสำคัญผิด!

อะไรที่พาให้ผิด? ก็คือหัวใจที่เป็นบ่อเกิดแห่งความคิดนั้นแล เป็นต้นเหตุแห่งความผิดหรือเป็นผู้ผิด การแสดงออกมานั้นจึงเป็นความผิด หากไม่เป็นความผิดเรลองนำความคิดเช่นนี้ไปใช้ในโลกดูซิ โลกไหนจะไม่ร้อนเป็นฟืนเป็นไฟไม่มี แม้ตัวเองก็ยังร้อน

หากนำศาสนาไปสอนโลกตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนและได้ทรงบำเพ็ญมาแล้วจนได้ตรัสรู้ โลกจะเป็นภัย โลกจะเดือดร้อนได้อย่างไร? โลกอุ่นวยมันถึงเกิดความทุกข์ความร้อน พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนให้อุ่นวย แต่สอนให้มีความสงบร่มเย็น ให้เห็นนอกเห็นใจกัน ให้รู้จักรักกัน สามัคคิกกลมกลืนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเสมอ ให้รู้จักเหตุจักผล รู้จักเขารู้จักเรา เพราะโลกอยู่ด้วยกัน ไม่ใช่อยู่คนหนึ่งคนเดียว อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เป็นคณะ ตั้งเป็นบ้านเป็นครอบครัว เป็นตำบลหมู่บ้าน เป็นอำเภอเป็นจังหวัด เป็นมณฑลหรือเป็นภาค เป็นเขตเป็นประเทศ ทั้งประเทศนั้นประเทศนี้ ล้วนแต่หมู่ชนที่รวมกันอยู่ทั้งนั้น ซึ่งควรจะเห็นคุณค่าของกันและกัน และของการอยู่ร่วมกันด้วยธรรม มีเมตตากรุณาธรรม เป็นมาตรฐานของการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มา

คนที่อยู่ด้วยกันไม่เห็นอกเห็นใจกัน มีแต่ความเบียดเบียนทำลายกัน มีแต่ความคับแค้นเห็นแก่ตัวจัด ย่อมเป็นการทำลายคนอื่น เพราะความเห็นแก่ตัว แม้ไม่ทำลายอย่างเปิดเผยก็คือการทำลายอยู่นั่นแล จึงทำให้เกิดความกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ ในสังคมมนุษย์ ขึ้นชื่อว่า “คนคับแค้น เห็นแก่ตัวจัด” จะไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนนิบหนายนั่นไม่มี! ไม่ว่าที่ใดถ้ามีคนประเภทนี้แฝงอยู่ด้วย สังคมย่อมเดือดร้อนทุกสถานที่ไม่ไป เพราะคนประเภทนี้เคยเป็นภัยแก่สังคมมาาก และนานจนประมาณไม่ได้ สังคมจึงรังเกียจกันเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้

ที่ธรรมท่านสอนไม่ให้เบียดเบียนกัน ก็เพราะหัวใจมนุษย์มีคุณค่าด้วยกัน
ตลอดสมบัติแต่ละสิ่งละอย่างซึ่งอยู่ในครอบครอง ด้วยเป็นของมีคุณค่าทางจิตใจอยู่
มาก จึงไม่ควรทำจิตใจกันให้กำเริบ เพราะใจของใคร ๆ ก็ต้องการอิสรภาพเช่นเดียวกัน
ไม่ประสงค์ความถูกกดขี่บังคับด้วยอาการใด ๆ ซึ่งล้วนเป็นการทำลายจิตใจกันให้กำเริบ
อันเป็นสาเหตุให้ก่อกรรมก่อเวรไม่มีที่สิ้นสุดยุติลงได้ เพียงสัตว์เขายังกลัวตาย เขายัง
กลัวความเบียดเบียนการทำลาย

มนุษย์อยู่ด้วยกันไม่กลัวการเบียดเบียน ไม่กลัวการทำลาย ไม่กลัวการเอารัดเอา
เปรียบกัน ไม่กลัวการดูถูกเหยียดหยามกัน จะมีได้หรือ! สิ่งเหล่านี้ใครก็ไม่ปรารถนา
กันทั้งโลก

การที่ทำให้เกิดความกระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน จนโลกหาความสงบไม่ได้
เป็นพื้นเป็นไฟอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ และจะเป็นไปโดยลำดับไม่มีที่สิ้นสุด
เพราะอะไรเป็นเหตุ ถ้าไม่ใช่เพราะความเห็นแก่ตัว อันเป็นเรื่องของกิเลสตัว
สกปรกตัวหยาบ ๆ นี่จะเป็นเพราะอะไร

ความผิดถูกดีชั่วต่าง ๆ พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนไว้หมด ท่านมีพระเมตตา
กรุณาสุดส่วนแก่มวลสัตว์ทุกประเภทแม้ปรมาณู ก็ไม่ให้เบียดเบียนทำลายกัน เพราะมี
กรรม มีวิบากแห่งกรรม อย่างเต็มตัวด้วยกัน อยู่ด้วยกรรมไปด้วยกรรม สุขทุกข์ด้วย
กรรมเหมือนกัน ควรนับถือกันเป็นความเสมอภาค ดังในธรรมว่า

“สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน ไม่ให้เบียดเบียนทำลาย
กัน” เป็นต้น

เมื่อต่างคนต่างเห็นความสำคัญของชีวิตจิตใจ และสมบัติของกันและกันเช่นนี้
ย่อมไม่เบียดเบียนกัน เพราะทำกันไม่ลง เมื่อต่างคนต่างมีความรู้สึกอย่างนี้แล้ว โลกก็
เย็น อยู่ด้วยกันอย่างผาสุก มีการยอมรับผิดรับถูก มีหลักธรรมเป็นกฎเกณฑ์ ต่างคน
ต่างระมัดระวัง ไม่หาเรื่องหลบหลีกปลีกกฎหมายและศีลธรรมกัน เป็นหลักปกครองให้
เกิดความร่มเย็นผาสุก

เช่นไม่ยอมรับความจริงดังที่เป็นอยู่เวลานี้ และที่เคยเป็นเรื่อยมาจนกระทั่ง
ปัจจุบัน ไม่มีใครกล้าเป็นกล้าตายตัดหัวธรรม ด้วยการยอมรับความจริง แม้ไปบอกไป
ลักเขามาหยก ๆ เวลาถูกจับตัวได้ก็แก้ตัวว่า “เขาหาว่า” คนเราถ้ารับความจริงแล้วจะ
ว่า “เขาหาว่า...” ไปทำไม! ขายตัวเปล่า ๆ ! แม้คนติดคุกติดตะรางลองไปถามดูซิว่า
“นี่เป็นอะไรถึงต้องมาติดคุกติดตะรางล่ะ?” ต้องได้รับคำตอบว่า “เขาหาว่าผมลัก
ควาย” เป็นต้น เมื่อถามกลับว่า “เราไม่ได้ลักควายของเขาจริง ๆ หรือ?” “ลักจริง ๆ”

แน่ะ! ลักจริงๆ ทำไมบอก “เขาหาว่า....” ทั้งนี้เพราะไม่ยอมรับความจริง เนื่องจากความเห็นแก่ตัว กลัวเสียเกียรติ ขาชี้หน้า ว่าเป็นคนเลวทรามหยามเหยียด อายเพื่อนมนุษย์นั้นแล แต่การพูดโกหกไม่ยอมรับความจริงซึ่งเป็นความผิดสองชั้นนั้น ไม่พึงเหลียวใจและอายบ้าง ความเป็นมนุษย์ผู้ดีจะได้มีทางกระตือรือร้นขึ้นมาบ้าง

เหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ จึงทำให้หมดยางอายโดยสิ้นเชิง สิ่งเหล่านี้เป็นของสกปรกเลวทรามในวงผู้ที่มีศีลธรรมในใจ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่กดถ่วง เป็นสิ่งที่ทำลายจิตใจและทำลายสมบัติของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สิ่งสกปรกรกรุงรังเหล่านี้ ผู้มีจิตใจใฝ่ต่ำชอบมันอย่างยิ่ง ทั้งที่มันให้โทษมากไม่มีประมาณ มีมากมีน้อยก็ทำความกระทบกระเทือน และทำความฉิบหายแก่ผู้อื่นไม่สงสัย

จึงขอตั้งปัญหาถามตัวเองเพื่อเป็นข้อคิดว่า “เหล่านี้หรือที่ว่โลกเจริญ?” เจริญด้วยสิ่งเหล่านี้หรือ? อันนี้หรือที่เรียกว่า “เชิดชูกันและกัน และเชิดชูโลกให้เจริญ?”

คำตอบ “จะเชิดชูโลกอย่างไร เวลานี้โลกกำลังร้อนเป็นฟืนเป็นไฟ ยังไม่ทราบว่ามันกดถ่วงอยู่หรือ? นั่น! ส่วนศาสนามีบทใดบาปใดที่สอนให้โลกเบียดเบียนกัน ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายแก่กัน เพียงสังเกตตามความรู้สึกระส่ำระสายก็ไม่ปรากฏเลย”

ที่นี้ทำ “โอปนยโก” น้อมข้างนอกเข้ามาข้างในเพื่อให้เกิดประโยชน์ ไม่เสียหายไปเปล่า” การแสดงธรรมมีทั้งข้างนอกข้างใน ข้อสำคัญก็ให้น้อมเข้ามาเป็นสาระสำหรับเรา

การแสดงนั้นก็เพื่อแยกข้างนอกให้ดูเสียก่อน แล้วย้อนเข้ามาข้างใน เวลานี้ข้างในของเราเป็นอย่างไรบ้าง? “สวัสดิมัช้อยู่หรือเป็นประการใดบ้าง?” “เวลานี้กิเลสประเภทต่างๆ ที่เป็นเจ้าอำนาจกดถ่วงจิตใจเรามีบ้างไหม? โลกแห่งชั้นนี้ และระหว่างชั้นนี้กับจิต สวัสดิมัช้อยู่หรือ? ไม่กดถ่วงใจของผู้เป็นเจ้าของชั้นนี้หรือ?

จงดูให้ดีด้วยสติ พิจารณาด้วยปัญญาอย่างรอบคอบ ขณะใดที่สติปัญญาประหลาดไปจากใจ ขณะนั้นแลเราได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะถูกกดถ่วงย่ำยีโดยอาการต่างๆ ของกิเลสทั้งหลาย ขณะใดมีสติปัญญารักษาใจไม่ปล่อยตัว แม้สติปัญญาจะยังไม่เพียงพอกับความต้านทาน หรือปราบปรามสิ่งเหล่านั้นให้หมดไป เรายังพอยับยั้งได้ ไม่ทุกข์ถึงขนาด หรือไม่ทุกข์เสียจนเต็มเปา ยังพอลดหย่อนผ่อนเบาบ้าง ยังมีสติปัญญาพอตัวแล้ว ไม่มีกิเลสตัวใดที่จะมาเป็นข้าศึกต่อใจได้เลย! พอขยับตัวออกมาก็ถูกปราบเรียบในขณะนั้น

นี่แลผู้มีธรรมครองใจเป็นอย่างนี้ ใจเป็นอิสระเพราะธรรมครองใจ ใจมีความสุขได้เพราะการรักษาใจด้วยธรรม ตลอดถึงความหลุดพ้นจากความกตถวาททั้งหลายโดยประการทั้งปวง ก็เพราะการปฏิบัติธรรม เพราะรู้ธรรม เพราะเห็นธรรม ประจักษ์ใจไม่สงสัย ลูบ ๆ คลำ ๆ ดังที่เคยเป็นมาในขั้นเริ่มแรก

ธรรมอยู่ในสถานที่ใด ต้องเย็นในสถานที่นั้น ธรรมอยู่ที่ใจ ใจย่อมชุ่มเย็นผาสุก ทุกอริยาบถไม่มีสิ่งรบกวน เมื่อจิตก้าวเข้าถึงขั้นธรรมเป็นใจ ใจเป็นธรรม ยิ่งเย็น ไม่มีกาลสถานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเลย เย็นเต็มที่เต็มฐาน ก็คือใจเป็นธรรม ธรรมเป็นใจ นั่นแล

เราคิดดูซิ ธรรมบทใดแรงใดที่ทำความกตถวาท ทำโลกให้มีความสุขทุกข์ความเดือดร้อน ไม่ปรากฏแม้แต่ชนิดหนึ่ง! การทำให้เราและโลกเดือดร้อนวุ่นวายระส่ำระสายจนแทบไม่มีที่ปลงวาง ก็เพราะมันมีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้นเป็นเจ้าการ!

ผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่มีสติปัญญาประกอบตัว กิเลสแสดงออกมามากน้อยย่อมทราบทันที และเริ่มแก้ไขถอดถอนไม่นอนใจ จนไม่มีอะไรแสดงแล้วก็อยู่เป็นสุข ดังปราชญ์ว่า “ฆ่ากิเลสได้แล้วอยู่เป็นสุข” ถ้าพลิกกลับก็ว่า “ฆ่ากิเลสไม่ได้ย่อมเป็นทุกข์ทั้งอยู่ทั้งไป ทั้งเป็นทั้งตาย!” ฉะนั้นพวกเราต้องสร้างสติปัญญาให้ดี เพื่อต่อสู้กิเลสที่มีอยู่ภายในตัว จงระวังอย่าให้มันกล่อมเสียหลับทั้งคืนทั้งวัน ทั้งยืนเดินนั่งนอน ให้มีเวลาตื่นบ้าง ให้มีเวลาต่อสู้กับเขาบ้าง ถ้ามีการต่อสู้กัน คำว่า “แพ้ ชนะ” ก็จะปรากฏขึ้นมา ไม่หมอบราบเสียทีเดียว เพราะไม่มีการต่อสู้ มีแต่หมอบราบ และเชื่อมั่นไปหมด กิเลสว่ายังงี้เชื่อไปหมด หากมีการต่อสู้บ้าง ก็มีแพ้มันซะสับปนกันไป ต่อไปก็ชนะเรื่อย ๆ ชนะไปเรื่อย ๆ และชนะไปเลย ใจเป็นอิสระเต็มภูมิ!

นี่อำนาจแห่งศาสนธรรมที่ผู้นำมาปฏิบัติเป็นอย่างนี้! เป็นที่เชื่อใจ เป็นที่แน่ใจได้ ไม่มีอะไรที่จะแน่ใจได้ยิ่งกว่าศาสนธรรม ถ้าเราปฏิบัติเต็มกำลังความสามารถเราก็เชื่อใจเราได้ เมื่อบรรลุถึงขั้น “จิตบริสุทธิ์” แล้วก็แน่นอนตลอดเวลาไม่สงสัย ไม่อยากไม่หิวโหยกับอะไรทั้งนั้น ไม่อยากรู้ไม่อยากเห็น ไม่อยากศึกษากับใคร ๆ ว่าจะเป็นอย่างนั้น น่าจะเป็นอย่างนี้ อยากรู้นั้นอยากรู้นี้ เพื่อนั้นเพื่อนี่อีกต่อไป!

รู้ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ภายในใจ เมื่อเต็มภูมิความรู้ความเห็นแล้ว ก็ไม่อยากไม่หิวโหย ไม่มีอะไรรบกวนใจก็แสนสบาย ขอให้พากันนำธรรมนี้ไปปฏิบัติรักษาดน อยู่สถานที่ใดไปสถานที่ใดจงทราบเสมอว่า ความผิดถูกชั่วดีนั้นอยู่กับเรา การละวางในสิ่งที่ควรละวาง และการส่งเสริมสิ่งที่ควรส่งเสริม ก็อยู่ที่ตัวของเรา ไปไหนให้มีวัด อย่าให้ปราศจากวัด อย่างท่านอาจารย์ฝั้นท่านเคยว่า “วัดที่นั่น วัดที่นี่ วัดอยู่ภายในใจ”

ท่านพูดถูก ให้มีวัดอยู่ภายในจิตใจเสมอ คือ “วัตรปฏิบัติ” มีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร ใคร่ควรดูเหตุดูผลอยู่เสมอ เวลานั่งรถไปก็ภาวนาไปเรื่อย ๆ ใครจะว่าบ้าว่าบอ ก็ตาม ข้อสำคัญผู้รับผิดชอบเรานี้คือเราเอง อย่าเป็นบ้าไปกับเขาก็แล้วกัน ถ้าเราไม่เป็นบ้าเสียอย่างเดียว คนเป็นร้อย ๆ คนจะมาติเตียนหรือกล่าวตู่เราเป็นบ้า เป็นบอ คนร้อย ๆ คนนั้นนะมันเป็นบ้ากันทั้งนั้นแหละ! เราไม่เป็นบ้าเสียคนเดียวเราก็สบาย

นี่แหละเป็นคติหรืออุดมการณ์อันสำคัญ ฟังแล้วจงพากันนำไปประพฤติปฏิบัติ เวลาถูกใครว่าอะไรก็ให้คำนึงถึงพระพุทธเจ้า อย่าไปโกรธไปเกรี้ยวให้เขา ความโกรธให้เขาก็คือไฟเผาตัว ความไม่พอใจให้เขาก็คือไฟเผาตัวไม่ใช่เผาที่ไหน มันเผาที่นี่ก่อนมันถึงไปเผาที่อื่น ให้ระมัดระวังไฟกองนี้อย่าให้เกิด!

เราจะไป “สุคโต” นั่งรถนั่งราไปก็สุคโตเรื่อยไป นั่งในบ้านก็สุคโต อยู่ก็สบาย อยู่ที่ไหนก็สบาย เวลาตายก็เป็นสุข ไม่วุ่นหน้าวุ่นหลังดินพลาญอยู่ราวกับลิงถูกลูกศร ซึ่งดูไม่ได้เลยในวงปฏิบัติ

ฉะนั้นจงระวังไว้แต่บัดนี้ ปฏิบัติให้เต็มภูมิแต่บัดนี้! คำว่า “อาชาไนย” หรือ “ราชสีห์” จะเป็นใจของเราผู้ปฏิบัติเสียเอง!

เออละ การแสดงธรรมก็พอสมควร!





กำจัดกิเลส พันทุกข

เทคนิคโปรดคุณเพาหงา วรณะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ที่ท่านพูดว่า “โลก” ก็คือหมู่มสัตว์ “สตุต” แปลว่าผู้ซ่อง ผู้ยังติดยังซ่อง อะไรทำให้ซ่อง? เพียงเท่านั้นก็ทราบแล้ว ท่านพรรณนาไว้หลายสิ่งหลายอย่างหลายภพหลายภูมิ ล้วนแต่ภูมิสถานที่ทำให้จิตติดจิตซ่องและจะต้องไปทั้งนั้น ท่านจึงว่าจิตนี้เป็นนักท่องเที่ยว เพราะเที่ยวไปไม่หยุดไม่ถอย กลัวหรือกลัวก็ต้องไป เพราะกำลังตกอยู่ในความเป็นนักต่อสู้ ขึ้นชื่อว่า “นัก” แล้วมันต้องต่อสู้อย่างไม่ลดละท้อถอย ถ้าไม่เป็นอย่างนั้นก็ไม่เรียกว่า “นัก” คือสู้ไม่ถอย

ภพภูมิต่างๆ ไปเกิดได้ทั้งนั้น แม้แต่นรกอเวจีซึ่งเป็นสถานที่ที่ทุกข์เดือดร้อนมากผิดทุกข์ทั้งหลาย จิตยังต้องไปเกิด! อะไรทำให้จิตเป็นนักต่อสู้?

เชื้อแห่งภพชาติคือกิเลสทั้งมวลนั่นเอง ที่ทำให้สัตว์ทำกรรม กรรมเกิดวิบากเป็นผลดีผลชั่ว วนไปเวียนมาในภพต่างๆ ภพน้อยภพใหญ่ไม่มีประมาณ ว่าจะหลุดพ้นจากความเกิดในภพนั้นๆ ได้เมื่อใด เกิดเป็นภพอะไรตัวประธานก็อยู่ที่ “ใจ” เป็นผู้จะไปเกิด เพราะอำนาจกิเลส กรรม วิบาก พาให้เป็นไป

ในโลกเรามีสัตว์เกิดมากน้อยเพียงไรใครจะไปนับได้! เพียงในบริเวณวัดนี้ สัตว์ต่างๆ ที่สุดวิสัย “ตาเนื้อ” จะมองเห็นได้มีจำนวนมากเท่าใด สัตว์ที่เกิดที่อยู่ในที่มองเห็นได้ด้วยตาเนื้อนี้ก็มิ ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเนื้อ เพราะละเอียดก็มี แม้แต่สัตว์เล็กๆ ซึ่งเป็นด้านวัตถุ แต่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเนื้อก็มี สัตว์ที่เกิดเป็น “ภพ” เป็นทั้งลึกลับทั้งเปิดเผยในโลกทั้งสามจึงมีมากมาย ถ้าเป็นสิ่งที่มองเห็นด้วยตาเนื้อได้แล้ว จะหาที่เหยียบย่ำลงไปไม่ได้เลย เต็มไปด้วยจิตวิญญาณของสัตว์ เต็มไปด้วยภพด้วยชาติของสัตว์ประเภทต่างๆ ทั้งหยาบทั้งละเอียด เต็มไปทั้งสามภพสามภูมิ แม้แต่ช่องลมหายใจเรายังไม่ว่าง

ในตัวของเรา ก็มีสัตว์ชนิดต่างๆ อยู่มากจนน่าตกใจ ถ้ามองเห็นด้วยตาเนื้อ เช่น เชื้อโรค เป็นต้น ไม่เพียงแต่วิญญาณ คือจิตเราดวงเดียวที่อาศัยอยู่ในร่างนี้เท่านั้น ยังมีอีกที่พันที่หมื่นวิญญาณอาศัยอยู่ในร่างนี้ด้วย ฉะนั้นในร่างกายเราแต่ละคน จึงเต็มไปด้วยวิญญาณปรมาณูของสัตว์หลายชนิดจนไม่อาจคณนา มีอยู่ทุกแห่งได้ เพราะมีมากต่อมาก และละเอียดมากจนไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา ฟังได้ด้วยหู

ในอากาศกลางหาว ในน้ำ บนบก ทั่วทิศต่างๆ มีสัตว์เต็มไปหมด แล้วยังมัวสงสัยอยู่หรือว่า “ตายแล้วสูญไม่ได้เกิดอีก” ก็อะไรๆ มันเกิดอยู่เวลานี้เคลื่อนแผ่นดิน ภูผายาบก็มีมนุษย์ ซึ่งกำลังหาโลกจะอยู่ไม่ได้ ยังจะมาสงสัยอะไรอีก

ความเกิดก็แสดงให้เห็นอยู่ทุกแห่งหน ทั้งหยาบทั้งละเอียด ทั้งในน้ำบนบกก็มีไปหมด ตลอดบนอากาศ ยังจะสงสัยอยู่หรือว่าตายแล้วไม่เกิด แล้วอะไรมันมาเกิด ดูเอาซีเครื่องยืนยัน “ไม่สูญ” มีอยู่กับทุกคน ถ้าสัตว์ตายแล้วสูญดังที่เข้าใจกัน สัตว์เอาอะไรมาเกิดเล่า? ลงตายแล้วสูญไปจริงๆ จะเอาอะไรมาเกิดได้ สิ่งที่ไม่สูญนั้นเองพาให้มาเกิดอยู่เวลานี้ ไปลบล้างสิ่งที่มีอยู่ให้สูญไปได้อย่างไร ความจริงมันมีอยู่อย่างนั้น ที่ลบไม่สูญก็คือความจริงนั้นแล

จะมีใครเป็นผู้ฉลาดแหลมคม รู้ได้ละเอียดลออทุกสิ่งทุกอย่างตามสิ่งที่มีอยู่เหมือนพระพุทธเจ้าเล่า?

พวกเราตาบอดมองไม่เห็นตัวเอง ได้แต่ลุ่มคล้ำไปลุ่มคล้ำมา คล้ำไม่เจาก็ว่าไม่มี แต่ไปโดนอยู่ไม่หยุดหย่อนในสิ่งที่เข้าใจว่าไม่มีนั้น ต่างคนต่างโดน “ความเกิด” อย่างไรละ โดนกันทุกคนไม่มีเว้น เหมือนเราไม่เห็น เดินไปเหยียบขวากเหยียบหนามนั้นนะ เราเข้าใจว่าหนามไม่มีขณะที่เหยียบ แต่ก็เหยียบหนามที่ตนเข้าใจว่าไม่มีนั้นแหละ มันปักคนผู้ไม่เห็นแต่ไปเหยียบเข้า เพียงเท่านั้นก็พอทราบได้ว่า ควรเชื่อแล้วหรือ ความรู้ความเห็นอันมีติดบอดของตัวเองนะ เพียงหนามอันเป็นของหยาบๆ ยังไม่เห็นและไปเหยียบจนได้ ถ้ารู้ว่าที่นั้นมีหนามจะกล้าไปเหยียบได้อย่างไร เช่น หัวตอไปโดนมันทำไม ไม่ไปโดนมันทำไม ถ้าแน่ใจว่ามีใครจะกล้าไปโดน ใครจะกล้าไปเหยียบหนามซึ่งไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย มันเป็นเรื่องเจ็บปวดขนาดไหน แล้วทำไมถึงโดนกันเรื่อย ๆ เล่า? ก็เพราะความเข้าใจว่าหนามไม่มีนั่นเอง

ฉะนั้นสิ่งต่าง ๆ จึงไม่อยู่ในความสำคัญว่ามีหรือไม่มี มันอยู่ที่ความจริงอย่างตายตัว ไม่มีใครอาจแก้ไขให้เป็นอื่นไปได้

นี่ก็เหมือนกันเรื่องภพเรื่องชาติของคนและสัตว์ มีเกิดให้เห็นมีตายให้เห็นอยู่เคลื่อนแผ่นดิน เฉพาะในโลกเรานี้ก็เห็นเคลื่อนแผ่นดินอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้จะปฏิเสธจะไปลบล้างได้อย่างไรว่ามันไม่เกิด ว่ามันตายแล้วสูญสิ้นไป

เราไม่เชื่อพระพุทธเจ้า แต่เราเชื่อเราเป็นอย่างไรบ้าง? ผลของมันที่แสดงตอบ! ความรู้ความเห็นของเรามีสูงต่ำหรือแหลมคมขนาดไหนถึงจะเชื่อตนเอง จนสามารถลบล้างความจริงทั้งหลายที่มีอยู่ให้สูญไปตามความรู้ความเห็นของตน ทั้งๆ ที่ตนไม่สามารถรู้ความจริงนั้นๆ ทำไมจึงสามารถอาจเอื้อมไปลบล้างสิ่งที่เคยมีอยู่ให้สูญไปเมื่อ

เราไม่รู้ ลบเพื่อเหตุผลอันใด? ความรู้ที่มันโง่สองชั้นสามชั้น แล้วยังจะว่าตนฉลาดอยู่หรือ?

ถ้าต้องการความจริงด้วยใจเป็นนักกีฬา ก็ควรยอมรับตามความจริงที่ปรากฏอยู่ ลองคิดดู มีนักปราชญ์ที่โง่บ้างสอนอย่างถูกต้องแม่นยำตามหลักความจริงเหมือนพระพุทธเจ้า จะแหกกันไปหาที่ไหน ลองไปหาดูซิ หมดแผ่นดินทั้งโลกนี้จะไม่มีการเหมือนเลย ใครจะมาสอนให้ตรงตามหลักความจริงมีความเป็นและความจริงดังพระพุทธเจ้า แน่ใจว่าไม่มี!

ประการสำคัญก็คือการคิดว่า “ตายแล้วสูญ” นั้นเป็นภัยอันตรายแก่ผู้คิดและผู้เกี่ยวข้องไม่มีประมาณ เพราะคนเราเมื่อคิดว่าตายแล้วสูญยอมเป็นคนสิ้นหวัง อยากทำอะไรก็ทำตามใจชอบในเวลามีชีวิตอยู่ ส่วนมากก็มักทำแต่สิ่งที่เป็นโทษเป็นภัยแก่ตัวเองและผู้อื่น เพราะชาติหน้าไม่มี ทำอะไรลงไปผลจะสนองตอบไม่มี ฉะนั้นความคิดประเภทนี้จึงทำคนสิ้นใจหวัง หลังจากนั้นก็ทำอะไรแบบไม่คำนึงดีชั่ว บุญบาป นรกสวรรค์ พอตายแล้วก็ไปเกิดในกำเนิดสัตว์ผู้สิ้นทำ เช่น สัตว์นรก เป็นต้น อย่างช่วยเหลืออะไรไม่ได้ ทั้งนี้พวกเรายังไม่เห็นเป็นของสำคัญอีกหรือ? ถ้ายังไม่เห็นศาสนธรรมซึ่งเป็นของแท้ของจริงว่าเป็นของสำคัญ ตัวเราเองก็หาสาระอะไรไม่ได้นั่นเอง ในขณะที่เดียวกันการปฏิเสธความจริงก็เท่ากับมาลบล้างสารคุณของเราเอง กลายเป็นคนไม่สำคัญ คนไม่มีสารคุณ คนหมดความหมาย คนทำลายตัวเอง ชนิดบอกบุญไม่รับ เพราะความคิดที่ลบล้างความจริงที่มีอยู่นั้นเป็นความคิดทำลายตนเอง สิ่งที่มีความหมายแต่ไปลบล้างสิ่งที่จริง แต่ไปขัดความจริง สุดท้ายก็สะท้อนกลับสิ่งที่จริงมาหาตัวเอง เป็นผู้รับเคราะห์กรรมเสียเองโดยไม่มีใครอาจช่วยได้ กลายเป็นคนขาดทุนทั้งขึ้นทั้งล่องซี!

พวกเรานับว่าดีมาก วาสนาเรามีความดีคุ้มครองถึงได้มาพบพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ถูกต้องตายตัว บอกขวากหนามให้สัตว์โลกรู้และหลบหลีกกัน และบอกสวรรค์ นิพพาน ให้สัตว์โลกได้ไป ได้น้อมใจเข้ามาประพฤติปฏิบัติ ถวายกาย วาจา ใจ ตลอดชีวิตทุกสิ่งทุกอย่างกับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ดำรงตนอยู่ด้วยศีลด้วยธรรม ประพฤติคุณงามความดีตลอดมา เพื่อเป็นการเพิ่มพูนบุญวาสนาบาร์มีของตนๆ ให้สูงส่งยิ่งขึ้นไป

ผู้ไม่มีโอกาสทำได้อย่างนี้มีจำนวนมากมาย อยากจะพูดว่า ราว ๙๙ % ประเภทเป็นอยู่ด้วยความเชื่อบุญเชื่อบาป ยังเหลือเปอร์เซ็นต์เดียวหรือไม่ถึงเปอร์เซ็นต์ก็อาจเป็นได้ เมื่อเทียบกับโลกทั้งโลก

ความเกิดความตายมันเห็นอยู่ชัด ๆ ภายในจิต เพราะฉะนั้นขอให้เรียนความจริงซึ่งมีอยู่ที่จิต มันเกิดอยู่ที่นั่น มันตายอยู่ที่นั่น เชื่อให้เกิดให้ตายมีอยู่ที่จิต เมื่อเรียนและประพฤติปฏิบัติทางด้านจิตตภาวนา ทดสอบเข้าไปหาความจริงที่มีอยู่ภายในจิต ทั้งเรื่องเกิดเรื่องตาย เรื่องความเกี่ยวข้องพัวพันต่าง ๆ เรื่องดีเรื่องชั่ว เรื่องบุญเรื่องบาป เรียนเข้าไปตรงนั้น จะเจอเข้ากับความจริงในแง่ต่าง ๆ ที่นั่นโดยไม่มีทางสงสัย

เมื่อเจอด้วยใจตนเองอย่างประจักษ์แล้ว ก็เหมือนเราไปเห็นด้วยตาเนื้อเราจริง ๆ เราจะลบล้างได้อย่างไร ปฏิเสธได้อย่างไรว่าสิ่งนั้นไม่มี แต่ก่อนเข้าใจว่าไม่มี แต่ไปเห็นด้วยตาแล้วจะปฏิเสธได้อย่างไร เพราะตนเป็นผู้เห็นเอง ถ้าลบก็ต้องลบด้วยการควักลูกตาตนออกเพราะลูกตาโกหก

ที่ลบล้างไม่ลงลบล้างไม่ได้เพราะตนเห็นด้วยตาว่า สิ่งนั้นมันมีอยู่จริง ถ้าเป็นด้านวัตถุที่จับต้องดูได้ก็จับต้องดูได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นตนจะลบล้างได้หรือ? ว่าสิ่งนั้นไม่มี คือสิ่งที่ตนถือและดูอยู่นั้น ลบล้างไม่ได้ ดังนั้นความจริงที่มีอยู่ ท่านผู้ใดรู้เห็น ท่านผู้นั้นต้องยอมรับความจริงนั้น นอกจากผู้ไม่สนใจอยากรู้ อยากเห็นยิ่งกว่าการเชื่อตัวเองเท่านั้น ก็สุดวิสัยที่ธรรมจะช่วยได้

เรื่องของความจริงเป็นอย่างนี้ และพวกที่รู้ความจริงก็รู้อย่างนี้ ท่านจึงไม่ลบล้างและสอนตามความมีความจริง พวกเราเป็นคนมีเดบอด จึงควรเชื่อและดำเนินตามท่านจะเป็นทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นความสวัสดีมงคลแก่ตัวเอง ผู้มุ่งหวังความหลุดพ้นทั้งปวงนับแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูงสุด เป็นความจริงไปตามขั้นของธรรมและขั้นของผู้เรียน “จิตตภาวนา” นั้นแหละ เป็นผู้จะทราบได้ชัดเจน

ในวงชั้นนี้มีความกระเพื่อม กระเทือนด้วยภพชาติ โดยอาศัยอารมณ์เป็นผู้ชักใยอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเกิดความดับ ๆ อันมีเชื้ออยู่ภายในให้เป็นผู้ผลักดันให้อาการของจิตออกแสดงตัว จิตยังไปไม่ได้เพราะยังมีอัตภาพเป็นความรับผิดชอบอยู่ จิตจึงกระเพื่อมอยู่ อารมณ์เป็นความเกิดดับ ๆ อยู่เพียงเท่านั้น ถ้าใจสามารถออกจากร่างได้ ใจจะเข้าปฏิสนธิสักก็อัตภาพก็ได้ในวันหนึ่ง ๆ จะได้เป็นล้านอัตภาพในคน ๆ หนึ่ง เพราะมีความติดความข้องความรักความชอบใจเป็นสายใย รักก็ติด ชังก็ติด โกรธก็ติด เกลียดก็ติด ติดได้ทั้งนั้นไม่มีอัน อะไร ๆ มันติดทั้งนั้น ถ้าใจติดอะไรทำให้เป็นภพเป็นชาติขึ้นมาอย่างเปิดเผยในขณะที่ติดแล้ว วันหนึ่ง ๆ จะมีกี่ล้านอัตภาพในตัวเราเอง แต่นี่มันได้อัตภาพอย่างเปิดเผยเพียงอันเดียวเท่านั้น ใจจึงเป็นเพียงไปติดไปยึดอยู่กับอารมณ์นั้น ๆ เท่านั้น ไม่อาจถอนตัวออกจากอัตภาพนี้ไปเข้าสู่อยู่กับอารมณ์ที่ใจติดได้ คนเราจึงมีได้เพียงอัตภาพเดียว ความเป็นจริงอย่างนี้ การเรียนก็เรียนอย่างนี้ เรียนให้ทราบวิธีของจิตซึ่งพร้อมที่จะติดอยู่เสมอ

คิดเรื่องอะไรคอยแต่จะติด ตำนานติชมสิ่งใดก็ไปติดกับสิ่งนั้น ตำนานก็ติด ชมก็ติด ถ้าจิตอยู่ในขั้นที่ควรจะติดเป็นติดทั้งนั้น ไม่ถอยในเรื่องติด เพราะฉะนั้นเรื่องเกิด เรื่องตายของจิตจึงไม่มีถอย เรื่องสุขเรื่องทุกข์ของจิตจึงมีประจำตน เพราะความคิดปรุงพาให้เป็นไป จิตเป็นผู้ไม่ถอยในการทำกรรมชั่ว ผลสุขทุกข์จึงเป็นเงาตามตัวแล้ว ปฏิเสธได้อย่างไร เรื่องความเป็นของจิตก็เป็นอยู่อย่างนี้ เห็นชัดๆ ภายในตัวเอง การเรียนจึงเรียนลงที่นี้ เมื่อเรียนลงไปที่นี้ซึ่งเป็นเป้าหมายแห่งความจริงทั้งหลาย ก็รู้ชัดเจนโดยลำดับๆ

อันใดที่ควรปล่อย เมื่อมีความสามารถรู้ได้ด้วยสติปัญญาแล้วมันปล่อยของมันเอง เมื่อปล่อยแล้วสิ่งนั้นไม่มีมาข้องใจอีกค่อยๆ หดไป ๆ ใจหดตัวเข้ามาเลื่อนเข้ามาจากที่เคยอยู่กว้าง ปล่อยแล้วปล่อยเข้ามา ๆ วงก็แคบเข้าจนกระทั่งเหลือชนิดเดียวคือที่ใจนี้ ก็รู้ว่า “นี่เชื้อแห่งภพยังมีอยู่ภายในใจ” นี่เชื้อแห่งภพนี้เป็นสิ่งหลอกตาได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่ใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างละเอียดสุขุม จะติดเชื้อแห่งภพอย่างไม่สงสัย ได้เคยบอกแล้วว่า จิตมันรู้ตัวเองอย่างชัดๆ จากการปฏิบัติ จะลบล้างได้อย่างไรว่า “จิตนี้เมื่อตายไปแล้วจะไม่พาเกิดอีก” เพราะตัวเกิดก็อยู่กับจิต จิตก็รู้ว่าการจะเกิดอีกนั้นเพราะเชื้อนี้เป็นเหตุ รู้ๆ เห็นๆ กันอย่างเปิดเผยจากการปฏิบัติทางจิตตภาวนา ซึ่งเป็นทางดำเนินที่ทรงดำเนินแล้ว ทรงรู้ประจักษ์พระทัยมาแล้ว เชื้อแห่งภพชาติมีอยู่ในจิตมากน้อย จิตจะต้องเกิดในภพอีก

เมื่อปฏิบัติจิตตภาวนาเข้าสู่ขั้นละเอียด กิเลสยังมีมากน้อยย่อมรู้ได้ชัดด้วยปัญญา เพราะสติปัญญาอันละเอียดนี้คมมาก ไม่มีอะไรจะหนีรอดไปได้ เพราะปัญญาความรู้เห็นสิ่งต่างๆ ที่มาเกี่ยวข้องกับจิตได้อย่างรวดเร็ว จิตจะมีสาเหตุให้ไปเกิดที่นั่นไปเกิดที่โน่น สติปัญญาตามแก้ไขทันกับเหตุการณ์ไม่เนิ่นช้า และสามารถตัดขาดได้ในโอกาสที่เหมาะสม

ประการหนึ่ง จิตขั้นละเอียดนี้พร้อมที่จะหลุดพ้นอยู่แล้ว เมื่อสติปัญญาถึงพร้อมกับสิ่งที่ควรตัดในโอกาสที่ควร จนสามารถตัดขาดเสียได้ ไม่มีเงื่อนสืบท่อภายในจิต จนเป็นจิตที่บริสุทธิ์ล้วนๆ ขึ้นมา

เมื่อจิตบริสุทธิ์แล้วจะสูญไปไหน? ถ้ามีการสูญไปอยู่จะเอาอะไรมาบริสุทธิ์? และเอาอะไรมาศักดิ์สิทธิ์วิเศษ? แม้พิจารณาเท่าไรๆ ก็ไม่มีเงื่อนสืบท่อ เพราะกิเลสหมดไปแล้ว จิตถึงความบริสุทธิ์แท้แล้ว จึงเป็นอันหมดปัญหากับจิตดวงนี้ ความที่จิตนี้จะเกิดจะตายต่อไปอีกไม่มี! ความสูญก็ไม่ปรากฏว่ามี เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าผู้บริสุทธิ์ จึงไม่ทรงแสดงความสูญไว้กับจิตพระอรหันต์ และจิตของสัตว์โลก จึงขอย้ำอีกว่าจิตที่จะหมดปัญหาแล้วมันสูญไหม? จิตยิ่งเด่น แล้วจะเอาอะไรมา

สูญเปล่า? เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้จะเอาอะไรมาสูญ? ขุดค้นเรื่องสูญเท่าไร จิตยิ่งเด่น ยิ่งชัดไม่มีอะไรสงสัย เด่นจนพูดไม่ถูก บอกไม่ถูกตามโลกนิยมสมมุติซึ่งหาที่สิ้นสุดยุติไม่ได้ ถ้าใครยังอวดเก่งต่อความคิดว่า “ตายแล้วสูญ” เวลาไปโดยผลที่ไม่คาดฝันในภพหน้า ก็จงเรียก “ความตายแล้วสูญ” มาช่วยถ้าจะสมหวัง

จิตที่เด่นนอกวงสมมุตินี้ แม้เด่นเพียงไรก็พูดให้ถูกต้องความจริงไม่ได้!

เมื่อปัญหาเกี่ยวกับการตายเกิดตายสูญสิ้นไปจากใจแล้ว ก็เป็นผู้ “สิ้นเรื่อง” โดยประการทั้งปวง ถึงความบริสุทธิ์เต็มภูมิ จิตที่บริสุทธิ์เต็มภูมินี้สูญไหม? เมื่อรู้ชัดเห็นชัดอย่างนี้แล้วธรรมชาตินี้จะสูญไปไหน? ลงความจริงที่รู้ยู่นี้จะลบได้ไหม? จะให้สูญได้ไหม? ใครจะไปลบเล่า? นอกจากคนตาฝ้าฟางมองไม่เห็นหนทาง เหยียบแต่ขวากแต่หนามแล้วก็บอกว่าหนทางไม่ดี สิ่งที่มีก็คือขวากหนามเต็มฝ่าเท้าเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นเราจะเชื่อคนตาดีหรือคนตาบอด จงตัดสินใจด่วน! อย่าให้เสียตายเดียวตายเปล่า จะว่าไม่บอกไม่เตือน ที่อธิบายมาทั้งนี้เป็นคำบอกคำเตือนอยู่แล้ว

ความบริสุทธิ์ที่ไม่ต้องฝืนอะไรๆ ก็คืออันนี้แล แล้วอันนี้จะสูญไปได้อย่างไร แต่จะมาตั้งอยู่เหมือนหม้อไหโอ่งน้ำไม่ได้ เพราะคนไม่ใช้หม้อ และนี่เป็นจิต จิตธรรมดา กับจิตบริสุทธิ์นั้นผิดกันมากมาย จะมาตั้งกฎเกณฑ์ให้เป็นอย่างนี้ ให้อยู่แบบนี้ๆ ไม่ได้ ไม่ว่าแบบใดๆ เพราะไม่ใช่ “ฐานะ” ของจิตประเภทนี้ที่จะมาตั้งแบบนี้หรือแบบใดๆ ดังท่านว่า “นิพพาน ปรม สุข” นิพพานสูญแบบนี้เอง คือสูญแบบนิพพาน มิใช่สูญแบบโลกๆ ที่เข้าใจกัน

“สูญแบบนิพพาน” คือไม่มีอะไรบรรดาสมมุติเหลืออยู่ภายในจิต ผู้ที่รูว่าสิ่งทั้งหลายสูญสิ้นแล้วจากใจนั้นเลย นั่นแหละคือตัวจริง นั่นแหละคือผู้บริสุทธิ์ ผู้นี้จะสูญไปไม่ได้ ยิ่งเด่นยิ่งชัดยิ่งเข้าใจแจ่มแจ้งทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้นี้ไม่สูญ ผู้นี้แลเป็นผู้ทรงคุณสมบัติอันยอดเยี่ยม ในบทที่สองว่า “นิพพาน ปรม สุข” ผู้นี้แลเป็นสุขอย่างยิ่งนอกสมมุติทั้งปวง

ถ้าจิตบริสุทธิ์ได้สูญไปจริงๆ ธรรมบทนี้จะขึ้นมารับไม่ได้ เพราะก็สูญไปหมดแล้ว ไม่มีอะไรจะมาเป็นสุขอย่างยิ่งได้เลย การปฏิบัติให้เข้าใจความจริงความแท้ของธรรม ต้องปฏิบัติให้ถูกธรรม อย่าฝืนธรรม จะไม่รู้ความจริงแม้มีอยู่ในตน

คำว่า “โลก” คือ “หมู่สัตว์” ก็หมู่สัตว์ทรงนี้เอง คือทรงที่มีเชื่อได้แก่วิชชา ตัณหาอุปาทานพาให้เกิดอยู่ไม่หยุด ก่อนจะไปเกิดใหม่ต้องเกิดอยู่ภายในจิตนี้เอง ท่านเรียกว่า “หมู่สัตว์พากันเกิดอยู่ทั่วโลกดินแดน” “ตายทั่วโลกดินแดน” ก็คือธรรมชาติที่ว่ามันเอง ไม่มีอันใดเป็นผู้พาให้เกิดพาให้ตาย

ส่วน ความทุกข์ความลำบากที่มาจากธรรมชาติที่ก่อภพ ได้แก่ “ชาติปิ ทุกขา ชราปิ ทุกขา มรณมฺปิ ทุกขํ” ธรรมชาติอันนี้เอง เมื่อละหมดโดยตลอดทั่วถึงไม่มีเชื้อ “วิภวณฺ” ที่จะพาให้เกิดอีกแล้ว ธรรมชาตินี้ก็เป็ “วิภวณฺ”

คำว่า “โลกคือหมูสัตว์” ก็พูดไม่ได้อีกแล้ว หมดปัญหาที่จะพูดว่าโลกคือหมู สัตว์ของผู้บริสุทธิ์นั้น ฉะนั้นพวกเราจงพยายามปฏิบัติตามหลักความจริงที่พระพุทธ เจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้วนี้ ในธรรมท่านว่า “สุวากุขาโต ภควตา ธมฺโม” พระธรรมอัน พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชอบแล้ว ชอบทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าเบื้องต้น คือ “อาทิกุลยาณ” ไพเราะเพราะพริ้ง เต็มไปด้วยเหตุด้วยผลในเบื้องต้นแห่งธรรม “มชฺฌกกุลยาณ” ไพเราะเพราะพริ้ง เต็มไปด้วยเหตุด้วยผล เต็มไปด้วยความถูกต้องงดงามในท่ามกลาง แห่งธรรม “ปริโยสานกุลยาณ” ไพเราะในที่สุด ทำให้ผู้ฟังซาบซึ้ง เต็มไปด้วยเหตุด้วย ผล ด้วยความถูกต้องงดงามสุดส่วนแห่งธรรม ทุกชั้นทุกวรรคทุกตอน

สิ่งที่น่าดีใจและควรแก้ไขอย่างยิ่งก็คือ จิตใจของสัตว์โลกผู้ฝืนหลักธรรมอยู่ ตลอดเวลา เพราะกิเลสมีอำนาจมากกว่าจึงทำให้ฝืนธรรม เมื่อฝืนธรรมก็ต้องได้รับ ความทุกข์ เกิดก็เป็นเรา แก่ก็เป็นเรา เจ็บก็เป็นเรา ตายก็เป็นเรา ทุกข์ยากลำบากชนิด ไหน ๆ ตนก็เป็นคนรับเสียเอง กิเลสมันไม่มารับแทนพอจะให้มันกลัวทุกข์ แล้วแสวงหา ธรรมเป็นที่พึ่งดังพวกเรา

พระพุทธเจ้าท่านไม่รับทุกข์ สาวกท่านไม่รับทุกข์ ดังที่มวลสัตว์รับกัน!

เพราะฉะนั้นจึงควรเห็นโทษแห่งการฝืนธรรมว่าเป็นของไม่ดี จะทำให้เกิดไป เรื่อย ๆ ตามความฝ่าฝืน จงพยายามแก้ไขดัดแปลงหรือฝึกกรรมาน ชำระสะสางสิ่งที่พา ให้ฝืนนั้นออกจากใจ เราจะคล้อยตามธรรมซาบซึ้งในธรรมไปเรื่อย ๆ ความซาบซึ้งใน ธรรมนั้น เพราะธรรมเริ่มเข้าถึงใจเรา และกิเลสก็เริ่มถอยทัพ กิเลสเบาบางลงไปแล้วจึง ทำให้มีความซาบซึ้งเต็มด้า มีความพอใจบำเพ็ญศีลบำเพ็ญธรรม

ถ้ามีแต่กิเลสล้วน ๆ เต็มหัวใจ ไม่มีธรรมเข้าขัดขวางต้านทานไว้บ้างเลย ย่อมไม่ มีใครจะสนใจในอรรถในธรรมกัน ชาตินี้ฉันว่ามีเราวาสนา เพราะมีธรรมคอยสะกิดใจ ให้เรามีความชอบความพอใจอยากไปวัดไปวา บำเพ็ญศีล บำเพ็ญทาน บำเพ็ญภาวนา ให้มีช่องทางปฏิบัติบำเพ็ญธรรม มีความดูดีเต็ม มีความพอกพอใจ มีความเชื่อความ เลื่อมใสในธรรม อันเป็นธรรมรสภายในใจ มีธรรมค้ำครองจิตใจ กิเลสแม้ยังมีอยู่ในใจ ก็จริง แต่ธรรมที่ได้สั่งสมมาจึงพอสู้ต้านทานกัน หากมีแต่เรื่องกิเลสล้วน ๆ แล้ว การ ทำความดีย่อมเป็นการทำยากยิ่ง ทั้งไม่สนใจจะทำ สนใจแต่ “บาปกรรม” นำตนเข้าสู่ ความลามกตกนรกทั้งเป็นทั้งตาย ไม่มีวันผลบุญได้เลย

ผู้ไม่มีธรรมในใจ ก็คือผู้มีบาปเต็มไปทั้งดวงใจนั้นแล ผลของบาปจึงได้รับแต่ความทุกข์ความลำบากเรื่อย ๆ ไป ไม่ว่าจะอยู่ในภพใดกำเนิดใด แดนใดภาษาใด เพราะใจนั้นมันไม่มีชาติชั้นวรรณะ ไม่มีภาษา แต่เป็นแหล่งผลิตกรรมชั่วทั้งปวง และเป็นคลังแห่งวิบากคือผู้รับผล จึงต้องรับทั้งความสุขความทุกข์ที่ตนสร้างขึ้นทำขึ้นมานั่น จะหลบหลีกปลีกตัวไปที่ไหนไม่ได้ ถ้าไม่สร้างป้อมปราการคือบุญกุศลไว้เสียแต่บัดนี้ ซึ่งยังไม่สายเกินไป เพื่อบรรเทาหรือลบล้างบาปให้ลดน้อยลงจนไม่มีบาปติดตัวติดใจ ผู้นี้แลคือผู้มีความสุขแท้ ไม่เพียงแต่ความสุขที่เกิดจากการเสกสรรปั้นยอซึ่งหาความจริงมิได้

การกล่าวทั้งหมดนี้ ให้ต่างคนต่างน้อมเข้าสู่ใจของตนเอง ซึ่งเป็นตัวการก่อกรรมทำเข็ญด้วยกัน เป็นตัวการทั้งเรื่องที่เป็นมานี้ เป็นตัวการทั้งเรื่องชำระคือแก้ไข ต้องฝืนต่อสู้กับกิเลส ต้องฝืน อย่าถอยมันจะได้ใจ เพราะกิเลสเคยฝืนเราและเคยบังคับเรามานานแล้ว คราวนี้เราพอมีทางสู้ เพราะได้อรรถไถ่ธรรมมาจากพระพุทธเจ้า จากครูบาอาจารย์เป็นเครื่องมือต่อสู้กับกิเลส สู้ไม่ถอย ขึ้นชื่อว่าสู้แล้วจะต้องมีชัยชนะจนได้ในวันเวลาหนึ่ง ที่แรกเรายอมมันแบบหมอบราบเลย ถ้าไม่สู้มันก็ไม่เรียกว่า “ลูกศิษย์พระตถาคต” ผู้เก่งกล้าในการรบกับกิเลส การต่อสู้ยังดีกว่ายอมแพ้เสียทีเดียว คราวนี้แพ้เพราะกำลังยังไม่พอ ก็ต้องยอมแพ้ไปก่อน คิดอุบายขึ้นมาใหม่ สู้เรื่อย ๆ สู้กันไปสู้กันมา ย่อมมีทางชนะกันไปเรื่อย ๆ เมื่อสู้บ่อยเข้าความชำนาญย่อมตามมา และความชำนาญมีมากขึ้น ๆ ต่อไปความแพ้มันค่อยน้อยค่อยมี นั่น! ฟังซิ

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น? เพราะจิตถึงธรรมชั้นไม่ยอมถอยทัพกลับแพ้แล้ว ถ้าจะแพ้กิเลสน้อยใหญ่ต่อไปอีก ก็ขอให้ตายเสียดีกว่าที่จะมาเจอความแพ้นี้ ซึ่งเป็นความต่ำต้อยด้อยสติปัญญา ศรัทธา ความเพียร จึงขอให้ตายเสียดีกว่า ขอให้ชนะกิเลสทุกประเภทโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ไม่ขออย่างอื่นที่โลกขอกัน ถ้าไม่ชนะ ก็ให้ตาย นั่น! ฟังซิ เต็ดไหม? จิตดวงเดียวนี้แหละ ดวงที่เคยแพ้ เคยล้มลุกคลุกคลาน นี่แหละ

เมื่อเวลาพลิกตัวขึ้นสู่ธรรม ด้วยได้รับการฝึกฝนอบรมจากครูอาจารย์มาแล้ว ด้วยดี จิตมีกำลังวังชาพอมีความรู้ความฉลาด ตลอดถึงผลที่ได้รับประจักษ์ใจ เป็นเครื่องสนับสนุนจิตใจให้ถึงขั้นที่ว่า “ให้ตายเสียดีกว่าที่จะเจอความแพ้กับกิเลสน้อยใหญ่อีก” ไม่ประสงค์อีกแล้ว เรื่องความแพ้นี้ ไม่เป็นของดีพอจะส่งเสริมเลย

เขาแข่งก็พากันแพ้กัน ผู้แพ้กีย่อมเสียใจ แม้จะเป็นการเล่นสนุกกันก็ตาม ยังทำให้ผู้แพ้เสียใจได้

เรื่อง “วิฆเนศวร” คือเรื่องความเกิดความตาย เรื่องกิเลสซึ่งเป็นภัยต่อเราโดยตรง ไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ ดังเขาเล่นก็พากัน เป็นเรื่องของความทุกข์กองทุกข์ในตัวเราแท้ ๆ

การแพ้สิ่งนี้ถือเป็นของเล่นของดีแล้วหรือ เราคิดดูให้ดี ความจริงแล้วไม่ใช่ของดีเลย ความแพ้กิเลสเป็นความเสียหายแก่ตัวเราไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นการแพ้กิเลสจึงเป็นเรื่องใหญ่โตมาก ทำไม่ถึงยอมแพ้มันเรื่อย ๆ เอ้า! สู้มันไม่ถอย จนได้ชัยชนะไปเป็นลำดับ ๆ จนถึงขั้นไม่ให้มีคำว่า “แพ้” กระทั่งชนะไปเลย!

ผู้นี้แลเป็นผู้ประเสริฐ เมื่อชนะไปเลยแล้ว ที่นี้คำว่า “ตายแล้วเกิด ตายแล้วสูญ” นั้นหมด! ไม่มีอะไรเหลืออยู่ในใจเลย เพราะความสำคัญมันหมายถึงเป็นกิเลสทั้งนั้น คำว่า “ตายแล้วเกิด ตายแล้วสูญ นรกมีหรือไม่มี สวรรค์มีหรือไม่มี นี่เป็นเรื่องของกิเลสพาไปให้คิดตันเดาทั้งสิ้น

พอมาถึงขั้น “ชนะไปเลย” เรื่องเหล่านี้ก็หมดไปในทันทีทันใด ไม่มีการเกิดได้อีกเพราะไม่มีสิ่งผลักดันให้เกิด ความลึกลับสงสัยปลงใจลงกับธรรมไม่ได้ ท่านเรียกว่า “นิรณ” เครื่องกั้นทางทางดี แต่เปิดทางชั่วให้ทำ ผู้มีนิรณเข้าเป็นใหญ่ในใจ จึงต้องตัดสินใจเพื่อความดีงามอะไรไม่ได้ นอกจากงานที่จะลงทางต่ำไปเรื่อย ๆ นั้น เป็นงานที่สนใจจดจ่อ โดยไม่คิดว่าจะผิดพลาดประการใดและให้ผลเช่นไรบ้าง ด้วยเหตุนี้ความชั่วสัตว์โลกจึงทำได้ง่าย แต่ความดีนั้นทำได้ยาก ผู้โดนทุกข์จึงมีมากแทบทุกคน และมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง แม้จะพูดว่าหลกงองทุกข์กันก็ไม่ผิด แต่ผู้เป็นสุขกายสุขใจนั้นมีน้อยมาก แทบไม่น่าเชื่อว่าจะมีได้

การที่เราเห็นเขาแสดงความรื่นเริงออกมาในท่าต่าง ๆ และ สถานที่ต่าง ๆ เช่นในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นต้น นั้นเป็นเพียงเครื่องหลอกกันเล่นไปอย่างนั้นเอง ความจริงต่างอมความทุกข์ไว้ภายในใจแทบระเบิด โดยไม่เลือกชาติชั้นวรรณะใดๆ เลย ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ทำให้ซ่อนความจริงไว้นั้น ได้แก่ความอาย กลัวเสียเกียรติ และเป็นคนใหญ่คนโตที่โลกนิยม นี่ จึงนำออกให้โลกและสังคมเห็นแต่อาการที่เห็นว่าเป็นความสุขรื่นเริงเท่านั้น

ตัวผลิตทุกข์แก่มวลสัตว์มันผลิตอยู่ภายในใครไม่อาจรู้เห็นได้ นอกจากปราชญ์ที่เรียนรู้และปล่อยวางมัน และกลมاریยาของมันแล้วเท่านั้น จึงทราบได้อย่างชัดเจนว่าภายในหัวใจของสัตว์โลกคุกรุ่นอยู่ด้วยไฟราคะตัณหา ไฟความโลภ หาคความอึดเพียงพอไม่เจอ แม้จะแสดงออกในท่าร่าเริง ท่าฉลาดแหลมคม ทำผู้ดีมีความสุขฐานะดีเพียงไร ก็ไม่สามารถปิดความจริงที่มีอยู่ในหัวใจให้มืดได้เลย ปราชญ์ทั้งหลายรู้เห็นจับได้ เพราะกลมاریยาของกิเลสกับธรรมละเอียดต่างกันอยู่มาก ท่านผู้เป็นปราชญ์โดยธรรมจึงทราบได้ไม่ยากเย็นอะไรเลย

ด้วยเหตุนี้จึงควรพยายามสร้างความดีให้พอแก่ความต้องการ จิตใจเป็นของแก้ไขได้ ใจชั่วแก้ไขได้ก็ได้อีก ทำไมจะแก้ไขไม่ได้ ถ้าแก้ไขไม่ได้พระพุทธเจ้าจะฝึกพระองค์ให้ได้ดี

อย่างไร บาปนั้นมีด้วยกัน เพราะเราทุกคนเกิดมาท่ามกลางแห่งบาป เกิดมากับกิเลส และอยู่ในวงล้อมของกิเลสด้วยกัน เกิดมากับบุญกับบาป และอยู่ในท่ามกลางสิ่งที่ชั่ว เหล่านี้แล เนื่องจากยังไม่มีความดีพอจะให้อยู่เหนือสิ่งเหล่านี้ได้ แดนมนุษย์เป็นสถานที่และกำเนิดอันเหมาะสมดีอยู่แล้ว จะสร้างอะไรก็ได้เต็มภูมิ แต่การสร้างความดีนั้นเหมาะสมกับภูมิมนุษย์อย่างยิ่ง ดังพวกเราสร้างหรือบำเพ็ญอยู่เวลานี้ อันใดควรแก้ไข ดัดแปลง ก็แก้ไขและดัดแปลง สิ่งที่เราส่งเสริมก็ส่งเสริมไปเรื่อย ๆ ด้วยความไม่ประมาทพอใจ

การไม่ประมาท สร้างประโยชน์เพื่อโลกและตัวเองอยู่เสมอ แม้ไปเกิดภพใดก็ไม่เสียท่า คนที่มีความดีแล้วไม่เสียที มีแต่ความสุขความเจริญไปเรื่อย ๆ ในภพนั้น ๆ มีความสุขสบายตลอดไป จนอุปนิสัยวาสนาสามารถเต็มที่แล้ว ก็ผ่านไปยังแดนเกษมสำราญ การผ่านไปก็ผ่านไปด้วยดี อยู่ด้วยความดี ความดีเป็นเครื่องสนับสนุนให้ผ่านกองทุกข์ต่าง ๆ ไปได้โดยไม่มีอุปสรรค ถ้าไม่มีความดีก็ไปไม่ได้ การไปสู่ความสุขความเจริญนั้น โลกอยากไปด้วยกันทุกคนนั่นแล แต่ทำไมจึงไปไม่ได้? ก็เพราะกำลังไม่พอที่จะไปนั่นเอง

ถ้าไปได้ด้วยความอยากไปเท่านั้น โลกทั้งโลกใครจะไม่ทนรับความทุกข์ความลำบากที่เป็นอยู่เลย แม้แต่สัตว์เขายังกลัวทุกข์ ทำไมมนุษย์ฉลาดกว่าเขาจึงจะไม่กลัวทุกข์ จะทนแบกหามทุกข์อยู่ทำไม? ทั้ง ๆ ที่รู้รู้ว่าทุกข์นั้น สัตว์อยากพ้นจากทุกข์อย่างเต็มใจด้วยกัน ทำไมไม่พ้นไปเสีย? ทั้งนี้ก็เพราะกรรมยังมี วาสนาบาปมียังไม่สมบูรณ์ สุตวิสัยที่จะไปได้ จึงยอมอยู่กันและเสวยทุกข์ตามที่ประสบ

ยิ่งหลวงตาบัวซึ่งเป็นคลังแห่งกองทุกข์อย่างเต็มตัวเต็มใจอยู่แล้ว มีใครมากระซิบบว่า “โน้น! ความเกษมสำราญอยู่โน้นนะ มานอนกอดทุกข์อยู่ทำไม ไปซี!” จะโดดผางเดียวก็ถึงแดนเกษมนะ เอ้า! โดด ๆ ๆ เดี่ยวนี้ จะถึงเดี๋ยวนี้” ถ้าเป็นไปได้อย่างที่ว่านี้ ขาขาดแขนขาดไปขณะที่โดดก็ขาดไปเถอะ ขรืวดตาบัวต้องโดดผิงเลยอย่างไม่เสียตาย เพื่อไปเสวยความสุขให้บานใจหน่อยก็ยังดี ดีกว่านอนกอดทุกข์อยู่ตลอดภพชาติที่เต็มไปด้วยทุกข์ ไม่มีความสุขมาเยิ้มเยียนบ้างเลย แต่นี่มันสุตวิสัย จึงยอมนั่งหาเหาเกาหมัดแบบคนลั่นทำอยู่อย่างนี้

ฉะนั้นขอทุกท่านจงเห็นคุณค่าแห่งความเพียรเพื่อไปสู่แดนเกษม อย่าเอาเพียงความอยากไปมาหลอกล่อให้จมอยู่ในทุกข์เปล่า ธรรมท่านกล่าวไว้ว่า “คนจะล่วงพ้นจากทุกข์ไปได้โดยลำดับ ๆ เพราะความเพียรพยายามเป็นหลักใหญ่” นี่เป็นธรรมของพระพุทธเจ้าผู้พ้นจากความทุกข์เพราะความเพียร ไม่ใช่เพราะความอยากพ้นเฉย ๆ

และความทอดยออ่อนแอแย่งทุกวัน กระทั่งรับประทานอาหารก็นอนรับเพราะชี้เกียจ
ลุก นี่ชาติ

เราเป็นลูกศิษย์พระตถาคต เป็นพุทธบริษัท ท่านหมายถึงอะไร หมายถึงลูกเต้า
เหล้ากอกของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงพาเราดำเนินไปอย่างไร พระองค์ทรงดำเนินก้าว
หน้า เราเดินถอยหลังมันจะเข้ากันได้ไหม? เราก็ต้องเดินก้าวหน้าไปด้วยความ
พากเพียรไม่ลดละทอดยอ จะช้าหรือเร็วก็ตาม ขอให้ความพยายามนั้นเป็นไปตามกำลัง
สติปัญญาความสามารถ อย่าละเว้นความเพียรเท่านั้น ก็เชื่อว่า “เป็นลูกศิษย์ที่มีครู
สอน ดำเนินตามครู” วาสนาเราสร้างทุกวัน ทำไมจึงจะไม่เจริญก้าวหน้า พระพุทธเจ้าก็
ทรงสอนให้สร้างคุณงามความดีเพื่อเป็นอานาจวาสนา ทำไมวาสนาจะไม่สนับสนุนเรา
ความจริงตามธรรมแล้ว ธรรมเหล่านั้นต้องสนับสนุนอยู่โดยดี จงทำให้ยิ่งๆ ขึ้นไปโดย
ลำดับ ผลสุดท้ายก็เป็นไปได้เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้านั้นแล

ดังที่กล่าวเมื่อสักครู่นี้ว่า ที่แรกก็ยอมแพ้ไปก่อน สู้ไปแพ้ไป ๆ ต่อไปสู้ไปแพ้
บ้างชนะบ้างสลับกันไป ทั้งแพ้ทั้งชนะมีสลับขึ้นกันไป ที่เขาที่เรา ต่อไปที่เราชนะมาก
กว่าที่เขาชนะ ต่อไปที่เราชนะมากเข้า ๆ สุดท้ายมีแต่ที่เราชนะ!

กิเลสหมอบลงเรื่อย ๆ นอกจากหมอบแล้ว เราฆ่ามันจนฉิบหายไปหมดไม่มี
อะไรเหลือ เมื่อฆ่ากิเลสให้ตายแล้วไม่ต้องบอกเรื่องความพ้นทุกข์ ใจหากพ้นไปเอง
เท่าที่หาความสุขอันพึงหวังไม่เจอ ก็เพราะกิเลสเป็นกำแพงขวางกั้นไว้นั่นเอง พอ
ทำลายมันให้วอดวายไปแล้ว ความพ้นทุกข์ก็เจอเองไม่ต้องถามใคร!

การที่สัตว์มาเกิดและทนทุกข์ทรมาน ก็เพราะมาอยู่ใต้อำนาจของกองกิเลสเท่า
นั้น ไม่มีเรื่องอื่นใดเลยเป็นสำคัญกว่าเรื่องกิเลสชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นนายเหนือหัวสัตว์โลก
เราจึงไม่ควรมองข้ามกิเลสว่าเป็นของเล็กน้อย เรื่องของกิเลสก็คือเรื่องกองทุกข์นั่นเอง
มองให้ชัดๆ กิเลสอยู่ในใจของเราแน่ มองให้เห็นกันที่นี่ ฝึกกันที่นี่ แก่กันที่นี่ ฆ่ากันที่
นี้ ตายกันที่นี่ ไม่ต้องเกิดกันที่นี่แหละ! ที่สิ้นทุกข์ก็อยู่ที่นี้ไม่อยู่ที่อื่น

ขอให้พากันนำไปพิจารณา และบำเพ็ญคุณงามความดีให้มากเท่าที่จะมาก
ได้ ไม่ต้องกลัวจะพ้นทุกข์เพราะความดีมีมาก นั่นคิดผิด กิเลสหลอกลวงอย่าเชื่อมั่น
เดี่ยวจจะว่าไม่บอก กิจการใดก็ตามที่จะให้เกิดความดี จะเกิดจากการให้ทานก็ตาม
ศีลก็ตาม ภาวนาก็ตาม เป็นความดีด้วยกันทั้งนั้น รวมกันเข้าก็เป็นมหาสมบัติ เป็น
เครื่องสนับสนุนจิตใจเราให้เป็นสุข เป็นสุขเรียกว่า “สุคโต” อยู่ก็สุคโต ไปก็สุคโต
ถ้าคนมีบุญ เพราะการสร้างบุญ ไม่มีอย่างอื่น มีอันนี้เป็นสำคัญของคนใจบุญ

จึงขอยุติการแสดงแต่เพียงเท่านี้



สูญญกัปป ภัทรกัปป

เทศน์โปรดคุณเพาหงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

ตามหลักธรรมท่านกล่าวไว้ว่า “สูญญกัปป” คือระยะที่ว่างเปล่าจากศาสนา ไม่มี
อรรถไม่มีธรรม คำว่า “ศีล” ว่า “ธรรม” ว่า “บาป” ว่า “บุญ” นี้ไม่ปรากฏในความรู้
ลึกของประชาชนทั้งหลาย คงไม่มีความสนใจกันและไม่ทราบ ว่า “ศีลธรรม” หรือ
“บาป-บุญ-คุณ-โทษ” เป็นประการใดบ้าง ท่านว่าเป็นระยะที่ร้อนมาก แต่ไม่ได้หมาย
ถึงดินฟ้าอากาศร้อนผิดปกติธรรมดาที่เคยเป็น แต่มันร้อนภายในจิตใจของสัตว์โลกที่
เต็มไปด้วยกิเลสซึ่งเป็นธรรมชาติที่เผาผลาญใจสัตว์ เพราะเป็นธรรมชาติที่ร้อนอยู่แล้ว
เมื่อเข้าไปสิงในสถานที่ใดจุดใด จุดนั้นต้องร้อน ในหัวใจใดหัวใจนั้นต้องร้อน เพราะไม่
มีน้ำดับคือ ศาสนธรรม

คำว่า “น้ำ” ก็ได้แก่ “ศีลธรรม” เป็นเครื่องดับความร้อนภายใน คือกิเลสที่
สุมใจ แม้ศาสนาที่อยู่เช่นทุกวันนี้ ถ้าไม่สนใจว่า “น้ำศีลธรรม” เข้ามาชะล้างเข้ามาดับ
ความร้อนนี้ก็ไม่วายที่จะร้อน เช่นเดียวกับ “สูญญกัปป” คำว่า “สูญญกัปป” ในครั้ง
โน้นกับ “สูญญกัปป” ของเราในบางเวลา หรือของบุคคลบางคนนั้น มีอยู่เป็นประจำ ผู้ที่
ไม่เคยสนใจกับศีลกับธรรม หรือกับคุณงามความดีอะไรเลยนั้นนะ เป็น “สูญญกัปป”
ผู้ไม่สนใจอย่างนั้นเราอย่าเข้าใจว่าเขามีเกียรติมีคุณงามความดี เขาเป็นคนเฉื่อย
ฉลาด เขาเป็นคนมีฐานะดี เขาเป็นมนุษย์ที่มีสง่าราศี ตรงกันข้ามหมด! คือภายในจิต
ใจที่ไม่มีศีลธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงและเป็นน้ำดับไฟแล้ว จะให้ความร่มเย็นเกิดขึ้น
ได้อย่างไร

เพราะกิเลสมันฝังลึกอยู่ในจิตใจนั้นเป็นประจำ แม้มีสิ่งที่จะดับแต่ไม่สนใจที่จะ
นำมาดับ แล้วจะหาความสุขความสบายมาจากที่ไหน โลกเรามองกันส่วนมาก มอง
อย่างเผินๆ คือมองตามความคาดความหมาย ตามความรู้ลึกของโลกและของตัวเอง
โดยไม่ได้นำเหตุผลนำผลนำธรรมเข้ามาเทียบเคียง หรือวัดดวงกับคนและสิ่งเหล่า
นั้น เนื่องจากเราไม่มีความรู้และมีปัญญาลึกซึ้งทางด้านธรรมซึ่งเป็นความจริง และเป็น
หลักเกณฑ์อันตายตัว มาทดสอบกับเรื่องทั้งหลาย จึงไม่ทราบความจริงซึ่งมีอยู่ในหัวใจ
ด้วยกันทุกคน

ที่ล้วนแล้วแต่ความจริงคือธรรม ท่านสอนอรรถสอนธรรมแก่สัตว์โลกนั้น ท่าน
สอนความจริงไม่ได้สอนความปลอม แต่จิตใจของเรามันชอบปลอมกับธรรมอยู่เสมอ

เป็นข้าศึกต่อตัวเองอยู่เรื่อย ๆ เวลาจะประกอบศีลธรรมคุณงามความดีเข้าสู่จิตใจ มักจะหาเรื่องหาราวก่ออุปสรรคให้ขัดข้องต่อการประกอบความดีนั้น ๆ กลายเป็นมารสังหารตนเองโดยไม่รู้สึกรู้หา โดยที่เราคิดว่าเส้นทางออกของเราอย่างดี นี่ก็เป็นเรื่องไฟที่ทำความร้อนร้อนให้แก่เราแรงแหนึ่ง

เพราะฉะนั้นคำว่า “สุญญกัปป” อันเป็นเรื่องใหญ่นั้น จึงมาเป็นได้กับเรื่องย่อย ๆ ในบรรดาเราทั้งหลาย แม้จะนับถือพระพุทธศาสนาอยู่ก็ตาม ระยะใดที่ห่างเหินจากศีลธรรม จากการประกอบคุณงามความดี เฉพาะอย่างยิ่งคือการอบรมจิตใจให้มีความร่มเย็น ระยะนั้นมันก็เป็น “สุญญกัปป” ได้ ระยะใดที่เป็นสุญญกัปปภายในใจ ระยะนั้นใจก็ร้อน ความร้อนนั้นมันเป็น “สุญญกัปป” ในหัวใจคน มันจะร้อนของมันไปเรื่อย ๆ

คำว่า “สุญญกัปป” คือว่างเปล่าจากเหตุจากผล จากคำว่า “อรรถ” ว่า “ธรรม” คำว่า “บาป” ว่า “บุญ” ไม่ได้ระลึกพอที่จะหาทางแก้ไขและส่งเสริมเลย ท่านเรียกว่า “สุญญกัปปภายในจิตใจของสัตว์โลก” และ เมื่อ “สุญญกัปป” เข้าสู่จิตใจได้ แม้จะมีศาสนาอยู่โดยที่ตนก็ปฎิญาณตนว่านับถือศาสนาก็ตาม แต่ขณะที่ไม่มีศาสนา ไม่มีเหตุมีผลเป็นเครื่องยับยั้งซึ่งดวงทดสอบตนเองว่าผิดหรือถูกประการใดบ้าง ระยะนั้นเป็นความวุ่นวายร้อนของจิตไม่น้อย ที่เรียกว่า “สุญญกัปป” ฉะนั้นสุญญกัปป คือความว่างเปล่าจากศีลธรรมเครื่องให้ความร่มเย็น จึงมักเด่นอยู่ที่จิตใจคนไม่เลือกกาลว่าเข้าถึงสุญญกัปปหรือไม่ นี่เราเทียบเข้ามาให้ทราบเรื่อง “สุญญกัปป” ตามหลักธรรมที่ท่านกล่าวไว้ พอเลยจากนั้นก็จะมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ และทรงสั่งสอนธรรมแก่โลก โลกก็เริ่มรู้ศีลรู้ธรรมแล้วปรับตัวเป็นคนดี มีความร่มเย็นไปโดยลำดับ เพราะอำนาจแห่งศีลธรรมเป็น “น้ำ” สำหรับดับ “ไฟกิเลสตัณหาอาสวะ” ซึ่งเป็นความร้อนโดยหลักธรรมชาติของมัน

ท่านกล่าวไว้อย่างนั้น นี่เราย่นเข้ามาด้วย “โอบนโยโก น้อมเข้ามาสู่ตัวของเรา” ในวันหนึ่งคืนหนึ่ง เดือนหนึ่งปีหนึ่ง ตั้งแต่วันเกิดมานี้ ก็วันก็คืน ก็เดือนก็ปี ก็ชั่วโมทนาที่ ระยะใดบ้างในช่วงที่เกิดมาจนกระทั่งบัดนี้ซึ่งเป็น “สุญญกัปป” ภายในตัวเรา? ในระยะใดบ้างที่มีศาสนาประจำใจ เฉพาะอย่างยิ่งแม้ในขณะที่นั่งภาวนามันก็เป็น “สุญญกัปป” ได้อีก นั่งภาวนา “พุทโธ ๆ” สักประเดี๋ยวเพลอไปลงนรกแล้ว คืออยู่กับเรื่องนั้น อยู่กับเรื่องนี้ วุ่นวายกับอารมณ์นั้น วุ่นวายกับอารมณ์นี้ นั่นแหละมันเป็น “สุญญกัปป” แล้วโดยที่เราไม่รู้ตัว ทั้ง ๆ ที่เรารู้ว่าเรานั่งภาวนานี้ แต่มันนั่งวุ่นนั้น นั่งวุ่นนี้ จึงกลายเป็นนั่ง นั่งสุญญกัปปไป! ในหัวใจของนักภาวนาที่ชอบนั่งสัปหงกงก้น และจิตใจพุ่งชานไปตามอารมณ์ โดยไม่มีสติปัญญาตามรักษาและแก้ไข

เพื่อให้เข้าใจในเรื่องเหล่านี้ และเพื่อให้ทันกับกลมารยาของกิเลส คือความลุ่มหลงอันเป็นกิเลสประเภทหนึ่ง จำต้องตั้งสติตั้งทำต้งทางระมัดระวังและพิจารณา มีเจตนามุ่งหน้าต่อการทำงานของตนในขณะที่ทำ อย่าให้ความพลั้งเผลอเหล่านั้นเข้ามาแบ่งสันปันส่วนเอาไปกิน และเอาไปกินเสียหมดกระทั่งไม่มีอะไรเหลือติดตัว

พอออกมาจากที่ภาวนา “เฮ้อ! ทำไมนั่งภาวนาจึงไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรเลยวันนี้!” สิ่งที่ได้เรื่องไม่พูดได้เรื่องอะไร? ก็เรื่องยุ่งเรื่องวุ่นวายนะซี เรื่องไปตกนรกทั้งเป็นที่ไหนบ้างนั้นไม่พูด แล้วจะมาทวงเอาหนี้เอาสินจากอรรถจากธรรม เหมือนศาสนาเป็นหนี้สินของตน ทำเหมือนเราเป็นเจ้าหนี้ศาสนา ทวงอรรถทวงธรรมเอากับท่าน มันก็ไม่ได้นะซี เพราะเราทำเหตุไม่ดีให้แก่ตัวต่างหากนี่

“นั่งภาวนาตั้งนานตั้งนานไม่เห็นเกิดผลเกิดประโยชน์อะไร! วาสนาน้อย เราขึ้นอยู่กับบุญอยู่เฉยๆ ไม่ทำเสียดีกว่า นั่น! เอาอีกแล้วนั่น หลอกไปเรื่อย ๆ

แต่นั่งภาวนาอยู่มันยังไม่ได้เรื่อง สิ่งที่ต้องการมันไม่ได้เพราะเหตุไร? เพราะเป็นเพียงเจตนาขณะหนึ่งเท่านั้นที่ว่าต้องการจะทำภาวนา แต่เจตนาที่แผ่ขึ้นมาและเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ ๆ จนถึงจุดลากจิตไปสู่ที่ไหน ๆ ไม่รู้ ไม่มีศีลมีธรรมประจำจิตใจ ในขณะที่นั่งเลย ใจไปตกนรกทั้งเป็นอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ นั่นเราไม่คิดไม่เอามาบวกลมอบ ไม่เอามาเทียบเคียงดูทดลองดูพอให้ทราบข้อเท็จจริงกัน แล้วก็ไปทวง “เอาหนี้เอาสิน” จากอรรถจากธรรมว่า “ทำแล้วไม่เกิดประโยชน์ ไม่เกิดความสุขความสบาย ไม่เกิดความสุขสบายใจ” เนอะ!

ก็เราไม่หาความสงบ หาแต่ความวุ่น ผลมันก็ได้แต่ความทุกข์ความวุ่นนั้นนะซี

ความจริงตามหลักธรรมที่ท่านแสดง ที่ท่านสอนไว้โดยถูกต้องนั้น ท่านไม่ได้สอน “ของปลอม” ให้พวกเราเลย สิ่งใดที่มีอยู่ภายในจิตใจเราทั้งดีทั้งชั่ว ท่านสอนให้เข้าใจดังที่กล่าวมา ซึ่งมีอยู่กับจิตใจของทุกคนที่เรียกว่า “สัญญาปั” ๆ นะ ความว่างเปล่าจากอรรถจากธรรม ทั้ง ๆ ที่นั่งภาวนาอยู่แต่ใจเผลอไปไหนก็ไม่รู้ ปล่อยไปเรื่อย ๆ แล้วว่าตนนั่งภาวนา ผลก็ไม่ปรากฏอยู่โดยดี เพราะใจเป็น “สัญญาปั”!

ถ้าหากมีสติตั้งกำหนดดูอยู่นั้น สมมุติว่าจะกำหนดลมหายใจ ก็ตั้งหน้าตั้งตาให้รู้เฉพาะลมหายใจไม่ยุ่งกับอะไร ก็ย่อมจะปรากฏผลเท่าที่ควรเป็นได้ตามกำลัง อันความอยากมันเป็นเครื่องผลักดันออกมาให้คิดให้ปรุง มันอยากอยู่ตลอดเวลาไม่มีความอึดพอในการคิดปรุงเพื่ออารมณ์ ให้ทราบว่าความอยากนี้เป็นภัยต่อความสงบ เพราะมันผลักดันจิตใจให้คิดปรุงในเรื่องต่างๆ ตามนิสัยที่เคยเป็นมา พยายามให้เห็นภัยในจุดนี้ แล้วบังคับไว้ไม่ให้ใจคิดในแง่ที่เราไม่ต้องการจะคิด เราต้องการรู้ในสิ่ง

ใดให้กำหนดจิตใจไว้ด้วยดีเพื่อรู้อสิ่งนั้น เช่น รู้اناปานสติหรือลมหายใจเข้าออก ลมเข้าออกก็ให้รู้ด้วยสติ ใจย่อมจะสงบเย็นได้

พระพุทธเจ้าจะหลอกคนโกหกคนจริงๆ หรือ? หากพระองค์เป็นนักโกหกคนทำไมพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ด้วยธรรมของจริงล่ะ ถ้าไม่ทำจริงจะรู้ “ธรรม” ของจริงได้อย่างไร? เมื่อรู้ตามความจริงแล้วจะมาโกหกโลกได้อย่างไร มันเข้ากันไม่ได้ เหตุผลไม่มี! ท่านทำจริง รู้จริงเห็นจริง สอนจริง! ที่มันขัดกันก็ตรงที่เราเรียกเอาผลก่อนทำเหตุนี้เอง! หากการดำเนินของตนขัดกับธรรมที่ตรงไหน ควรรีบแก้ไขตัดแปลงจนเข้ากับธรรมได้ใจก็สงบ

ส่วนมากผู้ที่ “ปลอม” ก็คือเราผู้รับโอวาทจากท่านมา เอามาขยี้ขยำแหลกเหลวหมด ทั้งๆ ที่เราว่าเรานับถือท่าน นับถือศาสนาเทิดทูนศาสนา แต่เราทำลายศาสนาซึ่งมีอยู่ภายในตัวของเรา และทำลาย “ตัวเอง” โดยไม่รู้สึกรู้ส เพราะความเปลือยความไม่รอบคอบในตัวเรานั้นแลเป็นข้าศึกต่อเรา

ฉะนั้นเพื่อให้ได้ผลเท่าที่ควรหรือให้ได้ผลยิ่งๆ ขึ้นไป จึงควรคำนึงถึงเหตุที่ตนทำ คอยจดจ้องมองดูจุดที่ทำอย่าให้ผลอ เช่นกำหนด “พุทโธ” ก็ให้เป็น “พุทโธ” จริงๆ ให้รู้อยู่กับ “พุทโธ” เท่านั้น ไม่ต้องการสวรรค์วิมานที่ไหนละ นอกจากคำว่า “พุทโธ” ให้กลมกลืนกันกับความรู้ มีสติกำกับงานอยู่เท่านั้น เราจะเห็นความสงบที่เคยได้ยินแต่ชื่อก็จะมาปรากฏที่ตัวของเรา ความเย็นความสบายความเป็นสุขที่เกิดขึ้นเพราะจิตใจสงบ ก็ให้เห็นภายในตัวเรา เราจะเป็นผู้รู้ จะเป็นผู้เห็น เราจะเป็นผู้รับผล อันนี้เพราะเป็นผู้ทำเอง ด้วยเจตนาที่ถูกต้องตามหลักธรรม จะไม่เป็นอย่างอื่น

ศาสนาเคยสอนโลกมาอย่างนี้ ถ้าผู้ปฏิบัติทำตามหลักธรรมที่ท่านสอนนี้แล้วจะไม่เป็นอื่น ใจต้องหยั่งเข้าถึงความสงบเป็นอย่างน้อย และจะสงบขึ้นไปเรื่อยๆ โทษที่เคยกลุ้มรุมภายในจิตใจก็จะเห็นกันรู้กัน เพราะอยู่กับใจ คุณค่าที่เกิดขึ้นจากใจเพราะการชำระการฝึกกรรมานปราบปรามกิเลสออกไปได้มากน้อย ก็จะปรากฏขึ้นภายในใจเราเอง เราจะเป็นผู้เห็นเองรู้เองโดยไม่ต้องฟังข่าวของใครๆ ทั้งนี้ เราเป็นตัวจริง เราเป็นตัวรู้ ผู้รับทราบ เราเป็นผู้เสวยผลเกิดขึ้นจากการกระทำของเรา เราจะทราบเรื่องต่างๆ เอง

เรื่องภาวนาไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย เป็นงานที่อัศจรรย์มากมายในผลที่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้โลกดีก็เพราะการทำภาวนา ทรงกำหนด “อานาปานสติ” ตามหลักท่านกล่าวไว้อย่างนั้น แต่ก่อนทรงอดพระกระยาหาร โดยมุ่งหวังความตรัสรู้จากการอดพระกระยาหารเท่านั้น ไม่เสวย แต่ไม่ได้ทรงพิจารณาทางใจซึ่งเป็นความถูก

ต้องประกอบกันเลย จึงไม่ได้สำเร็จ เมื่อย้อนพระทัยหวนกลับไประลึกถึงเรื่องเมื่อคราวยังทรงพระเยาว์ ที่พระราชบิดาทรงพาเสด็จไปแรกนาขวัญ ได้ทรงเจริญอานาปานสติ จิตใจมีความสงบ จึงทรงนำเรื่องนั้นเข้ามาพิจารณาด้วยอานาปานสติ และทรงปรากฏผลขึ้นมาแต่เริ่มแรกพิจารณา เพราะพระจิตมีความสงบ และสงบละเอียดไปโดยลำดับ ก็ทรงมีทางที่จะทรงพิจารณาไตร่ตรองโดยทางพระสติปัญญา

ทรงยก “ปฏิจจสมุปบาท” ขึ้นมา “อวิชชาปจฺจยา สงฺขาร” เป็นต้น เพราะมีอยู่ในพระกาย มีอยู่ในพระจิตนั้นด้วยกัน ทรงไตร่ตรองตามเหตุตามผล ตามความสัตย์ ความจริงที่มีอยู่ด้วยพระปัญญาปรีชาสามารถ และได้ตรัสรู้ “อเนกยธรรม” โดยตลอดทั่วถึงในปัจฉิมยามแห่งราตรีของเดือนหกเพ็ญ

เมื่อ “อวิชชาปจฺจยา” ที่จูงมนุษย์จูงสัตว์ทั้งหลายให้ท่องเที่ยวอยู่ใน “วัฏวน” เหมือนกับคนหุนหวนสัตว์ตาบอด มาตั้งกับตั้งกำลัปี พระองค์ได้ทรงสลัดปัดทิ้งบรรดาความบอดหนวกทั้งปวงในราตรีวันนั้น ปรากฏในพระทัยว่า “อาสวักขญาณ” ได้สิ้นไปแล้วจากอาสวะความมืดมนอนธการทั้งหลาย นอกจากนั้นยังทรงรู้ “ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ทรงระลึกชาติย้อนหลังของพระองค์ได้จนไม่มีประมาณ และทรงรู้ “จุตูปปาตญาณ” รู้ความเกิดความดับของสัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณ ญาณไหนๆ ก็ทรงทราบโดยทั่วถึง แล้วก็ทรงนำสิ่งที่ทรงทำแล้ว ทรงรู้เห็นแล้วทั้งเหตุทั้งผลนั้นอันเป็นความถูกต้องแม่นยำ มาสั่งสอนโลกให้พอลืมตาอ้าปาก พูดเป็นเสียงผู้เสียงคนขึ้นมาเป็นลำดับ ไม่หลับหูหลับตาอ้าปากพูดแบบป่าเถื่อนเลื่อนลอย เหมือนแต่ก่อนที่ยังไม่มีศาสนธรรมมาโสจรสรง ซึ่งไม่มีโอวาทคำสั่งสอนของผู้ใดที่จะต้องแม่นยำ และสะอาดยิ่งกว่าพระโอวาทของพระพุทธเจ้า “เอกนามกิ” คือ พระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่เป็นหนึ่งไม่มีสองนั้นแล และ “พระญาณ” ความหยั่งทราบในเหตุการณ์ต่างๆ ก็เป็นหนึ่งไม่มีสอง ทรงรู้ทรงเห็นตรัสมาอย่างใด ต้องเป็นไปตามความจริงนั้นโดยไม่เป็นอื่นไปได้เลย นี่แหละ “เอกนามกิ” แปลว่า หนึ่งไม่มีสอง

พระพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ขึ้นมาแต่ละพระองค์นั้น ไม่ได้ตรัสรู้ซ้ำกัน มีพระองค์เดียวเท่านั้นที่ตรัสรู้แต่ละครั้ง ๆ นี่อันหนึ่งที่เรียกว่า “เอกนามกิ” มีพระพุทธเจ้าครั้งละพระองค์เดียวเท่านั้น

เอ้า! ที่นี่ย่นเข้ามาหาพวกเรา ที่กล่าวมาทั้งนี้เป็นได้ทั้งเราทั้งพระพุทธเจ้า เป็นแต่เพียงว่ากว้างแคบต่างกัน สำหรับหลักฐานแห่งความจริงนั้นเหมือนกัน

“จุตูปปาตญาณ” ความรู้ความเกิดความดับ รู้ที่ไหนถ้าไม่รู้สังขารที่เกิดขึ้นและดับไปทั้งดีทั้งชั่วอยู่ภายในจิตใจ เอาตรงนี้ ประชุมแต่งเรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องกิเลส

ค้นหาอาสวะ ก็คือตัวนี้แหละ ปัญญาพิจารณาให้เห็นอย่างนี้ “อาสวะ”ก็หมายถึงกิเลส รู้กันที่ตรงไหนก็ดับไป ๆ ที่ตรงนั้น จนกลายเป็น “อัสวัชฌญาณ” ความรู้แจ้งในความสิ้นอัสวัชกิเลสทั้งหลายโดยสิ้นเชิง เราอยู่ในกับไหนดเวลานี้?

เราต้องทดสอบเราว่า อยู่ในภทรกับหรือในสัญญากับ?

“ภทรกับ” แปลว่า กับที่เจริญ เจริญในการประกอบความพากเพียร ในความมีสารคุณภายในใจ ในวันหนึ่ง ๆ ถ้าได้สร้างสารธรรมขึ้นมากภายในจิตใจ ก็เป็น “ภทรกับ” เป็นขณะเป็นเวลา เป็นกาลที่เจริญรุ่งเรือง นั่งสมาธิภาวนาก็เป็นสมาธิภาวนา ไม่เป็น “หั่วตอ” ไม่มีสติตั้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่หลับแต่ก็หลับอยู่เรื่อย ๆ ด้วยความไม่มีสติ คิดฟุ้งซ่านวุ่นวาย ผันดิบผันสุกไปเรื่อย ๆ เรื่องนั้นเรื่องนี้ต่อกันไป ถึงลูกถึงหลาน ถึงบ้านถึงเรือน ถึงกิจการต่างๆ ตลอดเมืองนอกเมืองนาที่ไหนไปหมด อดีตอนาคตยุ่งไปไม่หยุดหย่อน นี่เป็น “กับ” อะไร? ดูซิ

ถ้าไม่มีสติตั้งก็เป็นอย่างนั้น ถ้ามีสติแล้วจะไม่ไป เราบังคับนี้ เวลานี้เราต้องการจะทำหน้าที่นี้อย่างเดียว “ให้เป็นภทรกับ อย่าเป็น สัญญากับ” นั่นมันเป็น “สัญญากับ” ที่กล่าวไปแล้วนั้นมันนำ “ไฟ” มาเผาเจ้าของผู้เป็น “สัญญากับ” ที่ไม่มีศาสนาแฝงเลยขณะนั้นนะ คือไม่มีสติตั้ง ไม่มีปัญญาตามรักษาเลย ปล่อยแต่กิเลสให้กิเลสหลุดลากจิตใจถ่ายเดียวโดยเจ้าของไม่รู้สีก กว่าที่รู้สีกนะเขากินของดีหมดแล้วเขาปล่อยแล้วถึงรู้ตัว เวลาถูกเขาจุดเขาลากไปนั้น ผันสดไปกับเขา เวลาเขาปล่อยแล้วจึงมารู้ตัว!

“โธ่ตาย! มันคิดไปอะไร? เรื่องราวอะไร!” ก็ยังติดอยู่ที่รู้ว่าคิดไป ไฉ่ที่ไม่รู้เลย นั่นซิ พอรู้ตัวลากกลับมา “เอ! มันยังงี้? มันนั่งภาวนาเป็นเวลาตั้งหลายนาที่ หรือเป็นชั่วโมง ๆ ไม่เห็นได้เรื่องอะไร นั่งอะไรไม่ได้เรื่องอย่างนี้นะ นอนเสียดีกว่า!” ล้มไปเลย สิ่งที่ได้เรื่องได้ราวก็คือ “หมอน” แม้หมอนเองถ้ามีวิญญูญาณ ก็จะต้องคนประเภทธรรมไม่ได้เรื่องนี้เต็มประดา เพราะ “สัญญากับ” บนหมอนไม่ยอมปล่อย เมื่อเป็นเช่นนั้นมันจะดีกว่ายังงี้? นอกจากมัน “ดีหมอน” เท่านั้น

ถ้าดีกว่าด้วยหมอนดังความเข้าใจนั้น ใคร ๆ ก็พ้นทุกข์ไปได้ด้วยกันทั้งนั้นแหละ! แต่ที่มันไม่ดีกว่า มันเป็นเรื่องกิเลสหลอกเรา กล่อมเราให้หลับว่าเป็นของดีกว่าคือดีกว่าภาวนา!

กิเลสมันต้องแทรกธรรมอยู่เสมอ พวกนี้พวกก่อกวน พวกยุแหย่ พวกทำลายหาทำลายทุกแง่ทุกมุม ทุกกาลทุกเวลาทุกอิริยาบถ ล้วนเป็นเรื่องของกิเลส พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้ปราบกิเลสพวกที่แทรกซึมอยู่ภายในใจ ด้วยสติปัญญา มีความเพียร

เป็นเครื่องหนุนหลัง ความอดความทน ความพยายาม เราทำหน้าที่การงานอันเป็นสารประโยชน์สำคัญเพื่อเรา ให้เป็น “ภัทรกับบุคคล” ขึ้นภายในใจ จึงต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร

งานทุกด้านที่เป็นผลเป็นประโยชน์ เราอย่าสร้างอุปสรรคมาขัดขวางไม่ให้งานนั้น ๆ เป็นผลสำเร็จ

จิตถ้าสงบก็สบาย ถ้าไม่สงบไม่ว่าแต่กาลไหน ๆ จนกระทั่งวันตายก็หาความสบายไม่ได้ เพราะจิตวุ่นนี้จะหาความสบายที่ไหน จงทำความเข้าใจไว้ว่า “สุญญกับ” ก็อยู่กับความไม่เอาไหนนั่นแหละ ส่วน “ภัทรกับ” ก็อยู่ในผู้มีความเพียร มีสติปัญญาเป็นเครื่องรักษาตัว “สุญญกับ” ก็คือการปล่อยตามเรื่องตามราว ตามอารมณ์ ตามบุญตามกรรม ไม่ทราบบุญที่ไหนกรรมที่ไหน ปล่อยเรื่อยไป ความปล่อยเรื่อยไปนั้นคือความผูกมัดตนเองโดยไม่รู้สีกตัว แล้วก็จนตรอกจนมุม เจอแต่สิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ความทุกข์ใครปรารถนาเล่าในโลกนี้? แต่ทำไมเจอกันทั่วโลกดินแดน นี่ก็เพราะความปล่อยตามบุญตามกรรมนั่นเอง มันไม่มีเหตุผลนี้การปล่อยอย่างนั้น

ถ้าปล่อยกิเลสวางกิเลสด้วยสติปัญญา นั้นมีเหตุมีผล! พระพุทธเจ้าท่านทรงปล่อยอย่างนั้น รู้เหตุรู้ผลทุกสิ่งทุกอย่างแล้วปล่อยไปโดยลำดับ จนกระทั่งปล่อยได้โดยสิ้นเชิง สุดท้ายก็ปล่อยกิเลสหมด เหลือแต่พระทัยที่บริสุทธิ์ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ปล่อยอย่างนี้

พวกเรามีแต่เที่ยวยึดเที่ยวถือ เที่ยวแบกเที่ยวหามหนักเท่าไรอย่างมาก็แบ่นเอา แล้วก็ไม่วายที่จะแบกจะหาม หามาเพิ่มเติมเรื่อย ๆ ไม่ว่าหนุ่มสาวเฒ่าแก่ชราเป็นตัวขยันที่สุด ก็คือการแบกการหามอารมณ์ความคิดความปรุงต่าง ๆ นั้นเอง ไม่ได้คิดคำนึงถึงวัย ถึงปีถึงเดือน อายุสังขารเจ้าของบ้างเลย

ขยันที่สุดก็คือเรื่องแบกเรื่องหามกองทุกข์ แบกสัญญาอารมณ์ การพูดเช่นนี้ก็เพื่อให้เราระลึกถึงตัวเรา ให้รู้ว่าเราเคยเป็นอย่างนี้มานานเท่าไร แล้วยังจะฝืนให้เป็นอย่างนี้อยู่หรือ ผลที่เป็นมาเพราะการกระทำอย่างนี้เป็นอย่างไร? เราก็ทราบในตัวเองเวลานี้ เราจะแก้ไขตัวเราอย่างไรบ้าง? พอได้มีความผ่อนคลายภายในใจ ได้รับความสะดวกกายสบายใจ

ดังที่ท่านทั้งหลายได้อุตสาหะมานี้ ก็นับว่าเป็นบุญเป็นกุศล เป็นเจตนาดีที่สุดที่มาบำเพ็ญ นี่ชื่อว่า “มหาสารประโยชน์” เพราะฉะนั้นจึงกรุณาบำเพ็ญจิตตภาวนาให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่มา นั่งสมาธิภาวนาดูตัวของเรา ตัวของเราเป็นอย่างไรถึงต้องดู ถ้าเป็นคนไข้ก็ต้องหมอบเป็นผู้ตรวจผู้รักษา เวลานี้จิตเรามันเป็น “โรค” เป็นโรคอะไร ใครจะเป็นผู้ตรวจผู้รักษา นี่แหละสำคัญ

โรคของจิตคือเรื่องของกิเลส “ยา” ก็คือธรรม “หมอ” ก็ได้แก่ครูแก่อาจารย์ หรือตำรับตำราที่ท่านสอนไว้ เรานำมาประพฤติปฏิบัติกำจัดเชื้อโรคอันสำคัญที่ฝังอยู่ภายในอย่างจมมิดนี้ ให้ถอนด้วยความ پاکเพียรอย่าลดละทอดทิ้ง ความหวังที่ปรารถนาด้วยกันนั้นจะพึงสำเร็จไปโดยลำดับ ๆ

เฉพาะอย่างยิ่งคือการพิจารณาเรื่องธาตุเรื่องขันธ เรื่องความเป็นความตายในสกลกายนี้ เป็นสิ่งสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าไปคิดถึงเรื่องอื่นๆ เรื่องความตายติดแนบกับตัวเราทุกคน ความเจ็บ ความทุกข์ ความลำบาก ในร่างกายและจิตใจ ก็ติดแนบอยู่กับร่างกายและจิตใจเราไม่ได้ปล่อยไม่ได้วาง นอนอยู่มันก็ทับ นั่งอยู่มันก็ทับ อิริยาบถทั้งสี่มีแต่เรื่องความแก่ ความเจ็บ ความตาย นี่ทับเราอยู่ทั้งนั้น ความทุกข์ความลำบากทับเราอยู่ตลอดเวลา เราจะหาอุบายวิธีไหนเพื่อจะารู้เท่าทันกับสิ่งเหล่านี้ เพื่อจะถอดถอนสิ่งที่ควรถอดถอนด้วยอุบายวิธีใดบ้าง?

นี่เรียกว่า “เรียนรู้ตัวเราเอง” สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเรามีอะไรบ้างให้รู้ให้เข้าใจ สมกับศาสนาที่ออกมาจากท่านผู้ฉลาดแหลมคม มาสอนเราซึ่งเป็นพุทธบริษัท เพื่อความฉลาดแหลมคมให้ทันกับกลมารยาแห่งความโง่ของตนที่มีอยู่ภายใน ความโง่ก็คือกิเลสพาให้โง่ ธรรมพาให้ฉลาด เราว่ากิเลสมันโง่นะ แต่ความจริงกิเลสมันฉลาดที่สุด แต่ทำคนให้โง่และโง่ที่สุดได้อย่างสบายมาก เช่น เราถูกกล่อมไว้เรื่อยอย่างนี้ ด้วยความแหลมคมของกิเลสทั้งนั้น แล้วจะว่ากิเลสมันโง่ได้อย่างไร ผู้ที่เชื่อกิเลสนั้นแลคือผู้โง่ว่าอย่างนี้ถูกต้องดี แล้วใครละเชื่อกิเลสโดยลำดับลำดับ มีใครบ้าง? ก็สัตว์โลกนี้เองเป็นพวกโง่เพราะเชื่อ กิเลส มันกล่อมเมื่อไรก็หลับเมื่อนั้น เคลิ้มเมื่อนั้น ราบไปเมื่อนั้น ยิ่งกว่าเด็กถูกกล่อมด้วยบทเพลง ไม่เคยตื่นเนื้อตื่นตัว ไม่เคยเห็นภัยแห่งการกล่อมของมันก็คือพวกเรานี้แล

พระพุทธเจ้าและพระสาวกท่าน เป็นผู้รู้ลึกพระองค์และรู้ลึกตัว ได้นำธรรมเข้าไปรื้อถอนตนออกจากไฟทั้งหลายเหล่านี้เสียได้ แล้วนำธรรมเหล่านั้นมาสั่งสอนพวกเรา ประกาศทั้งคุณทั้งโทษ “โทษ” ได้แก่ความลุ่มหลงไปตามกิเลสตัณหาอาสวะ คุณก็ได้แก่สติปัญญาศรัทธาความเพียร ที่จะรื้อถอนสิ่งเหล่านี้ออกจากใจ ให้กลายเป็นผู้ฉลาดแหลมคมขึ้นมา และหลุดพ้นออกจาก “แอก” ที่มันกดถ่วงอยู่บนคอ ได้แก่หัวใจของเรา นี่ จนกลายเป็นอิสระขึ้นมาได้ ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่าน พระพุทธเจ้าท่านหมด หมดสิ่งกดถ่วงใจ ยึดอะไรหลงอะไร อันนั้นแหละกดถ่วง ความยึดความถือของตัวเราเองนั่นแลมันกดถ่วงตัวเอง ไปยึดภูเขทั้งลูก ภูเขานั้นไม่ได้มากดถ่วงเรา แต่ความยึดภูเขทั้งลูกนั่นแลมันมากดถ่วงเรา ยึดอะไรหลงอะไร ความยึดความหลงอันนั้นแหละมันมากดถ่วง มาบีบบังคับจิตใจเรา สิ่งที่เราไปยึดไปถืออันนั้นมันไม่ได้มาทำเรา

เช่น เงินทอง ข้าวของ ตีกราม บ้านช่อง ที่ไร่นาอะไรก็ตาม มันก็อยู่ตามเรื่องของมัน มันไม่ถือว่ามันเป็นข้าศึก หรือเป็นคุณเป็นโทษแก่ผู้ใด แต่ผู้ที่ไปหลงไปยึดไปถึงสิ่งเหล่านั้นนั้นแหละมันกลับมาทักตัวเอง จึงต้องแก้ตัวนี้ด้วยสติปัญญา

การภาวนาก็เพื่อให้รู้เรื่องความคะนองของใจ ที่คิดไม่เข้าเรื่องเข้าราวอย่างนี้แหละ สิ่งสมมุติให้แก้ตัวมากเท่าไรยังไม่เคยเห็นโทษของมัน เมื่อได้เรียนทางด้านภาวนาแล้วเริ่มจะทราบขึ้นโดยลำดับๆ จนมาถึงเรื่องธาตุเรื่องขันธอันเป็นสมบัติสำคัญของเรา ได้แก่ร่างกาย เลื่อนเข้ามาตรงนี้ ร่างกายทุกส่วนนี้มันก็ต้องสลายไปในวันหนึ่ง ทุกวันนี้มันก็เริ่มของมันแล้วตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยๆ ความเปลี่ยนแปลงของธาตุชั้นแต่ละชั้นละอันนี้ มันทำความทุกข์ให้แก่เรามากน้อยเพียงไร ถ้ามันแสดงออกอย่างเปิดเผยก็ทราบชัดว่า นี่มันเจ็บตรงนั้น ปวดตรงนี้ เช่น เจ็บท้อง ปวดหัว เป็นต้น ถ้ามันไม่แสดงอย่างเปิดเผย เป็นไปอยู่อย่างลับๆ เราไม่ทราบได้ เรื่องธาตุเรื่องขันธเป็นอย่างนี้ “เวทนา” ก็ความทุกข์ คือทุกขเวทนาบีบอยู่อย่างนั้นแหละ ยืน เดิน นั่ง นอน มันก็บีบบังคับอยู่อย่างนั้น พิจารณาให้รู้แล้ว แม้ธาตุขันธจะยังอยู่กับเราก็ก็นึกได้ว่าไม่ได้ เพราะความยึดถือของเราไม่มี เนื่องจากเรารู้เท่าทันกับสิ่งเหล่านี้ปล่อยวางได้ตามความเป็นจริงเช่นเดียวกับสภาวะธรรมทั้งหลาย ใจก็สบาย อยู่ในท่ามกลางแห่งธาตุขันธก็ไม่หลงธาตุขันธ ธาตุขันธก็ไม่มาทักถมเราได้ เราก็เป็นอิสระอยู่ภายในจิตใจ

นี่เรียกว่า “ผู้ฉลาดครองขันธ ผู้ฉลาดรักษาขันธ ขันธไม่สามารถมาเป็นภัยต่อเราได้ เพราะมีปัญหาความเฉลียวฉลาดทันกับมัน นักปราชญ์ท่านว่า “นี่คือความฉลาดฉลาดแก้ตัวให้รอดพ้นไปได้” นั่นแหละเป็นความฉลาดของนักปราชญ์ทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น

ความฉลาดนอกนั้น พาให้เจ้าของเสียมาก พระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงชมเชยว่า นั่นเป็นความฉลาดอย่างแท้จริง ความฉลาดใดที่เป็นไปเพื่อความสุखความเจริญแก่ตนและส่วนรวมนั้นแหละ เป็นความฉลาดแท้ เฉพาะอย่างยิ่งความฉลาดเอาตัวรอดนี่เป็นสำคัญ! เอาตัวรอดได้ก่อน แล้วก็นำผู้อื่นให้รอดพ้นไปได้โดยลำดับๆ นี่ชื่อว่า ความฉลาดแท้!

จึงขอยุติการแสดง ฯ





ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

เทศน์โปรดคุณเพาพงา วรธนะกุล ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

วันนี้เทศน์เรื่องมนุษย์สูงกว่าบรรดาสัตว์ โลกสูงกว่ามนุษย์ ธรรมสูงกว่าโลก เพราะฉะนั้นธรรมกับมนุษย์จึงเป็นคู่ควรกัน มนุษย์ก็เหมาะสมกับธรรมที่จะรับธรรมไว้ บนดวงใจเพื่อประพาสปฏิบัติ ธรรมก็สมควรแก่มนุษย์ที่จะเทิดทูนสักการบูชา นอกเหนือจากธรรมแล้วยังมองไม่เห็นอะไรที่เป็นความเลิศประเสริฐในสกลโลกนี้ ไม่มีอะไรที่ยอดเยี่ยมยิ่งกว่าธรรม

ความฉลาดของโลกก็ไม่มีใครจะเยี่ยมยิ่งไปกว่ามนุษย์ ในโลกมนุษย์ที่มีพุทธศาสนาประจำ จึงเหมาะสมกับมนุษย์ผู้ใคร่ธรรมและมีธรรมในใจ แต่ศาสนธรรมไม่เหมาะสมกับผู้เป็นมนุษย์เพียงแต่ร่างไม่มีธรรมภายในใจบ้างเลย ทั้งนำเสียดายภูมิแห่งมนุษยชาติ สู้สัตว์บางประเภทบางตัวที่มีจิตใจสูงส่งก็ไม่ได้ นับว่าขาดทุนสูญดอก ไม่มีความดีงามออกเงยได้บ้างเลย เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งที่!

เราทั้งหลายได้ประพาสปฏิบัติ ได้นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่เลิศประเสริฐอยู่แล้วโดยหลักธรรมชาติของธรรม เชื่อว่าเราเป็นผู้เหมาะสม ทั้งได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ทั้งได้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ตั้งใจประพาสปฏิบัติธรรมตามกำลังความสามารถของตน ๆ

เฉพาะอย่างยิ่งทางจิตตภาวนาเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่จะทำให้มองเห็นเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในตัวเราใกล้ไกลรอบด้าน จะรู้เห็นได้ด้วยภาคปฏิบัติคือ “จิตตภาวนา” การภาวนาท่านถือเป็นสำคัญในภาคปฏิบัติศาสนา ครั้นพุทธกาลจึงถือภาคปฏิบัติเป็นเยี่ยม เช่นท่านกล่าวไว้ว่า “ปริยัติ, ปฏิบัติ, ปฏิเวธ” เนอะ!

“ปริยัติ” ได้แก่การศึกษาเล่าเรียน

“ปฏิบัติ” ได้แก่ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นที่เข้าใจแล้ว ออกไปประพาสปฏิบัติตามเข็มทิศทางเดินของธรรมที่ได้เรียนมาแล้วนั้น

“ปฏิเวธ” คือความรู้แจ้งแทงตลอดไปเป็นลำดับ ๆ กระทั่งรู้แจ้งแทงตลอดโดยทั่วถึง ธรรมทั้งสามนี้เกี่ยวเนื่องกัน เหมือนเชือกสามเกลียวที่พันติดกันไว้

คำว่า “ปริยัติ” นั้นเมื่อครั้งพุทธกาล ส่วนมากท่านเรียนเฉพาะเรียนจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้ามากกว่าอย่างอื่น ผู้จะมาเป็นสาวกอรหัตตอรหันต์ ส่วนมากเรียนจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้า เรียนอะไร? ขณะที่บวชท่านทรงสั่งสอน “ตจปัญจก

กรรมฐาน” ให้ คือ “เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ, ตโจ ทันตา นขา โลมา เกสา” โดย
อนุลอมปฏิโลม ย้อนกันไปกลับมาเพื่อความชำนาญ นี่คือการสอนธรรมเป็นเครื่อง
ดำเนินของนักบวช การสอนธรรมเป็นเครื่องดำเนินนั้นแลเป็นการให้โอวาท ผู้ที่สดับฟัง
ในขณะที่พระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทก็ได้ชื่อว่า การเรียนด้วยและการปฏิบัติไปใน
ตัวด้วย

การสอนว่า “สิ่งนั้นเป็นนั่น ๆ” เช่นท่านสอนว่า “เกสา โลมา นขา ทันตา
ตโจ” อย่างนี้เป็นต้น นี่คือการสอนธรรมซึ่งเป็นปริยัติจากพระโอษฐ์ เราก็เรียนให้
ทราบ ว่า “เกสา คืออะไร โลมา นขา ทันตา ตโจ แต่ละอย่าง ๆ คืออะไร

ผู้เรียนก็เรียน และปฏิบัติด้วยความสนใจใคร่รู้ใคร่เห็นจริงๆ ไม่สักว่าเรียนว่า
ปฏิบัติเพื่อเกียรติดียศชื่อเสียงใดๆ พระพุทธเจ้าทรงสอนสภาพความเป็นจริง ความเป็น
อยู่และเป็นไปของสิ่งเหล่านี้ที่มีอยู่กับตัวเอง ตลอดถึงอาการ ๓๒ ทุกแง่ทุกมุมโดย
ลำดับ ให้ทราบว่าสิ่งนั้นเป็นนั่น สิ่งนั้นเป็นจริง ๆ ตลอดความเป็นอยู่ของสิ่งนั้น ความ
แปรสภาพของสิ่งนั้นว่าเป็นอย่างไร และธรรมชาตินั้นคืออะไรตามหลักความจริงของ
มัน ให้พิจารณาทราบอย่างถึงใจ เพื่อจะแก้ “สมมุติ” ที่เป็นเครื่องผูกพันจิตใจมานาน

ความสมมุติของโลกว่า สิ่งนั้นเป็นนั่น สิ่งนี้เป็นนี่ ไม่มีสิ้นสุด แม้จะสมมุติว่าสิ่ง
ใดเป็นอะไรก็ยึดถือในสิ่งนั้น รักก็ยึด ชังก็ยึด เกลียดก็ยึด โกรธก็ยึด อะไร ๆ ก็ยึดทั้งนั้น
เพราะเรื่องของโลกก็คือกิเลสเป็นสำคัญ มีแต่เรื่องยึดและผูกพัน ไม่มีคำว่า “ปล่อย
วาง” กันบ้างเลย ความยึดถือเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์กังวล โลกจึงมีแต่ความทุกข์ความ
กังวลเพราะความยึดถือ ถ้าความยึดถือเป็นเหมือนวัตถุมองเห็นได้ด้วยตาเนื้อแล้ว
มนุษย์เราแบกหามกันทั้งโลกคงดูกันไม่ได้ เพราะบนหัวบนบ่าเต็มไปด้วยภาระความ
แบกหามพะรุงพะรัง ที่ต่างคนต่างไม่มีที่ปลงวาง ราวกับเป็นบ้ากันทั้งโลกนั้นแล ยังจะ
ว่า “ดี มีเกียรติดียศชื่อเสียง” อยู่หรือ? จนปราชญ์ท่านไม่อาจทนดูได้เพราะท่านสงสาร
สังเวชความพะรุงพะรังของสัตว์โลกผู้หา “เมืองพอดี” ไม่มี ภาระเต็มตัวเต็มหัวเต็มบ่า

ธรรมท่านสอนให้รู้และปล่อยวางเป็นลำดับ คือปล่อยวางภาระความยึดมั่นถือ
มั่นซึ่งเป็นภาระอันหนัก เพราะความลุ่มหลงพาให้ยึด พาให้แบกหาม ตนจึงหนักและ
หนักตลอดเวลา ท่านจึงสอนให้รู้ทั่วถึงตามหลักธรรมชาติของมัน แล้วปล่อยวางโดยสิ้น
เชิง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการได้ยินได้ฟังมาจากพระพุทธเจ้าแล้วนำไปปฏิบัติ จนกลายเป็น
“ปฏิเวธ” คือความรู้แจ้งเห็นจริงขึ้นโดยลำดับ

ครั้งพุทธกาลท่านสอนกันอย่างนี้เป็นส่วนมาก สอนให้มีความหนักแน่นมั่นคง
ในการประพฤติปฏิบัติยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด พระในครั้งพุทธกาลที่ออกบวชจากตระกูลต่างๆ

มีตระกูลพระราชา เป็นต้น ท่านตั้งหน้าบวมเพื่อหนีทุกข์จริง ๆ จึงสนใจอยากรู้ อยากเห็น ธรรมด้วยการปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งตั้งใจฟัง ทั้งตั้งใจปฏิบัติด้วยความจดจ่อต่อเนื่อง ในทางความเพียร พยายามสอนตนให้รู้เห็นธรรมก่อน แล้วจึงนำธรรมนั้นมาสั่งสอน โลก ท่านเป็น “พระธรรมกถึก” เพื่อองค์ท่านเองก่อนแล้วจึงเพื่อผู้อื่น ธรรมท่านจึง สมบูรณ์ด้วยความจริงมากกว่าจะสมบูรณ์ด้วยความจดจำ

พระธรรมกถึกในครั้งพุทธกาลเช่น “พระปุลณมณตานีบุตร” ท่านเป็นพระ ธรรมกถึกเอก ซึ่งได้รับคำยกย่องชมเชยจากพระศาสดา ท่านมักยก “สัลเลขธรรม” ขึ้นแสดง กล่าวถึงเรื่องควรขัดเกลากิเลสทั้งนั้น นับแต่ “อปปิจฉตา” ความมักน้อยขึ้น ไปจนถึง “วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ” คือความรู้แจ้งแห่งการหลุดพ้น

พระพุทธเจ้าท่านทรงยกย่องให้เป็น “เอตทัคคะ” ในทางธรรมกถึก เรียกว่า เป็นธรรมกถึกเอก พระปุลณมณตานีบุตรนั้นท่านเป็นพระอรหันต์ด้วย รู้แจ้งสัจธรรม ทั้งสี่โดยตลอดทั่วถึงด้วย เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนด้วยเหตุด้วยผล ด้วยความสัตย์ ความจริง ซึ่งออกมาจากจิตใจของท่านที่รู้แล้วจริง ๆ ไม่ได้สอนแบบ “ลูป ๆ คล่า ๆ” ตามที่ เรียนมา ซึ่งตนเองก็ไม่แน่ใจว่าเป็นอะไรกันแน่ เพราะจิตใจยังไม่สัมผัสธรรม เป็นแต่ เรียนจำชื่อของธรรมได้เท่านั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงอธิบาย “สัลเลขธรรม ทั้ง ๑๐ ประการนี้ได้โดยถูกต้องถ่องแท้ ไม่มีอะไรคลาดเคลื่อนจากหลักความจริง เนื่องจากจิต ท่านทรงหลักความจริงไว้เต็มส่วน นี่ธรรมกถึกที่เป็นอรรถเป็นธรรม เป็นความถูกต้องดีงามแท้เป็นอย่างนั้น

ส่วนธรรมกถึกอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ที่มีกิเลสนั้นผิดกัน แต่ไม่ต้องกล่าวไปมากก็ เข้าใจกัน เพราะต่างคนต่างมี ต่างคนต่างรู้ด้วยกัน ครั้งพุทธกาลก็ยังมีอยู่บ้างที่ท่าน เรียนจนจบพระไตรปิฎก และมีลูกศิษย์ลูกหาเป็นจำนวนมากนับร้อย ๆ ที่ไปเรียนธรรม กับท่าน ท่านสอนทางด้านปริยัติถ่ายเดียว พระพุทธเจ้าทรงตำหนิ

ที่ทรงตำหนินั้นด้วยทรงเห็นอุปนิสัยของท่านสมควรแก่มรรคผลนิพพาน ท่าน ชื่อ “โปฐิละ” ซึ่งแปลว่า “โบลานเปล่า” ท่านเป็นผู้ทรงธรรมไว้ได้มากมายจนเป็น “พหูสูต” แต่ไม่ใช่ “พหูสูต” อย่างพระอานนท์ ท่านเป็นผู้เรียนมาก มีลูกศิษย์บริวาร ตั้ง ๕๐๐ ท่านมีอุปนิสัยอยู่ แต่ก็ลืมตัวในเวลานั้น เมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์จึง ทรงแสดงเป็นเชิงตำหนิ เพราะพระพุทธเจ้าทรงตำหนิใครก็ตาม ทรงสรรเสริญใครก็ ตาม ต้องมีเหตุมีผลโดยสมบูรณ์ในความดีเช่นนั้น ๆ

เมื่อท่านทรงดำหนิ “พระโปฐิละ” พระโปฐิละจึงเกิดสังเวชสลดใจ ขณะที่เข้าไปเฝ้า พระองค์ทรงย้าแล้วย้าเล่าอยู่นั้นแหละว่า “โปฐิละ” ก็แปลว่า “โบลานเปล่า” เรียนเปล่า ๆ ได้แต่ความจำเต็มหัวใจ ส่วนความจริงไม่สนใจ

อย่างท่านอาจารย์มั่นท่านเคยเทศน์อย่างนั้นนี่! “เรียนเปล่า ๆ”, “หัวโล้นเปล่า ๆ” “กินเปล่า ๆ นอนเปล่า ๆ” ย้าไปย้ามาจนผู้ฟังตัวชาไปโน่นแน่ะ ท่านว่าไปท่านแปลศัพท์ของท่าน “โปฐิละ” องค์เดียวนี้แหละ คือท่านสอนพระลูกศิษย์ของท่าน ท่านยกเอาเรื่องพระโปฐิละมาแสดง ให้เป็นประโยชน์สำหรับพระผู้ที่ฟังอยู่ในขณะนั้น ซึ่งมุ่งถือเอาประโยชน์อยู่แล้วอย่างเต็มใจ

เมื่อพระพุทธองค์ทรงเรียก “พระโปฐิละ” ว่า “โปฐิละ เข้ามา,โปฐิละ จงไป, อะไร ๆ ก็โปฐิละ ๆ โปฐิละ...โบลานเปล่า ๆ เรียนเปล่า ๆ แก้กิเลสสักตัวเดียวก็ไม่ได้ เรียนเปล่า ๆ กิเลสมากและพอกพูนขึ้นโดยลำดับ ท่านประทานอุบายให้พระโปฐิละรู้สึกตัว และเห็นโทษแห่งความลืมหืมตัวมั่วสุมเกลือกกล่นด้วยพระเณรทั้งหลาย ไม่หาอุบายสั่งสอนตนเองบ้างเพื่อทางออกจากทุกข์ตาม “สวากขาตธรรม”

เวลาทูลลากลับไปแล้ว ด้วยความสลดสังเวชเป็นเหตุให้ฝังใจลึก พอไปถึงวัดเท่านั้นก็ขโมยหนีจากพระทั้งหลายซึ่งมีจำนวนตั้ง ๕๐๐ องค์ด้วยกันบรรดาที่เป็นลูกศิษย์ออกปฏิบัติกรรมฐานโดยลำพังองค์เดียวเท่านั้น ท่านมุ่งหน้าไปสู่สำนักหนึ่งซึ่งมีแต่เป็นพระอรหันต์ทั้งนั้น นับแต่พระมหาเถระลงไปจนกระทั่งถึงสามเณรน้อย เป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมด เหตุที่ท่านออกไปท่านเกิดความสลดสังเวชว่า “เราก็เรียนมาถึงขนาดนี้ แทนที่พระพุทธเจ้าจะทรงชมเชยในการที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาของเรา ไม่มีเลย มีแต่อะไร ๆ ก็ “โปฐิละ ๆ” ไปเสียหมด ทุกอาการเคลื่อนไหวไม่มีแง่ใดที่จะทรงชมเชยเลย แสดงว่าเรานี้ไม่มีสารประโยชน์อะไรจากการศึกษาเล่าเรียนมา หากจะเป็นประโยชน์อยู่บ้างพระองค์ย่อมทรงชมเชยในแง่ใดแง่หนึ่งแน่นอน” ท่านนำธรรมเหล่านี้มาพิจารณาแล้วก็ออกประพฤติปฏิบัติธรรม ด้วยความเอาจริงเอางัง

พอก้าวเข้าไปสู่สำนักพระมหาเถระดังที่กล่าวแล้วนั้น ก็ไปถวายตัวเป็นลูกศิษย์ท่าน แต่บรรดาพระอรหันต์ท่านฉลาดแหลมคมอย่างลึกซึ้ง ฉลาดออกมาจากหลักธรรมหลักใจที่บริสุทธิ์ เวลาพระโปฐิละเข้าไปมอภายถวายตัวต่อท่าน ท่านกลับพูดถ่อมตัวไปเสียทุกองค์ เพื่อจะหลีกเลี่ยงภาระหนักนั้น เพราะราวกับสอนพระสังฆราช หรือจะเป็นอุบายอะไรก็ยากที่จะคาดคะเนท่านได้ถูก

ท่านกลับพูดว่า “อ้าว! ท่านก็เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจนถึงขนาดนี้แล้ว เป็นคณาจารย์มาเป็นเวลานาน จะให้พวกผมสอนท่านอย่างไรได้ ผมไม่มีความสามารถ

จะสั่งสอนท่านได้” ทั้งๆ ที่ท่านเป็นพระอรหันต์ทั้งองค์ เต็มไปด้วยความสามารถลาดรู้ทุกแง่ทุกมุม

“ท่านกลับไปถามท่านองค์นั้นลองดู บางทีท่านอาจมีอุบายแนะนำสั่งสอนท่านได้”

ท่านก็ไปจากองค์นี้แล้วไปถวายตัวต่อองค์นั้น องค์นั้นก็หาอุบายพูดแบบเดียวกัน ให้ไปหาองค์นั้น ใดๆ องค์ไหนก็พูดอย่างเดียวกันหมด จนกระทั่งถึงสามเณรองค์สุดท้าย แน่ะ! ยังพูดแบบเดียวกัน คือท่านขอถวายตัวเป็นลูกศิษย์เณร เณรก็พูดท่านเองเดียวกัน

ที่นี้พระมหาเถระท่านเห็นท่าจะไม่ได้การ หรือว่าท่านจะหากอุบายให้เณรรับพระองค์นี้ หรือให้องค์นี้เข้าไปเป็นลูกศิษย์เณรเพื่อตัดเสียบ้าง เพราะท่านเป็นพระที่เรียนมาก อาจมีทิฐิมามากก็คาดไม่ถึง คาดยาก พระมหาเถระท่านว่า “ก็ทดลองดูซิ เณร จะพอมีอุบายสั่งสอนท่านได้บ้างไหม?”

พอทราบอุบายเช่นนั้นแล้ว พระโปฐิละก็มอบกายถวายตัวต่อสามเณรนั้นทันที แล้วเณรก็สั่งสอนด้วยอุบายต่างๆ อย่างเต็มภูมิ

เราลองฟังซิเณรสอนพระที่เป็นมหาเถระ หาอุบายสอนด้วยวิธีต่างๆ เช่นให้พระมหาเถระไปเอาอันนั้นมาให้ ไปเอาอันนี้มาให้บ้าง แล้วให้ครองจีวร เช่นต้องการสิ่งของอะไรที่อยู่ในน้ำ ก็ให้มหาเถระครองผ้าไป ถ้าจะเปียกจีวรจริงๆ ก็ให้ขึ้นมาเสีย “พอแล้วไม่เอา” ความจริงเป็นการทดลองทั้งนั้น

ท่านมหาเถระที่เป็นธรรมกถึกเอกนั้นไม่มีขัดขืนไม่มีทิฐิมานะ สมกับคำว่า “มอบกายถวายตัว” จริงๆ เณรใช้ให้ไปไหนไปหมด บางทีให้ไปเอาอะไรอยู่ในกอไผ่ หนามๆ รกๆ ท่านก็ไป แล้วให้ครองผ้าไปด้วยท่านก็ทำ เวลาถึงหนามเข้าจริงๆ เณรก็ให้ถอยมาเสีย “หยุดเสียอาจารย์ ผมไม่เอาละมันลำบาก หนามเกาะผ้า” เณรหาอุบายหลายแง่หลายมุมจนกระทั่งทราบชัดว่าพระองค์นั้นไม่มีทิฐิมานะ เป็นผู้มุ่งหน้าต่ออรรธต่อธรรมจริงๆ แล้วเณรจึงได้เริ่มสอนพระมหาเถระด้วยอุบายต่างๆ

เณรสอนพระมหาเถระโดยอุบายว่า “มีจอมปลวกแห่งหนึ่ง มีรูอยู่ ๖ รู เที้ยใหญ่ มันอยู่ในจอมปลวกนี้ และเที่ยวออกหากินทางช่องต่างๆ เพื่อจะจับตัวเที้ยให้ได้ ท่านจงปิด ๕ ช่องเสีย เหลือเอาไว้เพียงช่องเดียว แล้วนั่งเฝ้าอยู่ที่ช่องนั้น เที้ยไม่มีทางออก จะออกมาทางช่องเดียวนี้ แล้วก็จับตัวเที้ยได้”

นี่เป็นข้อเปรียบเทียบ แม้ภายในตัวของเรานี้ก็เป็นเหมือนจอมปลวกนั้นแล

ท่านแยกสอนอย่างนี้ ท่านอุปมาอุปมัยเข้ามาใน “ทวาร ๖” คือ ตาเป็นช่องหนึ่ง หูเป็นช่องหนึ่ง จมูกเป็นช่องหนึ่ง ลิ้นช่องหนึ่ง กายช่องหนึ่ง ใจช่องหนึ่ง ให้ท่านปิดเสีย ๕ ทวารนั้น คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เหลือไว้แต่ใจเพียงช่องเดียว แล้วให้มีสติรักษาอยู่ที่ใจแห่งเดียว ขณะรักษาใจด้วยสติ จงทำเหมือนไม่รู้ไม่เห็นไม่รู้ไม่ชี้อะไรทั้งหมดที่มาสัมผัส ทำเหมือนว่าโลกอันนี้ไม่มีเลย มีเฉพาะความรู้คือใจอันเดียวที่มีสติควบคุมรักษาอยู่เท่านั้น ไม่เป็นกังวลกับสิ่งใดๆ ในโลกภายนอกมีรูป เสียง เป็นต้น จงตั้งข้อสังเกตดูให้ดีว่าอารมณ์ต่างๆ มันจะเกิดขึ้นที่จิตแห่งเดียว ไม่ว่าอารมณ์ดีอารมณ์ชั่ว มันจะปรากฏขึ้นที่จิตซึ่งมีช่องเดียวเท่านั้น เมื่อเรามีสติจ้องมองดูอยู่ตลอดเวลาไม่ประมาทแล้ว ก็จะจับเหี้ยคือจิต และความคิดปรุงต่างๆ ของจิตได้

จิตจะปรุงออกในทางดีทางชั่ว อดีตอนาคต ปรุงไปรัก ปรุงไปชัง เกลียดโกรธกับอะไร ก็จะทำพบได้ทุกระยะๆ เพราะความมีสติกำกับรักษาอยู่กับความรู้คือใจ ให้ทำอย่างนี้อยู่ตลอดไป จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยทางอารมณ์ และวิธีดัดแปลงแก้ไข

พระเถระพยายามทำตามอุบายที่เณรสอนทุกประการ ไม่มีมานะความถือตัว พระเถระองค์นั้นเมื่อได้ฟังและปฏิบัติตามสามเณร ก็ได้สติและได้อุบายขึ้นมาโดยลำดับ จนมีหลักใจ เณรเห็นว่าสมควรที่จะพาไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้แล้ว ก็พาพระเถระนี้ไปเณรเป็นอาจารย์ พระมหาเถระเป็นลูกศิษย์

เมื่อไปถึงสำนักพระศาสดา พระองค์ตรัสถามว่า “เป็นอย่างไรเณร, ลูกศิษย์เธอนะ?” เณรกราบทูล “ดีมากพระเจ้าค่ะ ท่านไม่มีทิฐิมานะใดๆ ทั้งสิ้น และตั้งใจปฏิบัติดีนำเคารพเลื่อมใสมาก แม้จะเป็นผู้เรียนมากและเป็นขนาดมหาเถระก็ตาม แต่กิริยาอาการที่ท่านแสดงเป็นความสนใจ เป็นความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นความสนใจที่จะรู้เห็นความจริงทั้งหลายตลอดมา” นั่น! ฟังซิเป็นยังไง นักปราชญ์สนทนากันและปฏิบัติต่อกัน ระหว่างพระมหาเถระกับสามเณรผู้เป็นอาจารย์ ซึ่งหาฟังได้ยาก

หลังจากนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงสอนพระมหาเถระว่า “ปัญญา เว ชายเต ฐิริ” ปัญญาซึ่งมีความหนักแน่นมั่นคงเหมือนแผ่นดิน ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ใคร่ครวญเสมอ! ฉะนั้นจงพยายามทำปัญญาให้มั่นคงเหมือนแผ่นดิน และสามารถจะแทงทะลุอะไรๆ ได้ ให้เกิดขึ้นด้วยการพิจารณาอยู่เสมอ ไม่มีอะไรจะแหลมคมยิ่งกว่าปัญญา ปัญญานี้แลเป็นเครื่องตัดกิเลสทั้งมวล ไม่มีอะไรจะเหนือปัญญาไปได้ พระองค์ทรงสอน “วิปัสสนา” ในขณะนั้น โดยสอนให้แยกธาตุแยกขันธ์ อายตนะ ส่วนต่างๆ ออกเป็นชิ้นเป็นอัน อันนี้เป็นอย่างนี้ อันนั้นเป็นอย่างนั้น ให้พระมหาเถระเข้าใจเป็นลำดับๆ โดยทาง “วิปัสสนา” จากนั้นก็แสดงเรื่องราวรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละ

อย่าง ๆ อันเป็นอาการของจิต สรุปรธรรมที่ทรงแสดงแก่ พระโฆฏิยะ ก็คือ อริยะสัจสี่ ปรากฏว่าท่านได้บรรลุอรหัตผลในวาระสุดท้ายแห่งการประทานธรรม

จะอธิบายขั้นนี้หำต่อ ส่วนมากจิตไปหลงอาการเหล่านี้ จึงไม่ทราบวาทัวของ ตัวอยู่ที่ไหน ไปอิงอยู่กับอาการคือรูป ว่ารูปเป็นตนบ้าง ว่าเวทนาเป็นตนบ้าง สัญญา เป็นตนบ้าง สังขาร วิญญาณ เป็นตนบ้าง เลยหาตนไม่ได้ อะไร ๆ ก็ว่า “ตน” เสียสิ้น เวลาจะจับ “ตน” เพื่อเอาตัวจริงเลยหาตัวจริงไม่ได้! ทั้งนี้ก็เพราะจิตหลงไปคว้าไป ยึดเอาสิ่งไม่ใช่ตนมาเป็นตนเป็นตัวนั้นแล ซึ่งเป็นเพียงอาการหนึ่ง ๆ ที่อาศัยกันอยู่ชั่ว ระยะเวลาเท่านั้น จึงทำให้จิตเสียเวลาเพราะความเกิดตาย ๆ อยู่เปล่า ๆ แต่ละภพ ละชาติ!

นอกจากเสียเวลาเพราะความหลงกับสิ่งเหล่านี้แล้ว ยังได้รับความทุกข์ความ บอบช้ำทั้งทางกายและทางจิตใจอีกด้วย เพราะฉะนั้นจึงใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นตาม ความจริงของมันเสียแต่บัดนี้ซึ่งเป็นกาลอันควรอยู่ ตายแล้วหมดวิสัยจะรู้ความจริงได้

พระพุทธเจ้าประทานพระโอวาทไว้อย่างชัดเจนแล้ว ไม่น่าสงสัยว่าจะมีอะไรดี กว่าความพ้นจากทุกข์ อันมีการเกิดตายเป็นต้นเหตุ เอ้า! พิจารณาลงไป!

“รูป” มีอะไรบ้างที่เรียกว่า “รูป”? มันผสมกับอะไรบ้าง? คำว่า “รูป” นี้มีกี่ อาการ? อาการหนึ่ง ๆ คืออะไร? ที่รวมกันอยู่ สภาพความเป็นอยู่ของมันเป็นอย่าง ไร? เป็นอยู่ด้วยความบำบัดรักษา เป็นอยู่ด้วยความปฏิกุลโสโครก เหมือนกับป่าช้าผี ดิบซึ่งเต็มอยู่ภายในร่างกายนี้ แต่ใจเรากียังติดด้านอาภายาญถือว่า รูปนี้เป็นเราเป็นของ เรา ไม่ทราบวาทัวสิ่งนี้เป็นของสกปรกโสภม เป็นกอง อนิจจุ ทุกข์ อนตตา เป็นป่าช้าผีดิบ บ้างเลย ต่างคนต่างมีป่าช้าเต็มตัว ทำไมมัวเพลิดเพลิน มัวเสกสรรปั้นยอ ชนิดไม่รู้เนื้อ รู้ตัววาทัวเป็นป่าช้าผีดิบกันบ้างเลย เวลา “เขา” แดกดับไป “เรา” จะเอาสาระอะไรเป็น เครื่องอบอุ้มใจ ถ้าปัญญาไม่ถากถางให้เห็นความจริงไว้ก่อนแต่บัดนี้

ในหลักธรรมชาติของมันก็คือธาตุ สมมุติเพิ่มเข้ามาก็คือสกลกาย เต็มไปด้วย “ปุพฺโพ โลหิต” น้ำเหลือง น้ำเลือด แสดงความปฏิกุลโสโครก และความทุกข์ให้รู้ให้ เห็นอยู่ตลอดเวลา นับแต่วันเกิดมา ไม่เคยขาดวรรคขาดตอนเลย มีอันใดสิ่งใดที่จะควร ยึดวาทัวเป็น “เรา” เป็น “ของเรา” ด้วยความสนิทใจ? ไม่มีเลย!

จึงควรพิจารณาตามหลักความจริงนี้ ทั้งความเป็นอยู่ ทั้งความสลายทำลายลง ไป มันลงไปเป็นอย่างนั้น คือลงไปเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ

ส่วน “เวทนา” ก็พิจารณาแยกแยะให้เห็น ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี ความ เหนื่อย ๆ ก็ดี มันเกิดขึ้นได้ทั้งทางกายและทางใจ สักแต่ว่าอาการอันหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นและ

ดับไปเท่านั้น รู้อยู่เห็นอยู่ประจักษ์ตาประจักษ์ใจ ทุกข์ปรากฏขึ้นมาก็เป็นเพียงความ
จริงอันหนึ่งของมัน ตัวมันเองก็ไม่ทราบความหมายของมัน การที่เราไปให้ความหมาย
มันนั้นก็เท่ากับผูกมัดตนเอง เท่ากับเอาไฟมาเผาตนเอง เพราะความลุ่มหลงนี้เองจึง
ไปหมาย “เขา” ในทางที่ผิด โดยที่ถือเอาว่าเป็น “เรา” ทุกข์ก็เป็นเรา เป็นไฟทั้งกอง
ยังถือว่าเป็นเรา อะไรๆ ก็เป็นเรา ๆ หมดทั้งที่หาตัวเราไม่เจอ ไปเจอแต่ความทุกข์
ตลอดเวลาที่สำคัญมันหมาย

สัญญา ก็คือความจำ จำแล้วหายไป ๆ เมื่อต้องการก็จำขึ้นมาใหม่ มีความเกิด
ความดับ ๆ ประจำตัวของเขา ทั้งเวทนา ทั้งสัญญา ทั้งสังขาร ทั้งวิญญาณ มีลักษณะเช่น
เดียวกัน ถ้าพิจารณาสิ่งหนึ่งให้เข้าใจแจ่มแจ้งหรือประจักษ์ด้วยปัญญาแล้ว อาการทั้ง
ห้านี้ก็เหมือนกันหมด ความเข้าใจหากกระจายทั่วถึงกันไปเอง

เมื่อสรุปความแล้ว กองธาตุกองขันธ์เหล่านี้ไม่ใช่เราไม่ใช่ของเราทั้งนั้น เป็น
ความจริงของเขาแต่ละอย่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรมก็เป็นสาเหตุมาจากจิต แต่
เพราะ “ใจ” เป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน จึงสุดท้ายก็ใจเป็น “บ่อยเขา” เพราะรับใช้ด้วย
ความลุ่มหลง ตัวเองยังยืนยันว่า “เขา” เป็น “เรา” “เป็นของเรา” ก็เท่ากับถือ
“เขา” เป็นนายเรานั้นเอง ฟังซิฟังให้ถึงใจ จะได้ถึงตัวกิเลสเสียบ้างและทำลายมันลงได้
ด้วยสติปัญญา

ธรรมของนักปราชญ์ท่านสอนพวกเรา ยังจะพากันมัวเมาไปหาความวิเศษวิโส
จากธาตุขันธ์ ซึ่งเหมือนป่าช้าอะไรกันอีก! นอกเหนือจากความรู้ยังเห็นจริงในสิ่งเหล่านี้
เท่านั้น พวกเราพากันหลงตามความเสกสรรธาตุขันธ์ ว่าเป็นเราเป็นของเรา มากี่ปกก็
กลบไปแล้ว ส่วนผลเป็นอย่างไร? เราภาควมใจกับคำว่า “เรา” “ของเรา” เหมือนเรามี
อำนาจวาสนาเหนือสิ่งเหล่านี้ และเป็นผู้ปกครองสิ่งเหล่านี้

ความจริงเราเป็น “คนรับใช้” สิ่งเหล่านี้ ลุ่มหลงก็คือเรา ได้รับความทุกข์ความ
ลำบาก ได้รับความกระทบกระเทือนและแบกหามสิ่งเหล่านี้ด้วยความลุ่มหลง ก็คือเรา
ผลสุดท้ายเราเป็นคนแยะและแยะกว่าอะไรบรรดามีในโลกเดียวกัน สิ่งทั้งหลายไม่ใช่ผู้
หลงผู้ยึดถือ ไม่ใช่ผู้แบกหาม ไม่ใช่ผู้รับความทุกข์ทรมาน ผู้รับภาระทั้งปวงจากสิ่งเหล่า
นี้ คือเราคนเดียวต่างหากนี่

เพราะฉะนั้นจึงควรแยกสิ่งเหล่านี้ออกให้เห็นตามความจริงของมัน จิตจะได้
ถอนตนออกมาอยู่ตามหลักธรรมชาติไม่มีเครื่องจองจำ การพิจารณานั้นเมื่อถึงความ
จริงแล้วก็ต่างอันต่างจริง ไม่กระทบกระเทือนกัน และปลดเปลื้องภาระทั้งหลายจาก
ความยึดถือ คืออุปาทานเสียได้ ใจเป็นอิสระเสรีและเรืองฤทธิ์เรืองเดชตลอดกาล

ระหว่างใจกับขันธก็ทราบกันตามความจริงและไม่ยึดไม่ถือกัน การพะวักพะวนกันเรื่องขันธเพราะอำนาจแห่งอุปาทานนี้ไม่มี เวลายังครองขันธอยู่ก็อยู่ด้วยกันราวกับมิตรสหาย ไม่หาเรื่องร้ายป้ายสีกันดังที่เคยเป็นมา ฉะนั้นจึงอยากให้เราชาวปฏิบัติธรรมพิจารณาเข้าไปถึงตัวจิตนั้นแล “เหี้ยจริง ๆ คือตัวจิต” เหี้ยนั่นมันออกช่องนี้ถึงได้พิจารณาช่องนี้ จนกระทั่งเข้าไปหาตัวมัน คือจิต

“จิต” คืออะไร? คือรังแห่ง “วิภูจักร” เพราะกิเลสอาสวะส่วนละเอียดสุดฝังจมอยู่ภายในจิต ต้องใช้ปัญญาพิจารณาแยกแยะ กำหนดเอาจิตนั้นเป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณา เช่นเดียวกับอาการต่างๆ ที่เราได้พิจารณาลงไปเป็นลำดับๆ ด้วยปัญญามาแล้ว

เมื่อถือจิตเป็นเป้าหมายแห่งการพิจารณา ด้วยความไม่สงวนสิ่งใดไว้ทั้งสิ้น ต้องการทราบความจริงจากจิตที่เป็นแหล่งสร้างปัญหาทั้งมวลนี้โดยตลอดทั่วถึง การพิจารณาไม่หยุดยั้ง ก็จะทราบด้วยปัญญาว่า ในจิตนั้นมีอะไรฝังจมอยู่อย่างลึกกลับสลับซับซ้อน อยู่ด้วยกลมารยาของกิเลสทั้งปวง

จงกำหนดเข้าไป พิจารณาเข้าไป จิตถ้าพูดตามหลักการพิจารณาแล้ว จิตก็เป็นตัวอนิจจัง เป็นตัวทุกข์ เป็นตัวอนตตา เพราะยังมีสมมุติแทรกอยู่จึงต้องเป็นลักษณะสาม คือ “ไตรลักษณ์” ได้ จงฟาดฟันหั่นแหลกลงไปที่ตรงนั้น โดยไม่ต้องยึดมั่นถือมั่นว่าจิตนี้เป็นเรา จิตนี้เป็นของเรา ไม่เพียงแต่ไม่ยึดมั่นถือมั่นในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นเราเป็นของเราเท่านั้น ยังกำหนดให้เห็นชัดเจนในตัวจิตอีกว่า ควรจะถือเป็นเราเป็นของเราหรือไม่ เพราะเหตุไร! เอ้า กำหนดลงไปพิจารณาลงไป แยกแยะให้เห็นชัดตามความเป็นจริง

สิ่งที่เป็น อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ภายในจิตนี้จะกระจายออกหมดไม่มีอะไรเหลือเลย เมื่อธรรมชาตินี้ได้กระจายหายไปไม่มีอะไรเหลือแล้ว อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ที่มีอยู่ภายในจิตก็หายไปพร้อมกัน เป็นจิตที่สิ้นสมมุติโดยประการทั้งปวงแล้ว!

การใช้คำว่า “จิต” เราจะเรียก “จิต” ก็ได้ไม่เรียกก็ได้ เพราะนอกโลกนอกสมมุติไปแล้ว เมื่อจิตแยกตัวออกจากสมมุติแล้ว คำว่า “อนิจจัง ทุกข์ อนตตา” จึงไม่มีในจิตอีกต่อไปตลอดอนันตกาล

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างสลายตัวไปแล้ว แต่ความรู้นั้นก็กลับบริสุทธิ์ขึ้นมา ไม่สลายหรือไม่ฉิบหายไปกับสิ่งทั้งหลาย นี้เรียกว่า “จับตัวเหี้ยได้แล้ว!” เหี้ยใหญ่คือจิตนั่นเอง! ที่เณรสั่งสอนพระโปฐิละนะ! จงจับตัวนี้ให้ได้จะเป็นผู้สิ้นจากทุกข์ พระโปฐิละก็ได้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะในขณะที่พระพุทธรูปประธานพระโอวาทจบลง เพราะเข้าถึงจุดนี้

คือเหยื่อใหญ่ตัวนี้ และทำลายเหยื่อใหญ่ตัวนี้ได้ด้วยปัญญา ที่ท่านว่า “ปัญญา เว ชายเต
ฐริ” ทำปัญญาให้เป็นเหมือนแผ่นดิน มันคงต่อความจริงทั้งหลาย พิจารณาให้เข้าถึง
ความจริงให้รู้ความจริง สมกับปัญญาคือความจริงอันฉลาดแหลมคมมากในองค์
“มรรคแปด”

ที่ท่านสอนให้ยังเข้าถึงจุดสุดยอดแห่งกิเลสทั้งหลายคืออะไร? ก็คือจิตที่เต็ม
ไปด้วย “อวิชชา” นั่นแล เมื่อพิจารณาธรรมชาตินี้ให้แตกกระจายออกไปแล้ว จิตก็
บริสุทธิ์ เมื่อจิตบริสุทธิ์ขึ้นแล้ว คำว่า “เหยื่อ” จะเรียกว่า “ถูกจับได้และทำลายได้” ก็
ถูก “ถึงตัวจริงของธรรม” ก็ถูก และหมดปัญหา!

นี่แหละการพิจารณาธรรม พระพุทธเจ้าของพวกเราชาวพุทธท่านสอนอย่างนี้
ส่วนพวกเราชาวพุทธพากันจ้วงเจีย ตื่นหรือยัง? หรือยังหลับสนิทพากันฝันเพลิน
วาดวิมานเพื่อระคะตึกหาอยู่รำไป?

วันนี้พูดเรื่อง “ปริยัติ, ปฏิบัติ, ปฏิเวธ” ในครั้งพุทธกาลก็มีมาอย่างนั้นเหมือน
กัน แต่ท่านมีความหนักแน่นในการประพฤติปฏิบัติมากกว่าอย่างอื่น ไม่เหมือนสมัย
ปัจจุบันนี้ซึ่งมีแต่การเรียนมากมาย ไม่สนใจในการประพฤติปฏิบัติกันบ้างเลย ความจำ
อรรถจำธรรมได้มันก็ไม่ผิดอะไรกับนกขุนทองที่ว่า “แก้วเจ้าขา ๆ” แต่เวลาเอาแก้วมา
ให้นกขุนทองดูจริง ๆ แล้ว มันก็ไม่ทราบเลยว่านั่นคืออะไร นอกจากเป็นผลไม้
นกขุนทองจะทราบและทราบดีกว่าคน แต่แก้วนกขุนทองไม่สนใจทราบ!

ธรรมเปรียบเหมือนแก้วดวงประเสริฐ อย่าพากันจำแต่ชื่อจะเป็นนกขุนทองไป
จงค้นดูแก้ว คือธรรมภายในใจให้รู้ เมื่อรู้แล้ว ชื่อของธรรมก็เจือกันที่นั่นเอง

คำว่าธรรมคืออะไร? ถ้าไม่สนใจกับการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมที่ได้ร่ำ
เรียนมา ก็เท่ากับว่า “แก้ว คืออะไร” นั่นเอง “ธรรมคืออะไรก็ไม่ทราบ “สมาธิ” คือ
อะไรใจไม่เคยสัมผัส เพราะไม่เคยนั่งสมาธิ “ปัญญา” คืออะไร? ก็ไม่ได้สัมผัสสัก
เพราะไม่ได้เจริญปัญญาทางด้านการปฏิบัติ “วิมุตติ” คืออะไร? ไม่ทราบ เพราะจิตไม่
เคยหลุดพ้น นอกจากจะสั่งสมกิเลสให้เต็มหัวใจจนแบกไม่ไหว นั่งอยู่ก็คราง นอนอยู่ก็
คราง ไปไหนก็บ่นเป็นทุกข์ยุ่งไปตลอดกาลสถานที่ ทั้ง ๆ ที่เข้าใจว่าตนฉลาดเรียนรู้มาก
แต่ก็บ่นว่า “ทุกข์ ๆ” ไม่ได้วายแต่ละวัน

เพราะฉะนั้นเพื่อทราบธรรมชาติความจริงนี้และหายบ่น จึงต้องเรียนและปฏิบัติ
ให้เข้าถึงความจริง ให้สัมผัสสมาธิถึงความสงบเย็นใจ ด้วยการปฏิบัติ ให้สัมผัสปัญญา
คือความฉลาดแหลมคม ด้วยการปฏิบัติภาวนา ให้สัมผัส “วิมุตติ” ความหลุดพ้นจาก
กิเลสทั้งมวล ด้วยการปฏิบัติภาวนา

การสัมผัสสมาธิ ปัญญา วิมุตติ ด้วยการปฏิบัติของตัว และธรรมเหล่านี้เป็นสมบัติของตัวแท้แล้ว ย่อมหายสงสัยไม่ถามใคร แม้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงหน้าเรานี้ก็ตาม จะไม่ทูลถามพระพุทธเจ้าให้ทรงรำคาญและเสียเวล่ำเวลาเลย เพราะเป็นการแสดงความง้อออกมาทั้งๆ ที่ตนรู้แล้ว ใครจะแสดงออกมาก็รู้แล้ว ถามทำไม นั่น! เพราะความจริงเหมือนกันและเสมอกัน ก็หมิ่นก็แสนองศ์ ก็พินก็หมิ่นคน ที่ได้สัมผัสวิมุตติธรรมด้วยใจตัวเองแล้ว ไม่มีแม้รายหนึ่งจะทูลถามพระพุทธเจ้าให้ทรงรำคาญรำคาญเลย

เพราะคำว่า “สนฺทิฏฐิโก” ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้เองเห็นเองนั้น พระพุทธเจ้าไม่ทรงผูกขาด แต่มีไว้สำหรับผู้ปฏิบัติโดยทั่วกัน ตั้งแต่ครั้งนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้ ตามหลักธรรมที่ท่านทรงสอนไว้ไม่มีเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงบัดนี้ ธรรมเป็นธรรมชาติที่คงเส้นคงวาเสมอมา ถ้าผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักธรรมนั้น เรื่องมรรคผลนิพพานไม่ต้องไปถามใคร ผู้ปฏิบัติจะพึงขุดค้นขึ้นมาชมอย่างเต็มใจได้ด้วยการปฏิบัติโดยทางศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็น “สวากขาตธรรม” ไม่ต้องสงสัย และไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะมีอำนาจมาปิดกั้นมรรคผลนิพพานให้สิ้นเขตสิ้นสมัยได้ และไม่มีสิ่งใดที่จะขุดค้นมรรคผลนิพพานขึ้นมาให้รู้เห็นได้ นอกจากการประพฤติปฏิบัติด้วยศีล สมาธิ ปัญญา นี้เท่านั้น

เพราะฉะนั้นหลักมรรคแปด มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น มีสัมมาสมาธิเป็นที่สุด ที่ท่านเรียกว่า “มัชฌิมา” จึงเป็นธรรมคงเส้นคงวาต่อทางมรรคทางผลอย่างสมบูรณ์ และเป็นธรรมสม่ำเสมอ เป็นธรรมศูนย์กลางในการแก้กิเลสอาสวะทุกประเภทตลอดมา ตั้งแต่โน้นจนบัดนี้และตลอดไปไม่มีทางสิ้นสุด ต้องเป็น “มัชฌิมาปฏิปทา” แก่ผู้ปฏิบัติถูกต้องตามนั้นตลอดกาลสถานที่

ผลที่พึงได้รับจากการปฏิบัติจะไม่ต้องไปถามใคร ขอให้ดำเนินไปตามหลักธรรมนี้ให้ถูกต้องเท่านั้น จะเหมาะสมอย่างยิ่งต่อมรรคผลนิพพาน อันเป็นสมบัติล้ำค่าของตน ๆ แต่ผู้เดียวไม่มีใครเข้ายุ่งได้

ที่ว่า “มรรคผลนิพพานสิ้นเขตสิ้นสมัยไปแล้ว” นั้น ก็คือคนที่ไม่เคยปฏิบัติ คนไม่เคยสนใจกับธรรมเลย แต่อุตริตั้งตนเป็นศาสดาเหนือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ คอยให้คะแนนตัดคะแนนพระรัตนตรัยและชาวพุทธทั้งหลาย เขาคอนั่นคือ “ตัวแทนเทวทัต” จะไปรู้เรื่องมรรคผลนิพพานสิ้นเขตสิ้นสมัยได้อย่างไร ไม่มีอะไรมาคุดอวด มีอย่างไก็พูดไปอย่างนั้นตามประสาของคนที่มีนิสัยต่างกัน เพื่อคนอื่นแม้ไม่เชื่อแต่สนใจฟังบ้างชั่วขณะก็ยังดี

พระพุทธเจ้า สัตว์โลกรู้และกราบไหว้กันทั้งนั้น แต่สัตว์แปลกประหลาดไม่มีตน มีตัว ปรากฏแต่คำอวดฉลาด ไม่มีใครนับถือและกราบไหว้ก็พูดอย่างนั้นเอง ผลของการพูดก็ทำให้คนอื่นพลอยโง่ไปด้วย ถ้าผู้ต้องการจะโง่อยู่แล้วก็โง่ได้จริงๆ เพราะคำพูดคำนี้เป็นคำพูดที่ทำให้โง่ ไม่ใช่เป็นคำพูดให้คนฉลาด ถ้าผู้ปฏิบัติมีเหตุมีผลออกแบบ “พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ” แล้วจะไม่สนใจกับคำนี้เลย แต่สนใจกับหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ แล้วปฏิบัติตามนั้น นั่นแหละเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือถูกต้องที่สุด เราทั้งหลายได้รับพระโอวาท คือศาสนธรรมจากพระพุทธเจ้ามาโดยถูกต้องแล้ว จึงพากันนำไปประพฤติปฏิบัติกำจัดสิ่งที่เป็นภัยแก่ตน ผลที่จะพึงได้รับจะเป็นที่พึงพอใจ เพราะเราจะเป็นผู้รับ จะเป็นผู้ครอง จะเป็นเจ้าของสมบัติที่ตนปฏิบัติได้โดยทั่วกัน ตามหลักธรรมว่า “ผู้ทำดีย่อมได้ดี ผู้ทำชั่วย่อมได้ชั่ว ผู้ทำตนถึงขั้นบริสุทธิ์ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งมวล”

จงจำให้ถึงใจ ปฏิบัติให้ถึงธรรม ผลพึงใจทั้งมวลคือเราเป็นผู้สวय ไม่มีใครแย่งชิงได้ตลอดไป จินชยุดิเพียงนี้







ศาลาโรงครัวฟุ้งอุปาสิกา วัดป่าบ้านตาด คือสถานที่ที่องค์หลวงตาพระมหาบัวถือนคุณเพาพงาเป็นเหตุ
ในการแสดงธรรม มีโยมมารดาและญาติธรรมฝ่ายหญิงอยู่ด้วย ภายหลังจึงนำธรรมมาถอดเทป
พิมพ์เป็นหนังสือ ๒ ชุด ชื่อ “ธรรมชุดเตรียมพร้อม” และ “ศาสนายูทีไหน”

ธรรมชุดเตรียมพร้อม

เรียบเรียงโดย	ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
	วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี
พิมพ์วันที่	กันยายน 2562
จำนวน	6,000 ชุด



นาฬิกาแขวนผนังหยุดที่เวลา ๓.๕๓ น.
อันเป็นนาฬิกาที่หลวงตาพระมหาบัวละสังขาร ดับขันธเข้าสู่พระนิพพาน

